POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «**THE INSTITUTE OF INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC COOPERATION**»

THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF CARDINAL STEFAN VYSHINSKY IN WARSAW

FUNDACJA ADD

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Збірник наукових есе учасників наукового стажування

Варшава, Республіка Польща

2022

Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 27.06.2022 – 05.08.2022) / уклад. Ю. Главчева; Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці»; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2022. 288 с.

Укладач: ГЛАВЧЕВА Ю. М., PhD, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією – Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

© Інститут Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці, 2022

© Фундація АДД, 2022

ЗМІСТ

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ 11
Андруник В. А., ... 12
Демчук А. Б., ... 12
Лозинська О. В. 12
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПОЧНІМО З ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 12
Базильчук Л. В. 17
ПРОБЛЕМА ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ НА ПРИНЦИПАХ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ 17
Байдюк Н. В. 20
УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 20
Барсукова Г. В. 24
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУМСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ 24
Бикова О. В. 27
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ КАФЕДРИ ХОРЕОГРАФІЇ ТА ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ УДПУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ 27
Білоус О. А., ... 30
Кравченко Ю. А. 30
ПРОБЛЕМИ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 30
Блах В. С., ... 33
Юріна Ю. М. 33
ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 33
Брич Т. Б. 36
СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ПЛАГІАТУ – АБСОЛЮТНИЙ ЕКСПЕРТ ЧИ ДОПОМІЖНИЙ ЕЛЕМЕНТ? 36

Васечко Л. О. 40
Уманська А. О. 40
РОЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 40
Васильєва М. П. 44
ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ....44
Галицька О. Б. 49
РОЗДУМИ ПРО СТРАТЕГІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПЛОЩИНІ СТАЖУВАННЯ 49
Гбур З. В., ...52
Кошова С. П. 52
ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА....52
Гнилоскуренко Г. В. 57
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ ТА НАУКОВИЙ ПРОЦЕС В НМУ імені О.О.БОГОМОЛЬЦЯ 57
Годзь Н. Б. 60
АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА ПЛАГІАТУ ВЗАГАЛІ. ПЛАГІАТ ТА ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ....60
Головня О. С. 64
ПРОФІЛАКТИКА АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ В СТУДЕНТІВ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 64
Гонгало Н. В. 68
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОЦІНЮВАННІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ....68
Гончарук С. Ф., ...71
Гончарук Л. В. 71
ФІЛОСОФСЬКО-МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ 71

Горбунцов В. В., ...74
Онул Н. М., ...74
Кулікова Ф. Й. 74

ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЛІКАРІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНОМУ ІНСТИТУТІ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ДНІПРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 74
Гордієнко В. В., ...78
Гордієнко Г. М. 78

ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРОТИ НАУКОВОГО ФАЛЬСИФІКАТУ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС 78
Гордієнко Ю. А. 86

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК ЛАНКА НОВОЇ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ .86
Грицик А. Р., ...89
Гузьо Н. М. 89

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ІФНМУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ....89
Гуменний О. Д. 93

РОЗВИТОК НАУКОВЦЯМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ 93
Demcheko O. M. 98

THE PROBLEM OF ACADEMIC INTEGRITY IN TRAINING MARITIME TRANSPORT SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATION 98
Духняк І. О. 103

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У БАКАЛАВРСЬКИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБОТАХ АРХІТЕКТОРІВ 103
Зайцев В. В., ...106
Коробко М. Ю., ...106
Бродська Е. В. 106

ЩО ТАКЕ «АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ»? ЯКІ ВИДИ ПЛАГІАТУ ВИ ЗНАЄТЕ? 106
Заяць Н. В. 113

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАВНИКА 113

Іваненко А. О.....116

НЕОБХІДНІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ОСВІТНІЙ ПРОСТІР.....116

Калашникова О. С. 119

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....119

Канський В. С., ...123

Канська В. В., ...123

Блажко О. А. 123

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ ЯК ВИД АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ 123

Квасній Л. Г., ...127

Шульжик Ю. О. 127

ПЛАГІАТ ТА ЕКОНОМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ.....127

Колодяжна А. В. 131

АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИЩІЙ ШКОЛІ 131

Король А. М. 135

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МАРКЕР ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 135

Кулешов В. В. 138

ДО ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСА НАВЧАННЯ 138

Лашко Є. Є., ...142

Мещуров А. С. 142

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ НАУКИ В УКРАЇНІ.....142

Левкович М. В. 145

ВАЖЛИВІСТЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ 145

Ленга Е. Л., ...148

Повар М. А. 148

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ 148

Літвіняк Р. І. 153

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У МЕДИЦИНІ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА 153

Лук'яненко Д. М., ... 156

Семеніхіна В. Є., ... 156

Завалко Ю. М. 156

ФАКТОРИ СПРИЯННЯ ПОРУШЕННЮ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ 156

Лукашенко Л. В. 161

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАТИ В УКРАЇНІ 161

Люлька Ю. П. 164

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦІПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДНІПРОВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ 164

Мамосюк О. С. 168

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ ВОЛИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ 168

Матюшенко О. І. 171

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 171

Міщенко М. О. 175

ПРОЯВИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ УСТАНОВ 175

Мороз Є. О. 179

ПЛАГІАТ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ 179

Музика О. Я. 182

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ДОСВІД УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ 182

Нич Т. В. 185

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ 185

Оборська О. В.....189

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНІСТЬ СЕРЕД СТУДЕНТІВ.....189

Овдієнко О. В. 192

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ДОТРИМАННЯ ДЕРЖАВНИМ ПОДАТКОВИМ УНІВЕРСИТЕТОМ.....192

Петрова Я. І. 196

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ 196

Подзігун С. М., ...200

Пачева Н. О. 200

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....200

Railianova V. E. 203

RELEVANCE OF THE PROBLEM OF ACADEMIC BORROWING IN MODERN SCIENCE 203

Риндяєв В. І. 206

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....206

Романенко О. В. 209

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК І АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД 209

Саркісян Г. О.,.....212

Камушков О. С. 212

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПІД ЧАС ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ.....212

Священко З. В., ...215

Куценко С. Ю. 215

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ВІДЕОФАЙЛІВ НА ІСТОРИЧНУ ТЕМАТИКУ ЩОДО ЇХ ОРИГІНАЛЬНОСТІ 215

Сергєєнко О. М., ...219
Дідук І. А., ...219
Цепух І.О, ...219
МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ 219
Стицюк Н. В. 223
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА ПРАКТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ 223
Tashchenko A. Iu. 228
ACADEMIC VIOLATIONS AS A CONSEQUENCE OF DEMANDING DIGNITY 228
Терешко І. Г. 232
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПОЛІТИКИ 232
Tiutiunnyk V. 235
GLOBAL TRENDS IN IMPLEMENTING ACADEMIC INTEGRITY: THE EXPERIENCE OF FRANCE 235
Фекета І. Ю. 238
ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СТУДЕНТІВ - ГЕОГРАФІВ ДВНЗ «УжНУ» 238
Филипська В. І. 242
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД СТУДЕНТІВ 242
Філіппова Л. В. 247
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ 247
Хіміч Я. О. 252
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ЦІЛІСНИЙ ПРОЦЕС 252
Черних Т. С. 257
ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТЯНСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ СНУ ІМ. В. ДАЛЯ 257

Шаманська О. І.....261

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 261

Шкурашівська С. В.....284

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 284

ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ 288

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ

Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (IMAHC, REGON 36590701300000) є неурядовою та некомерційною організацією, створеною на засадах добровільності, гуманності та гласності. Метою створення та діяльності IMAHCу є сприяння розвитку потенціалу та підвищення академічної мобільності науковців та фахівців на арені міжнародної освіти.

Місце проведення стажування: державний вищий навчальний заклад Республіки Польща – Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві (REGON 006237430).

Проходження стажування забезпечує освітня Fundacja ADD (Варшава, KRS: 0000502104), метою діяльності якої є сприяння адаптації та інтеграції українських мігрантів за кордоном.

Андруник В. А.,

канд. техн. наук, доцент кафедри Інформаційних систем та мереж,

Національний університет «Львівська політехніка»

Демчук А. Б.,

канд. техн. наук, асистент кафедри Інформаційних систем та мереж,

Національний університет «Львівська політехніка»

Лозинська О. В.,

канд. техн. наук, асистент кафедри Інформаційних систем та мереж,

Національний університет «Львівська політехніка»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПОЧНІМО З ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У [1] стверджено, що наголошувати про потребу вчитись працювати самостійно, не покладаючись на зовнішню допомогу, варто з початкової школи. Варто розважливо вибирати інструменти формування академічної доброчесності – зважаючи на особливості сприйняття інформації школярами.

Ілюстрування освітніх та навчальних матеріалів супроводжує школяра з перший учнівських днів – стіни класів укриті найрізноманітнішими плакатами з правилами, вимогами, зображеннями, додатковою інформацією, цікавими фактами різного спрямування. Такі добірки зображень часто мають додатковий текст, що описує зображення. Втім, сучасні технології подання зображень і діаграм тяжіють до зменшення тексту у таких зображеннях. Йдеться про інфографіку – технологію подання зображень легко, зрозуміло.

Цю технологію перейняла, серед інших галузей, і освітня. Достатня кількість досліджень висвітлена у журналах, що індексуються у наукометричній базі даних Scopus. Наприклад, за множиною ключових слів *visualization, education, infographics* знайдено 23 статті у відкритому доступі (рис. 1).

Рис. 1. Пошук релевантних результатів у Scopus

Серед знайдених статей є такі, що описують інфографічний застосунок Just in Time Teaching (JiTT) для зручності викладачів, що навчають студентів-медиків [2]. Також для удосконалення навчання студентів медичних спеціальностей пропонують використання «класичної» інфографіки [3], а також описують розроблений інструмент цифрової інфографіки [4]. Доцільність інфографіки у вищій школі та науці аналізує австралійський дослідник [5] та науковець з Саудівської Аравії [6]. Також описано підходи до розроблення інфографіки для навчання [7], статистично обґрунтовано доцільність використання технології інфографіки у навчанні [8].

Окрім вказаного, інфографіка володіє усіма ознаками відповідності концепції універсального дизайну – дизайну, що передбачає формування середовища, зручного для користування усіма людьми без необхідності адаптації чи спеціального дизайну. В такий спосіб, відносимо школярів початкової школи до групи осіб, що не мають можливості сприймати текстову інформацію, а лише візуальну. Розроблення інструментарію для навчання академічній доброчесності через інфографіку дасть можливість впроваджувати академічну культуру з перших кроків шкільного життя.

Для ілюстрації виберемо результати опитування, подані у [1]: найчастіше згадуваними прикладами порушень засад академічної доброчесності опитувані назвали списування з книги/підручника, користування інтернетом під час контрольного заходу, списування з роботи сусіда тощо. Сформуємо твердження про дотримання академічної доброчесності на основі цих результатів – для формування відповідної інфографіки. У кожній інфографіці вкажемо, що зображена дія є порушенням академічної доброчесності – і додамо заклик для дотримання її вимог.

Твердження 1 (рис. 2). Залучення помічників до індивідуальної роботи – це порушення академічної доброчесності. Працювати варто самостійно.

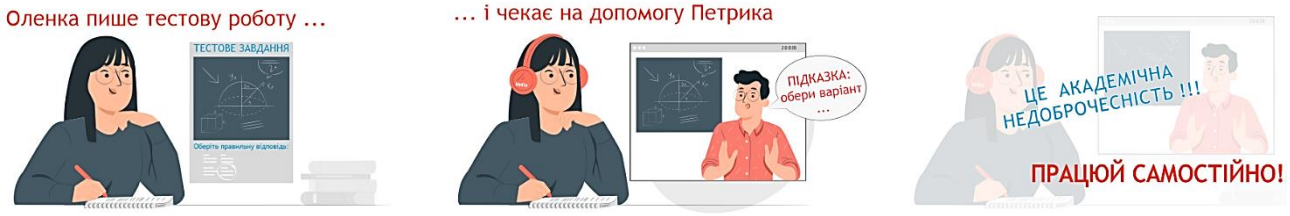

Рис. 2. Інфографіка «Залучення помічників до індивідуальної роботи – це порушення академічної доброчесності»

Твердження 2 (рис. 3). Користування зовнішніми дистанційними джерелами інформації – це порушення академічної доброчесності. Працювати варто самостійно.

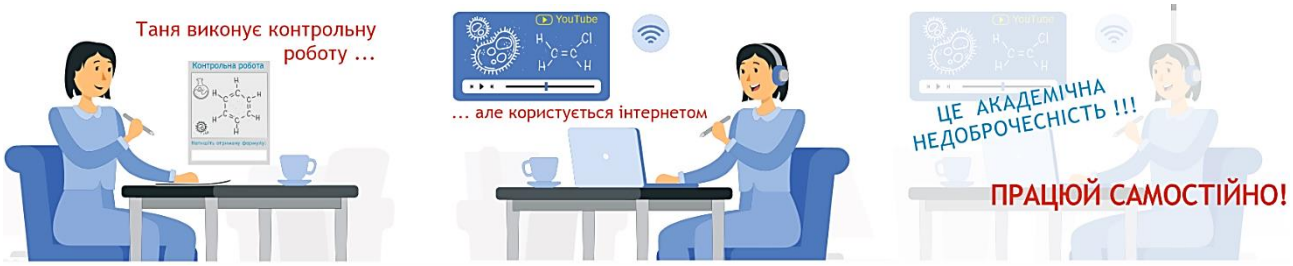

Рис. 3. Інфографіка «Користування зовнішніми дистанційними джерелами інформації – це порушення академічної доброчесності»

Твердження 3 (рис. 4). Користування чужими результатами – це порушення академічної доброчесності. Працюй самостійно!

Рис. 4. Інфографіка «Користування чужими результатами – це порушення академічної доброчесності»

Розроблені інфографічні матеріали виконані у мінімалістичному дизайні – із використанням матеріалів ресурсу https://www.freepik.com/. Для учнів молодшої школи варто буде «омолодити» героїв інфографіки. Окрім друкованого варіанту, на основі розробленої інфографіки можна сформувати короткий відеоряд, наприклад, створити анімоване зображення у форматі GIF або звичайну анімацію в Power Point.

Ці та аналогічні відео- та друковані інфографічні матеріали можна покласти в основу відповідного проекту, з результатів якого користатимуться викладачі молодших та середніх класів, викладачі інклюзивних шкіл, фахівці з універсального дизайну, цифрові художники тощо.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шестакевич Т. В. Академічна доброчесність: де тебе шукати, як тебе знайти? *Академічна доброчесність : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян*. 2020. С. 201-208.

2. Orner D., Conlon K., Affa M., Fornari A. Just in Time Teaching (JiTT) Infographics App for Teacher Development. Just in Time Teaching (JiTT) Infographics App for Teacher Development. *J Grad Med Educ.* 2017. Vol. 14, № 3. P. 344–345.

3. Trivedi S.P., Chin Al., Ibrahim A., Ou A. Infographics and Visual Abstracts. *J Grad Med Educ*. 2021. Vol. 13. № 4. P. 581-582.

4. Cima L., Das A., Dhanasekaran V., Mirabassi N., Pagliuca F. The "Make Surgical Pathology Easy" project: learning Pathology through tailored digital infographics

- the case for renovation of an old teaching method. *Pathologica*. 2021. Vol. 113. № 4. P. 252-261.

5. Unsworth L. Infografías científicas en secundaria: Complejos de significados multimodales en ensambles compuestos verbales-visuales. *Pensamiento Educativo Revista de Investigación Educacional Latinoamericana*. 2021. Vol. 58. № 2. P. 1-19.

6. Samra E.M. The Effect of Introducing Infographic Pattern on Developing Cognitive Understanding by Using AI Technology for University Students during the COVID-19 Pandemic. *J Healthc Eng*. 2021. Vol. 2021. P. 1-12.

7. Ozdamli F., Ozdal H. Developing an Instructional Design for the Design of Infographics and the Evaluation of Infographic Usage in Teaching Based on Teacher and Student Opinions. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*. 2018. Vol. 14. № 4. P. 1197-1219.

8. Ozdam F., Kocakoyun S., Sahin T., Akdag S. Statistical Reasoning of Impact of Infographics on Education. *Procedia Computer Science*. 2016. Vol. 102. P. 370-377.

Базильчук Л. В.,

канд. пед. наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМА ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ НА ПРИНЦИПАХ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі є одним з ключових завдань оновлення та реформування системи освіти. Згідно Закону України «Про освіту», «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу потребує: посилання на використані методики досліджень і джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати досліджень, власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність» [1].

Таким чином, на відміну від широкого поняття «доброчесності», термін «академічна доброчесність» – категорія нормативна, чітко визначена у міжнародному праві та законодавстві. Міжнародним центром академічної доброчесності наголошується на необхідності дотримання таких засадничих принципів академічної доброчесності: довіра, чесність, справедливість, повага, відповідальність [4, с. 16].

Зазначимо, що чесність є основою повноцінної реалізації інших цінностей – довіри, справедливості, поваги та відповідальності. На дотриманні чесності базується викладання, навчання, дослідницька діяльність та ін.

Дотримання чесності в закладах освіти уможливлює взаємодію учасників освітнього процесу, що базується на принципі довіри. Довіра виникає з часом та будується, в першу чергу, на основі співпраці. Атмосфера довіри, справедливості,

поваги, відповідальності в освітньому середовищі заохочує та сприяє вільному обміну ідеями, повноцінній самореалізації особистості.

Порушення принципів академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання) є підставою для притягнення до академічної відповідальності: відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання; відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєної кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи обіймати визначені законом посади. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [1].

Вивчення досвіду функціонування ЗВО [2] засвідчує використання практики сприяння академічній доброчесності, що передбачає запровадження відповідних новітніх технологій, щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах, протидію будь-яким проявам неправомірної вигоди; інформування на веб-сайті та в соціальних мережах про заходи щодо забезпечення академічної доброчесності; проведення тренінгів і семінарів для учасників освітнього процесу з метою заохочення їх до етичної поведінки та формування навичок протидії академічній нечесності; вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів освіти

щодо реалізації академічної доброчесності в освітньому середовищі, формування безпечного освітнього середовища, в якому відсутні неконкурентні переваги для учасників освітнього процесу, забезпечення якості освітньої діяльності та якості надання освітніх послуг.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради України*. 2017. 25 вересня.

2. Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини URL: https://udpu.edu.ua/pro-universytet/dokumenty

3. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради України.* 2014. 19 вересня.

4. Фундаментальні цінності академічної доброчесності: пер. з англ. / Міжнародний центр академічної доброчесності, 2019. 39 с.

Байдюк Н. В.,

канд. пед. наук, старший викладач кафедри початкової освіти,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Запровадження дистанційного навчання під час карантину призвело до змін не лише форм та методів викладання, а й порушило проблему особливостей дотримання академічної доброчесності у онлайн просторі.

Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2]. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає, окрім іншого, самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю

Особливо актуальним є питання запобігання такої форми порушення академічної доброчесності як списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання, що є особливо доступним під час дистанційного навчання [1].

Традиційно, заходами з попередження порушень академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності закладу вищої освіти є: заходи з популяризації основ інформаційної культури; формуванні завдань з використанням педагогічних інновацій, розвиток творчого підходу здобувачів під час виконання завдань; розповсюдженні методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмових роботах та ін. [1].

Освітнє онлайн середовище потребує додаткових умов для підвищення академічної доброчесності як з боку викладача, так і посилення внутрішньої

моральної спрямованості студента бути доброчесним під час навчання. В умовах дистанційного навчання проблема академічної недоброчесності зростає, оскільки академічні тексти стають більш доступними, а заходи контролю з боку викладача – менш дієвими, що вимагає впровадження нових заходів як етичного, так методичного спрямування. Так, поза сумнівом поряд з традиційними необхідними є дотримання наступних рекомендацій:

1. Інформування студентів про академічну доброчесність та необхідність її дотримання в умовах дистанційного навчання.
2. Атмосфера довіри, що заснована на засадничих цінностях академічної доброчесності: чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність.
3. Зменшення обсягів навчального матеріалу, більш чітке його структурування, зосередження на кількох головних аспектах теми, розподіл теми на інформаційні блоки. Це дасть можливість не лише скоротити час, а й зосередить увагу студентів на ключових питаннях та більш глибокому опрацюванні важливого матеріалу.
4. Чіткий «контракт» зі студентами щодо розкладу, тривалості, технічних умов занять. Однак, варто пам’ятати про технічні обмеження та залишати простір для гнучкості.
5. Відмова від традиційних форм самостійної роботи (написання реферату, конспекту «від руки», письмових відповідей на запитання по підручнику).
6. Широке використання творчих завдань невеликого обсягу, орієнтованих на висловлення власної думки (есе, твір-роздум, аргументовані відповіді на дискусійні питання, опрацювання кейсу за чітким алгоритмом, створення «інтелектуальних карт», аналіз тексту методом «INSERT» та ін.).
7. Переважне використання тестових форм контролю з чіткими часовими обмеженнями у синхронному режимі, впровадження інтерактивних сервісів миттєвого опитування.
8. Широке використання досвіду як власного, так і студентів, наведення

прикладів з життя, їх аналіз.

9. Привабливий візуальний контент, ретельне оформлення слайдів, змістовні відео лекції тривалістю 8-10 хвилин, що дасть змогу краще утримувати увагу слухачів, зосередить на головному.

10. Регулярний та своєчасний зворотній зв'язок під час вивчення курсу допоможе студентам дізнатися, як саме виконати завдання, що потрібно зробити для виправлення помилок.

11. Чіткі критерії оцінювання виконаних завдань, оцінювання не лише результату, а й процесу роботи студента. Варто застосовувати прийоми самооцінювання та взаємооцінювання робіт студентів.

12. Запровадження завдань різного рівня складності від елементарного до складного, з чіткою інструкцією щодо їх виконання.

13. Цифрова творчість студентів, спрямована не лише на демонстрацію опанування навчального матеріалу, а й на вироблення власного продукту (запис короткої відео лекції, створення реклами, коміксів, інфографіки, ведення блогу, розроблення власних тестових завдань). Подібні завдання можуть носити як індивідуальний, так і груповий характер.

14. Регулярне, щорічне оновлення силабусів, робочих програм та набору завдань для студентів.

15. Підтримка студентів, які дотримуються норм і правил академічної доброчесності (наприклад – у вигляді додаткових балів).

Також іноді доцільно дати студентам однакове завдання з наступною обов'язковою презентацією перед групою, що зменшить ймовірність списування, адже під час його представлення факт недоброчесної поведінки стане очевидним, якщо у групі будуть однакові або ж дуже схожі презентації.

Таким чином, головними умовами дотримання академічної доброчесності під час навчання є формування атмосфери довіри, поінформованість учасників освітнього процесу про необхідність дотримання принципів академічної

доброчесності, творчий підхід до навчання, чіткий та структурований зміст навчального курсу. Одним з головним правил запобігання академічній недоброчесності є помірність навантаження студентів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. РЕКОМЕНДАЦІЇ для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. / Нац. агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: https://cutt.ly/iZsrUsh. (дата звернення 27.07.2022).

2. Про освіту : Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення 27.07.2022).

Барсукова Г. В.,

канд. техн. наук, старший викладач,

Сумський національний аграрний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУМСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Виклики сучасності, пов’язані з розвитком науки і техніки, ставлять перед авторами праць та розробниками технологій надважливі вимоги. Нині особливої уваги набуває дотримання академічної доброчесності. Варто відзначити, що дана функція виходить на рівень фундаментальної або основоположної для будь-якої науки, що представлені науковцями або дослідниками.

Одним із напрямків розвитку популяризації академічної доброчесності сьогодні є зміцнення системи виявлення порушень плагіату наукових праць або інших видів робіт та сприяння підтримці такої системи. Здавалося б, що кожна людина є автором свого власного рукопису і претендувати на нього ніхто не міг би. Однак, використання тих чи інших джерел або методів дослідження у сучасній науці часто базується на аналізі уже існуючих матеріалів з теми, що розглядається науковцем. Саме на даному етапі і прослідковується поява скопійованих, іншими словами «запозичених» текстів або думок інших авторів, що присвоюються новому автору даної тематики.

Як би болісно не звучало, але запобігання окремими науковцями плагіату зводиться до зміни структури тексту, проте, при цьому ж, його зміст залишається незмінним. Здавалося б, жодного плагіату. Спеціальні програми показують високий, достатній для публікації, відсоток унікальності, що є перепусткою для показу тексту у широких масах, а ідеї та думки, висвітлені у матеріалах, можуть бути хоча б частково скопійованими, а не рідко і присвоєними.

У зв’язку з вище сказаним, питання популяризації дотримання академічної доброчесності на прикладі боротьби з плагіатом є актуальним та займає важливе місце у розвитку, фільтруванні, відсіюванні та покращенні як існуючого у сучасній

науці, так і нових матеріалів для неї.

У Сумському національному аграрному університеті розроблено положення про запобігання та виявлення академічного плагіату, що вводиться в дію відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та Статуту університету з метою підвищення якості навчання, розвитку навичок коректної роботи із джерелами інформації, активізації самостійності та індивідуальності при створенні авторського твору та відповідальності за порушення загальноприйнятих правил. Під плагіатом розуміється оприлюднення (опублікування), повністю чи частково, чужого твору під іменем осіб, що не є авторами даного твору (ст. 50 ЗУ «Про авторське право і суміжні права»). Під академічним плагіатом маються на увазі навмисні відтворення студентами у письмовій чи електронній формах чужого твору, що є опублікованим на паперовому чи офіційно оприлюдненому на електронному носії, повністю чи частково, під своїм іменем без посилання на автора [1, 1 с.].

Види плагіату, що розглядаються у положенні, поділяються на кілька груп, схожих одна на одну. У їх тлумаченні за плагіат вважаються роботи, у яких присутні скопійовані уривки чужих робіт, заміна у таких роботах букв та символів, заміна речень або окремо узятих слів або навіть своє «перетлумачення» змісту раніше існуючого тексту без зміни при цьому логіки та основних фундаментальних ідей попереднього автора тексту [1, 2 с.].

З метою профілактики такого становища у положенні представлено профілактику плагіату у навчальному процесі. Серед можливих методів запобігання плагіату в даному розділі положення висвітлюються розповсюдження методичних рекомендацій з уніфікованими визначеннями вимог щодо належного оформлення тих чи інших посилань на матеріали, що використовуються у творах; популяризація дотримання академічної доброчесності шляхом запровадження дисципліни «Основи науково-дослідної роботи»; відбір кращих робіт, що можуть бути представленими до захисту, та їх публічний захист. Останній із методів сприяння зменшенню порушень плагіату можна вважати одним із ключових та найбільш впливових на автора тексту,

так як публічний захист доводитиме спільноті не лише обізнаність автора у тематиці, що може зменшити вірогідність банально скопійованого або перефразованого матеріалу. За такого методу спільнота, перед якою здійснюється захист, спираючись на власний багаж знань кожного із присутніх, також певною мірою матиме можливість визначення новий матеріал представляється перед нею чи ні [1, 2 с.].

Порядком виявлення факту плагіату та відповідальність за нього передбачаються попередження про виявлення порушень завідувача кафедри або представників деканату (у випадку з дипломною роботою) з довідкою про результати перевірки. Рішенням завідувача або декана визначається не допуск до захисту і відправка матеріалів на доопрацювання чи видача нового варіанту завдання. Крім того, факт академічного плагіату (компіляції) серед творів студентів може бути констатовано комісією, що створена за розпорядженням декана [1, 3 с.].

Спираючись на існуючі положення щодо протидії плагіату у роботах науковців та здобувачів освіти, є можливість популяризації нової наукової бази. Автором роботи має бути усвідомлено те, що його робота має бути не лише унікальним текстом на папері, а і мати власну новизну та здійснювати певний внесок в розвиток науки. Правильність цитування та узгодження з авторами, спираючись на джерела яких здійснюється формулювання власної думки, має бути чітко усвідомлено автором рукопису. Подальші висвітлення ідей та презентація власних досліджень повинні підкреслити оригінальність та унікальність роботи, виконаної автором. При цьому досягається не лише уникнення безправного використання чужих матеріалів, думок та поглядів, а і поповнення світової наукової бази новими, до цього не описаними розробками.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ: положення. СНАУ, протокол № 4 від 11.02.2016 р. 4 с.

Бикова О. В.,
канд. пед. наук, завідувачка кафедри хореографії та художньої культури,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ КАФЕДРИ ХОРЕОГРАФІЇ ТА ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ УДПУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

У 42 ст. Закону України «Про освіту» визначено сутність поняття «академічна доброчесність» та надається роз'яснення щодо принципів та видів порушення академічної доброчесності [1].

Тобто академічна доброчесність – це складне поняття, яке базується на правилах академічної етики, має свій «устав» та є запорукою взаємної довіри та відповідальності у будь-якому колективі.

Слід наголосити, що кожен заклад вищої освіти будує свою освітню діяльність на принципах академічної доброчесності. Не виключенням є і Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Серед нормативних документів, що забезпечують правомірну діяльність усіх учасників освітнього процесу та дотримання відповідальності і добропорядності – Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Кодекс академічної доброчесності, Етичний кодекс.

Кафедра хореографії та художньої культури факультету мистецтв вище зазначеного університету є випускова кафедра, що готує фахівців у галузі хореографічного мистецтва. Навчаючись за спеціальностями: 014 Середня освіта (Хореографія) та 024 Хореографія здобувачі вищої освіти займаються науково-дослідною роботою відвідуючи наукові гуртки, готуючи курсові роботи, індивідуальні та групові творчі завдання, науково-творчі проєкти тощо. Підсумком та результатом їх навчання є кваліфікаційна робота з хореографії, яка входить до структури Державної атестації.

Дипломна робота повинна бути оформлена згідно «Положенню про кваліфікаційні роботи» і має пройти декілька етапів для отримання якісної оцінки. Зокрема, попередній захист (для виявлення і усунення недоліків), отримання

зовнішньої рецензії на свою роботу. Також роботи проходять обов'язкову перевірку на наявність академічного плагіату програмою Unicheck. Роботи, що мають понад 25 % неоригінального тексту, або виконані не самостійно до захисту не допускаються [5].

Варто зауважити, що кваліфікаційна робота здобувачів кафедри хореографії та художньої культури окрім теоретичної складової містить практичну, творчу складову. За гарною хореографічною композицією, що презентують на захисті кваліфікаційної роботи, як правило, криється багаточасова наполеглива фізична та розумова праця самого здобувача та його наукового керівника. Адже хореографічна композиція створюється за своїми законами та драматургічною композицією. Це складний і насичений процес. Який починається із появи задуму або теми роботи і передбачає опрацювання здобувачем великої кількості наукової, мистецької, довідкової літератури, методичних посібників з хореографії, історичних джерел та нормативних документів, роботу над музичним матеріалом, співпрацю з художником над сценічним вбранням та збереженням стильових особливостей номеру, розбір хореографічної лексики і стильових особливостей і навчання танцювальним елементам інших учасників задіяних у дипломній роботі. Варто додати до цього емоційний фактор, який є запорукою вдалого втілення художнього образу.

Тобто, оцінюючи хореографічну композицію, комісія оцінює такі фахові компетенції здобувачів-хореографів, як – інтелектуальні, балетмейстерські, виконавські, режисерські, акторські тощо. Окрім того, хореографічна композиція має бути методично грамотно занотована (опис малюнків танцю та опис рухів).

Отже, для створення якісної хореографічної композиції і написання кваліфікаційної роботи здобувач має пройти довгий але цікавий науково-творчий шлях. Від вміння написання есе (обґрунтування вибору і актуальності обраної теми) до опанування і використання у своїй роботі інноваційних технічних засобів. Важливим моментом запобігання плагіату і академічної не доброчесності є оприлюднення практичної частини кваліфікаційної роботи здобувачів кафедри

хореографії та художньої культури на контенті YouTube [2, 4] та на сторінці факультету [3].

Але важливим залишається і вміння працювати з іншими учасниками освітнього процесу. Вмінням бути чесним і відповідальним, виявляти повагу до самого себе і до інших, зберігати доброзичливий клімат у колективі. Адже це є головними цінностями академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 06.04.2022 р. №2145-VIII, Стаття 42. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214519?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F+42#Text (дата звернення: 20.07.2022).

2. Випускна кваліфікаційна робота хореографічна композиція «Момент прощання» URL: https://youtu.be/Q1cOudVbRq4 (дата звернення: 01.08.2022).

3. Випускні кваліфікаційні роботи здобувачів ОС «Бакалавр» спеціальності: 014 Середня освіта (Хореографія). URL: https://youtu.be/8URrRnEPf88 (дата звернення: 30.07.2022).

4. Випускна кваліфікаційна робота хореографічна композиція «Маски». URL: https://drive.google.com/file/d/1jG5emZ3hBMdUtRBG9uVJcdhUS__RF4YP/view (дата звернення: 30.07.2022).

5. Положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини URL: http://surl.li/cpfwl (дата звернення: 20.07.2022).

Білоус О. А.,
канд. фіз.-мат. наук, доцент кафедри математичного аналізу і методів оптимізації
Сумський державний університет
Кравченко Ю. А.,
канд. фіз.-мат. наук, ст. викладач кафедри математичного аналізу і методів оптимізації
Сумський державний університет

ПРОБЛЕМИ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Питання доброчесних та об'єктивних наукових досліджень є актуальним питанням сьогодення, тому що воно лежить в основі прогресу у розвитку науки, формує довіру суспільства до наукових досліджень, які проводяться в різних галузях техніки, економіки, медицини та ін. [1, 2]. Ці дослідження базуються, перш за все, на таких моральних якостях вченого як чесність, особиста скромність, неупередженість, незацікавленість в тому чи іншому наперед встановленому результату наукових пошуків.

Із поширенням інформаційних технологій та мережі Інтернет відбулись зміни у представленні суспільства об ідеалі вченого, причому моральні якості відійшли на задній план. Однак в науковому середовищі представлення достовірної інформації є найважливішою вимогою виконання якої вимагається від людини в науці. Це пов'язано, в тому числі, із тим, що наукові знання та винаходи носять накопичувальний характер, тобто якщо один дослідник не довіряє роботі іншого, то і всі наукові положення представлені вченими підлягають сумніву. Наукова доброчесність – це сукупність правил, що утримають вчених від недобросовісних досліджень, брехні у дослідженнях, підтасовки результатів наукових досліджень.

Так що підштовхує вченого на порушення доброчесності? Розглянемо деякі питання на результат вирішенні яких впливає доброчесність вченого-дослідника.

1. **Комерціалізація досліджень**. Особливість сучасного розвитку економіки є такою, що успіх та розвиток різних галузей виробництва залежить від

наукової складової у процесах та технологіях, робить її економічно ефективними, дозволяє отримати продукцію більш високої якості. Однак сумісна робота вчених та замовників досліджень від виробництва призводить до того, що дослідження рухаються у наперед встановленому напрямку, і дуже часто буває орієнтовано на «необхідні результати». Так, наприклад, фірма медичного обладнання, яка виробляє прибори із застосуванням ультразвукових технологій, як правило «замовляє» статтю вчених про ефективність та позитивний результат застосування відповідних приладів.

Дослідження несумлінності вчених при написанні наукових робіт показало, що більш за все воно спостерігається в медичній, фармакологічній галузях, там, де великі фінансові інтереси серйозно впливають на результати досліджень [3].

2. **Загострення конкуренції в сучасному науковому середовищі**. Із ростом кількості наукових співробітників, молодих вчених загострюється проблема працевлаштування. Так для успішного пошуку роботи необхідно мати в наявності декілька наукових публікацій у престижних журналах. В той же час, отримавши роботу необхідно підтримувати статус серйозного дослідника, знову ж такі представляючи вагомі публікації у престижних наукових журналах. Крім того, посилюється психологічний тиск зі сторони керівника наукової теми або установи. Такі фактори призводять до прояву недоброчесності зі сторони вченого у вигляді тиражування статей в різних наукових журналах з одними й тими ж самими результатами але представленими різними іншими способами, самоцитування та цитування один одного в узькому колі науковців, та ін. Така ситуація формує у науковця особливу ментальність яка націлена на отримання індексів, кількості статей на збільшення швидкості виходу наукових статей в журналах.

3. **Складність виявлення недоброчесності в науковій роботі**. Так, як правило, перед публікацією статті в журналі необхідно отримати рецензію фахівців на заявлену статтю. На якість рецензії впливає декілька факторів: сумлінність рецензента, обізнаність в тематиці роботи, іноді знайомство с автором статті та фінансова зацікавленість рецензента. Всі ці фактори можуть привести до того, що

стаття із значними недоліками з точки зору наукової доброчесності предстане перед науковою спільнотою.

Слід відзначити, що наукову недоброчесність підкріплює той факт, що проведених розслідувань випадків фальсифікації результатів, плагіату, шахрайства та фабрикації результатів дуже мало. Такі факти, повинні розслідуватися в тих наукових установах де вони відбулись. В свою чергу, установи та університети неохоче йдуть по шляху розслідування фактів порушення доброчесності в роботах науковців.

Незважаючи на те, що вчені працюють в установах де відбувається контроль, а наукові статті в журналах проходять перевірку на антиплагіат та процедуру рецензування, позбавитись цього ганебного явища непорядних, недоброчесних публікацій не вдається. Необхідний комплексний підхід в організації боротьби проти ганебних вчинків, що спостерігаються в науковому середовищі.

Проблему легко вирішити, якщо кожен вчений займе позицію неприпустимості явища недоброчесності у своїх академічних і наукових дослідженнях. В довгостроковій перспективі, на нашу думку, прояви цього явища можливо знизяться, але зовсім його наукова спільнота не позбавиться, так як це своєрідний аналог злочинності, крадіжки, шахрайства, а вони існують стільки років, скільки існує і людство, і буде далі існувати.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «Академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 192−195.

2. Гаруст Ю. В., Павленко Б. О. Академічна доброчесність - шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 4. С. 88-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ln_2017_4_15

3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

Блах В. С.,
канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова,
Херсонський державний університет
Юріна Ю. М.,
канд. філол. наук, доцентка кафедри української й слов'янської філології та журналістики,
Херсонський державний університет

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

На сучасному етапі євроінтеграційних процесів в Україні важливого значення набуває формування освітнього середовища з урахуванням принципів академічної доброчесності, що позитивно впливатиме на різнопланову діяльність учасників освітнього процесу.

У пункті 3 статті 58 Закону України «Про вищу освіту» зазначено: «Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані […] дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти» [1]. У пункті 3 статті 63 Закону України «Про вищу освіту» наголошено, що «особи, які навчаються у закладах вищої освіти […] зобов'язані виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану (за наявності), дотримуючись академічної доброчесності, та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання» [1].

Протягом останніх років у Херсонському державному університеті здійснюється велика просвітницька робота щодо пропагування та запровадження моделі доброчесного академічного середовища в освітньо-науковий простір.

Створенню такої моделі передувала значна організаційна робота, яка включала створення низки програмних документів, зокрема «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Херсонського державного

університету», «Положення про Комісію з питань академічної доброчесності Херсонського державного університету», «Положення про групу сприяння академічній доброчесності Херсонського державного університету», «Порядок виявлення та запобігання академічному плагіату в науково-дослідній та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті», «Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету», «Кодекс академічної доброчесності науково-педагогічного працівника Херсонського державного університету».

На головному сайті університету було створено відповідну сторінку https://www.kspu.edu/Information/Academicintegrity.aspx, на якій представлено матеріали, пов'язані із запровадженням академічної доброчесності в діяльність вишу, в тому числі документи Міністерства освіти і науки України – листи, рекомендації, документи університету – накази, розпорядження, збірник нормативних документів, інформація щодо діяльності комісії з питань академічної доброчесності, корисні матеріали з питань дотримання принципів академічної доброчесності.

Також на сайті представлено графічне зображення Моделі доброчесного академічного середовища ХДУ, розроблене першим проректором Сергієм Омельчуком [3, с.11]. Модель складається з чотирьох взаємопов'язаних компонентів: нормативного, освітнього, просвітницького та моніторингового.

Відповідно до освітнього компонента в університеті було розроблено та введено для здобувачів вищої освіти першого рівня 2 курсу навчальну дисципліну «Академічна доброчесність». Також окремі модулі з академічної доброчесності передбачені для здобувачів вищої освіти усіх рівнів.

Для науково-педагогічних працівників освітній компонент передбачає різні види стажування за програмами підвищення кваліфікації, у т.ч. й міжнародне, участь в заходах, організованих Університетською школою професійного розвитку, участь протягом двох років (07.2020-06.2022) представників ХДУ в міжнародному проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» («Academic Integrity and

Quality Initiative»).

Просвітницький компонент зреалізовувався проведенням Тижня академічної доброчесності, на якому в тренінгах, семінарах, презентації відеороликів брали активну участь студенти та молоді вчені університету, а також запровадженням та активним функціонуванням груп сприяння академічній доброчесності.

Контрольний й моніторинговий компонент представлено функціонуванням загально університетської та факультетськими комісіями з питань академічної доброчесності, проведенням онлайн-тестувань здобувачів вищої освіти всіх рівнів, а також здійсненням Науковою бібліотекою університету обов'язкової перевірки наукових, навчальних видань, курсових і випускних кваліфікаційних робіт на наявність текстових збігів за допомогою програмних сервісів UNICHECK та Strikeplagiarism.

Отже, представлений досвід дає підстави стверджувати, що у Херсонському державному університеті створено ефективне управління процесом запровадження доброчесного академічного середовища в освітньо-науковий простір.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 12.05.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20170101 (дата звернення: 27.07.2022).

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 05.07.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 27.07.2022).

3. Омельчук С. Модель доброчесного академічного середовища закладу вищої освіти: 7 кроків від мети до результату. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід*: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 14-15 травня 2021 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка, 2021. С.9-16. URL: http://surl.li/cosgc (дата звернення: 28.07.2022).

Брич Т. Б.,

канд. техн. наук, доцент кафедри управління інформаційною безпекою,

Інститут цивільного захисту,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності.

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ПЛАГІАТУ – АБСОЛЮТНИЙ ЕКСПЕРТ ЧИ ДОПОМІЖНИЙ ЕЛЕМЕНТ?

Питання академічної доброчесності – чому воно виникає? З одного боку – як можна бути недоброчесним зі своїми колегами? Для чого? Кожен науковець, викладач, студент чи учень проводить дослідження в певній галузі і старається поділитися зі спільнотою своїми досягненнями. З другого, – ми стикаємося з послідовністю дій “Ctrl+C” → “Ctrl+V” починаючи зі школи, чи навіть з дитячого садочку, де діти, учні, виконуючи певні завдання, просто знаходять відповіді в Інтернеті (напр. Google пошук) і, не задумуючись, копіюють відповіді. Так, проходячи всі етапи навчання, простіше знайти відповідь, ніж отримати її своєю працею. Отже, один із перших аспектів досягнення академічної доброчесності – це виховання. Необхідно закладати поняття доброчесності з дитинства, щоб навіть не виникало такого питання.

Однак, оскільки питання, все таки, виникає – є необхідність контролю. Найпростіший підхід (в освітній і науковій діяльності) – це передати таку перевірку незалежному, непідкупному, об’єктивному судді – антиплагіатній системі. Спочатку виникає запитання вибору системи. При простому запиті в пошуковій системі нам видасть понад 500 000 посилань. І, звичайно, підбірки типу «Топ - 10», або переліки рекомендованих програм різних учбових закладів. Середньостатистична відповідь на наше запитання буде перелік з мінімальним описом програмного продукту [1]:

Advego Plagiatus - http://advego.ru/plagiatus/ - програма призначена для пошуку в Інтернеті повних або частин копій текстових документів з інтуїтивним інтерфейсом. …

Content-watch https://content-watch.ru/text/ - сервіс розраховує загальну

унікальність тексту у відсотках, …

Etxt Antiplagiat https://www.etxt.ru/antiplagiat/ - аналог Advego Plagiatus, перевірка тексту триває довше, але перевіряється він ретельніше. …

Plagiarisma http://plagiarisma.net/ - програма перевірки тексту на запозичення. Дуже важливою перевагою є те, що ресурс підтримує понад 190 мов. …

StrikePlagiarism.com http://strikeplagiarism.com/uk/ - антиплагіатна інтернет-система, яка автоматично перевіряє оригінальність тексту. …

TEXT.RU http://text.ru — за заявами розробників, це найбільш просунутий сервіс. …

Unplag/Unichek https://unicheck.com/uk-ua (компанії ТОВ „Антиплагіат”) **—** онлайн-інструмент для швидкої перевірки академічних робіт та будь-яких інших текстів на плагіат, створений молодою українською командою. …

Edu-Birde https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat - безкоштовна онлайн-платформа для перевірки текстів на плагіат. …

Зверніть увагу – більшість з **домену .ru!!! Їх категорично не можна застосовувати!**

Або 10 корисних сервісів для перевірки англомовних першоджерел на плагіат [2]: .

1. http://www.plagtracker.com
2. http://www.scanmyessay.com
3. http://www.plagscan.com/seesources/analyse.php
4. http://plagiarismdetector.net
5. http://sourceforge.net/projects/antiplagiarismc
6. http://www.duplichecker.com
7. http://www.paperrater.com
8. http://plagiarisma.net
9. http://www.plagiarismchecker.com/help-teachers.php
10. http://www.plagium.com

Як вибрати необхідне програмне забезпечення? Більшість при глибшому ознайомленні – а це рекламна інформація на сайтах – не вказують ні баз даних (БД), до яких вони підключені, ні принципів пошуку, і не розглядають питання конфіденційності – внесення тексту до БД та авторства. Тому дуже цінними є те, що МОН уклав меморандуми з наступними компаніями:

UniCheck https://unicheck.com/uk-ua

Plagiat.PL (StrikePlagiarism) https://strikeplagiarism.com/ua/

Вийшовши на їхні сайти ми можемо побачити інструкції для користувачів, адміністраторів, можливість підключення системи до навчального середовища Moodle, можливість підключення студентам та викладачам для самоперевірки; можлива робота систем як з корпоративними, так і з індивідуальними клієнтами. Ці системи надають можливість адміністраторам підключати за вибором бази даних. Деякі навчальні заклади вибирають підключення лише власної бази робіт, деякі розширяють можливості перевірки з використанням більшої кількості даних. Ці системи забезпечують авторське право тих, хто тестує свої роботи.

Провівши такий поверховий аналіз існуючих програм для перевірки на ознаки академічної доброчесності, можна зробити певні висновки. При перевірці студентських та наукових робіт необхідно користуватися перевіреним програмним забезпеченням, рекомендованим державними установами, та підтриманими вченими радами навчальних закладів. Такі програми забезпечують високу ступінь перевірки робіт на збіги і можуть надати вичерпну характеристику про можливі співпадіння у роботах. Крім того, вони забезпечують авторське право для нових досліджень.

До цього слід додати, що використання тільки програмного підходу є недостатнім. При перевірці слід враховувати усі аспекти порушення академічної доброчесності [3]. І навіть високий вміст співпадінь в роботі не свідчить про плагіат. Для прикладу, навіть один рядок програмного коду може докорінно змінити суть програми. З останнього прикладу випливає, що важливим є здійснювати різні підходи при дослідженні на ознаки плагіату в гуманітарних і точних науках.

Отже, можемо зробити певні висновки. Програми перевірки на плагіат – всього лише перевіряють на співпадіння епізодів у тексті і не виявляють, чи це плагіат, чи це правильно використане посилання на автора. Для остаточного висновку необхідні експерти в галузі знань праці, які і будуть робити відповідні висновки. І ще одне, необхідно розділяти підходи для природничих і гуманітарних наук. Така робота на даний момент проводиться, підходи удосконалюються і взаємо оновлюються, як ми побачили в багатьох матеріалах цього стажування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інструменти перевірки текстів на плагіат. Наукова бібліотека Запорізького державного медичного університету. Головна. *Наукова бібліотека Запорізького державного медичного університету*. URL: https://lib.zsmu.edu.ua/p_82.html (дата звернення: 31.07.2022).

2. Перевірка на плагіат. *Міжнародний бібліотечно-інформаційний центр ім. Ярослава Мудрого Міжрегіональної академії управління персоналом*. URL: http://library.iapm.edu.ua/plagiat.htm (дата звернення: 31.07.2022).

3. Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процессу. *Освітній омбудсмен Україною.* URL: https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/ (дата звернення: 31.07.2022).

Васечко Л. О.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри фундаментальних

і галузевих юридичних наук,

Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського

Уманська А. О.,

фахівець кафедри фундаментальних

і галузевих юридичних наук,

Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського

РОЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку суспільства надзвичайно відчувається вплив новітніх технологій на усі сфери життя. Розширення доступу до різноманітних наукових даних, публікацій безперечно сприяє розвиткові науки, створює передумови для наукових дискусій, спрощує процес пошуку інформації. Водночас є і зворотній бік – підґрунтя для недоброчесного використання даних, копіювання, дублювання наукових матеріалів тощо.

Для наукової спільноти достатньо зрозумілим є необхідність дотримання принципів академічної доброчесності. Адже передовсім йдеться про захист власних авторських прав, про ділову репутацію врешті-решт. А от академічна доброчесність у сфері освіти – відносно нова категорія, яка потребує прискіпливої уваги як з боку уповноважених органів та осіб, так і з боку науково-педагогічних працівників й здобувачів освіти. Передовсім мова йде саме про вищу освіту, адже учасники освітнього процесу у вишах переважно активно займаються науковою діяльністю, яка має відповідати певним стандартам.

Про актуальність питання впровадження дієвих принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти свідчить низка положень, які містяться в розпорядженні Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року №286-р «Про

схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки». Зокрема, серед проблем, які існують у системі вищої освіти, в Стратегії виокремлена недостатня довіра суспільства до закладів вищої освіти, яку, серед іншого, підривають й прояви академічної недоброчесності. Також у Стратегії визначено серед пріоритетів розвитку вищої освіти в Україні, які визначають концептуальну модель вищої освіти, академічну доброчесність та академічну свободу [1].

У Кременчуцькому національному університеті імені М. Остроградського також запроваджено систему організаційних заходів, спрямованих на втілення у життя принципів академічної доброчесності. Так, позитивно зарекомендувало себе впровадження системи локальних нормативних актів:

- у 2014 році створена «Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (внутрішня система забезпечення якості) в Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського», затверджена наказом ректора КрНУ № 242-1 від 31.12.2014 р.

- у 2017 році ухвалено Кодекс якості Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, затверджений Вченою радою КрНУ (протокол № 4 від 26 грудня 2017 року)

- у 2018 році впроваджено «Кодекс академічної етики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського», затверджений наказом ректора КрНУ № 283-1 від 05 11. 2018 р.

- у 2021 році наказом ректора КрНУ від 22.11.2021 р № 223-1 затверджено «Положення про перевірку авторських текстів на плагіат».

Впровадження у освітню діяльність зазначених вище локальних актів нормативного характеру сприяло передусім поінформованості науково-педагогічних працівників університету про ключові засади академічної доброчесності. Так, за

даними анкетування[1], проведеного у 2021-2022 навчальному році серед опитаних викладачів 96 % ствердно відповіли на питання «Чи знайомі Ви з поняттям академічної доброчесності?». При цьому на питання «Чи доречними, на Вашу думку, є проведення дискусій, тренінгів, майстер-класів та інших заходів для популяризації академічної доброчесності з-поміж науково-педагогічних працівників?» ствердно відповіли 84 % опитаних. Таким чином, можна констатувати, що попри загальну інформованість науково-педагогічних працівників про засади академічної доброчесності, їм бракує практичних навичок їх застосування, обміну досвідом, думками тощо.

Серед здобувачів вищої освіти результати анкетування неоднозначні. Так, на питання «Чи знайомі Ви з поняттям академічної доброчесності?» ствердно відповіли лише 64 % опитаних, 29 % відповіли: «приблизно розумію сутність поняття». При цьому на питання «Чи інформують Вас науково-педагогічні працівники про процедуру дотримання академічної доброчесності під час навчання в університеті?» відповідь «так» обрали 78 % респондентів. Серед побажань здобувачів вищої освіти варто виокремити наступні: заснувати курси з академічної доброчинності; проведення тренінгів, круглих столів чи то інших заходів стосовно методики організації наукового дослідження.

На нашу думку, здобувачам вищої освіти дещо бракує структурованих знань про засади академічної доброчесності і це пов’язано з тим, що серед обов’язкових освітніх компонент в навчальних планах не завжди присутні дисципліни, які могли б повною мірою забезпечити формування компетентностей у сфері академічної доброчесності. Інформацію ж, яка подається студентам як додаткова, у вигляді виховних бесід, кураторських годин тощо, вони достатньо часто сприймають

[1] Анонімне анкетування проводиться відповідно до «Положення про опитування учасників освітнього процесу і споживачів освітніх послуг Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського», затвердженого наказом ректора КрНУ від 12.02. 2021 р №21- 1. *Дані анкетування надані центром моніторингу якості освіти та академічної чесності університету.*

несерйозно, не приділяють їй належної уваги.

На нашу думку, в державі розроблено достатньо організаційних заходів, спрямованих на виявлення фактів академічної недоброчесності, система заходів відповідальності за такі порушення. Водночас недостатньо уваги приділяється заохочувальним заходам. На сьогодні варто було б більше зосередитись не на кількісних показниках наукових розробок, а на їх якості, стимулювати відповідальне ставлення як з боку наукових, науково-педагогічних працівників, так і з боку здобувачів освіти, до виконання різних видів наукової роботи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року №286-р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf.

Васильєва М. П.,

канд. пед. наук., викладач кафедри англійської мови,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Одним з найактуальніших питань наукової спільноти світу і України сьогодні є питання академічної доброчесності. Відповідно до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, «академічна доброчесність» – це «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та проведення наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [3]. Закон також надає перелік основних видів порушень принципів академічної доброчесності, зазначає принципи і правила дотримання академічної доброчесності. Впровадження принципів академічної доброчесності в освітній процес закладів вищої освіти України сприятиме підвищенню якості освіти та покращенню іміджу університетів на міжнародній арені.

В Харківському національному університеті імені Г. С. Сковороди багато уваги приділяється впровадженню принципів академічної доброчесності. Розроблено нормативно-правову базу: Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г. С. Сковороди [4], Етичний кодекс ХНПУ імені Г. С. Сковороди [2], Положення про комісію з питань академічної доброчесності [5]

Кожен учасник освітнього процесу підписує Декларацію про дотримання академічної доброчесності в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди [1].

В Університеті створено комісії з питань академічної доброчесності освітніх

програм спеціальностей усіх рівнів із залученням гарантів програм та Групу сприяння академічної доброчесності. Метою діяльності Групи є сприяння дотриманню принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в освітній та науковій діяльності Університету. Головні завдання групи - координація дотримання принципів академічної доброчесності; розробка і вдосконалення нормативної та інформаційної бази Університету з питань сприяння академічній доброчесності, механізмів запобігання, виявлення та процедуру розгляду випадків порушення академічної доброчесності в Університеті; популяризація дотримання принципів академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти та працівників Університету; залучення здобувачів та їх об'єднань, стейкхолдерів до популяризації академічної доброчесності в Університеті тощо.

Напрямками діяльності Групи є розміщення на офіційній сторінці Університету, його структурних підрозділів, стендах, банерах, листівках, брошурах інформаційних, нормативних, методичних матеріалів, присвячених академічній доброчесності та попередженню академічного плагіату; проведення форумів, курсів, семінарів, тренінгів, колоквіумів, нарад, програм підвищення кваліфікації з питань присвячених академічній доброчесності та попередженню академічного плагіату.

Щодо технологічних рішень протидії порушенням академічної доброчесності, в університеті підписано договір про співпрацю з ТОВ «Антиплагіат», відповідно до якого університет має доступ до інформаційної онлайн-системи «Unicheck», за допомогою якої можливо виявити плагіат у роботах учасників освітнього процесу. Технічним адміністратором та координатором перевірки кваліфікаційних робіт здобувачів освіти на академічний плагіат виступає Наукова бібліотека університету. Крім того, на сайті університету розміщено посилання на програми, за допомогою яких усі бажаючі можуть здійснити перевірку своїх робот на плагіат.

Не менш дієвими рішеннями щодо поширення принципів академічної

доброчесності серед здобувачів та викладачів є організація та проведення низки заходів, серед яких варто назвати: вебінар «Відкрита наука: європейський досвід та українські реалії» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (26 березня 2021 р.), вебінар «Академічна доброчесність: теорія та практика» за участю Артема Артюхова та Алі Тахмазова (02 листорада 2020 р.), Загальноуніверситетський онлайн семінар на тему «Академічна доброчесність в університеті і вся правда про НЛО» (14 вересня 2021 р.), проведення щорічного конкурсу есе «Моя академічна доброчесність» серед здобувачів вищої освіти та оприлюднення його результатів у формі видання видання збірки, представлених на конкурс ті інші.

Варто зазначити, що працівниками Наукової бібліотеки ХНПУ імені Г.С. Сковороди проводиться велика робота щодо ознайомлення здобувачів освіти та працівників університету з принципами академічної доброчесності, особливостями її дотримання, видами відповідальності за порушення принципів академічної доброчесності.

Працівники наукової бібліотеки університету протягом 2017-2022 років проводили заняття з основ інформаційної культури, академічної доброчесності, тренінги «Академічна доброчесність як основа успіху», «Електронні ресурси бібліотеки», «Бібліотека як інформаційно-пошукова система» для здобувачів всіх рівнів вищої освіти. Під час проведення Осінньої школи Сковородинівської академії молодих учених виступили з доповіддю «Академічна доброчесність як основа успіху: Чесність починається з тебе….» та «Чинні вимоги до оформлення бібліографічних посилань у наукових виданнях».

На сайті університету розміщено посилання на відео лекції Наукової бібліотеки для здобувачів освіти «Академічна доброчесність: формування власної професійної культури: для магістрів і аспірантів» та «Правила складання посилань та списку

використаних джерел у наукових роботах за ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Також на сайті надано посилання на презентації та методичні рекомендації для здобувачів освіти, підготовлені працівниками Наукової бібліотеки щодо основ академічної доброчесності та правил оформлення бібліографічних посилань та списку використаних джерел.

Здобувачі третього освітньо-наукового рівня вищої освіти залучені до проходження дистанційного курсу «Академічна доброчесність в університеті».

Інструментами контролю над дотриманням принципів академічної доброчесності працівниками та здобувачами університету є здійснення перевірки наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату та здійснення анкетування здобувачів освіти та працівників на предмет порушень академічної доброчесності Відділом менеджменту і моніторингу діяльності університету.

Слід зауважити, що окрім вказаних заходів, питання щодо формування культури академічної доброчесності та навичок її дотримання є важливою складовою освітніх програм здобувачів. Серед навчальних дисциплін, які опановують здобувачі, варто назвати «Академічна доброчесність та інтелектуальна власність», «Академічне письмо», «Методика наукових досліджень», «Українська мова», «Академічно і професійно орієнтоване спілкування (англійське / німецьке / французьке)» та інші.

Отже, формування культури академічної доброчесності є важливим складником формування культури майбутнього вчителя, викладача і дослідника, здатного презентувати результати своїх досліджень на належному рівні із дотриманням етичних норм. Діяльність Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди доводить, що заклади вищої освіти України здійснюють вагомі кроки щодо імплементації принципів дотримання академічної

доброчесності серед здобувачів та науково-педагогічних працівників.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Декларація про дотримання академічної доброчесності в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Rada_molod_vchen/deklaraziya%20pro%20dotrymannya%20akademichnoyi%20dobrochesnosti.pdf (дата звернення 30.07.2022).

2. Етичний кодекс ХНПУ імені Г. С. Сковороди. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Etuchnyi_kodeks.pdf (дата звернення 28.07.2022).

3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19 (дата звернення 28.07.2022).

4. Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г. С. Сковороди. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Kodeks_akadem_dobrochesnosti.pdf (дата звернення 26.07.2022).

5. Положення про комісію з питань академічної доброчесності. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/polozh_komissiya_akadem_dobrochesnist.pdf (дата звернення 29.07.2022).

Галицька О. Б.,

докторка філософії з філології, доцентка,

доцентка кафедри німецької філології,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

РОЗДУМИ ПРО СТРАТЕГІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПЛОЩИНІ СТАЖУВАННЯ

Надзвичайно актуальною і значущою категорією для освітнього і наукового середовища постає концепт АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Розмірковуючи над поняттям академічної доброчесності, для мене, викладача ВНУ імені Лесі Українки, на думку спадають, перш за все, питання прояву академічної доброчесності у колі наукової спільноти, питання забезпечення процесу сприяння академічної доброчесності в системі вищої школи. Міркування знову повертають мене до інформації, яку заявлено та яка дотична до академічної доброчесності в рамках міжнародного наукового стажування і, відповідно, у нормативних документах. Уперше детально академічну доброчесність згадано у статтях Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. [3]:

- ст. 6: «засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності» є академічна доброчесність та академічна свобода, а також академічна автономія закладів освіти;
- ст. 41: «система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) може включати» систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- ст. 42 повністю присвячено академічній доброчесності;
- ст. 53: здобувачі освіти зобов’язані виконувати вимоги, дотримуючись принципу академічної доброчесності;
- ст. 54: педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов’язані «дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності».

Також у ВНУ імені Лесі Українки затверджено Кодекс академічної доброчесності та відповідні положення (див. [1; 4]).

Уже другий рік поспіль я викладаю курс «Академічне письмо та риторика» студентам першого курсу, тому хочу поділитися деякими ідеями щодо організації своєї роботи.

Стартові лекції були присвячені питанням добропорядності учасників освітньо-наукового процесу та важливості чесного здобуття якісної освіти (чесної праці та навчання) здобувачами вищої освіти, чого неможливо досягнути обманом, шахрайством, фальшуванням, плагіатом. Відповідно визначилися стратегії, над якими поглиблено почали працювати здобувачі вищої освіти у процесі навчально-виховної та наукової діяльності.

Насамперед, я провела опитування серед студентів щодо рівня їх обізнаності з поняттям «академічна доброчесність» та причин їхнього списування. Ураховуючи відповіді, я переглянула принципи особистої взаємодії зі студентами у бік відкритої комунікації з ними, р максимального задіювання таких форм, як дискусійні заходи, дебати, тренінги з метою покращення інформації щодо академічної доброчесності, розкриття принципів академічної доброчесності – прав, обов’язків та відповідальності усіх учасників освітньо-наукового процесу. Проведена робота дала позитивні результати: першокурсники більше не боялися:

- висловлювати свою думку,

- відстоювати власну позицію, аргументувати свою точку зору.

Це допомогло студентам почуватися більш впевненими у собі, більше покладатися на власні сили, і, головне, чесно здобувати якісну освіту. Тобто, академічна доброчесність – це чесна робота викладача і чесне навчання студента задля справжніх знань і практичних навичок, а не для «папірця-диплому».

Програмне забезпечення курсу культури академічного письма було сплановано з орієнтацією на допомогу, інформаційно-просвітницьку та роз’яснювальну роботу. У завданнях було заявлено: грамотний виклад своїх думок, правильне цитування,

виділення висновків інших авторів, уміння цікаво презентувати матеріал. Розроблено однойменний електронний курс на платформі Moodle для студентів першого курсу (див. [2]). Мені приємно було, що більшість студентів після проходження курсу «Академічне письмо та риторика» показали високий рівень оволодіння навичками писання навчальних робіт та оформлення наукових текстів, що фактично запобігає плагіату.

Таким чином, у процесі навчально-виховної та наукової діяльності цінним є грамотне пояснення основних засад академічної доброчесності. Рушійною силою цього я вбачаю у особистому прикладі. Саме втілення в життя ідеалів доброчесності, які я сповідую, розвивають довіру між мною, викладачем, та здобувачами освіти, взаємоповагу та відповідальність, і, головне, заохочує студентів до етичної поведінки та моральних стандартів в освітньо-науковому просторі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галицька О. Б. Академічна доброчесність у Лесиному виші. *Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики:* зб. матеріалів ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., м. Рівне, 12 травня 2021 р. Рівне : НУВГП, 2021. С. 225–228.

2. Галицька О. Досвід використання платформи MOODLE під час вивчення дисципліни «Академічне письмо та риторика». *Applied Linguistics 3D: Language, IT, ELT:* book of paper of International Scientific and Practical Conference, Zhytomyr, May 12–13, 2022, Zhytomyr: Zhytomyr Polytechnic State University, 2022. P. 45–47.

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 05.07.2022, підстава 1951-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 18.07.2022).

4. Halytska O. Auf dem Weg zur akademischen Integrität?! *Wissenschaftliches Arbeiten und Schreiben in der Ukraine und in Deutschland:* матеріали Міжнар. наук. онлайн-конф., 26-27 лист. 2021 р. / Укл. С. М. Іваненко, А. Ланге, Т. А. Ляшенко, О. В. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 49–52.

Гбур З. В.,

д-р. наук держ. упр., професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування,

Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Кошова С. П.,

канд. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування

Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

Важко описати актуальність дотримання академічної доброчесності, щоб не повторити вже сказаного, написаного іншими науковцями і щоб не порушити академічну доброчесність. Дотримання принципів академічної доброчесності не лише формально, але й на практиці, це впевнений крок закладів вищої освіти до європейський стандартів наукової, науково – педагогічної та інноваційної роботи. Тому, безумовно, що обговорення, вивчення, дослідження вже існуючих напрацювань щодо дотримання принципів академічної доброчесності та пошуків шляхів ефективного впровадження академічної доброчесності в освітній та науковий процес закладів вищої освіти України є актуальним питанням як в мирний так і у воєнний час.

З метою впровадження та реалізації принципів академічної доброчесності в Університеті охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (далі – НУОЗ), затверджено ряд локальних нормативно-правових актів, зокрема: Положення про дотримання академічної доброчесності в НУОЗ імені П. Л. Шупика, затверджене Рішенням Вченої ради НУОЗ від 17.02.2021 № 2 [1]; Етичний кодекс працівників та осіб, які навчаються в НУОЗ імені П.Л. Шупика, затверджений Рішенням Вченої ради

НУОЗ від 10.03.2021 № 3 [2].

Ці локальні нормативно-правові акти, а також інший інформаційний та інструктивний матеріал знаходяться у вільному доступі на сайті НУОЗ. Крім вказаних локальних актів на сайті розміщено наступне [4]:

- Декларація про академічну доброчесність здобувача вищої освіти
- Декларація про академічну доброчесність співробітника
- Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (МОН)
- Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (SAIUP)
- Програмне забезпечення для перевірки наукових текстів на плагіат.
- Директор Центру забезпечення якості освіти Сергій Квіт, координатор Американської Бібліотеки Світлана Чуканова та керівник Школи професійного розвитку викладачів Наталія Старинська діляться досвідом в новому онлайн-курсі «Академічна доброчесність в університеті» на платформі Відкритий Університет Майдану
- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. № 156-VII
- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. № 2145 – VIII
- Лист МОН «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» (від 26.10.2017 № 1/9 – 565)
- Лист МОН «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» (від 23.10.2018 № № 1/9 – 650)
- Інформаційний бюлетень «Академічна доброчесність»:

1. «Як мені писати без академічного плагіату?»
2. «Плагіат = порушення авторських прав?»
3. «Як вижити без самоплагіату?»

4. «Скільки відсотків можна?»
5. «Як підтримати чесність дистанційного навчання?»

Етичний кодекс працівників та осіб, які навчаються в НУОЗ України імені П. Л. Шупика, пункт 3.2. передбачає, що науково-педагогічні працівники та особи, які навчаються в НУОЗ мають у науковій, науково-дослідній та лікувально-діагностичній діяльності не вдаватись до плагіату, привласнення ідей з неопублікованих джерел, використовувати результати наукових досліджень своїх колег відповідно до прийнятих в академічному середовищі правил цитування і оформлення посилань, дотримуватись права співавторів [2].

Також, в НУОЗ передбачено підписання Декларації про дотримання академічної доброчесності здобувачем вищої освіти другого академічного рівня «магістр». Підписанням такої Декларації здобувач засвідчує, що перш за все ознайомлений з вимогами щодо дотримання академічної доброчесності в НУОЗ, а також зобов’язується їх дотримуватись та несе відповідальність за їх порушення. Крім того, Декларацію про дотримання академічної доброчесності підписують і співробітники НУОЗ, щоб також засвідчити свою обізнаність про дотримання принципів академічної доброчесності та відповідальність за їх порушення.

Принципи академічної доброчесності також є і в інших локальних нормативно-правових актах, які не прямо відносяться до цього питання. Зокрема, в п. 4.3. Положення про підготовку та захист кваліфікаційної роботи здобувачами вищої освіти другого (магістерського) рівня у НУОЗ України імені П. Л. Шупика, затвердженого рішенням Вченої ради від 10.03.2021 № 3, передбачено, що здобувач другого академічного рівня вищої освіти (магістерський), виконує функції, серед яких вказано: «подає електронну версію кваліфікаційної роботи відповідальному за наповнення і функціонування репозитарію та забезпечує її перевірку на наявність плагіату не пізніше ніж за 10 днів до захисту; несе персональну відповідальність за

наявність академічного плагіату у кваліфікаційній роботі» [3].

Академічна доброчесність реалізовується в НУОЗ також через елементи та систему дистанційного навчання. До прикладу, зведено до нуля присутність науково-педагогічних працівників під час складання заліків та іспитів здобувачами другого академічного рівня (магістерський). Так заліки та іспити здобувачі складають складають на платформі Moodle. Moodle (модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) – вільно-поширювана австралійська система управління навчанням. Система орієнтована, перш за все, на організацію взаємодії між науково-педагогічними працівниками і здобувачами. Moodle дозволяє організувати навчання в процесі спільного вирішення навчальних завдань, здійснювати взаємообмін знаннями та дистанційно і в особистому кабінеті складати іспити і заліки.[4] Складений в системі іспит чи залік програма оцінює за визначеними балами і видає як загальну суму балів за результатами правильних відповідей так і за кожною відповіддю окремо. Ці результати йдуть додатком до відомостей успішності здобувачів і підписуються науково-педагогічним працівником, який викладав цю дисципліну здобувачам та готував завдання іспиту чи заліку. На платформі Moodle іспит чи залік складається у формі тестів, де серед чотирьох відповідей потрібно обрати одну правильну. Для складання заліку здобувач відповідає на 50 запитань, для складання іспиту – на 100. Програма формує варіант завдання кожному здобувачеві індивідуально рандомним способом, тому в кожного здобувача свій індивідуальний варіант завдання як на заліку так і на іспиті. Для складання іспиту чи заліку є безумовно лише одна спроба та обмежений час. Роздуми для обрання правильного варіанту відповіді складають до 1 хв часу.

Як немає меж удосконаленню так і немає меж та завершення процесів поширення, інформування та вивчення академічної доброчесності. В даному есе ми досить стисло виклали деякі аспекти впровадження принципів академічної

доброчесності в НУОЗ. Проте варто наголосити, що це не повна інформація і що на усіх етапах освітнього процесу в НУОЗ та науково-педагогічній роботі НУОЗ, червоною ниткою прослідковується акцент та контроль за дотриманням академічної доброчесності як здобувачами, аспірантами, докторантами, інтернами так і викладачами, науково-педагогічними працівниками.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення про дотримання академічної доброчесності в НУОЗ імені П. Л. Шупика, затверджене Рішенням Вченої ради НУОЗ від 17.02.2021 № 2. URL: https://www.nuozu.edu.ua/zagruzka2/03_12_19-1.pdf.

2. Етичний кодекс працівників та осіб, які навчаються в НУОЗ імені П.Л. Шупика, затверджений Рішенням Вченої ради НУОЗ від 10.03.2021 № 3. URL: https://www.nuozu.edu.ua/images/Onas/Etichniy_kodex.pdf.

3. Положення про підготовку та захист кваліфікаційної роботи здобувачами вищої освіти другого (магістерського) рівня у НУОЗ України імені П. Л. Шупика затверджене Рішенням Вченої ради від 10.03.2021 № 3. URL: https://www.nuozu.edu.ua/zagruzka2/27_02_21-8.pdf.

4. Локальні нормативно-правові акти, інформаційний та інструктивний матеріал на сайті НУОЗ в рубриці Академічна доброчесність. URL: https://www.nuozu.edu.ua/s/np/k/upravlinnia-okhoronoiu-zdorovia/navchannia-v-mahistraturi#academ_dobro.

Гнилоскуренко Г. В.,

канд. мед. наук ,доцент кафедри педіатрії №4,

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ ТА НАУКОВИЙ ПРОЦЕС В НМУ імені О.О.БОГОМОЛЬЦЯ

Академічна доброчесність – важлива складова освітнього і наукового процесу. Відповідно до Закону України «Про освіту», статті 42 «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень»[1]. Нормативно-правова база, яка розглядає питання створення ефективної системи впровадження принципів академічної доброчесності, запобігання та виявлення академічного плагіату включає Закон України «Про освіту» [1], Закон «Про наукову та науково-технічну діяльність» [2], Закон України «Про вищу освіту» [3] , Нормативні акти Кабінету міністрів України [4], Листи та рекомендації Міністерства освіти та науки України [5] та інш.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця приєднався до світової спільноти у підтримці принципів академічної доброчесності. З цією метою розроблено перелік документів, які представлені на офіційному сайті університету. До таких документів належать: «Положення про академічну доброчесність», Наказ від 19.11.2018 №127-К із змінами від 05.12.2018 «Про запобігання та виявлення академічного плагіату у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця», «Положення про біоетичну експертизу та етику наукових досліджень..» [6,7]. Керівництво університету під час Вчених Рад нагадує співробітникам про недопустимість таких порушень академічної доброчесності як хабарництво, необ’єктивне оцінювання, створення перешкод або надмірна допомога під час виконання завдання. Також, проводиться роз’яснювальна робота зі студентами приводу обману, фальсифікації, вплив на науково-педагогічного

працівника під час оцінювання та інш. Відомо, що перелік таких порушень чітко визначений в статті 42 Закону «Про освіту».

З метою підвищення кваліфікації викладачів Інститут післядипломної освіти НМУ імені О.О. Богомольця проводить довго- та короткострокові курси. Вони спрямовані на покращення навичок викладання, залучення сучасних цифрових інструментів, вивчення можливостей систем дистанційної освіти. Отримані знання дозволяють створювати індивідуалізовані завдання, робити навчальний процес більш різноманітним та практично-орієнтованим, що підвищує зацікавленість студентів у навчанні та мотивацію до спільного дотримання принципів академічної доброчесності.

Технічна складова визначення академічного плагіату реалізована за рахунок використання програми StrikePlagiarism. Процес перевірки текстів розподіляється між співробітниками науково-дослідного відділу НМУ та відповідальними викладачами кафедр університету. При цьому, науково-дослідний відділ перевіряє дисертаційні роботи, монографії, підручники та посібники, тоді як кафедрам доручена перевірка наукових публікацій, методичних рекомендацій та студентських текстів.

Для співробітників кафедр, які відповідальні за перевірку проводяться навчальні семінари, враховуючи що програма StrikePlagiarism має свої особливості. За вимогою «Положення про порядок та перевірку магістерських політ у НМУ імені О. О. Богомольця» п.9.3 коефіцієнти запозичень не повинні перевищувати певних меж. Так, показник КП1 (запозичення комбінацій з 5слів) не повинен бути більше 30 %-50 %. Показник КП2 (запозичення комбінацій з 25 слів) приймається в межах 5 %. Важливо зазначити, що роботи оцінюються не тільки за допомогою комп'ютерної програми, а також саму роботу та звіт програми переглядає фахівець, оскільки технічні засоби не дозволяють досконало оцінити присутність академічного плагіату.

Створення ефективної системи впровадження принципів академічної

доброчесності – це поступовий процес підвищення вмотивованості всіх учасників, підвищення рівня якості наукових праць викладачів та студентів, формування взаємної поваги, прозорості у оцінюванні навчального процесу. Це довгий шлях формування іншого відношення до багатьох процесів в університетах, але саме він наближає наукову спільноту та молодь до світового рівня.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19.

2. Про наукову та науково-технічну діяльність. Закон України, редакція від 06.04.2022 №848-VIII База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.

3. Про вищу освіту. Закон України редакція від 12.05.2022 №1556-VII База даних «Законодавство України». Верховна Рада України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text.

4. Положення про національний репозитарій академічних текстів. Постанова кабінету міністрів України від 19.07.2017№541 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF#Text.

5. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. Лист МОН № 1/9-650 від 23.10.18 року URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/124272___124.

6. Положення про академічну доброчесність у Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця URL: https://drive.google.com/file/d/1EVG51GI8sz8sVBgCH58ume5_aBnK4ccl/view.

7. Положення про біоетичну експертизу у Національному медчному університеті імені О. О. Богомольця. URL: https://drive.google.com/file/d/1jixVmuJcuXAVqICIeTq0v9JuCX9fUbZD/view.

Годзь Н. Б.,

д-р філософ. наук, доцент,

професор кафедри філософії,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА ПЛАГІАТУ ВЗАГАЛІ. ПЛАГІАТ ТА ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Свідоме запозичення ідей інших без вказання на джерело або автора відповідає такому поняття як плагіат. На разі, розробляється і таке поняття як «Самоплагіат» [1]. На відміну від попереднього з питанням самоплагіату виникають інші складнощі як у визначенні, означенні його механізмів дії, так і розумінні причин його виникнення.

Досить корисними і цікавими є пояснення, надруковані з питання Академічної доброчесності у «Інформаційному бюлетень», випуск № 4 за грудень 2019 р., де пояснюються принципи визначення академічної недоброчесності описується механізм антиплагіатних програм, їх корисні та слабкі сторони роботи. У ясній формі пояснюється що знаходять і чого на разі на цей день антиплагіатні програми зробити ще не можуть [2].

Існування держави підтримується прийнятими законами, та відповідно знанням та дотриманням їх. Саме тому, слід наголосити, що у питанні академічної доброчинності та недоброчинності у першу чергу ми маємо нагоду спиратися на відповідно розроблені та прийняті закони та нормативи. У розділі п’ятому «Закону про освіту» , а саме «Забезпечення якості освіти» у статті 41 «Система забезпечення якості освіти» у п. 3 вказано, що ця система, а саме «Система забезпечення якості в закладах освіти» яку визначають як внутрішню систему забезпечення саме її якості може включати: стратегію і процедури її якості та систему і механізми її якості, які насамперед визначаються за допомогою механізмів такого поняття як «Академічна доброчесність» [3]. У статті 42 (п.1) цього ж закону дається детальне визначення Академічної доброчесності, а саме: «Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники

освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [3]. Серед цих правил головними у пункти 2 у перелікую насамперед такі вимоги, як самостійність виконання наукової роботи та досліджень, обов'язкове посилання на джерела, які використовувалися, дотримання законів про авторське та суміжне право, достовірність [3]. До речі, у Законі України про авторське і суміжне право у першому розділі у загальних положеннях дається як визначення поняття «Автор», так і нові означення. Наприклад «аудіовізуальний твір», «аудіодискрипція (тифлокоментування)» [6] Надалі, як ми бачимо закон доповнюється такими поняттями як «електронна (цифрова) інформація - аудіовізуальні твори, музичні твори (з текстом або без тексту»), «комп'ютерні програми, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення, що знаходяться в електронній (цифровій) формі» тощо [6], тобто відповідно до руху часу та появи нових форм носіїв авторської інформації, та відповідно розширення як авторських прав на них, так і розширення форм плагіату та порушення академічної доброчинності в цілому доповненнями, прийнятими на законодавчому та законотворчому рівнях державою створюються законні шляхи запобіганню порушення норм на цих ланках суспільного життя. Кожен такий крок відповідно фіксується у законі, що ми бачимо з стандартних дописів: «*Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017*» [6]. Певним чином є також у визначенні академічної доброчинності, плагіату, тощо, спиратися на «Довідник з удосконалення академічної доброчесності» [4], та особисто від себе додам, що для цільової аудиторії з України було б гарно. Якби він був сформований відповідно і українською мовою. Окрім довідника, слід нагадати, що перелік недоброчесності надано у Законі України «Про освіту у статті 42, де пишеться що порушеннями академічної доброчесності є окрім зазначених нами плагіату ще такі дії, як фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, тощо [3], на який спирається і Лист Міністерства освіти і науки України

від 15.08.2018 р. № 111-8681 [5], у якому доводиться, що у відповідності до пункту 8 другої частини статті, а саме 16 Закону України «Про вищу освіту» виникла необхідність передбачити забезпечення дотримання попередження виникнення нових кроків у плагіаті через праці, насамперед наукових роботах, монографіях, наукових доповідях, статтях. Тезах та інших формах наукової діяльності [5]. Як вказано в листі, Рекомендації були створені для членів експертних рад. Їх метою було створення відповідних умов для «посилення співпраці представників наукових кіл у підготовці кваліфікованих кадрів у різних галузях науки та техніки для забезпечення інноваційного розвитку країни, забезпечення потреб суспільства та держави в одержанні та використанні новітньої науково-технічної інформації» [5]. Досить чітко було сформульовано поняття «Плагіат», як публікування чужого творі під своїм ім'ям, «Академічного плагіату» (де вказується на неприпустимість навіть часткового використання результатів чужої творчості без вказання їх авторства), дається додатково задля цього ще й визначення «Наукового результату», як нового наукового знання, та форми, в яких він може бути зафіксований та наданий (звіт, стаття наукова, наукове повідомлення, тощо). Поряд з цим дається визначення «Науково-технічній інформації». У означеному документі підкреслюється важливість оформлення праці та вказання відповідних джерел інформації. Навіть у використанні нормативно-правових актів, які відповідають профілю, датам змін у документаціях, тощо [5].

Як на нашу думку, важливим у «Листі…» є й підпункт 3.5., в якому пишеться про оприлюднення творів мистецтва бо : «У разі використання творів виконавського мистецтва слід зазначати також індивідуальних чи колективних виконавців (якщо вони відомі). Якщо автори/виконавці невідомі, слід зазначити, що вони невідомі. У разі неможливості ідентифікувати автора, назву та/чи виконавців твору слід обов'язково зазначити джерело, з якого взято відтворений твір»[5]. Останнє посилання особливо важливе для мене, як викладача, оскільки разом з студентами, на жаль ми стикалися з наслідками академічної недоброчинності саме у мистецькій, творчій діяльності моїх студентів і нічим завадити плагіату їх творів та авторських

прав відповідно на той час не змогли.

Таким чином, аналіз документальної бази розробленої в Україні та світі доводить, що процес запобігання порушенню авторських прав крокує правильним шляхом, але як і кожний документ, що створено «людьми для людей» має бути певним чином постійно вдосконаленим та доробленим.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білик Н. І. Самоплагіат – порушення академічної доброчесності. *Академічна доброчесність: виклики сучасності*: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 24.01 – 04.03.2022) / уклад. Ю. Главчева; Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці»; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2022. 97 с.С. 13-18. URL: https://www.iiasc.org/wp-content/uploads/2022/05/iiasc_academic_integrity_02_2022_10_05.pdf.

2. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ Інформаційний бюлетень № 4. Грудень 2019 р. «СКІЛЬКИ ВІДСОТКІВ МОЖНА?» URL: https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-04.pdf.

3. Закон України «Про освіту» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

4. Довідник з удосконалення академічної доброчесності. URL: http://www.academicintegrity.eu/wp/guidelines/.

5. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): Лист Міністерства освіти і науки України від 15.08.2018 р. № 111-8681 URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18.

6. ЗАКОН УКРАЇНИ Про авторське право і суміжні права (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст.64) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text.

Головня О. С.,

канд. пед. наук, доцент кафедри комп'ютерної інженерії та кібербезпеки,

Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРОФІЛАКТИКА АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ В СТУДЕНТІВ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності є необхідною передумовою забезпечення довіри до результатів навчання. Серйозним випадкам порушення академічної доброчесності часто передують порушення дрібніші, але такі, що не мали для здобувача освіти відповідних наслідків. Важливо притягнути до відповідальності порушників, проте не менш важливо мінімізувати кількість подібних випадків у майбутньому. Одним із провідних засобів досягнення цієї мети ми вважаємо контроль та профілактику саме дрібних порушень академічної доброчесності. У цій роботі ми маємо намір, спираючись на власний досвід роботи зі студентами ІТ-спеціальностей, продемонструвати різноманітність прийомів та заходів, спрямованих на формування академічної доброчесності в здобувачів освіти.

У Державному університеті "Житомирська політехніка" заходи, спрямовані на забезпечення академічної доброчесності, регулюються, зокрема, Кодексом академічної доброчесності [1], Кодексом корпоративної культури [2], Положенням про Комісії з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами [3], Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин [4]. Так, у Кодексі академічної доброчесності декларується нетерпимість до порушень академічної доброчесності [1, с. 3], проголошується цінність послідовного "відстоювання гідної поведінки та ідей поширення принципів академічної доброчесності в несприятливих умовах стороннього тиску" [1, с. 4]. Притягнення до відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин може передбачати низку заходів, від зниження результатів оцінювання того виду роботи, в якому виявлено це порушення, чи вимоги повторного виконання цього виду роботи – до позбавлення пільг, виключення з

проєктів, відрахування з університету [1, с. 8]. Водночас, успішність реалізації задекларованих принципів на практиці залежить від кожного учасника освітнього процесу. Деякі заходи здійснюються на вищих організаційних рівнях (наприклад, обов'язкова перевірка кваліфікаційних робіт на запозичення відбувається на рівні факультету), однак не менш важливий щоденний контроль за дотриманням академічної доброчесності здійснюють усі науково-педагогічні працівники, перевіряючи й оцінюючи роботу своїх студентів.

Спираючись на досвід викладання фахових дисциплін студентам ІТ-спеціальностей (121 "Інженерія програмного забезпечення", 122 "Комп'ютерні науки", 123 "Комп'ютерна інженерія" та 125 "Кібербезпека), виокремимо три основні напрями з сприяння академічній доброчесності.

1. Відповідальність за порушення академічної доброчесності.
2. Профілактика академічної недоброчесності.
3. Винагородження за дотримання академічної доброчесності.

Відповідальність за порушення академічної доброчесності є зазвичай найбільш зрозумілим напрямом, оскільки заходи для притягнення до такої відповідальності наявні у нормативних документах та є типовими [1, с. 8]. Варто підкреслити потребу у ретельному дотриманні правил і настанні відповідальності щоразу, як порушення виявлене.

Профілактика академічної недоброчесності не зазначається в нормативних документах так безпосередньо, як заходи контролю. Окрім необхідних формальних процедур (зокрема підписання здобувачами освіти декларацій про академічну доброчесність), суттєву роль відіграють освітньо-виховні заходи, приміром такі, як подано нижче.

Пояснення правил та меж академічної доброчесності. Не всі студенти ІТ-спеціальностей чітко розуміють, що є порушенням академічної доброчесності, а що ні. Так, програмний код, код сценаріїв командного рядка, технічні схеми часто використовуються повторно у незміненому вигляді чи з деякими модифікаціями, і

важливо навчати студентів здійснювати такі запозичення правильно. Відповідні освітньо-виховні заходи проводяться зі здобувачами освіти на початку їхнього навчання, але студенти нерідко сприймають подібну інформацію досить формально. Тому важливо, щоб, реагуючи на виявлене порушення, викладач надавав студенту відповідні пояснення.

Необхідний і *власний приклад* – передусім у спілкуванні зі студентами та оцінюванні результатів навчання. Також потрібно використовувати посилання на джерела в навчально-методичних матеріалах. Якщо під час обговорення на занятті викладач робить підсумок, то важливо підкреслити роль студентів («Пропоную узагальнити і доповнити ті ідеї, які ви щойно висловлювали»).

Авторство та інші поняття можна обговорювати і на заняттях з технічних дисциплін. Так, основи ліцензування програмного забезпечення та програмного коду, тексту, зображень тощо буде доречно пояснити й під час лекцій з дотичних тем.

Використання різних аргументів на користь академічної доброчесності для різних студентів. Для різних студентів можуть мати силу різні аргументи: від «Автор статті заслуговує на те, щоб про нього належно згадали ті, хто використали цю роботу» – до «Звіти за лабораторними роботами, які будуть містити чужі знімки екрану, вам доведеться перероблювати».

Аналіз викладачем виявлених випадків академічної недоброчесності необхідний для коригування профілактичних заходів на майбутнє.

Винагородження за дотримання академічної доброчесності є прикладом позитивного підкріплення. Доцільно винагороджувати роботи, у яких помітна самостійність та оригінальність виконання – навіть коли в них наявні деякі недоліки. Це можна здійснювати через бонусні бали. Зокрема, можливе одночасне зниження балу за виявлені помилки та деяке його підвищення за власне цікаве рішення, запропоноване у роботі, з повідомленням студента, за що було знято чи додано бали. Можна винагороджувати балами й стабільно сумлінну роботу студентів, які протягом семестру виконали всі завдання без порушень академічної доброчесності.

Отже, заходи з контролю та профілактики дрібних порушень академічної доброчесності різноманітні, й окрім притягнення до відповідальності за такі порушення, можуть передбачати і заохочення за дотримання. Для забезпечення дієвості подібних заходів необхідне послідовне та регулярне їх впровадження кожним викладачем.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс академічної доброчесності Державного університету «Житомирська політехніка» – Документи Житомирської політехніки [Електронний ресурс]. URL: https://docs.ztu.edu.ua/mdocs-posts/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti-derzhavnogo-universytetu-zhytomyrska-politehnika/.

2. Кодекс корпоративної культури Державного університету «Житомирська політехніка» – Документи Житомирської політехніки [Електронний ресурс]. URL: https://docs.ztu.edu.ua/mdocs-posts/kodeks-korporatyvnoyi-kultury-derzhavnogo-universytetu-zhytomyrska-politehnika/.

3. Положення про Комісії з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами у Державному університеті «Житомирська політехніка» – Документи Житомирської політехніки [Електронний ресурс]. URL: https://docs.ztu.edu.ua/mdocs-posts/polozhennya-pro-komisiyi-z-akademichnoyi-dobrochesnosti-etyky-ta-upravlinnya-konfliktamy-u-derzhavnomu-universyteti-zhytomyrska-politehnika/.

4. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Державному університеті «Житомирська політехніка» – Документи Житомирської політехніки [Електронний ресурс]. URL: https://docs.ztu.edu.ua/mdocs-posts/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist-ta-etyku-akademichnyh-vzayemovidnosyn-v-derzhavnomu-universyteti-zhytomyrska-politehnika/.

Гонгало Н. В.,

старший викладач кафедри

вищої та прикладної математики,

Поліський Національний Університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОЦІНЮВАННІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дотримання принципу академічної доброчесності в процесі навчання у ЗВО здебільшого вважається академічною проблемою, хоча наслідки її порушення виходять далеко за межі учбових закладів. З переходом на дистанційне навчання освітяни зіткнулися з рядом проблем, серед яких проблема оцінювання студентів. Слід зазначити, що дотримання вимоги академічної доброчесності в оцінюванні є пріоритетом для ЗВО, оскільки, крім створення основи для високих академічних стандартів та передової практики, достовірність та чесність оцінок збагачують студентів навичками, які підвищують їхні шанси на працевлаштування. Цілісність оцінки має вирішальне значення у навчанні, оцінки освітніх програм, визначення якості освіти [1].

K. Seaton зазначає, що у літературі з питань академічної доброчесності не має належного відображення проблем студентів та викладачів ЗВО, які займаються математикою. Серед можливих причин вона наводить неправильне уявлення про характер та необхідність оцінки математичних знань на рівні бакалавріату [2].

Основними порушеннями академічної доброчесності під час навчання математичних дисциплін, можно вважати порушення статті 19 закону про академічну доброчесність, а саме, несамостійне виконання завдання. Формами несамостійного виконання завдання є, зокрема: 1) списування; 2) отримання недозволеної допомоги; 3) виконання завдання іншою особою [3].

Для позначення поведінки, що відхиляється від академічної доброчесності в онлайн-середовищі, O. Holden та ін. використовують термін «електронна нечесність» та наводить її прояви як видачу себе за іншу особу, витік тестових завдань і

використання несанкціонованих ресурсів, таких як пошук в Інтернеті, спілкування з іншими через обмін повідомленнями, покупка відповідей в інших, отримання доступу до локального/зовнішнього сховища на своєму комп'ютері або безпосередньо звернення до книг [4].

Основними причинами порушення академічної доброчесності під час вивчення математики, згідно з опитуванням студентів, є: труднощі у розумінні предмета через відсутність або обмеження спілкування з викладачем; доступність додатків, які розв’язують математичні задачі; недостатність часу на виконання завдань для самостійного опрацювання; бажання отримати вищий рейтинг; низько обізнаність про принципи академічної доброчесності та необхідність їх дотримання тощо.

Проблема оцінювання знань студентів в процесі вивчення математики під час змішаного дистанційного навчання пов’язана з виявленням фактів порушення академічної доброчесності. K. Seaton визначає певні закономірності, які можна помітити у роботах з математики та які можуть бути індикаторами академічної недоброчесності у предметі: *дивне розв’язання, правильна відповідь; нетипова неправильна відповідь; нетипова правильна відповідь; неповна типова відповідь; правильна відповідь на інше питання; відповідь з іншого рівня знань* [5].

Для зниження академічної нечесності під час оцінювання O. Holden та ін. пропонують наступні методи: інформування студентів про те, що є нечесністю у навчанні, а також, про можливе покарання, які існують за нечесну у навчанні поведінку; обговорення зі студентами важливості академічної доброчесності; використання веб-камер та мікрофонів студента під час онлайн-іспиту; перевірка оригінальності тексту [4]. Методичні підходи можуть включати: рандомізацію питань для створення білетів та відповідей на запитання з кількома варіантами, обмеження тривалості виконання тестових завдань, обмеження кількості спроб здачі тесту та період його доступності, зменшення балів за екзаменів за співвідношенням до загального оцінювання курсу, збільшення частоти короткострокових опитувань та ін [6].

Дотримання принципів академічної доброчесності в оцінюванні математичних знань під час дистанційного навчання дозволить студентам більше зосередитись на вивченні предмету та сформувати відповідні професійні компетентності для обраної фахової діяльності. Подальші дослідження потребують розробки ефективних засобів для запобіганню недоброчесних оцінок під час вивчення математичних дисциплін та забезпечити якісну освіту під час дистанційного навчання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Pandan M.V. & Lomibao L. S. (2022). Integrity of Mathematics Classroom Assessment in the New Normal. *American Journal of Educational Research*, *10(5)*, 282-287. DOI: 10.12691/education-10-5-3.

2. Seaton K. (2020). Academic integrity in mathematics education: breaking the silence. *Monograph Chapter*. *Social and Political Science 2020*, 175–186. DOI: https://doi.org/10.4337/9781789903775.00020.

3. Проєкт закону України про академічну доброчесність. URL: https://naqa.gov.ua/%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c/.

4. Holden O.L., Norris M.E. & Kuhlmeier V.A. (2021). Academic Integrity in Online Assessment: A Research Review. Front. Educ. 6:639814. doi: 10.3389/feduc.2021.639814.

5. Seaton K. A. (2019). Laying groundwork for an understanding of academic integrity in mathematics tasks. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*. DOI: 10.1080/0020739X.2019.1640399.

6. Faculty Resources for Online Teaching. *Best practices for on-line academic integrity*. URL: https://libraryguides.centennialcollege.ca/c.php?g=717184&p= 5118175.

Гончарук С. Ф.,

д-р. мед. наук, професор, завідувач кафедри клінічної імунології, генетики та медичної біології,

Одеський національний медичний університет

Гончарук Л. В.,

канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри терапевтичної стоматології,

Одеський національний медичний університет

ФІЛОСОФСЬКО-МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

За офіційним визнанням (стаття 42 Закону України «Про освіту») «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладення та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1]. Тобто «професійна етика» наукових і науково-педагогічних працівників повинна базуватись на чітко визначених законами держави нормах та правилах, порушення яких повинно суворо каратися. Стаття 42 Закону України «Про освіту» передбачає форми академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності [1]. Але академічну доброчесність потрібно розглядати в більш широкому сенсі – як дотримання етичних норм, що склались за період історії людства. Постійно відбувається процес трансформації і пристосування постулатів моралі, що обумовлюють поведінку людей, до змін політично-економічних форматів суспільства, окремих об'єднань людей (релігійних, національних, територіальних, професійних) та інших.

Особливу актуальність це набуло в останні десятиріччя. Науково-технічний прогрес привів до цілого ряду змін в житті людства, зокрема тих, що мають безпосередній вплив на наукову діяльність: різке зростання об'єму наукової і технічної інформації (на думку деяких експертів з освіти об'єм знань людства подвоюється кожні 8 років, а ще в першій половині XX сторіччя він подвоювався кожні 50 років, та процес продовжує прискорюватися); розробка та використання для

наукових досліджень новітніх технічних виробів та методів; нові можливості для інформаційних комунікацій у науковому середовищі.

Інформаційні технології кардинально змінили науковий світ. Достатньо порівняти обмін науковою інформацією зараз і 40-50 років тому. Якщо у той час вирішенням глобальної наукової проблеми займались лічені провідні наукові центри, то зараз над цим працює багато дослідних центрів у різних країнах. Різко зросла наукова кооперація. Але зросли вимоги і до працівників наукової сфери (науковий рейтинг наукових установ, університетів, особистий рейтинг науковця), що суттєво впливають на працевлаштування, об'єм фінансування для досліджень, матеріальні і моральні статки науковців.

Поряд з тим, практично не змінились негативні моральні цінності людини. Нікуди не поділись таки явища як заздрість, прагнення особистого збагачення і визнання за рахунок інших, не бажання важко працювати, схильність до обману, марнославство. В умовах інтенсивного інформаційного обміну результатами наукових досліджень і зростання об'єму інформації, саме ці негативні людські якості отримали додаткові можливості для втілення, що пов`язано зі складністю їх виявлення та покарання.

Порушення академічної доброчесності можуть спричинити велику шкоду науковому процесу, тим самим нівелюючи результати багаторічних досліджень. Фабрикація і фальсифікація можуть поставити під сумнів достовірність даних, отриманих сумлінними науковцями і завести перспективні дослідження у «глухий кут». Але найбільшу шкоду порушення академічної доброчесності спричиняють впливаючи на саму філософію наукової діяльності, спотворюючи глибинну концепцію творчості. Наукова діяльність це творчій підхід до своєї роботи, при якому трудомістка праця супроводжується спалахами осяяння допитливого розуму, що приносить науковцю справжнє задоволення від зробленого відкриття, від своєї користі для наукового колективу, споживачів результатів його праці, а можливо, й для всього людства. Саме це є невід'ємною складовою наукового (творчого) процесу,

заради якого переважна більшість людей приходить в науку.

Порушення академічної доброчесності окремими «ділками» від науки сприяє виникненню та поширенню недовіри до наукових досягнень. Академічний плагіат закладає потужну міну під наріжний камінь філософського підґрунтя наукової діяльності, спричиняючи розчарування і не бажання займатись творчою діяльністю. Коли науковець бачить як поряд хтось з його колег фабрикує/фальсифікує результати досліджень, отримавши за це подяки (посади, матеріальну винагороду, визнання), при цьому залишаючись безкарним, він може втратити віру в справедливість «урочистості науки» взагалі. Неодноразові випадки порушень академічної доброчесності призводять до формування відношення до наукової діяльності не як до процесу творчості, а як до рутинної нудної роботи, що виконується без ентузіазму. Саме для цього дослідника наука й закінчується.

Таким чином, порушення академічної доброчесності суттєво впливають не тільки на безпосередні результати наукових досліджень, але є серйозним руйнівним фактором, що підриває філософсько-моральні засади наукової діяльності в цілому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2145-19.

Горбунцов В. В.,

д-р. мед. наук, професор,

директор Науково-дослідного інституту медико-біологічних проблем,

Дніпровський державний медичний університет

Онул Н. М.,

д-р. мед. наук, професор,

керівник ПТК «Науковець» Науково-дослідного інституту

медико-біологічних проблем

Дніпровський державний медичний університет

Кулікова Ф. Й.,

д-р. мед. наук, професор,

керівник ПТК «Радіолог» Науково-дослідного інституту

медико-біологічних проблем

Дніпровський державний медичний університет

ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЛІКАРІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНОМУ ІНСТИТУТІ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ДНІПРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

В умовах глобальних викликів сучасності відбулися зміни усіх без винятку сфер життя, у тому числі освітнього простору. Однією з найбільш вагомих змін сучасної системи освіти стало активне впровадження інформаційних технологій у навчальний процес та перехід значної частки усіх видів навчання у віртуальний простір [1]. Завдання сучасної педагогіки:

– своєчасно дослідити ці нові процеси та пов’язані з ними можливості;

– розробити та впровадити нові технології, які б відповідали сучасним умовам

та вимогам;

– оцінити ризики, визначити проблеми, що можуть бути зумовлені використанням комп'ютерних технологій та мережі Інтернет.

Однією з таких проблем є дотримання вимог академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу, – адже в сучасних умовах швидкого та легкого доступу до грандіозних масивів інформації, інтеркомунікації та дистанційного характеру освітніх заходів, академічна доброчесність набуває безсумнівної значущості, може суттєво вплинути на довіру до формальної освіти та її якість [2]. Зважаючи на її впливовість, поширеність та темпи розвитку, ця проблема безумовно є надзвичайно актуальна.

Сектором підготовки кадрів та навчання Науково-дослідного інституту медико-біологічних проблем Дніпровського державного медичного університету (НДІ МБП ДДМУ) у сорока п'яти педагогічних колективах проводиться післядипломна освіта (спеціалізація та післядипломне підвищення кваліфікації) лікарів за тридцятьма лікарськими спеціальностями [3].

Протягом останніх років, – зважаючи на сучасні обставини, – усіма колективами НДІ МБП ДДМУ були засвоєні та впроваджені в освітній процес різноманітні сучасні методики дистанційного навчання. Аналіз застосування цих методик показав наявність як багатьох можливостей, так і певних загроз щодо порушення академічної доброчесності. Враховуючи вищеозначене, своєчасне запобігання можливим випадкам порушення академічної доброчесності при дистанційному навчанні було визнано пріоритетним завданням формування якісного освітнього простору.

Аналіз джерел походження проблеми порушення академічної доброчесності у цілому та в освітньому процесі зокрема свідчить про визначальну роль як соціуму, так і індивідууму. Зважаючи на це, було б надто самовпевнено стверджувати про

можливість швидкого впливу на ці дві базові складові проблеми – навіть в окремих випадках чи обставинах.

Аналіз шляхів підвищення контролю за порушеннями академічної доброчесності також показав, що у нескінченній боротьбі між засобами контролю та можливостями їх подолання у цей час засоби контролю безумовно програють, або їх надмірне застосування суттєво обмежує можливості освітнього процесу, його результативність та, головне, – підвищує недовіру та зароджує конфлікт між учасниками навчального процесу.

Аналіз обставин та мотивів порушення академічної доброчесності учасниками освітнього процесу показав, що порушення академічної доброчесності виникають виключно при формалізмі у визначенні результатів навчання, невідповідності об'єму завдань та реальних можливостей їх засвоєння, а також у наявності протирічь між учасниками освітнього процесу.

Аналіз методик, методів та засобів оцінки знань показав, що серед відомих методів контролю найменша загроза порушення академічної доброчесності існує при перевірці практичних навичок. Саме практичні навички є найбільш важливими для клінічної практики. Зважаючи на це, при перевірці знань лікарів усіх лікарських спеціальностей, за можливістю, було надано перевагу саме перевірці засвоєння практичних навичок.

У якості засобів перевірки теоретичних знань курсантів було обрано такі методики, які б мали найменший ризик порушення академічної доброчесності. Так, виникнення питань, що потребують негайної відповіді у процесі вирішення ситуаційних задач (та подібних засобів контролю) у режимі реального часу при безпосередньому спілкуванні з викладачем (або при роботі у групах) та негайного їх розв'язання показало наявність найменшого ризику щодо можливості порушення академічної доброчесності.

Такий підхід до запобігання порушенням академічної доброчесності виявився достатньо ефективним, доступним для впровадження і показав високу ефективність при післядипломному навчанні лікарів усіх лікарських спеціальностей у НДІ МБП ДДМУ.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Wordu H., Woryi J.H., Charley R.B. Global Influence of Information and Communication Technology (ICT) on Education amidst Covid-19 Pandemic. International Journal of Innovative Social & Science Education Research. 2021. July-Sept. Vol. 9, No 3. P. 72 – 79.

2. Chiang F.-K., Zhu D., Yu W. A systematic review of academic dishonesty in online learning environments. Journal of Computer Assister Learning. 2022. August. Vol. 38, Issue 4. P. 907 – 928. URL: https://doi.org/10.1111/jcal.12656.

3. Науково-дослідний інститут медико-біологічних проблем Дніпровського державного медичного університету. URL: https://ndimbp.dmu.edu.ua/.

Гордієнко В. В.,
канд. іст. наук, доцент кафедри всесвітньої історії
та методик навчання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Гордієнко Г. М.,
канд. іст. наук, доцент кафедри всесвітньої історії
та методик навчання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРОТИ НАУКОВОГО ФАЛЬСИФІКАТУ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС

Нині ми є свідками перетворення академічної доброчесності із простого переліку етичних вимог до науковців, педагогів та студентів у суспільну інституцію із повним набором її атрибутів. Цілком зрозуміло, що поряд з іншим, це викликано утвердженням глобального суспільства із його небаченими ніколи раніше доступом кожного до великих масивів інформації і, водночас, можливостями нечесного, несправедливого, а то й небезпечного її використання. Для вітчизняної науки і системи освіти більш актуальними є прикладний або практичний аспект академічної доброчесності, технології боротьби з плагіатом, самоплагіатом, фабрикаціями, фальсифікаціями обманом та іншими видами її порушень. Йдеться, згідно із класифікацією І. Дегтярьової, про системний та інституційний виміри академічної доброчесності. Водночас не менш важливими залишаються індивідуальний та колегіальний виміри академічної доброчесності у площині наукових досліджень [1, с. 199–200]. Досить шкідливими для розвитку цивілізації залишаються не тільки студентські та аспірантські хитрощі, але й нечесність визнаних і досвідчених науковців. Іноді академічний аморалізм чи індиферентність вчених відкриває шлях до злочинного використання наукового знання авторитарними правителями. Це має стати предметом аналізу в контексті академічної доброчесності.

Уявлення про академічний етос дослідника були властиві вченим ще в епоху Античності. Варте уваги розуміння сутності патологічних явищ у сфері наукових пошуків і прагнення відторгнення їх доброчесними дослідниками в класичній Греції, зокрема, в галузі історіографії. Відомо, що «батька історії» Геродота із Галікарнасу далеко не всі його колеги визнавали істориком. Фукідід, сучасник і колега Геродота, вважав останнього «логографом», тобто, письменником, який більше турбувався про яскравість і довершеність історичної оповіді, а не про історичну правду. Крім цього, вже тоді намітилася тенденція залежності дослідника від характеру політичного режиму. Якщо класичний афінський поліс сприяв зародженню і стрімкому розвитку історіописання, то епоха монархічних режимів діадохів та Римської імперії, переважно, негативно позначилися на якості історичних творів. Не випадково саме в цей період з'являється своєрідний «моральний кодекс історика», написаний римським автором II ст. Лукіаном. Ось, які вимоги поставив перед справжнім істориком письменник: «… нехай мій історик буде таким: безстрашний, непідкупний, незалежний, друг вільного слова та істини…; той, що ні в чому не керується дружбою чи ворожнечею, не знає ані пощади, ані жалю, хибного сорому чи остраху; справедливий суддя, такий доброзичливий до всіх, що нікому не дає більше від заслуженого; доки він пише свою працю – чужоземець, у якого немає батьківщини і який не знає жодного закону, окрім самого себе, не має над собою жодного володаря, не кидається навсібіч залежно від чужої думки, але описує лиш те, що відбулося насправді… А найважливіше, щоб розум історика був схожий на дзеркало – чисте й лискуче й правильно відшліфоване. Яким воно приймає образи речей, таким і має відображати, не показуючи нічого викривленим, або хибно забарвленим, або видозміненим…» [2, с. 94]. Ці слова римського інтелектуала зберігають свою актуальність для спільноти істориків упродовж двох тисячоліть і вельми доречні на тлі нинішнього утвердження принципів академічної доброчесності в науковому та освітянському середовищі. Порівняймо їх із такими фундаментальними цінностями академічної доброчесності, сформульованими нині, як чесність, довіра,

справедливість, повага, відповідальність, мужність і ми знову переконаємося, наскільки глибокими були міркування античного мислителя [3, с. 4].

Слід зазначити, що упродовж XIX – XX ст. історична наука в Західній Європі та Америці після драматичних колізій остаточно звільнилася від прямої державної опіки. Можливості для вільного розвитку історичних досліджень з'явилися і в країнах пострадянського простору. Проте, нещодавно відбулося справжнє випробування спільноти істориків на предмет відданості етичним принципам сучасного фахового дослідника. Йдеться про оприлюднення 12 липня 2021 р. статті під іменем президента РФ В. Путіна «Про історичну єдність росіян та українців» і дискусію довкола неї [4].

Хоча жанровим різновидом цього тексту є історико-публіцистичний твір, він вийшов з претензією на науковість. Більше того, авторство належало не пересічному російському шовіністові, а главі ядерної держави – агресивної, з украй ідеологізованим суспільством, якому небачена допіру у світі пропаганда прищепила ідеї мілітаризму, реваншизму, великодержавності, гегемонізму та національної зверхності. Публікація статті стала викликом спільноті європейських істориків і політологів і відкрила можливості не в теорії, а на практиці кожному дослідникові проявити особисто дотримання етичних норм академічної доброчесності.

Першими академічну відповідальність проявили дослідники із Польщі М. Доманська і П. Жоховський. 13 липня 2021 р. у виданні «Ośrodek Studiów Wschodnich» вони опублікували статтю «Ukraińcy to Rosjanie, Ukraina to „anty-Rosja"» – стислий аналітичний огляд тексту російського правителя [5]. Текст публікації засвідчив, що для авторів зміст дев'ятого пункту «Кодексу етики наукового працівника», який містить таку вимогу, «справедливість і чесність у змістовній та етичній оцінці роботи інших дослідників…», є не тільки моральним гаслом [6, с. 4–5]. Як дослідники-політологи, польські автори помітили, але проігнорували меседж статті В. Путіна, спрямований до великодержавних сентиментів частини поляків щодо минулого України. Причину маніпуляцій Путіним історичними фактами

дослідники побачили в прагненні геополітичного реваншу. Польські науковці вказали на відсталість псевдонаукових тез В. Путіна, які відповідають рівню офіційної історіографії царської Росії XIX ст. Ключовим тут є слово «офіційна», що, з точки зору сучасної історіографії, означає державну ідеологію, але не науку. М. Доманська та П. Жоховський пояснили путінський фальсифікат «спільної історії» у тексті потребою кремлівського режиму й надалі впливати на український уряд і суспільство. Вони виявили в статті на історичну тему бажання В. Путіна шляхом шантажу змусити відмовитися від підтримки справи відновлення територіальної цілісності України лідерів країн Євросоюзу та США. Якщо, на їхню думку, стаття В. Путіна ніяк не вплине на українське суспільство, то для внутрішнього споживача в РФ цей текст є важливим, оскільки правлячий режим віддавна формує в російському суспільстві відчуття зовнішньої небезпеки, стану «обложеної фортеці» і, відповідно, потребу згуртування на тлі посилення соціальних негараздів [5].

Згодом, на оприлюднену В. Путіним статтю відреагували й українські історики. Їхні міркування мають прикладний характер, бо подають предметну, об'єктивну критику тверджень історичного змісту зі статті авторства російського президента. Аргументація В. Боряка і К. Галушко у публікації «Відгук українських істориків на статтю В. Путіна «Про історичну єдність росіян та українців» засвідчує дотримання ними академічних моральних принципів відповідальності і справедливості. Українські дослідники виявили відсутність у авторів путінської статті і в нього самого адекватних уявлень про сучасну історичну науку. Власне, йдеться, на думку наших істориків, про світоглядний, а не науковий характер публікації. З допомогою простої логіки В. Боряк та К. Галушко спростовують претензії росіян на історичну спадщину Русі, територія якої обмежувалася землями довкола Києва, Чернігова та Переяслава. Вони нагадали твердження нинішніх російських підручників з історії про те, що на території Центральної Росії упродовж IX – XII ст. «нічого не відбувалося». Зазначивши, що тривалий час у Києві правили литовські князі, дослідники наголошують, що нині литовські історики не розпочинають історію своєї країни «з

Кия, Щека і Хорива». В. Боряк і К. Галушко мимоволі передбачили настання відкритого етапу російсько-української війни вказавши на те, що причиною війн бувають претензії на історію чужих народів, бо з допомогою такої «історії» обґрунтовується право на чужі землі. Базова фальсифікація В. Путіна про «єдиний народ» спростовується українськими дослідниками цілком зрозумілими поясненнями, що не існує чіткого визначення поняття «народ»; не може один народ мати три різні назви. Імперський аргумент про належність до єдиного народу на основі спільності мови і релігії є безпорадним, стверджують вони, оскільки, наприклад, англомовні англійці, ірландці, шотландці, американці не вважають себе одним народом. А іспаномовні католики Південної Америки мешкають у десяти незалежних державах [7].

Фабрикацію очільника РФ про те, що нібито Україну створили більшовики, В. Боряк і К. Галушко розвінчують з допомогою загальновідомих і незаперечних історичних фактів: УНР було проголошено самими українцями, а не російськими більшовиками, які вимушені були враховувати у своїй національній політиці опір армії УНР, селянський повстанський рух проти радянської влади, українізацію і дерусифікацію внаслідок Української національно-демократичної революції [7].

Більшість представників російської спільноти істориків намагаються дотримуватися морального етосу науковця, проте вимушені мовчати. І тільки деякі із них показали, що наукова сміливість і мужність для них – не абстрактна етична норма. Розголосу набула критика історичних поглядів В. Путіна професором РДГУ К. Єрусалимським, який назвав «шкільною помилкою» Путіна уявлення про те, що після хрещення Русі східні слов'яни були об'єднані «однією православною вірою», адже до «великої схизми» 1054 р. не існувало католиків і православних, а християнська церква була єдиною, цілісною інституцією [8]. Наукову відповідальність виявив старший науковий співробітник Інституту слов'янознавства РАН К. Кочегаров. Він спростував твердження В. Путіна про те, що «український народ – це вимисел» польської еліти й малоросійської інтелігенції. Історик вказав на

те, що концепції української ідентичності з'явилися ще наприкінці XVII ст. К. Кочегаров обережно, але наполегливо зазначив, що твердження кремлівського правителя про існування в ранньому середньовіччі єдиної Давньої Русі не відповідають дійсності. Так мислили, пояснював він, літописці та книжники тієї епохи. Поняття «Русь», зазначив К. Кочегаров, поширювалося лише на Середнє Подніпров'я, а ким себе уявляли пересічні мешканці інших регіонів Східної Європи невідомо [9].

Отже, головна ідея статті В. Путіна – заперечення права українців на національну самобутність, власну державу і територію проживання. Аргументація автора (чи авторів) спирається на окремі висновки російських істориків-імперців XIX ст., які давно вже були спростовані навіть у рамках радянської історіографії. Стаття є неприхованою, відвертою фальсифікацією так званої «спільної історії» трьох народів, тобто «свідомою заміною і модифікацією», згідно з геополітичними уявленнями В. Путіна, давно прийнятої в середовищі сучасних істориків-науковців як в Україні та Польщі, так і в РФ наукової концепції етногенезу та націогенезу східнослов'янських народів. Явною фабрикацією або «вигадуванням даних чи фактів … наукової діяльності» є твердження з путінської статті про прагнення Заходу перетворити Україну в «плацдарм проти Росії» [4]. Текст, крім цього, містить завуальовану погрозу ліквідації державності українського народу. Власне, цю погрозу правитель РФ вже втілив у життя, розпочавши відкриту війну проти України 24 лютого 2022 р. Тобто, стаття В. Путіна виявилася ідеологічним обґрунтуванням військової агресії та геноциду українського народу, а не амбітною науково-публіцистичною забавою сучасного тирана. Цей текст нині вже можна розцінити як міні-«Mein Kampf», оскільки, як і передбачив український історик О. Ткачук, він зіграв ту ж роль що й твір Гітлера на початку XX ст. для німецького мілітаризму. Текст В. Путіна виразив територіальні претензії сусідньому народові і легітимізував насильство як засіб вирішення спірних питань [10].

Історики розуміють, що перемога РФ у цій війні, крім трагедії великих втрат,

може утвердити право авторитарних режимів довільно розпоряджатися історичними знаннями. А перемога України та її війська на полі бою означатиме припинення узурпації кремлівською клікою історичної пам'яті східнослов'янських народів на шкоду нормальному розвитку історичної науки не тільки на пострадянському просторі, але й в самій РФ.

Історіографічна ситуація довкола статті В. Путіна показала, наскільки важливими є для суспільства принципи академічної доброчесності. Нинішні тектонічні геополітичні зміни, спричинені російською агресією проти України, зумовлюють потребу прищеплювати майбутнім дослідникам у галузі історичних наук відповідальність, готовність відстоювати істинні знання, незважаючи на небезпеку обструкції, політичного та морального тиску, переслідувань. Вимоги Лукіана до історика мають стати своєрідною «клятвою Гіппократа» для аспірантів, для молоді, яка обрала фах наукового дослідження минулого. Варто було б на наступному XXIII Всесвітньому конгресі історичних наук, який відбудеться у серпні поточного року в Познані, розглянути питання облудного використання історичних знань задля обґрунтування агресивної ідеології авторитарними режимами у світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дегтярьова І. Вплив академічної доброчесності на інституційну практику української вищої школи. *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету* / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с. С. 197–217.

2. Лукиан Самосатский. Как следует писать историю. *Лукиан Самосатский. Сочинения*. В 2 т. Т. 2. СПб: Алетейя, 2001. 538 с. С.81–99.

3. The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition Published in Berlin by ALLEA–All European Academies. Berlin: ALLEA–All European Academies, 2017. 20 p..

4. Путин В. Об историческом единстве русских и украинцев. URL: http://kremlin.ru.

5. Maria Domańska, Piotr Żochowski. Putin: Ukraińcy to Rosjanie, Ukraina to «anty-Rosja». *Ośrodek Studiów Wschodnich*, 13.07.2021. URL: https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-07-13/putin-ukraincy-to-rosjanie-ukraina-to-anty-rosja.

6. Kodeks Etyki Pracownika Naukowego. Wydanie III.

7. Боряк Г., Галушко К. Відгук українських істориків на статтю В. Путіна «Про історичну єдність росіян та українців». URL: https://likbez.org.ua/ua/ukrayinska-vidguk-ukrayinskih-istorikiv-na-stattyu-v-putina-pro-istorichnu-yednist-rosiyan-ta-ukrayintsiv.html.

8. «Школьная ошибка»: российские и украинские историки разбирают статью Путина о единстве народов. URL: https://www.bbc.com/russian/news-57807736.

9. Главная мысль статьи Путина: украинский народ «придумали» только в конце XIX века. Историк Кирилл Кочегаров разбирает аргументы президента с научной точки зрения. URL: https://meduza.io/feature/2021/07/14/glavnaya-mysl-stati-putina-ukrainskiy-narod-pridumali-tolko-v-kontse-xix-veka-istorik-kirill-kochegarov-razbiraet-argumenty-prezidenta-s-nauchnoy-tochki-zreniya.

10. Ткачук А. Русский миф об «историческом единстве русских и украинцев». *Европейская правда*. 19.08.2021. URL: https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2021/08/19/7304362/.

Гордієнко Ю. А.,

канд. біол. наук, старший викладач

кафедри фізіології та біохімії сільськогосподарських тварин,

Дніпровський аграрно-економічний університет

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК ЛАНКА НОВОЇ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Відстеживши становлення сучасного науковця, можна з впевненістю стверджувати, що аналітичні здібності та хист до написання академічних текстів, проявляються не одразу, а є результатом багаторічної кропіткої праці. Базис, на який буде спиратись науковець у дослідницькому майбутньому, започатковується ще під час дошкільного виховання і спочатку розвивається батьками та шкільними вчителями, які закладають відповідальне ставлення школярів до власної і повагу до чужої роботи. Згодом у закладах вищої освіти триває нашаровування на цю основу знань, підкріплених професійними навичками, що призводить до формування унікального наукового світогляду. Постійне самовдосконалення, підвищення кваліфікації свідчать про те, що еволюція науковця триває протягом усього професійного життя. Втім досягнення вагомих наукових результатів, здобутих сумлінною працею, побудова гідної репутації неможливі без наукової порядності.

Поняття «академічна доброчесність» увірвалось у життя української академічної спільноти із прийняттям Закону України «Про освіту», який означив академічну доброчесність своєрідним кодексом етичних принципів та правил, яких повинні дотримуватись усі учасники освітнього процесу задля забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень [1]. До того ж, академічна доброчесність реалізується не лише у виявленні фактів будь-яких академічних зловживань та визначенні відповідальності за негідну поведінку, а й провадженні політики мінімізації та запобігання цим проявам [2].

Дуже часто академічне шахрайство асоціюють саме із плагіатом, що є відтворенням, привласненням або видаванням чужої роботи за власну [1]. Неетичною

публікаційною поведінкою вважають і копіювання чужої роботи, і представлення аргументів та перефразування, і переклад чужої роботи, загальною рисою яких є відсутність належного цитування першоджерел [1, 3]. Однією з причин вдавання до плагіату є відсутність навичок академічного письма та інформаційної грамотності. Нехтування авторськими правами у різного роду академічних творах повною мірою розкривають проблему невміння аналізувати інформацію. На додачу до цього поверхневі знання з певної тематики та гонитва за рейтингом призводять до імітації бурхливої діяльності та сприяють поширенню такого явища, як самоплагіат, що являє собою повторне презентування власних наукових результатів і видавання їх за нові наукові досягнення [1]. Загалом усі ці чинники створюють ненайкращу атмосферу для напрацювання академічного писемного досвіду та самовдосконалення, що зазвичай робить здобувачів освіти, викладачів та науковців заручниками обставин.

Для виправлення ситуації значна робота була проведена у рамках Проєктів сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) та «Ініціативи академічної доброчесності та якості освіти» (Academic IQ), заснованих на співпраці Американських Рад з міжнародної освіти, МОН України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [4]. Обидва проєкти були спрямовані на імплементацію в українську систему освіти базових принципів академічної доброчесності із залученням досвіду найкращих міжнародних практик. Одним з напрямків Проєкту SAIUP була розробка Методичних рекомендацій та програми курсу «Основи академічного письма», найважливіше завдання якого полягає у сприянні розвитку академічної культури здобувачів освіти з чітким усвідомленням поняття академічної доброчесності та оволодінні навичками усного та писемного наукового мовлення [5]. У закладах вищої освіти, які взяли участь у проєкті SAIUP, було введено викладання навчальної дисципліни «Основи академічного письма», що дозволило не лише суттєво поліпшити письмове фахове мовлення, а й підняти рівень академічної комунікації здобувачів освіти [6]. Втім, на жаль, запровадження до освітніх програм цього курсу у якості обов'язкового й досі лишається винятком. І, що

важливо, навчати потрібно не лише студентів. Культивування плагіатної освіти є частиною радянської спадщини та здебільшого відбувається саме з подачі науково-педагогічних працівників. Загалом такий стан речей вимагає ґрунтовного переосмислення та аналізу помилок, викорінення поганих звичок, формування гідного культурного середовища з непохитною системою цінностей. Наразі перед українським суспільством стоїть завдання із подолання усіх перепон на вкрай важкому шляху реформування системи освіти, що потребує залучення кожного небайдужого українця. Саме тому усі, навіть маленькі зусилля можуть стати запорукою великих змін.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» №2145-VIII від 5.09.2017 [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print.

2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.

3. Вікіпедія [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82 (дата звернення 19.07.2022).

4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) [Електронний ресурс]. URL: https://americancouncils.org.ua/programs/proekt-sprijannja-akademichnij-dobrochesnosti-v-ukraini-saiup/.

5. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с.

6. Серебрянська І. «Основи академічного письма» в закладах вищої освіти: міждисциплінарне спрямування. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 1, Т. 32, С. 87-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2021_1_8.

Грицик А. Р.,
д-р. фарм. наук, професор,
завідувач кафедри фармацевтичного управління,
технології ліків та фармакогнозії,
Івано-Франківський національний медичний університет
Гузьо Н. М.,
канд. фарм. наук,
асистент кафедри хімії, фармацевтичного аналізу
та післядипломної освіти
Івано-Франківський національний медичний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ІФНМУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [1].

В ІФНМУ затверджені документи, що визначають основні засади академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності і є складовою системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності та забезпечують дотримання основних моральних і правових норм академічної поведінки у всіх сферах діяльності Університету (освітній, науковій, виховній, управлінській) із формуванням етосу, який не сприймає академічну нечесність: Кодекс академічної доброчесності Івано-

Франківського національного медичного університету, Положення про академічну доброчесність в Івано-Франківському національному медичному університеті, Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в Івано-Франківському національному медичному університеті [2].

Для запобігання порушень академічної доброчесності в ІФНМУ створені нормативно-правові процедури і запроваджені відповідні інституційні засади. Перевірка на наявність плагіату в дисертаціях, науково-методичних роботах, монографіях тощо проводиться Комісією з виявлення та запобігання академічного плагіату в Університеті відповідно до Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в ІФНМУ за допомогою технічного забезпечення (Unichek та StrikePlagiarism). Рішення щодо академічної відповідальності за системні виявлення фактів академічної недоброчесності в роботах аспірантів, здобувачів наукового ступеня, науково-педагогічних працівників приймається Комісією з виявлення та запобігання академічного плагіату в університеті та Комісією з академічної доброчесності ІФНМУ, котрі можуть призначати різні види академічної відповідальності відповідно до Положень Університету [3].

В Університеті згідно з Положенням про академічну доброчесність в ІФНМУ популяризація академічної доброчесності проводиться серед усіх учасників освітньо-наукової діяльності, які підписують декларацію про дотримання академічної доброчесності. Для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії викладаються навчальні дисципліни «Академічна доброчесність», «Риторика та академічне письмо». На навчальній платформі ІФНМУ розташований онлайн курси «Основи академічної доброчесності» [4], «Академічна доброчесність» [5] та «Основи академічного письма».

З метою вивчення питання, щодо обізнаності та дотримання академічної доброчесності під час реалізації ОНП «Фармація, промислова фармація» третього рівня вищої освіти в ІФНМУ було проведено опитування здобувачів наукового ступеня доктора філософії. Анкета здобувача ОНП «Фармація, промислова фармація» ІФНМУ включала 10 запитань з можливістю висловити власну думку. До

анкетування були залучені усі аспіранти денної та заочної форм навчання. Аналіз відповідей респондентів проводився відразу після опитування.

Встановлено, що усі опитані здобувачі знайомі з поняттям «академічна доброчесність». На їх думку найдієвішим заходом для дотримання принципів академічної доброчесності є роз'яснювальна робота серед здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників. Однією з основ формування доброчесного академічного середовища є розуміння всіма його членами необхідності дотримання принципів академічної доброчесності. Усі респонденти вважають важливим дотримуватися академічної доброчесності при навчанні в університеті та написанні наукових робіт. Це свідчить про свідоме ставлення сучасної наукової спільноти до процесу здобуття знань. Погляди респондентів на проблеми академічної доброчесності значною мірою залежать від загальної атмосфери в університеті, типових практик викладачів і представників адміністрації. Відповіді респондентів свідчать про те, що науково-педагогічні працівники, а також представники адміністрації є академічно доброчесними і здатні формувати відповідну компетентність у здобувачів освіти.

Важливість і необхідність перевірки наукових робіт на плагіат відзначають 100 % здобувачів третього рівня вищої освіти. Зважаючи на це слід активно залучати їх до розробки та впровадження політики й правил академічної доброчесності у всьому університеті, а також у навчанні інших студентів, що спонукатиме респондентів брати на себе відповідальність за власну поведінку.

Створення атмосфери академічної доброчесності в університеті непростий, тривалий, але необхідний процес.

На першому етапі важливо забезпечити розуміння всіма учасниками освітнього процесу, насамперед науково-педагогічними працівниками сутності академічної доброчесності, вимог законодавства і внутрішніх нормативних документів з цих питань, основних видів порушень, зразків правильної поведінки у різних ситуаціях, що можуть призводити до порушень.

Для цього варто використовувати такі інструменти і заходи, як: курси

підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з питань академічної доброчесності, які можуть зараховуватися як частина планових заходів із підвищення кваліфікації; самоосвіта науково-педагогічних працівників із наступним контролем результатів навчання; лекції, презентації, тренінги, семінари із запрошенням авторитетних фахівців; обмін досвідом тощо.

Академічна доброчесність є важливим фактором успішності університету, його науково-педагогічних працівників та випускників. На ній базується довіра колег, роботодавців, замовників освітніх і наукових послуг, спонсорів, грантодавців, інших партнерів, необхідна для належного ресурсного забезпечення якісної вищої освіти і наукових досліджень. Наявність ресурсів дає змогу залучати кращих студентів, викладачів і науковців, які формують репутацію університету, брати участь у цікавих і престижних освітніх, наукових та інших проектах, отримувати важливі для науки і практики результати досліджень. Формується позитивний зворотний зв'язок, який підвищує репутацію університету, його працівників і студентів та сприяє стійкому розвитку і конкурентоспроможності університету.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність». [Електронний ресурс]. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm.

2. Івано-Франківський національний медичний університет. Установчі документи. [Електронний ресурс]. URL: https://www.ifnmu.edu.ua/uk/normatyvni-dokumenty.

3. Івано-Франківський національний медичний університет. Академічна доброчесність. [Електронний ресурс]. URL: https://ifnmu.edu.ua/uk/diyalnist-universytetu/naukova-robota/akademichna-dobrochesnit.

4. Івано-Франківський національний медичний університет. Основи академічної доброчесності. [Електронний ресурс]. URL: https://courses.ifnmu.edu.ua/courses/course-v1:KZVTZP+001+2020_T1/about.

5. Академічна доброчесність онлайн-курс для вчителів старших класів. [Електронний ресурс]. URL: https://cutt.ly/qnm1tdr.

Гуменний О. Д.,

канд. пед. наук, старший науковий співробітник

лабораторії електронних навчальних ресурсів,

Інститут професійної освіти НАПН України

РОЗВИТОК НАУКОВЦЯМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Вступ. Інформаційна компетентність – це здатність людини визначати, в якому обсязі необхідна інформація, де її можна знайти, оцінити й ефективно використовувати. Інформаційна компетентність інтегративно поєднує такі компетентності та навички:

- технічну (технічні знання, необхідні для використання різноманітних інформаційних та комунікаційних засобів);

- комунікативну (знання про доступність і функціонування цифрових засобів комунікації);

- соціальні та організаційні навички.

Важливо акцентуватися на етичних аспектах інформаційної компетентності, зорієнтованих на індивідуальній відповідальності за використання та поширення інформації, зокрема: повазі до інтелектуальної власності з уникненням плагіату; повазі до захисту приватного життя інших людей та їхнього права на власний імідж, а також дотримання правил захисту даних.

Основна частина. У сучасному світі існує стільки ж засобів щодо надання вченим можливості етично вирішувати, скільки повного звільнення їх від такої відповідальності, зазначає Steven Shapin[1], доктор філософії, професор соціології та наукових досліджень Каліфорнійського університету. Тому дуже важливо науковцям дотримуватися норм академічного письма у викладі результатів своїх досліджень. Не менш значимим є підвищення рівня інформаційної культури, уміння працювати з інформаційними ресурсами.

Академічне письмо – це мовна компетенція з удосконалення навиків

формулювання й обґрунтування власних ідей. Написання ефективних академічних текстів наукового характеру передбачає критичний аналіз фактів і попередніх досліджень. Знайомлячись із вашим текстом, читач має легко розрізнити три випадки і зрозуміти [2]:

1) які частини тексту ви написали самостійно;

2) які частини тексту вами дослівно запозичено з іншого джерела;

3) які частини тексту ви написали власними словами, але на основі даних з іншого джерела.

Отже, існують необхідні навички для академічного письма, а це:

1) чітке визначення у термінах написання наукової праці;

2) наповнення тексту дослідження експериментальними даними (без фальсифікації і фабрикації статистичних показників з подальшою подачею їх як власних досліджень) для вдосконалення академічного письма;

3) наведення переконливих аргументів. Потрібно мати чітке уявлення про основну ідею чи аргумент, який ви намагаєтеся донести аудиторії. Факти мають підтверджуватися науковими джерелами (як у дослідницькій статті), або цитатами з основного тексту (як в есе з літературного аналізу). Використання доказів робить аргумент правдоподібним;

4) упорядкування інформації є важливим для створення переконливого, добре написаного документа. Академічне письмо має бути логічним, лаконічним і простим. У своїй найпростішій формі академічне письмо включає вступ, основні частини та висновок;

5) дотримання офіційного стилю та правильної граматики. Необхідно писати чітко, не включаючи жодної інформації, що не є необхідною для підтвердження наведених аргументів;

6) застосовування правила 80/20: створити 80 % вмісту за 20 % часу;

7) використання інструментів штучного інтелекту для кращої інтерпретації та оцінювання текстів.

На першій конференції штучного інтелекту в Шлезвіг-Гольштейні у 2018 році, описуючи можливі сценарії, професор Доріс Весельс (Doris Weßels) [3] із Кільського університету прикладних наук відзначила: «Кожен, хто має доступ до потужних мовних моделей, уособлює велику силу і може використовувати її як позитивно, так і негативно. Це виходить за рамки уяви багатьох людей у суспільстві та науці».

Для оригінальності свого дослідження науковці використовують програми штучного інтелекту. У програмному продукті Text Synth реалізовано модель для роботи з англійськими та французькими текстами - GPT-J із 6 мільярдами параметрів. Для прикладу пропоную розглянути роботу з текстами у середовищі Text Synth [4]. Достатньо ввести довільний текст англійською мовою, а саме: «Academic writing is a language competence for improving the skills of formulating and justifying one's own ideas» («Академічне письмо – це мовна компетенція з удосконалення навиків формулювання та обґрунтування власних ідей»). Клікаємо маніпулятором «миша» опцію меню: <Genetate another> і програма штучного інтелекту створює унікальний твір: «These skills are not enough if they are left to chance, but are of utmost importance in the research process. The paper should clarify its aim, clearly outline the methodology used and support the key assertions. It should also provide a well-thought-out solution to the stated problem. This includes providing an adequate introduction, outlining the problem, supporting your ideas with sufficient evidence, proving those ideas and, finally, giving your work a conclusion. All these must be presented clearly and concisely in accordance with the established writing style» («Цих навичок недостатньо, якщо їх не вдосконалювати, зважаючи на їхню значимість у процесі дослідження. Документ має роз’яснити мету, чітко окреслити використану методологію та підтвердити ключові положення. Він також повинен забезпечити продумане вирішення поставленої проблеми. Це включає надання адекватного вступу, окреслення проблеми, підтримку ваших ідей достатніми доказами, доведення цих ідей і, нарешті, надання висновку роботі. Усе це має бути викладено чітко та лаконічно, відповідно до встановленого стилю письма»).

У редагуванні тексту, підтримуваного штучним інтелектом, перефразовується

лише існуючий текст без докорінної зміни тверджень про вміст. Проблема авторського права при роботі з цими текстами полягає в тому, що навіть вузькоспеціалізоване програмне забезпечення для виявлення плагіату зазвичай не визнає ці тексти, модифіковані штучним інтелектом, плагіатом після переписування. Таким чином, використання цих інструментів для навмисного приховування плагіату та визнання цього процесу є основним викликом для забезпечення академічної доброчесності та «належної наукової практики» [5].

На нашу думку, для зниження негативного впливу на академічне письмо генераторами текстів штучного інтелекту потрібно акцентувати увагу на підвищенні рівня інформаційної культури і науковців, і студентів.

Внісши корективи та доповнення до авторської дефініції «Інформаційна культура керівників закладів професійно-технічної освіти[6. с.14], сформулюємо дефініцію: «Інформаційна культура науковців» - це одна зі складових їхньої загальної культури, тобто інтегративна єдність інформаційного світогляду, системи інформаційних та інформативних знань, умінь, навичок, здатностей і ставлень, професійно важливих якостей (дотримання академічної доброчесності, інформаційної грамотності, осмисленої мотивації використання інформаційно-комунікаційних технологій у науковій діяльності, критичного мислення в роботі з інформаційними потоками, комунікативності під час прийняття рішень і дій, партнерського спілкування, культури поведінки), особистого та професійного досвіду у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення та передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм інформаційно-аналітичної діяльності, що забезпечує їхні інформаційні потреби.

Вважаємо, що лише науковець з високим рівнем інформаційної культури здатний оцінити і належним чином задіювати платформи, побудовані на використанні штучного інтелекту для якісного академічного письма.

Висновок. При проведенні експериментальних наукових досліджень можуть виникати проблеми авторства ідей, відкриттів, часових пріоритетів їх фіксації. Також

потрібно бути уважними до редакційної роботи, покращувати стандарти оцінки публікацій на тему штучного інтелекту. «Синтетичні» тексти можуть загрожувати цілісності наукової літератури. На питання щодо академічного письма: «плагіат чи технічний прогрес засобами штучного інтелекту» можуть дати глибоку відповідь лише науковці з високим рівнем інформаційних компетенцій. Тому питання розвитку інформаційних компетенції науковців наразі є найбільш актуальним.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Steven Shapin .Trust, Honesty, and the Authority of Science. Society's Choices: Social and Ethical Decision Making in Biomedicine. National Academy Press. pp. 388--408 (1995). (Last accessed: 16.07.2022).

2. Академічна доброчесність. Інформаційний бюлетень. Випуск No 1. 11. 2019 р. URL: https://saiup.org.ua/resursy/osnovy-akademichnogo-pysma-metodychni-rekomendatsiyi-ta-programa-kursu/ (дата звернення: 22.07. 2022).

3. Akademisches Schreiben im Zeitalter Künstlicher Intelligenz. URL: https://kuenstliche-intelligenz.sh/de/akademisches-schreiben-im-zeitalter-kuenstlicher-intelligenz_aktuelles (Last accessed: 12.07.2022).

4. TextSynth. URL: https://textsynth.com/playground.html (Last accessed: 14.07.2022).

5. Wahle, J.P., Ruas, T., Foltýnek, T., Meuschke, N., Gipp, B. (2022). Identifying Machine-Paraphrased Plagiarism. In: Smits, M. (eds) Information for a Better World: Shaping the Global Future. iConference 2022. Lecture Notes in Computer Science(), vol 13192. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-96957-8_34.

6. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів у міжкурсовий період: автореф. дис. на здобуття ступеня к.п.н.: 13.00.04. Київ, 2014. 21 с. (дата звернення: 22.07. 2022).

Demcheko O. M.,
PhD in Pedagogics, Associate Professor of
Department of Humanities,
Danube Institute of National University
"Odessa Maritime Academy"

THE PROBLEM OF ACADEMIC INTEGRITY IN TRAINING MARITIME TRANSPORT SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATION

In a constantly changing globalized world begins to play a quite an important role in higher education the problem of academic integrity which is defined as "compliance with ethical and professional principles, standards, practices and consistent system of values, that serves as guidance for making decisions and taking actions in education, research and scholarship" [5].

Statistics show that of over 70,000 high school students at over 24 high schools in the United States 64 percent of students admit to cheating on a test, 58 percent admit to plagiarism and 95 percent say they participated in some form of cheating, whether it was on a test, plagiarism or copying homework [7].

Investigations in the field of academic integrity prove that in ethical environments only the principles of behavior followed from six fundamental values (honesty, trust, fairness, respect, responsibility, and courage) enable academic communities to translate ideals into action during teaching, learning, research, and service [8].

In general, ensurance of the implementation of the principles of academic integrity takes place through regulatory and legal regulation of issues of academic integrity (laws, regulatory acts, internal documents of the institution), technological solutions and specialized software tools for detecting cases of academic fraud (software solutions for detecting signs of plagiarism, creating databases of academic texts to check for similarity), preventive measures through the development of information competences (working with information resources, information culture and academic writing, promotion, training) [1].

Those resources are presented to the general public. Among the constituent regulatory documents on the organization of the educational process on the basis of the Danube institute of National university “Odessa maritime academy” are: Methodological recommendations for institutions of higher education to support the principles of academic integrity, Framework code of academic integrity of the National University "Odessa Maritime Academy", Regulations on prevention and detection of academic plagiarism at the Danube Institute of the National University "Odessa Maritime Academy", Anti-corruption program of the National University "Odessa Maritime Academy" and Regulations on the policy and procedure for conflict resolution in the Danube Institute of the National University "Odessa Maritime Academy" [4].

It is stated in official documentation of higher maritime educational organizations that students are expected to do their own work in accordance with the principles of academic integrity and take into consideration that the violation of academic integrity is a serious matter. A student who violates academic integrity may, depending on the nature of the offense, be subject to one or more measures, the most frequent of which are failure of the assignment, examination or the course.

Maritime institutions propose different tools to prevent intentional or unintentional plagiarism among which can be:

1. Leadership Communication Skills Center as a ready resource to resident students for all issues related to written or oral communications. The best defense against possible plagiarism is thorough documentation of the work with the assistance of Communications Style Guide containing detailed examples of proper citation for attribution of another author’s works or original thought.

2. Distance education students resources, unique to their requirements within the distance learning environment, include procedures for preventing plagiarism.

3. Plagiarism Detection Software. Although plagiarism can be intentional, it is often unintentional. In the process of conducting research for assigned academic papers, a student may inadvertently take unique ideas or even direct verbiage from sources and internalize

them as his or her own. In such instances, a student fails to attribute the ideas and verbiage to the source documents when he or she drafts his or her paper(s). In an effort to ensure this does not happen, it is provided resident students access to plagiarism detection software. Prior to submitting written assignments to the instructor for grading, a student should conduct a "self-check" against unintentional plagiarism through a software scrutiny of the draft assignment. The plagiarism detection software will identify the "probability" of plagiarism within the draft document and alert the student to unintentional plagiarism related to similarities in syntax, phrasing, and verbiage with published works. When the "probability" of plagiarism is detected by the software, a student should review his or her work, appropriately edit the draft, and incorporate the proper citations and attributions prior to submitting the work to his or her instructor for grading. In addition to student utilization of plagiarism detection software, faculty members may utilize the software to detect instances of plagiarism in submitted student assignments.

4. Preliminary Drafts of Written Assignments. A student should retain copies of preliminary drafts of his or her written work. These drafts may help refute accusations of plagiarism, should they arise [9].

To help teachers and students of higher educational establishments (in the present essay they are from maritime universities) in providing access to text matching/identity/similarity detection systems even a special list of links was compiled under the name "Create with your own mind!", which provides free services for checking texts for uniqueness. These programs find sources of rewriting, show non-unique phrases and pages on the Internet with matches (Advego Plagiatus), find text matches and recognize text manipulation, automatically generating an online report, thanks to the combination of state-of-the-art technologies and intuitive design, help to improve the quality of original texts (Unichek), online check for plagiarism (https://plag.com.ua/, https://content-watch.ru/text/), a free text checking for plagiarism, duplicates, and poor rewriting, when thanks to special anti-plagiarism algorithms, the text is reliably checked for uniqueness even after processing by synonymizers and programs for "bypassing anti-plagiarism",

"increasing" the originality of the article and the percentage of plagiarism of the document (https://advego.com/antiplagiat/) [3].

Researchers underline that the production of new knowledge takes new forms, because students not also work on their own scientific projects, in particular, a qualification work, a scientific article, a report at the preliminary defense and at the defense of the research, student scientific readings, in discussions, scientific studios, etc. It is proved the effectiveness of "Fishbone" strategies in the educational process of future maritime specialists [2, p.120].

Samples showing interest of students in questions of academic integrity and avoiding plagiarism can be business games in which are learning what concepts it includes, proving that there are good reasons to be honest at school, making an oath of trust and acting out educational situations in English [6].

Undoubtedly, there is a further need to discuss the specifics of creating a culture of academic integrity among students, holding violators to academic responsibility, and implementing an integrity policy. It is necessary to change the norms, the values of future professionals in the process of learning, raising the level of academic culture. It is the level of awareness of the personal responsibility of each participant in the educational process that creates a favorable academic environment for further educational development.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Огляд есе учасників стажування. Що залишилося поза увагою? URL: https://drive.google.com/drive/folders/1Dj6Fke9Bu1Qpl4ARNh3eyMFu5auz9GNj?usp=sharing (дата звернення: 15.07.2022).

2. Нагрибельна І. А. Нагрибельний Я. А. Інновація «Фішбоун» у процесі формування академічної доброчесності майбутніх фахівців морської галузі. *Збірник наукових праць "Педагогічні науки"*. 2021. № 95. С. 120–125.

3. На допомогу користувачам. *Херсонська Державна Морська Академія*. URL: https://ksma.ks.ua/?page_id=8085 (дата звернення: 01.08.2022).

4. Публічна інформація. *ДІ НУ ОМА*. URL: https://dinuoma.com.ua/public2019/ (дата звернення: 30.07.2022).

5. ACADEMIC INTEGRITY – European Network for Academic Integrity [Electronic resource] // European Network for Academic Integrity – ENAI. – Mode of access: https://www.academicintegrity.eu/wp/glossary/academic-integrity/ (date of access: 01.08.2022). – Title from screen.

6. *Facebook*.
URL: https://www.facebook.com/groups/727489490960387/posts/1527170314325630/ (date of access: 20.07.2022).

7. Facts and Statistics. International Center for Academic Integrity. URL: https://academicintegrity.org/resources/facts-and-statistics (date of access: 01.08.2022).

8. Fishman T. (editor) The Fundamental Values of Academic Integrity. Chapman University. URL: https://www.chapman.edu/academics/academic-integrity/_files/the-fundamental-values-of-academic-integrity.pdf (date of access: 01.08.2022).

9. *MCU Academic Regulations (Updated 09 Aug 2016)*. Chapter 14: Academic Integrity.
URL: https://www.usmcu.edu/Portals/218/SAW/Academic%20Integrity%20Pages%20from%20MCU%20Academic%20Regulations%20(Updated%2009%20Aug%202016).pdf?ver=2018-10-29-134632-990 (date of access: 15.07.2022).

Духняк І. О.,

канд. арх., ст. викладач кафедри архітектурного проектування,

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У БАКАЛАВРСЬКИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБОТАХ АРХІТЕКТОРІВ

Звичка дотримання академічної доброчесності це набагато більше, ніж просто дотримання сукупності етичних принципів та визначених законом правил [1]. Дотримання цих принципів – це виховання інтелектуально свідомих громадян України, які матимуть позитивний вплив на процеси життєдіяльності в державі і поза професійною сферою.

Випускники-бакалаври становлять основу працездатного населення держави. Не викликає сумнівів той факт, що прищеплювання цінностей доброчесності повинне здійснюватися змалку, починаючи з сім'ї, закладів дошкільної освіти, шкіл. Проте у вищому навчальному закладі цьому питанню присвячена особлива увага, а тому здійснюється контроль на наявність академічного плагіату перед захистом бакалаврської кваліфікаційної роботи.

В Національному університеті «Львівська політехніка» існують документи [2, 3, 4], що регулюють процедуру перевірки кваліфікаційних робіт, яка є однаковою для усіх спеціальностей. Перевіряється текстова частина кваліфікаційної роботи. Для цього за 10 днів до початку захистів готовий текст БКР відправляється секретарю екзаменаційної комісії або відповідальній за таку перевірку особі. Перевірка робіт на академічний плагіат здійснюється за допомогою Інтернет-сервісів, використання яких регламентується відповідними наказами та угодами університету, зокрема, сервісів Unicheck та StrikePlagiarism [4, с. 2]. Файл бакалаврської роботи порівнюється з іншими такими самими роботами (за минулі роки).

Результати перевірки відображають у відсотках. Згідно регламенту текст кваліфікаційної роботи може мати такі типові рівні оригінальності:

– «допустимий», якщо показник оригінальності становить 70-100 % –

кваліфікаційна робота допускається до захисту;

– «низький», якщо показник оригінальності становить 40-69 % – студенту потрібно перевірити та виправити посилання, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки на плагіат;

– «незадовільний», якщо показник оригінальності становить менше 40 % – робота відхиляється без права подальшого розгляду відповідно до Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційних комісій Національного університету «Львівська політехніка» [4, с. 3].

Така перевірка є доволі технічною та передбачає лише контакт «студент-секретар ЕК». Проте для архітекторів основною роботою є проект, а текстова частина носить характер пояснювальної записки до проекту і виконується в основному згідно шаблону. Плагіат в архітектурі може виражатися у запозиченні певних архітектурно-просторових рішень, які можна зауважити на самому проекті. Є складність у трактуванні таких запозичень і необхідний механізм, який би визначав, що саме вважатиметься плагіатом в архітектурі, тому що наразі це питання досить «розмите». Зараз точно можна сказати тільки те, що повне копіювання архітектурних рішень вважатиметься плагіатом. Проте, при системній роботі з керівником від початку проектування та проходження усіх групових нормоконтролів можливість такого плагіату зводиться до нуля.

Проте, при перевірці текстових частин робіт студентів-архітекторів трапляються випадки низького рівня оригінальності. Причинами цього, окрім плагіату, може бути шаблонний текст, в котрому різняться тільки певні значення. Тут власне недостатнім є контакт «студент-секретар ЕК», так як секретар робить досить технічну роботу та не може вникнути детально у кожен проект за короткий час і розібратись у проблемі. Завдання відповідального за плагіат повинно бути таким: перевірити файли технічно, виділити проблемні з них та надати їх для аналізу керівнику студента та самому студентові. Тому на цьому рівні виконання БКР дуже важливий контакт з керівником, який знає тему та сам проект, а також роботу

студента.

Перевірку кваліфікаційних робіт на наявність академічного плагіату у Львівській політехніці почали запроваджувати з 2015 року. До теперішнього часу процедура вдосконалювалась та мала позитивний вплив на формування свідомості випускників, а також на імідж вищого навчального закладу. Розвинулось підґрунтя для подальшого вдосконалення процедури перевірки зокрема для студентів-архітекторів, яка мала б на меті не тільки виявити схожість тексту, але при виявленні низького рівня оригінальності, комплексно підійти до перевірки – із залученням керівника проекту.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

2. Положенням про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційних комісій. Наказ № 662-1-10 від 10.12.2020 р. [Електронний ресурс] URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/2032/svo-0313-pro-atestaciyu-zdobuvachiv-vischoi-osviti-ta-robotu-ekzamenaciynikh-komisiy.pdf.

3. Положення про академічну доброчесність у Національному університеті «Львівська політехніка», затвердженого Вченою радою НУ ЛП, протокол №35. від 20.06.2017. [Електронний ресурс] URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/1553/178-10vid08092017-2-9.pdf.

4. Регламент перевірки на академічний плагіат кваліфікаційних робіт студентів, рукописів дисертацій та монографій, рукописів статей, поданих до публікування у періодичних наукових виданнях, в університеті, редакція 2: Національний університет «Львівська політехніка», введене в дію наказом ректора № 443-1-10 від 13.08.2021. [Електронний ресурс] URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/2033/reglament-perevirki-na-akademichniy-plagiat.pdf.

Зайцев В. В.,

канд. мед. наук, викладач кафедри громадського здоров'я, організації та управління охороною здоров'я,

Дніпровський державний медичний університет (ДДМУ)

Коробко М. Ю.,

магістр управління охороною здоров'я, викладач кафедри громадського здоров'я, організації та управління охороною здоров'я, ДДМУ

Бродська Е. В.,

аспірант кафедри громадського здоров'я, організації та управління охороною здоров'я, ДДМУ

ЩО ТАКЕ «АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ»? ЯКІ ВИДИ ПЛАГІАТУ ВИ ЗНАЄТЕ?

Актуальність (теза). Проблема академічної доброчесності містить: боротьбу з плагіатом, протидію корупції, розроблення кодексу честі навчального закладу. Існує шість ключових цінностей, що називають фундаментальними: чесність; довіра; справедливість; повага; відповідальність; сміливість. Зокрема, плагіат - це… «удавання чиєїсь роботи – навмисно або не навмисно, за свою власну роботу заради власної вигоди» [1, с. 9]. В Україні визначення цього терміну з юридичної точки зору вперше з'явилося у 2001 року у Законі Україні "Про авторське право і суміжні права" як «…оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору…»[2, ст. 50]. Плагіат у науці та освіті вважається академічним та розглядається як навмисне відтворення здобувачем освіти повністю або частково оприлюдненого чужого твору без посилання на автора, але в порівнянні з авторським юридичним правом це більш морально та етичне поняття. Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», академічний плагіат – це «…оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів

без зазначення авторства…» [3]. Недопустимість академічного плагіату та необхідність боротьби з цим ганебним явищем також визначена у Цивільному Кодексі України (статті 433-456), Законах України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», чисельних нормативних документах Уряду та МОН України. Але на жаль, плагіат залишається найпоширенішої формою академічної недоброчесності. Так, вважається, що від 12 до 35 % здобувачів наукових ступенів отримали їх неправомірно, а плагіат в їх дисертаціях становить від 5 % до 80 % в залежності від галузі знань, у той же час плагіат у студентів сягнув 93 % [4, 5]. Також у наш цифровий вік плагіат є простим способом швидкого написання наукових праць та отримати неправомірну нагороду. А саме головне, що сприє плагіату, це те, що не всюди та не завжди, плагіатори притягаються до належної відповідальності. Так, за 2015 рік Атестаційна колегія МОН у зв'язку з виявлення у дисертаціях текстових запозичень позбавила наукових ступенів лише 3 осіб. Тому метою роботи є визначення видів академічного плагіату та формулювання пропозицій боротьби з ним.

Основна частина (аргументи тези).

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

• посилання на джерела інформації у разі використання відомостей;

• дотримання норм законодавства про авторське право;

• надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

• контроль за дотриманням академічної доброчесності [6].

Академічний плагіат - це суттєве академічне порушення, що може призвести до вкрай негативних наслідків, таких як відмова від публікації статті та втрата авторитету та наукової репутації плагіатора та притягнення його до дисциплінарної, адміністративної та навіть кримінальної відповідальності.

Як свідчать міжнародні експерти, Україні слід наближатися до визнаних

міжнародних норма недопустимості академічного плагіату. Так, у США ще у 1992 році був створений Центр з академічної доброчесності для боротьби з шахрайством, плагіатом та академічною недоброчесністю у вищій освіті, який з 2010 року став міжнародним (International Center for Academic Integrity –ICAI), та розповсюдив свій вплив на понад як у двадцяти країн на всіх континентах світу. У Європі з 2004 року відповідно до Бухарестської Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в університететах слід вживати дійових заходів для забезпечення стандартів академічної доброчесності. Зокрема, Австралійський Кертінський Університет зобов'язує усіх нових студентів вже на початку навчання закінчити курс академічної доброчесності (Academic Integrity Program) [7].

У міжнародній науковій спільноті існує багато визначень академічного плагіату, але для його визначення необхідно наявність загалом наступних загальних рис, коли певна особа використовує слова, ідеї або результати праці, - що належать іншій особі, без посилання на її авторство або джерело інформації, з метою отримання певної вигоди [8, с. 2].

За рейтингом на практиці види плагіату розміщуються таким чином:

1. Використання чужого тексту із перефразуванням, це найпоширеніший тип плагіату;

2. Копіювання (повне або часткове) чужої праці та оприлюднення її під своїм іменем; неточне цитування;

3. Компіляція або мозаїчний плагіат, це зведення з кількох чужих матеріалів свого та редагування без дозволу, її різновиди: смислова, стилістична, граматична правка й скорочення чужого матеріалу. Публікація суміші власних та запозичених в інших, аргументів без належного цитування джерел;

4. Реплікація (копіювання даних з одного джерела на багато інших і навпаки, розповсюдження інформації без дозволу автора);

5. Републікація (повторне або багаторазове обнародування в іншому джерелі своїє або чужої інформації без належного цитування); це авто- або самоплагіат,

дублювання то що;

6. Рерайт (додавання до чужого матеріалу без дозволу автора додаткової інформацію, з переробкою раніше обнародуваного матеріалу і заміною слів та виразів);

7. Випадковий плагіат: навмисний чи ненавмисний.

У той же час, не є плагіатом опублікування анонімного твору під власним іменем, так як у цьому випадку на анонімний твір авторське право не поширюється та, ми вважаємо, посилання також на твори, які не захищені авторським правом.

Для боротьби з плагіатом слід використовувати системний підхід, який охопить усі ланки освітнього процесу, та спрямування зусиль двома шляхами. По-перше, треба вживати нагальних заходів для виправлення ситуації: створення репозитарію академічних текстів; масове запровадження систем перевірки текстів на плагіат; затвердження положень про запобігання плагіату або, етичних кодексів; введення до навчальних планів курсів, зміст яких буде спрямований на роз'яснення суті й принципів академічної чесності. По друге, необхідно створити сталу моральну атмосферу неприйняття у науково-освітньому середовищу плагіату, причому приділяти максимум уваги запобіганню плагіату шляхом профілактики, консультування, формування у здобувачів освіти та науковців високих етичних стандартів [9, с. 40-47]. Усі твори повинні проходити перевірку антиплагіатними програмами. Головне, що б ці антиплагіатні програми мали відповідні міжнародні сертифікати. Після перевірки програмою роботу повинен вивчити відповідний та також сертифікований науковий експерт(и) з цього питання, висновок якого щодо академічної доброчесності був би остаточним. Слід зауважити, що в теперішній час бурхливого розвитку науки не можливо отримати на 100 % абсолютно нову наукову працю. Тому у багатьох університетах України розроблені критерії для оцінки результатів перевірки на плагіат. Так, у Львівському національному медичному університеті імені Данили Галицького про перевірці робіт на плагіат встановлені наступні рекомендовані показники оригінальності текстів:

- для кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти та тез доповідей студентів: понад 80 % − текст вважається оригінальним, від 70 % до 80 % − оригінальність тексту задовільна, слід перевірити наявність посилань на першоджерела; від 40 % до 70 % − матеріал відправляється на доопрацювання; менше 40 % − матеріал до розгляду не приймається;
- для наукових, навчальних, методичних праць (статті, монографії, підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій та інше) при унікальності понад 80 % − текст вважається оригінальним; від 70 % до 80 % − оригінальність тексту задовільна, від 60 % до 70 % − необхідно перевірити наявність посилань на першоджерела; від 50 % до 60 % матеріал відправляється на доопрацювання; менше 50 % − матеріал до розгляду не приймається. Максимальний збіг текстових даних не повинен перевищувати межу 30 %;
- відсоток унікальності (оригінальності) текстових даних для підручників, навчальних посібників, інших навчально-методичних матеріалів, монографій, типових кваліфікаційних робіт та інших публікацій не повинен бути меншим 70 %, а для кандидатських та докторських дисертаційних робіт – не меншим 80 % [10].

Майже такі ж критерії застосовуються в більшості вищих медичних навчальних закладах України.

Яким чином, за нашим практичним досвідом, слід не допускати академічного плагіату?

1. Цитування має використовуватися у всіх випадках, коли в роботі використовуються дані, взяті зі сторонніх джерел, а не отримані або створені безпосередньо автором. Порушення вказаних нижче правил і їх недотримання має розцінюватися як плагіат.

2. Якщо думка автора наводиться дослівно, то її слід взяти в лапки; а якщо цитується великий уривок тексту, то він може не братися в лапки, він виділяється певним способом (набирається іншим кеглем, шрифтом, накресленням, відбивається від основного тексту більшими абзацними відступами тощо). Можна скорити цитату,

що не веде до спотворення думки автора. Місце скорочення має бути відзначене в цитаті квадратними дужками з трикрапкою всередині. При перефразуванні цитати вона в лапки не береться, але в квадратних дужках обов'язково ставиться посилання на джерело.

3. В списку використаної літератури завжди слід вказувати навіть ті джерела, які використовувалися під час підготовки роботи і вивчення теми, навіть якщо прямих посилань чи цитувань цих джерел в роботі немає.

Висновок. Академічний плагіат – системне, складне, багатостороннє, та, на жаль, розповсюджене в Україні, явище. Тому, тільки системний підхід та керування процесом боротьби з плагіатом з рівня Уряду, МОН України та знизу, у кожному університеті, навчальному закладі - можуть дати необхідний результат. Тільки там, де плагіатори завжди будуть виявлятися та притягатися до усіх видів відповідальності, можна розраховувати та поліпшення ситуації. Коли студент, викладач, науковець, в кінці кінців почнуть розуміти, що їх плагіат буде завжди викритий та буде безумовно небезпечним для нього особисто, мабуть це явище в Україні поступово зменшиться. Головне – створення такої морально–етичної атмосфери недопущення плагіату, що призведе до зменшення його частки до статистично незначущого рівня в державі, освітній галузі, у кожному навчально-виховному закладі, для кожного науковця, викладача, здобувача освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.Carroll J A Handbook for Deterring Plagiarism in Higher Education, second edition, Oxford Centre for Staff Learning and Development. 2007. C.9.

2. Про авторські та суміжні права. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text.

3. Закон України «Про освіту». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/ show/2145-19.

4. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017 [Електронний ресурс]. OECD Publishing, Paris. URL: http://www.oecd.org/edu/oecd-reviews-of-integrity-in-

education-ukraine-9789264270664-en.htm.

5. Academic dishonesty - cheating and plagiarism in Ukrainian higher education освітянам [Електронний ресурс]. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017. URL: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/oecd-reviews-of-integrity-in-education-ukraine-2017/academic-dishonesty-cheating-and-plagiarism-in-ukrainian-higher-education_9789264270664-13-en#page1.

6. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку [Електронний ресурс]. Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень. URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/material.pdf/.

7. Academic Integrity [Електронний ресурс]. Curtin University. URL: http://academicintegrity.curtin.edu.au/.

8. Fishman T. «We know it when we see it» is not good enough: toward a standard definition of plagiarism that transcends theft, fraud, and copyright. 4th Asia Pacific Conference on Educational Integrity (4APCEI). 28–30 September 2009, University of Wollongong NSW Australia, 2010, p.1-4. URL: http://ro.uow.edu.au/apcei/09/papers/37.

9. Рижко О. М. Боротьба з плагіатом у контексті проблеми академічної чесності: соціальнокомунікаційний аспект. *Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації*. 2017. № 3. С. 40-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2017_3_9.

10. Вергун А.Р. Плагіат і академічний плагіат: причини виникнення та шляхи подолання». Лекція з дисципліни «Академічна доброчесність і антиплагіат» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти докторів філософії (Phd), галузь знань 22 «Охорона здоров'я», кафедра сімейної медицини Львівського національного медичного університета імені Данили Галицького, Львів, 2020, 35 с.

Заяць Н. В.,

д-р. юрид. наук, доцент кафедри конституційного

та адміністративного права,

Державний університет інфраструктури та технологій

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАВНИКА

Останніми роками зберігається тенденція до підвищення рівня вимог до фахівців в галузі права і одним з визначальних критеріїв оцінки фаховості має стати рівень правової культури у поєднанні із знаннями юридичної теорії та практики. Одним з ключових аспектів забезпечення якісного освітнього простору є пошук та впровадження принципово нових ідей та механізмів для модернізації змісту та форм навчання, що не тільки підвищить якість підготовки фахівців, але й має забезпечити відповідність освітніх послуг вітчизняних ЗВО європейським стандартам.

Правова культура базується на системі етичних та правових цінностей які відповідають загальному рівню правового прогресу, що досягається суспільством, можна навіть говорити про правову цивілізованість суспільства що враховує як правосвідомість, правовий світогляд, практику законодавства, так і національні корені та правові традиції. Саме при формуванні правової культури враховується економічний добробут, національні та релігійні особливості, здатність влади до встановлення та охорони правових регуляторів, ступінь розвитку юридичної науки та освіти тощо.

З огляду на тематику варто зупинитись саме на останньому чиннику, адже університети завжди спиралися в своїй діяльності на цінності: на цінність знань та цінність самої людини, як носія цих знань, на цінності всередині суспільства як моделі для комунікації між його членами. В сучасних умовах світоглядних змін, євро інтеграційних процесах, що спрямовані на універсалізацію права та створення сприятливих умов для взаємодії всередині університетської спільноти в основі такої комунікації має стати принцип доброчесності, а саме академічної доброчесності, що

є особливо важливою чеснотою для здобувачів вищої освіти. Професійна підготовка юристів сьогодні включає розуміння природи практично всіх існуючих суспільних процесів від економіки до філософії та психології, але особливою є етична сторона професії правника. Можна констатувати що станом на сьогодні все ще недостатньо уваги приділяється формуванню стандартів доброчесності та етичної поведінки правника, що в свою чергу впливає на правову активність, навички практичної поведінки та добросовісне виконання завдань в професійному правовому середовищі, на правозастосовну практику в цілому, і ці факти безпосередньо негативно позначились на рівні довіри суспільства до правничої професії.

Більшість освітніх програм не відповідають сучасним потребам суспільства, а тому майбутнім правникам досить важко знайти своє місце на ринку праці. На рівні з так званими «м'якими навичками», до розуміння яких ми вже всі звикли велике значення має також вміння сприймати та використовувати етичні стандарти поведінки, бути готовому опонувати будь-яким проявам дискримінації в суспільстві, толеруванню корупції та не доброчесності. Під етичними стандартами професійної діяльності юриста здебільшого розуміють деонтологічні нормативи яких повинен дотримуватись юрист будь якої сфери права. Такими нормативами культури є перш за все звичайно вимоги незалежності юридичної професії, політичного нейтралітету, конфіденційності інформації, захисту інтересів клієнтів як своїх власних, інтересів колег та професії в цілому, при цьому практично не приділяється увага академічній доброчесності та боротьбі з плагіатом.

Сам факт наявності норм щодо академічної доброчесності у законодавстві України (про що свідчать положення ст.42 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII) вже сьогодні є беззаперечним позитивом, адже займатись тлумаченням поняття академічна доброчесність в Україні почали не так давно, але цей процес як і сам процес правозастосування також не позбавлений помилок при практичному використанні закладами вищої освіти. Саме тому МОН з метою просвітницької діяльності було підготовлено Аналітичну записку «До питання

уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності» від 20.05.2020 №1/9-263, в якій розроблено низку актуальних методичних рекомендацій щодо дотримання вимог академічної доброчесності, що в майбутньому повинно сприяти запобіганню таких проблем і помилок на практиці.

Варто зайвий раз повернутись до підвищеного інтересу та значення професії юриста в українському суспільстві, що викликана необхідністю дотримання принципів верховенства права, справедливості, рівності, захисту прав та свобод людини у всіх сферах суспільного життя. Тому, формування культури академічної доброчесності, що заснована дотриманні принципів та вимог академічної доброчесності не тільки сприятиме відновленню довіри до професії юриста, але й наблизить трансформацію вищої освіти України до європейських освітніх стандартів.

Іваненко А. О.,

д-р іст. наук, доцент кафедри права, філософії та політології,

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

НЕОБХІДНІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Сьогодні проблема академічної доброчесності та її імплементації до освітньої спільноти та університетської зокрема, є актуальною і на часі, навіть в умовах війни, а особливо після неї в умовах європейської інтеграції. Науковці, викладачі, вчителі та керівництво навчальних закладів усіх рівнів зараз у процесі осмислення можливості інструменталізувати академічну доброчесність, перевести її у площину реальних дій, практик, як у освітньому, так і у науковому просторі. Адже без якісної освіти неможливо підготувати компетентного та конкурентоспроможного на сучасному ринку праці фахівця. Без сумніву, академічна доброчесність є не лише основою якісної науки і освіти, а й основою духовної цілісності та моральних цінностей особистості, бо йде мова не лише про «взяти чуже дослідження», а й про хабарництво, необ'єктивність оцінювання та ставлення до студентів. Разом з тим, імплементація принципів академічної доброчесності має вплив на формування мислення, життєвих і професійних цінностей, базових компетенцій під час навчання школі або університеті.

Над поняттям академічної доброчесності, її імплементації в освітній процес та зокрема коректність формулювань у визначенні понять, задумуються не лише виконавці цього поняття (науковці, студенти, викладачі, вчителі, керівники навчальних закладів), а й законодавець. Варто лише звернути увагу на формулювання визначення поняття академічної доброчесності у Закон України «Про освіту» та законопроекті «Про академічну доброчесність» 2020 р., який так і не було прийнято, але висвітлено для обговорення Як зазначено у ст. 42 Закону України «Про освіту» (2017): «Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час

навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1]. Натомість з законопроєкті 2020 р. «Про академічну доброчесність» поняття було конкретизоване: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження освітньої (освітньо-творчої) та наукової (науково-технічної) діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників (суб'єктів) такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності» [2]. Як ми бачимо, виконання принципів академічної доброчесності стало обов'язковим. Але нагадаємо, що законопроєкт прийнятий не був. Тож після перемоги України чекатимемо перемоги і на фронті академічної доброчесності у напрямку відповідності європейським стандартам.

Нині досить часто можна спостерігати недотримання вимог академічної етики, поширеним є явище академічної не доброчесності, такої як: компіляції, тобто написання наукових праць на основі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання наукових джерел. Особливо, це явище часто можна спостерігати саме у студентському середовищі, хоча іноді і іменити науковці цим не нехтують. Доступність усіх матеріалів у мережі Інтернет, відсутність пояснення нелогічності, неефективності, а іноді і протизаконності таких дій, уможливлює використання будь-якої інформації як «своєї».

Тож на разі Україна лише розпочинає свій шлях у вирішенні питання академічної доброчесності, випробовуються нові та вже відомі методи регулювання даного процесу, а іноді і безпосередньо боротьби з порушниками. Зокрема, ефективними способами визначено: створення загальнонаціонального репозитарію академічних текстів, а також використання спеціалізованого програмного забезпечення для виявлення ознак плагіату; ініціювання загальнодержавної програми популяризації академічної культури, навчання студентів академічному письму [4]. До вищеназваних я би хотіла додати профілактичні засоби: введення до усіх освітніх програм дисципліни «Інтелектуальна власність» на початкових курсах навчання,

введення до навчально-методичних рекомендацій до курсових та дипломних робіт обов'язкових пунктів, що стосуються нагадувань про принципи академічної доброчесності. Доцільно запропонувати здобувачам вищої освіти або учням старших класів школи розробляти проєкти із підвищення академічної доброчесності, а також залучати до корегування існуючих положень, бо тут викладацький склад зможе побачити зовсім іншу сторону процесу та актуальні пропозиції. Особливу увагу слід приділити проблемі доброчесності під час здійснення дистанційного навчання, щоб знову ж таки не страждав освітній процес та якість навчання, а також, зокрема, і фахівців, які випускаються з наших навчальних закладів.

Тож на останок, зазначимо, що в України попереду довгий шлях змін, перевтілень, перебудов, але ми рухаємось у правильному напрямку, тож краще тільки попереду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про освіту» від 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text.

2. Проєкт Закону України «Про академічну доброчесність». URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83-_%D0%9F%D1%80%D0%BE-%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_.pdf.

3. Федорченко Ю. Академічна недоброчесність у вищій школі як системна проблема. URL: http://education-ua.org/ua/articles/1105-akademichna-nedobrochesnist-u-vishchijshkoli-yak-sistemna-problema/.

Калашникова О. С.,

канд. мед. наук, доцент кафедри внутрішньої медицини 3,

Дніпровський державний медичний університет

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Сучасні соціальні та економічні зміни, які відбуваються у суспільстві, призводять до зростання значущості особистості, при цьому простежується шлях руйнації колишньої авторитарної системи цінностей та мотивації. Формування нових орієнтацій на здобуття освіти для особистості та суспільства вимагає нових форм дотримання доброчесності у академічній спільноті.

Відповідно глосарію термінів та понять стаття 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 року), поняття академічної доброчесності наголошує: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та / або наукових (творчих) досягнень [1, с. 122; 2].

Основи академічної доброчесності закладені в загальних компетентностях новітніх (2021-2022рр.) галузевих стандартах вищої, фахової передвищої і професійної освіти, нових ліцензійних умовах впровадження освітньої діяльності та інших нормативних документах.

На мою думку, основи доброчесності потрібно починати закладати та виховувати в сім'ї, дитячих садках та школах, які забезпечать базу академічної доброчесності в навчальних закладах різних рівнів акредитації та наукових установах, які приведуть до повного використання свого потенціалу студентів і науковців. Ми повинні виховати людину, яка володітиме культурним мисленням, поняттям про людину і світ, здатністю до узагальнення, аналізу, сприйняття

інформації, постановки мети і вибору шляхів до її досягнення, усвідомлюючи цінності громадського суспільства, верховенство права і своїх обов'язків перед суспільством [3, с. 36; 4, с. 234].

Дійсно, це проблема і сьогодення приділяє їй велику увагу. Радує, що молоді вчені України об'єднуються в цій роботі, наприклад: вчені Національної академії державного управління при Президентові України Дніпропетровського регіонального інституту державного управління, рада молодих вчених Дніпропетровської області, Сумський державний університет та Дніпропетровська обласна державна адміністрація випустили колективну монографію «Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених» (2017 рік). На основі набутого досвіду після очних сесій та в процесі проведення учасниками школи Work Shops у своїх ВНЗ в основу кодексу академічної доброчесності (декларація намірів) закладено десять базових принципів, якими мають керуватися молоді вчені:

1) Чесність і порядність;
2) Верховенство права;
3) Відповідальність та дотримання авторських прав;
4) Взаємоповага
5) Толерантність та недискримінація
6) Прозорість та доступність;
7) Академічна грамотність
8) Орієнтація на якість
9) Партнерство та взаємодопомога
10) Імперативність академічної доброчесності

Кодекс закликає всіх учасників процесу до відповідальності за свої судження та заяви, викладені письмово або усно, за вчинки та порушення авторських прав згідно

сучасних норм законодавства України [5, с. 169].

Ствердження, що 90 % успіху здобувача освіти залежить від викладача, підтверджено багаторічним досвідом, тому вважаю, що викладачі в першу чергу повинні ставити і вирішувати цю задачу складаючи навчально-методичні комплекси дисциплін та інші матеріали на основі стимульовано-мотиваційної функції. В цьому сенсі я вважаю, що велике значення має індивідуальна співбесіда викладача зі студентами. В більшості випадків викладачі при підведенні підсумків тестування дають загальний аналіз результатів. А важливо, щоб кожен студент міг сам оцінити рівень своїх знань. А це можливо тільки в індивідуальній співбесіді при захисті тем, модулів і так далі, ця співбесіда може проводитись під час проведення семінарських, практичних, лабораторних занять. І це вирішує два важливих питання академічної доброчесності: перше – викладач глибше виявляє знання студентів, друге - оцінювання знань студента проходить в присутності групи, тому воно прозоре. Отже, однією з основ формування академічної доброчесності у учнів та студентів є розвиток мотивації у співвідношенні з ціннісними орієнтаціями, що дозволяє реалізувати значний потенціал студента і навчального закладу [6, с. 234; 7, с. 24].

Аналіз вітчизняних та зарубіжних практик впровадження принципів академічної доброчесності в навчальне та наукове середовище засвідчує такі поетапні дії, як прийняття Кодексу етики, Положення про академічну доброчесність, введення обов'язкової навчальної дисципліни «Академічна студія», які відповідають сучасним підходам до вирішення питання формування академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту»: станом на 22 вересня 2017 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2017. 122 с.

2. Проект Закону України «Про академічну доброчесність». URL:https:naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/.

3. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Перекладено за виданням «The Fundamental Values of Academic Integrity», видання друге. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Тедді Фішман. Університет Клемсон, 1999. 36 с.

4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.

5. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

6. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.

7. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності, 2019. 24 с.

Канський В. С.,
канд. геогр. наук, ст. викл. кафедри географії,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Канська В. В.,
канд. геогр. наук, ст. викл. кафедри географії,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Блажко О. А.,
д-р. пед. наук, професор
кафедри хімії та методики навчання хімії,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ ЯК ВИД АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Упродовж останніх років прояви академічного плагіату зустрічаються все частіше, хоча він не був поширеним ще кілька десятиліть тому. Це пояснюється тим, що сучасні мережеві технології дозволяють більш точніше, швидше та ефективніше виявляти його різновиди. Для нас, науковців і вчителів, розуміння проблеми наявності академічного плагіату є дуже важливим питанням, адже вміння його правильно виявити та пояснити не лише колегам, але й учням, дасть можливість ефективніше працювати, розвивати творчі підходи до різних наукових проблем та виховувати нове покоління української наукової еліти, яка буде конкурентоспроможною на світовому ринку наукових здобутків.

На сьогодні існує багато визначень терміну «плагіат». Наприклад, словник іншомовних слів пропонує наступне трактування поняття: «плагіат» (від латинського «plagio», що означає «викрадаю») – привласнення тексту з чужого літературного чи іншого твору без дозволу автора і без зазначення джерела [4, с. 442]. У Великому

тлумачному словнику сучасної української мови опубліковано більш ширше визначення поняття: «плагіат» – це привласнення авторства на чужий твір або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора [2, с. 977].

Академічний плагіат, будучи різновидом плагіату, має деякі особливості. Його головною ознакою є функціонування в академічній, тобто науково-освітній сфері [3, с. 63]. В освітньому середовищі закладаються фундаментальні основи майбутніх наукових здобутків людини, які в подальшому можуть посприяти успішному кар'єрному зростанню її як науковця. Тому, на цьому етапі чітке спрямування уваги школярів на правильне та поважливе використання чужої інтелектуальної власності, вміння відстоювати своє авторське право є дуже важливим.

При сучасному різноманітті друкованої наукової літератури, а також численних електронних ресурсів без спеціальних знань виявити академічний плагіат досить важко.

Сайт однієї з найвідоміших у світі антиплагіатних програм Turnitin [7] запропонував документ «10 Types of Plagiarism», що являє собою перелік видів академічного плагіату (ранжованих за ступенем тяжкості й частотою появи в текстах), укладений на основі результатів опитування близько 900 викладачів із закладів вищої освіти світу: Clone, CTRL-C, Find – Replace, Remix, Recycle, Hybrid, Mashup, 404 Error, RSS Feed, Re-tweet [5, с. 137].

Наукова творчість передбачає формування нових ідей, які опираються на здобутки попередніх досліджень, тому, на нашу думку, основою правильного підходу до виявлення виду плагіату є критичне мислення.

Критичне мислення – це мислення, що характеризується відповідними якостями: здатністю формулювати питання і здійснювати пошук відповідей; аналізувати інформацію і знаходити суперечності в ній; мати власну точку зору з певного питання і відстоювати її, використовуючи переконливі докази; умінням виносити обґрунтування твердження і застосовувати отримані результати. Таким чином, узагальнюючими характеристиками критичного мислення є визначеність,

послідовність і доказовість [6, с. 55].

Вміння правильно зрозуміти вид плагіату дає можливість уникнути особистих помилок у творчій науковій діяльності, адже використовуючи посилання на певне джерело, автор має бути переконаний, що він робить посилання на першоджерело, а не на певний вид плагіату, який може бути добре замаскований або ж взагалі, як це найчастіше зустрічається, мати змішану форму, тобто складатися з різних видів.

Досить часто вживаним видом академічного плагіату є самоплагіат (англ. – self-plagiarism, «recycling fraud»), який передбачає використання власних попередніх праць автора в іншому контексті, без посилань на те, що такий текст вже був раніше використаний або опублікований [1, с.111]. На нашу думку, самоплагіат набуває поширення найчастіше серед тих науковців, у яких трапилося так зване «творче виснаження». Це означає, що на певному етапі наукової діяльності в них не вистачає нових ідей, які є важливими для підтримки іміджу, власної значимості та утвердження статусу найбільш цитованих чи активних науковців. Якщо наукову діяльність можна порівняти з рухом колеса, то самоплагіат – це його пробуксовування. Тобто, «колесо рухається», а результат – незмінний.

Сьогодні українська наука перебуває на етапі утвердження власної значимості та «очищення» від комплексу меншовартості, який за довгий час перебування України в складі радянській імперії прививали не лише науковцям, а й усім українцям. Прикладом цього слугують сплагіатовані «західні» технології, які радянською владою успішно видавалися за великі здобутки радянського народу. Перебуваючи за «залізним завісою», ніхто не мав можливості перевірити ці «великі здобутки», про які, завдяки європейській інтеграції українського суспільства та можливості співпраці з провідними світовими закладами освіти та установами, ми продовжуємо дізнаватися і зараз. Проте, це є окремою проблемою, яка заслуговує на самостійне ґрунтовне дослідження.

Виховання майбутньої генерації українських науковців, подальше утвердження їх на ринку світових наукових здобутків є найвищою метою для вчителів, науково-педагогічних працівників та керівників освітніх установ нашої держави. Вивчення та

усвідомлення неприйнятності академічного плагіату для них повинно викладатись окремим курсом ще з перших років навчання та продовжуватись у навчальних закладах вищих рівнів акредитації.

Долаючи проблему академічного плагіату у всіх його проявах, ми ініціюємо плідну роботу талановитої молоді та науковців-корифеїв, вибудовуємо власну наукову стратегію, яка працюватиме від шкільної парти до кафедр найвищих наукових установ, а також сприяємо становленню української науки на світовому рівні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

3. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. Спеціальні історичні дисципліни. Ч. 21. URL: http://history.org.ua/JournALL/sid/sid_2013_21/6.pdf.

4. Морозов С.М., Шкарапута Л.М. Словник іншомовних слів. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.

5. Рижко О. Поняття, види, класифікації плагіату. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. 2016. № 8. С. 134-150. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Ponyattya_ vidi_ klasif. plagiatu.pdf.

6. Тимоха С. Теоретичні основи розвитку критичного мислення студентів. Гуманізація навчально-виховного процесу. Вип. LV. Ч. II. Слов'янськ 2011. URL: https://ddpu.edu.ua/images/naukvid/gnvp/gnvp_55-2.pdf

7. TurnItIn: веб-сайт. URL: http://turnitin.com/.

Квасній Л. Г.,
канд. екон. наук, доцент,
професор кафедри економіки та менеджменту,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка;
професор кафедри менеджменту організацій,
економіки та підприємництва,
Прикарпатський інститут ім. Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
Шульжик Ю. О.,
канд. техн. наук, професор кафедри менеджменту організацій,
економіки та підприємництва,
Прикарпатський інститут ім. Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ПЛАГІАТ ТА ЕКОНОМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Плагіат… Академічна доброчесність… Самі слова вказують на глибокий зміст… Проте багато з науковців над цим не замислюються. Практика показує, що проблема з плагіатом стає все більш актуальною практично в усіх країнах світу. Щораз частіше можна зустріти в Інтернеті оголошення з пропозиціями замовити готову дипломну чи кандидатську роботу. Насправді ці сервіси займаються плагіатом в прямому розумінні слова. Наслідком є те, що знання студентів чи аспірантів перетворюються в псевдознання. Але плагіатом користуються часто і науковці. Ми стаємо свідками того, що проблема плагіату та академічної доброчесності формується уже на державному рівні. Тому її вирішення потребує невідкладних досліджень [1].

Ми проводимо дослідження наукових тем, аналізуємо досягнення в тій чи іншій сфері з даної проблематики, оцінюємо ступінь дослідження та наукові позиції авторів. І лише потім виокремлюємо власну позицію, як поєднання підсумку дослідження та власного погляду на проблему чи тему. І ми намагаємося подати у власному науковому ракурсі результати свого дослідження. Адже науковці – люди творчі. Вони висловлюють власні наукові позиції і відображають їх в усному та письмовому

вигляді. Проте наукові думки багатьох можуть збігатися і можуть кардинально відрізнятися. Усе це стосується не всіх, а значної частини наукових працівників.

Розрізняють такі види плагіату (через спосіб використання чужої роботи):

1. Відкритий плагіат або тотальний – це копіювання чужої роботи повністю або частково і підписання її своїм іменем;

2. Прихований плагіат або частковий – виникає у використанні лише фрагментів чужої роботи без надання посилання на джерело;

Стоп... Плагіат і академічну доброчесність можна вважати синонімами? Чи це різні за змістом слова? Погортавши сторінки Інтернету, можна довідатись, що сам термін «плагіат» в початковому розумінні означав «викрадення людиною чужої думки» і тільки в XVII столітті отримав поширення на «присвоєння авторства чужого твору». Оскільки ми живемо в час змін, то слово «плагіат» в останні роки змінилося більш нейтральним висловом, а саме: «академічна не доброчесність».

Таким чином, вважаємо, що у слові «плагіат» міститься певний акцент, який дає можливість досліднику проникнути в основу проблеми, а «академічна доброчесність» не володіє таким метафоричним потенціалом. З елементарної точки зору не доцільно вважати, що плагіат – це просто використані чужі слова і думки без належного їх письмового оформлення у вигляді цитати. Таким чином, під академічною доброчесністю потрібно розуміти не просто властивість характеру, а етикет, який потребує тонкого вираження технічної сторони дослідження.

Професор Аніщенко О. В. вважає, що «аналіз нормативних, наукових та інших джерел дає підстави для висновку про те, що у національних закладах освіти (переважно ЗВО) здійснюється активна робота щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Водночас практика академічної доброчесності поки що не стала складовою культури освіти впродовж життя, а здійснювана діяльність щодо її дотримання у закладах освіти різних типів не є комплексною» [2, С. 10]. В епоху Інтернету та масового використання електронних видань, онлайн-літератури – шляхи

та способи плагіату все більше приховані.

Дослідження показують, що є ряд науковців, які просто чекають, як вони вважають – натхнення (музу). Але з цим не завжди можна повністю погодитись, оскільки в кожній речі та кожному явищі чи процесі можна побачити щось своєрідне, особливе – треба лише це запримітити. І хоч не завжди є вдалий момент для цього, проте, якщо справді захотіти, то потрібно шукати можливість написати щось більше. Але, на жаль, не всі це роблять.

Для захисту оригінальності своєї праці дуже важливо, щоб усі інституції, платформи та представники власних засобів масової інформації взяли на себе відповідальність за контроль доступу до наукових джерел. Використання чужої ідеї у власній роботі не вважаються плагіатом у наступних випадках:

1. Концепція – це не готова робота, а лише ідея, тому в такій ситуації не вважають допущення плагіату.

2. Паралельна творчість – на практиці може статися так, що двоє або більше людей одночасно придумають одну і ту ж ідею і починають її втілювати, оскільки ці люди поняття не мали один про одного.

3. Можна використовувати схожі слова, оскільки не можна заборонити використовувати певні фрази, слова, стилістичні прийоми (авторське право захищає вміст, а не те, як текст був технічно написаний). Проте, щоб уникнути плагіату, не варто надто докладно згадувати описані в іншій науковій праці події чи явища.

4. Несанкціонований передрук (пошук контенту або фотографій і копіювання їх на власному веб-сайті із зазначенням справжнього автора контенту, навіть без отримання його згоди).

Погоджуємося з науковою позицією І. Олексів, що « … для українських університетів особливо важливими є рекомендації щодо врахування етичних стандартів при формуванні освітніх програм» [3]. Вважаємо також, що процедури, спрямовані на просування академічної доброчесності в межах кожної

університетської спільноти повинні спрямовуватися на «формування, поширення та моніторинг політик і процедур, які пов'язані із академічною доброчесністю" та "забезпечення достатньої інформації та підтримку щодо поширення етичних практик» [4].

Хочеться побажати всім більше виражати власні наукові позиції на основі своєї життєвої мудрості!

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Плагіат у науці: його прояви та небезпеки [Електронний ресурс]. URL: https://www.businesslaw.org.ua/plagiat/.

2. Аніщенко О. В. Практика академічної доброчесності в Україні у контексті культури освіти впродовж життя. Академічна доброчесність: виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників наукового стажування - IIASC. [Електронний ресурс]. URL: https://www.iiasc.org.

3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд "Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики"; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова К.; Таксон, 2016. 234 с. URL: https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view.

4. IAU-MCO Guidelines for an Institutional Code of Ethics in Higher Education. URL: http://www.iau-aiu.net/sites/all/files/Ethics_Guidelines_FinalDef_08.02.13.pdf.

Колодяжна А. В.,

канд. психол. наук, доцент кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну,

Київський національний університет технологій та дизайну

АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Проблема академічної недоброчесності вимірюється століттями. Плагіат існує з часів виникнення писемності. Однак з появою Інтернету, який зробив доступ до інформації досить простим, проблема запозичень набула особливої актуальності. Поняття «академічна доброчесність» має загальні елементи, які включаються до його опису: справедливість, узгодженість, етичні принципи та відповідна мотивація. В освітньому контексті академічна чесність може розумітися як звичка вчитися та виконувати академічну роботу добросовісно та послідовно, прагнення навчатися та бути мотивованим послугою, яку це навчання може надати іншим [4; 8].

Академічна доброчесність вважається фундаментальною характеристикою для будь-якої академічної діяльності, необхідною в процесі викладання та навчання, спрямованою на досягнення найвищих стандартів якості та навчання, і, таким чином, вона – мета, до якої має прагнути кожна академічна установа [3].

Серед науковців активно обговорюється академічний плагіат та методи боротьби з ним, що спрямовані насамперед на виявлення дисертацій, монографій, наукових статей, що містять присвоєння чужих текстів та ідей, некоректне цитування, а також наукові підробки, сумнівне авторство, множинність публікацій [2].

Однак, у сучасній освіті ставлення до плагіату досі залишається досить терпимим. Викладачі університетів періодично намагаються звернути увагу педагогічної спільноти на академічне шахрайство студентів під час навчання та необхідність знаходження шляхів вирішення цієї проблеми, яка набула загрозливих масштабів у вищій школі [1; 3]. Йдеться про такі явища як списування, використання шпаргалок, пред'явлення роботи, що була завантажена з Інтернету або виконана іншою особою чи фірмою, що надає подібні послуги недбалим студентам [6]. Також

практикується переклад тексту іноземною мовою і навпаки, щоб видати його за свою роботу, застосовуються різні технічні засоби на заліках та іспитах, використовуються способи, що дозволяють обійти систему «Антиплагіат» та підвищити рівень унікальності роботи [1].

Критична загроза шахрайства для академічної доброчесності полягає в тому, що майбутні фахівці потенційно можуть отримати академічну кваліфікацію, яка не відображає їх реальних знань, навичок чи здібностей [5]. Таким чином, вищі навчальні заклади можуть випускати, наприклад, учителів, які не вміють викладати, лікарів, які не вміють лікувати, або бухгалтерів, які не вміють вести бухгалтерський облік.

Наявні підходи до академічної доброчесності пропонують ідеї, що ґрунтуються на концептуальних засадах, але, як і раніше, існує необхідність конкретизувати поведінку студентів щодо академічної доброчесності, а саме: самостійно виконувати завдання, цитувати та поважати працю інших, а також чесно співпрацювати під час виконання командних завдань [4; 8]. Звичайно, головна умова дотримання цих правил – це бажання навчатися.

Проблема академічної недоброчесності, може бути віднесена до тих питань, що не мають вичерпної множини рішень. Кожне з питань є симптомом іншої проблеми, кожне з рішень має наслідки, які породжують наступні. Не остання серед причин академічної недоброчесності серед студентів зростає разом з ними з дитинства. Починаючи зі школи дитина не вважає списування в товариша домашнього завдання або контрольної роботи за порушення. І в більшості випадків списування не завжди відбувається через лінощі і небажання. Навчання у школі, виконання домашніх завдань – серйозна та нелегка праця. Серед причин невиконання домашнього завдання може бути страх учня, що не зможе впоратися з поставленим перед ним завданням, або непосильність виконання домашнього завдання через великий обсяг завдань. Також не останнє місце в цьому переліку займає невміння працювати самостійно. Під час навчання у школі і особливо тоді, коли є проблеми, дитині

необхідні підтримка, підбадьорення, схвалення, які дозволяють зрозуміти, що вона діє правильно, дають впевненість у тому, що труднощі переборні і вчитель або батьки оцінюють його старання. Але на практиці все відбувається за іншим сценарієм. Батьки та вчителі самі дивляться на такі явища крізь пальці. Шкільна звичка переноситься в університет. Напевне, ще школа для дитини має стати прикладом доброчесності, коли привласнювати чужі думки, чужу працю вважатиметься неможливим. Тобто, йдеться про виховання таких екзистенційних категорій як сумління, честь, сором, гідність.

Авторитет вишу, його престиж розраховується не в кількісних показниках, а в якості підготовки випускників, їх глибоких знаннях, на унікальних освітніх традиціях, школах наукової творчості викладачів та студентів, що дозволяє не тільки передати фундаментальні знання, а й сформувати людину духовну та моральну, що прагне і орієнтується на саморозвиток і самовдосконалення. Тільки така освіта здатна забезпечити успішне майбутнє нашої країни і тільки така освіта здатна вирішити проблему академічної несумлінності студентів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артьомов П. М., Пак І. В. Академічна нечесність як елемент академічної культури українського студентства: результати емпіричних досліджень. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2016. № 37, С. 234-240.

2. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід. 2018. URL: http://educationua. org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplagiat-v-nautsi-ta-vishchijosviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid (дата звернення: 30.07.2022) .

3. Слободянюк О. М. Роль науково-педагогічного колективу у формуванні культури академічної доброчесності студентів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2018. № 6, С. 134-139.

4. Сорокіна Н. Г., Артюхова А. Є., & Дегтярьова І. О. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. Дніпро: ДРІДУ НАДУ. 2017.

5. Bretag T., Harper R., Burton M., Ellis C., Newton P., Rozenberg P., ... & van Haeringen K. Contract cheating: a survey of Australian university students. *Studies in higher education.* 2019. Vol. 44(11), P. 1837-1856.

6. Curtis G. J., McNeill M., Slade C., Tremayne K., Harper R., Rundle K., & Greenaway R. Moving beyond self-reports to estimate the prevalence of commercial contract cheating: an Australian study. *Studies in higher education.* 2021. P. 1-13.

7. Fishman T. Academic integrity as an educational concept, concern, and movement in US institutions of higher learning. Handbook of academic integrity. 2016. P. 7-21.

8. Hall T. L., & Kuh G. D. Honor among students: Academic integrity and honor codes at state-assisted universities. *Journal of student affairs research and practice*. 1998 Vol. 36(1), P. 41-57.

Король А. М.,

канд. пед. наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва,

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МАРКЕР ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сьогодні якісна освітня та наукова діяльність не може існувати без забезпечення високого рівня академічної доброчесності, адже це той маркер, який дозволить підвищити престижність, високе світове позиціювання української науки та її конкурентоспроможність на світовому ринку освітніх послуг.

Про те, що дотримання академічної доброчесності є важливим елементом системи забезпечення якості освіти свідчить ряд досліджень сучасних науковців, зокрема: А. Колеснікова, Н. Коляди, Р. Мельника, Н. Нагорної, Є. Недогільченка, О. Семиног, Я. Тицької та ін.

У Законі України «Про освіту» (стаття 42) академічна доброчесність трактується як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2].

Відповідно, дотримання академічної доброчесності передбачає: обов’язкове посилання на джерела використаної інформації та коректне цитування; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації про результати наукової діяльності та об’єктивне оцінювання цих результатів. У законі також визначено форми та види академічної недоброчесності: академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація, фабрикація, обман, списування, хабарництво та необ’єктивне оцінювання.

На прес-конференції «Презентація проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» директор Американських рад в Україні Ярема

Бачинський зазначив: «Україна – не острів. Якщо вона хоче розвиватись як нормальна країна, то чи їй потрібні злодії? Якщо Україна прагне відходити від постолігархічної системи, то вона мусить запроваджувати академічну доброчесність, як ознаку цивілізованої держави, для якої важливою є її репутація. Плагіат у ВНЗ в Україні, якщо вони хочуть здобути репутаційну захищеність, необхідно викорінювати жорстко. Тут необхідно визначитись: «санкції чи ігнор?» [1].

Найбільш розповсюдженими проявами академічної недоброчесності серед здобувачів освіти за нашими спостереженнями є плагіат та списування. Цілком логічно, що такі випадки унеможливлюють об'єктивне оцінювання якості знань здобувачів освіти. Однією із основних причин того, що здобувачі освіти вдаються до списування та плагіату в наукових роботах є те, що вони не готові до самостійної розумової та аналітичної діяльності та не мають навичок самостійної роботи з науковою літературою.

Враховуючи це, ми пропонуємо можливі шляхи подолання академічної недоброчесності в закладі вищої освіти:

1. Мотивація здобувачів освіти до наукового пізнання, здобуття якісних знань, а не оцінки та отримання диплому.
2. Розвиток інтересу до змісту навчальної дисципліни шляхом посилення її практичної значущості.
3. Ознайомлення здобувачів освіти із законами та нормами щодо регулювання морально-етичних питань, відповідальності за порушення академічної доброчесності.
4. Здобувачі освіти повинні мати високі моральні якості: чесність, толерантність, відповідальність, гідність, самостійність та критичність мислення, вимогливість до себе та інших, розвинену правову свідомість та принциповість тощо, це є тією основою, на якій може формуватися доброчесність.
5. Здобувачі освіти повинні мати вміння здійснювати якісну навчальну діяльність на всіх її етапах.

Для реалізації вищезазначених шляхів першочерговим завданням викладачів є навчити вчитися, тобто розвивати у здобувачів освіти критичне мислення, медіаграмотність, уміння самостійно знаходити достовірну інформацію, узагальнювати її та робити власні висновки.

Дієвим методом мінімізації академічної недоброчесності, на нашу думку, є заміна письмових завдань усними. По-перше це покращить риторичні здібності здобувачів освіти, їхні уміння чітко та аргументовано будувати свою думку та висловлювати її перед аудиторією, а по-друге у них не буде можливості списати, або випадково вгадати правильну відповідь у тесті. Добираючи завдання потрібно надавати перевагу не репродуктивно-відтворювальним, а проблемно-пошуковим, творчим, оскільки вирішення таких завдань активізує мислиннєві здібності здобувачів освіти, мотивує їх до самовираження, творчого підходу, формує у них самооцінку. Викладач має враховувати рівень знань та вмінь здобувачів освіти під час планування обсягу навчальних завдань, чітко ознайомити здобувачів освіти із критеріями оцінювання та попередити про відповідальність у разі виявлення плагіату та інших проявів академічної недоброчесності.

Таким чином, академічна доброчесність має бути беззаперечною нормою в закладах освіти, якої повинні дотримуватися усі учасники освітнього процесу з метою забезпечення якості науки й освіти та довіри до них.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бачинський Я. Прес-конференція «Презентація проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» URL: https://americancouncils.org.ua/pres-konferencija-prezentacija-proiektu-iniciativa-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-jakosti-osviti/.

2. Про освіту: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

Кулешов В. В.,

доцент кафедри залізничних станцій та вузлів,

факультету управління процесами перевезень,

Український державний університет залізничного транспорту

ДО ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСА НАВЧАННЯ

Питання академічної доброчесності визначені законом України «Про освіту» [1 с. 1, 21-22]. Дотримання академічної доброчесності усіма учасниками навчання передбачає дотримання норм авторського права, надання достовірної інформації досліджень, джерел використаної інформації із виконанням відповідних посилань, контроль за дотриманням академічної доброчесності, об'єктивне оцінювання результатів навчання.

У той же час, закон трактує «академічну свободу» як самостійність та незалежність учасників освітнього процесу. З метою довіри до результатів навчальних та наукових досягнень принципами та правилами академічної доброчесності мають керуватися викладацька та наукова спільнота. Тому сутність етичних принципів та правил академічної доброчесності є сьогодні актуальними.

Потребує чіткого визначення межі між академічною свободою і академічною не доброчесністю. До порушень відносять академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію даних, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти допомоги або створення їм перешкод, вплив на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Згідно із законом України «Про авторське право і суміжні права» [2 ст. 8] об'єктами авторського права є письмові твори наукового та технічного характеру (книги, брошури, статті тощо). Не є об'єктом авторського права повідомлення про новини дня або поточні події, видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного

характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади [2 ст. 10].

Значення слова слова плагіат походить від латинського слова plagium – викрадати. [3 с. 129-130] Форми плагіату: копіювання без належного оформлення запозичень (довести досить просто), повтор ідейної основи твору (дуже складно виявити), інтерпретація чужої роботи, ідей (може бути виявлена за рахунок технічних та програмних засобів), помилки у цитатах та посиланнях.

Хоча плагіат - це явище давнє і пов'язується з винайденням письма [4].

Сайт антиплагіатної програми Turnitin пропонує документ «10 Types of Plagiarism», із переліком видів академічного плагіату (ранжованих за ступенем тяжкості та частотою появи в текстах) [5]:

1. Clone («Submitting another's work, word-for-word, as one's own»): копіювання, точне відтворення (слово в слово) чужого тексту та видавання його за свій.

2. CTRL-C («Containing significant portions of text from a single source without alterations»): містить значну частину тексту одного джерела без змін.

3. Find-Replace («Changing key words and phrases but retaining the essential content of the source»): зберігається основний зміст джерела зі зміною ключових слів і фраз.

4. Remix («Mixing paraphrased material from multiple sources»): парафрази матеріалів кількох джерел упорядковуються так, щоб текст виглядав цілісним.

5. Recycle («Borrowing generously from one's previous work without citation»): дублювання автором власних результатів («самоплагіат»), значних шматків раніше опублікованих текстів без посилань.

6. Hybrid («Combining perfectly cited sources with copied passages without citation»): бездоганне поєднання цитованих джерел і скопійованих абзаців без посилання.

7. Mashup («Mixing copied material from multiple sources»): мікс, змішування скопійованих матеріалів із кількох джерел.

8. 404 Error («Citing non-existent sources or including inaccurate information about

sources») - «Помилка 404»: текст містить посилання на неіснуючі джерела, недостовірні відомості про джерела.

9. RSS Feed («Including proper citation of sources but containing almost no original work»): текст має належне оформлення цитат, але майже не містить оригінальних думок.

10. Re-tweet («Including proper citation but relying too closely on the text's original wording and/or structure»): текст містить належне цитування, але, по суті, дублює формулювання та/або структуру первісного (оригінального) тексту.

Мотивація учасників процесу навчання до плагіату – це перш за все дефіцит або обмеження часу на виконання наукової роботи, а також надія, що його не буде виявлено. Хоча в останні роки з останнім борються електронні системи антиплагіату.

Сучасні засоби виявлення плагіату обмежені знаходженням текстових збігів. Незважаючи на різноманітність використовуваних методів, всі пристрої виявлення плагіату перевіряють на відповідність рядки з однаковими фразами. Сервіси AntiPlagiarism.Net, Advego Plagiatus, Copyscape, EduBirdie, StrikePlagiarism.com, Turnitin та інші базуються на пошукових системах, які шукають текстові збіги в Інтернеті або в базах навчальних закладів. Тому сучасні пристрої плагіату технічно не можуть виявити всі випадки плагіату.

Культура академічної доброчесності учасників навчання повинна базуватися на її цінностях: відповідальності, довірі, повазі, справедливості та чесності [6].

Плагіат - це видавання чужої публікації за свою, присвоєння авторства, крадіжка чужих ідей або думок. У той же час проблема плагіату вирішується досить просто - використання у власній роботі будь-якої запозиченої інформації із зазначенням джерела.

В Україні сьогодні лише формуються етичні норми академічної доброчесності засновані на справедливості, чесності, професіоналізмі, ґрунтовності як частині виховання в навчальному процесі. Необхідно навчити здобувача вищої освіти попереджати плагіат. Тому що сьогодні основна мета навчання це можливість

креативного, творчого мислення. Процедури перевірки і самоперевірки повинні бути простими, прозорими, швидкими і ефективними.

З метою виключення академічного плагіату у тезах доповідей, статтях, кваліфікаційних роботах всіх учасників навчального процесу необхідне напрацювання загальнонаціональної бази даних за освітніми спеціальностями. Всі студентські роботи потрібно перевіряти на текстові збіги.

Не можна забезпечити якість освіти без академічної доброчесності. Стратегія академічної доброчесності викладачів та студентів це системна робота в університеті, на факультеті та кафедрі.

Якість наукової роботи, значущість запропонованих ідей повинна превалювати над кількістю сторінок пояснювальної записки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text.

2. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text.

3. Петренко В.С. Поняття та види плагіату. Вип. 14. URL: http://www.clj.nuoua.od.ua/archive/14/29.pdf.

4. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. Спеціальні історичні дисципліни. Ч. 21. URL: http://history.org.ua/JournALL/sid/sid_2013_21/6.pdf.

5. 10 Types of Plagiarism. URL: http://go.turnitin.com/posters/plagiarism-spectrum.

6. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Переклад з англійської. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf.

Лашко Є. Є.,

канд. техн. наук, фахівець науково-дослідної частини,

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Мещуров А. С.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 081 Право,

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ НАУКИ В УКРАЇНІ

Дотримання академічної доброчесності є важливим питанням в українському науковому товаристві, оскільки нехтування її принципами призводить до загального погіршення якості публікацій, а також знецінювання науки в цілому. Комплексне дослідження академічної доброчесності виходить за межі цього наукового есе, але треба виділити ключові проблеми, на які варто звернути увагу та спробувати знайти рекомендації щодо покращення ситуації, що актуалізує обрану тему.

Першою проблемою є низький науковий рівень публікацій, що характерно як для технічних, так і для гуманітарних наук. Основу їх складають неоригінальні дослідження, які ґрунтуються на застарілих даних і не мають належного практичного застосування. Оригінальні дослідження, опубліковані у фахових виданнях категорій А і Б, «потопають» у переважній масі «ненаукових» статей. Автори публікують їх із метою підтвердження відповідності освітнім компонентам, які вони викладають або для підвищення рейтингових показників – як власних, так і свого закладу вищої освіти. Якість таких публікацій сумнівна, вони не викликають значного інтересу широких наукових кіл, зокрема міжнародних, та їх цитованість пов’язана з самоцитованістю. Немає однозначної відповіді як змінити цю ситуацію – фінансове стимулювання тут є доречним, у той же час, без значного збільшення державного фінансування наукових досліджень, залучення інвестицій приватного сектору економіки, а також участі закладів вищої освіти у міжнародних ґрантових проєктах

неможливо продукувати наукоємні дослідження, які потім можуть бути представлені в публікаціях.

Другою проблемою є академічний плагіат, зокрема у вигляді рерайту, тобто зумисному використанні чужих напрацювань, маскованому парафразом. Право інтелектуальної власності є непорушним і сферу його правового регулювання становлять відносини, що виникають з приводу результатів інтелектуальної, творчої діяльності або інших об'єктів права інтелектуальної власності, чому присвячена Книга IV Цивільного кодексу України [1]. Програмні засоби за замовчуванням шукають дослівне співпадіння у визначеному проміжку за порядком розташування слів у реченні, тому можна переставити слова, щоб алгоритм не спрацював. Важливим тут є правильне налаштування програмних засобів для розпізнавання не тільки рерайту, а й виявлення недрукованих символів і латинських літер у тексті. Знаходження цих та/або інших проявів академічного плагіату має нести не тільки заборону внесення виправлень до конкретної статті, а й закрити можливість публікування своїх робіт у журналі для таких авторів взагалі.

Третя проблема – це публікування у «хижацьких» журналах, які створені виключно з метою заробітку їх володільцями. Вони можуть або маскуватись під відомі та визнані журнали, тобто інтерфейс сайту схожий на оригінальний, але розташований за трішки зміненою адресою, або пропонують швидку публікацію статті за спрощеною процедурою у короткий термін. Так, часто, можна випустити по-декілька статей у номері, а кількість номерів є дуже великою за календарний рік. Ніякого подвійного сліпого рецензування у них немає, а вимоги до оформлення мінімальні, до того ж редакція пропонує широкий спектр додаткових платних додрукарських послуг. Такі журнали зазвичай масово розсилаються на електронні пошти науковців, які вони знаходять з публікацій у відкритому доступі. Уважне відслідковування переліку таких журналів убезпечить від потрапляння до рук аферистів, у той же час умисне використання їх послуг має негативно вплинути на репутацію авторів.

Четверта проблема – це практика «гостьової» оплатної участі у публікаціях, для чого існує багато сторінок і груп у соціальних мережах. За гроші можна доєднатись до авторів статті з потрібної спеціальності за вибором. Публікації зазвичай написані професійно та рекомендовані редколегіями журналів до друку. Надавачі таких послуг є посередниками між справжнім(и) автором(ами) та бажаючими доєднатись за рахунок фінансового внеску. Це, справді, глибока проблема, яку складно вирішити без підняття престижності та встановлення гідної оплати праці науковців, які наразі змушені залучати «спонсорів» для можливості опублікувати своє дослідження у журналах зі значною вартістю.

Зрозуміло, що представлений перелік проблем не є вичерпним і потребує уточнень і доповнень, але без широкого громадського обговорення та затвердженої загальнодержавної політики у цій сфері неможливо досягти успіху. Складовими цієї політики мають бути покращене фінансування перспективних проєктів і правова захищеність науковця. Наука завжди була рушієм змін у суспільстві, постійно генеруючи нові знання про оточуючий світ і нас самих. Рівень розвитку сучасного суспільства визначається не тільки та не стільки його демократичністю, а й наукоємністю економіки, що зокрема визначає рівень життя населення. Ключові напрямки розвитку країн визначені ООН Цілями сталого розвитку, які неможливо досягнути без внеску вчених [2].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України. Київ, 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 01.08.2022).

2. Sustainable Development. New York, 2015. URL: https://sdgs.un.org/ (дата звернення: 01.08.2022).

Левкович М. В.,

канд. техн. наук, ст. викладач кафедри систем автоматизованого проектування,

Національний університет «Львівська політехніка»

ВАЖЛИВІСТЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

На сьогодні особливої актуальності набуває питання академічної доброчесності у закладах освіти, зокрема у вищому навчальному закладі. Важливо ввести поняття «академічна доброчесність» у кожен начальний заклад, щоб усі учасники навчального процесу (учні, студенти, вчителі, викладачі, адміністрація та керівництво закладу) розуміли увесь зміст цих двох слів та змогли попередити наслідки протилежного поняття «недоброчесність».

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про освіту» однією із засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності є академічна доброчесність. Зокрема, закон [1] та Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [2] чітко надають визначення поняття академічної доброчесності, а також займаються рядом питань щодо сприяння академічної доброчесності в Україні.

Враховуючи вищенаведені документи, положення, закони, різноманітні дослідження, опитування можна зробити висновок, що «фундамент» для побудови та закладення поняття «академічної доброчесності» уже існує та на сьогодні виникає питання його активного впровадження. Адже, враховуючи дискусії на семінарах та з власних досліджень, можна говорити про відсутність імплементації цього поняття у навчальному процесі. За часту, учасники навчального процесу не розуміють, що чинять академічну недоброчесність, адже не мають відповідних знань та не володіють більш глибшим розкриттям сутності «академічна доброчесність». Так, наприклад, у стадії переходу від учня до студента, вибираючи професію та навчаючись у виші, діти як правило не розуміють усю важливість фахового навчання та відповідальність яку несуть у цьому процесі. Таким чином, часто зустрічається списування, копіювання, переписування студентами лабораторних, практичних чи контрольних (залікових,

екзаменаційних) робіт з дисциплін (особлива увага стосується фахових, тобто тих які дають певні теоретичні чи практичні знання, які використовуватимуться у професії). Огляд різноманітних джерел дозволяє також звернути увагу на чисельні порушення академічної доброчесності, які присутні в діяльності українських викладачів та дослідників [3, ст.21]. В сфері навчальної діяльності основними з них є: вимагання або провокування отримання грошей, подарунків, особистих послуг при різних формах оцінювання студентів, відсутність за оплату справедливої оцінки виконаних за допомоги плагіату навчальних та кваліфікаційних робіт, виконання за оплату таких робіт на замовлення …[3, ст.21-22]. Численні опитування, бесіди із студентами показали, що дуже часто студенти вважають вищеописані дії нормою, адже поняття «академічна доброчесність» та важливість цього поняття для них до кінця нерозкрита. Так наприклад, якщо у закладах вищої освіти про «академічну доброчесність» ще згадують на адапційних курсах для першокурсників, чи викладачі наголошують на заняттях про можливі наслідки списування, плагіату тощо, то поняття доброчесності у середній школі розглядається, обговорюється із учнями на уроках значно рідше. Саме тому, впроваджувати академічну доброчесність потрібно ще з дошкільної та початкової освіти. Дітям потрібно із самого малечку прищеплювати розуміння поняття самоідентичності та що буває не лише крадіжка матеріальних речей, а і нематеріальних. Саме тому, актуальними будуть фрази «не списуй з товариша, подумай сам, ти зможеш», «твої знання та твоя оцінка за них важлива саме для тебе, адже ти зможеш зорієнтуватися як тобі стати кращим», «розкрий свої таланти, не слід забирати чужі ідеї, у тебе вийде ще краще». Мотивація дітей, навчання використовувати чужий ресурс дає правильний орієнтир до сприйняття навчання та доброчесних вчинків у ньому. В подальшому правильне розуміння навчального процесу, яке виключає такі поняття як списування, переписування, копіювання, «крадіжка» чужих ідей тощо, дозволить підвищити якість освіти та зокрема запобігти ряд негативних наслідків у майбутньому. На мою думку, академічна недоброчесність може призвести до найбільш негативного

наслідку – не фаховості, дефіцит спеціалістів у майбутньому. Через академічну недоброчесність з боку будь-якого учасника освітнього процесу виникає дуже важлива загроза – зниження якості знань. Якщо ж у школі учень не буде знати якогось важливого предмету, то це буде проблемою та певною перешкодою для успішної здачі ЗНО, а значить вступу на фахову спеціальність для нього. Якщо студент не буде знати важливі фахові дисципліни, його знання будуть низькими, оцінка буде фальшива та такою, що не відповідає його рівню знань, але йому вдасться отримати омріяний ним чи його батьками диплом він зможе піти працювати згідно спеціальності (дуже часто саме батьки вибирають фах для дитини, що також є проблемою та порушує принцип освітньої діяльності – академічна свобода). І саме ось тут виникає проблема не фаховості, яка може призвести до непоправних наслідків. З одного боку, випускаємо значну кількість спеціалістів, які через брак знань не зможуть працювати згідно фаху, а диплом просто залишиться не використаним документом. З іншого боку, випускники, які все ж таки працюватимуть згідно спеціальності через брак знань можуть неналежно виконувати свої професійні обов'язки (для прикладу, лікар може призначити несумісні препарати від яких у пацієнта може погіршитися здоров'я тощо).

Отже, врахування, впровадження, розуміння, дотримання етики академічної доброчесності дає можливість запобігти наслідків не фаховості, а також ряд правопорушень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214519#Text.

2. Академічна доброчесність: Корисні матеріали та посилання https://bit.ly/3px4q2d.

3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд "Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики"; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

Ленга Е. Л.,

канд. біол. наук, доцент кафедри біоорганічної і біологічної хімії

та клінічної біохімії,

Буковинський державний медичний університет

Повар М. А.,

канд. мед. наук, доцент кафедри фізіології ім. Я. Д. Кіршенблата

Буковинський державний медичний університет

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Беззаперечним є той факт, що академічна доброчесність – це невід'ємний принцип фундаментальних цінностей та особистісного і професійного розвитку не лише педагога, але й студента.

Чесність кожної людини – це не вроджена якість, а набута, тому її слід розвивати і практикувати щодня [1]. Педагог повинен на своєму прикладі показувати студентству, що ця риса обов'язкова для подальшого розвитку і набуття професійних вмінь та навичок. Адже, як влучно було сказано Елеонорою Рузвельт, що справедливість не може бути однобокою, вона стосується обох сторін [2, с. 20].

Мабуть, більшість студентів, хоч раз в своєму житті, вдавались до академічного шахрайства (списування, використання різноманітних технічних засобів, замовлення та придбання академічних текстів у інших осіб тощо). Тому потрібно вмотивовувати студента на обрання чесного і правильного шляху, хоч і складнішого.

Продуктивний розвиток студентів, на нашу думку, залежить від наступних факторів:

- об'єктивного оцінювання знань та вмінь;
- взаємодовіри та взаємоповаги;
- навичок формування, обґрунтування та доведення своєї точки зору;
- усвідомлення та корекції своїх помилок.

«Кожен студент має право на академічне середовище, вільне від несправедливостей, спричинених будь-якою формою інтелектуальної нечесності» (Кодекс честі студента Політехнічного університету Віргінії, США).

Комплекс заходів щодо протидії проявам академічної нечесності повинен здійснюватися на всіх рівнях управління у сфері освіти і науки [3, с. 118]. Основні визначення, засади та положення щодо протидії проявам академічної недоброчесності чітко прописані та регламентовані на рівні держави Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», «Про запобігання корупції», а також на рівні наукових та науково-педагогічних установ (статути, кодекси, положення і т.д.).

Якщо ми говоримо про дотримання норм академічної доброчесності студентами, перш за все потрібно розпочати з себе.

«Якщо вчитель не вкладає себе, власних цінностей у роботу, та сумлінно не виконує своїх обов'язків, - чому учні повинні це робити?» – Пол Веллстоун.

Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) визначає п'ять фундаментальних цінностей академічної доброчесності [2, с.16]. Цими «стовпами» є чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність. Лиш з дотриманням цих етичних норм та на власному прикладі вчитель може вмотивувати студентів не лише до навчального процесу, але й виховати гідних членів колективу та соціуму.

У межах співпраці педагог-учень питання дотримання академічної доброчесності варто розпочинати уже з першого заняття. Насамперед студенти повинні усвідомити, що навчаючись та працюючи в середовищі з високими морально-етичними цінностями, їх сприйматимуть як гідних колег та друзів [4, с. 190]. Адже мало кому сподобається людина нечесна, безвідповідальна і та, що краде чужі думки чи здобутки. Тому, найперше, потрібно ознайомити аудиторію з нормативно-правовою базою, якою керуються усі учасники навчального процесу

(закони, постанови, положення і т.д.). Чи не найкращим способом у цьому може послугувати Силабус, який регламентує роботу студентів при вивченні того чи іншого курсу. Важливим є і той момент, що викладач не лише повинен донести до учнівської спільноти правила викладені на папері, але і на власному прикладі показувати їх дотримання (наприклад, посилання на джерела літератури у презентації лекції). Саме про дотримання основ академічної доброчесності при виконанні творчих чи реферативних робіт хочемо зупинитись детальніше.

У системі академічної доброчесності академічному письму відведена досить значна роль. Адже саме ця компетентність учасників навчального процесу дозволяє розуміти думки інших та висловлювати власну [5, с. 21]. Саме через академічне письмо відбувається спілкування наукового світу.

Набуття навичок академічного письма дозволяє студентам не лише чітко розуміти та усвідомлювати теоретичний матеріал, але і доносити власні думки, напрацювання, результати роботи до наукової спільноти. Це повинна бути одна з базових загальних компетенцій навчальної програми, а її вимоги чітко визначені, прописані та усвідомлені здобувачами освіти.

І тут постає питання: а чому ж студенти, знаючи усі правила та вимоги, все одно їх порушують? Тут можна виділити кілька факторів. Насамперед, це оцінка. Усі хочуть отримати хорошу оцінку та не всім однаково легко вдається опанувати теоретичний матеріал, проаналізувати його та викласти власні думки. Тому й вдаються недоброчесні студенти до послуг так званих «літературних негрів». Так, робота на замовлення буде виконана вчасно, на високому науковому рівні, але це не є власним здобутком студента. Тому такий вид недоброчесності легко виявити за стилем написання та компетентності студента по даному питанні при усному захисті.

Другою причиною може бути брак часу. Особливо якщо студент отримав завдання з коротким дедлайном. В таких випадках, звісно, легше знайти кілька

відповідних статей на тему та видати думки авторів за власні. Зазвичай у таких роботах буде незначний відсоток цитувань джерел використаної літератури та багато перефразованих (а може й ні…) уривків загальновідомих текстів. Що ж робити? Скоріш за все варто встановлювати адекватні терміни виконання та здачі роботи і навчити студентів рефлексувати над опрацьованим текстом. І, як результат, ми побачимо власне ставлення учня до проблеми та власні згенеровані думки.

Наступним можна виділити тему роботи. Якщо студент не зацікавлений у тій чи іншій темі творчої роботи, або тема занадто важка для рівня знань та творчих навичок студента, то результат ми отримаємо відповідний. Просте списування (Ctrl+C/ Ctrl+V) чи послуги тих же копірайтерів і, – результат готовий. Саме тут, на нашу думку, педагог повинен проявити увесь свій талант та показати, що у цій науковій проблемі є ще багато незвіданого, задати студенту опорні питання, які варто висвітлити, знайти інший підхід до завдання.

Наступним мотивом може бути непотрібність. Робота «аби здати, «для галочки», все одно ніхто ж не читає…». Так, на жаль. Особливо, у тих випадках, коли педагогу не вдалося створити зі студентом мости довіри та поваги. Студенту здається, що його думка не важлива, нікого не цікавить та не несе наукового інтересу. Майстерність вчителя в тому й полягає, щоб показати аудиторії, що думка кожного важлива та цікава, нехай вона і не збігається із загальноприйнятою, важливо вислухати усіх і кожного. При цьому, на першому місці повинно стояти налагодження зворотного зв’язку між педагогом та аудиторією ще з перших занять.

Саме на принципах взаємоповаги та взаємодовіри досягаються поставлені цілі в освітянській та науковій спільнотах та формується багатогранна особистість фахівця своєї справи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The Pavela Report. Law and Policy in Higher Education [Electronic resource].

URL: http://www.collegepubs.com/.

2. The Fundamental Values of Academic Integrity. – The Center for Academic Integrity, October, 1999. URL: https://www.chapman.edu/academics/academic-integrity/_files/the-fundamental-values-of-academic-integrity.pdf.

3. Мельниченко А. Прояви академічної нечесності / Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

4. Олексів І. Етичні стандарти вищої освіти від асоціацій до університетів / Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

5. Tomáš Foltýnek et al. How to Prevent Plagiarism in Student Work. Prague 2020. 34 p.

Літвіняк Р. І.,

асистент кафедри соціальної медицини, економіки та ООЗ,

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У МЕДИЦИНІ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Академічна доброчесність є основою для підготовки студентів, зокрема для досягнення ними професійного та життєвого успіху. Дотримання принципів та основних цінностей академічної доброчесності має вирішальне значення для всіх галузей науки та дисциплін, проте це є надзвичайно важливим для підготовки студентів-медиків, оскільки будь-які помилки можуть поставити під загрозу здоров'я і життя пацієнтів. Окрім володіння відповідними клінічними та практичними навичками, студенти медичних професій зобов'язані поводитися відповідно до найвищих моральних, етичних і професійних стандартів, мати кваліфікацію компетентних спеціалістів, які можуть надавати належну медичну допомогу пацієнтам [1, с. 3]. Дані літератури свідчать про те, що на неетичну поведінку медичних працівників, зокрема лікарів, може вплинути відсутність дотримання засад академічної доброчесності, моральних принципів і цінностей під час навчання в медичній школі [2, с. 2].

Серед медичної спільноти побутує думка, що вивчення студентами медичної етики і деонтології сприяє підвищенню професіоналізму на робочому місці, тому це призводить до їхнього широкого впровадження в медичних університетах. Натомість мало уваги приділяється вивченню принципів академічної доброчесності та загальної етичної поведінки. За даними Carrese та співавторів, багато практикуючих лікарів і студентів-медиків висловлюють невдоволення відсутністю акценту на загальній етиці під час навчання у закладах медичної освіти [3, с. 745].

Як згадувалося вище, вплив академічної недоброчесності студентів не обмежується лише навчальними закладами, але також корелює з неетичною поведінкою на робочих місцях у майбутньому і рівнем корупції у країні.

Фальсифікація та фабрикація даних медичних досліджень є досить поширеними явищами. Вони можуть призвести не лише до марної витрати фінансових чи людських ресурсів, але і становити загрозу здоров'ю людей. Виявлено непоодинокі випадки обману під час досліджень, які супроводжувалися маніпулюванням клінічними даними, наприклад записом життєво важливих показників пацієнтів, виміри яких не проводилися, або ліків, які не застосовувалися. У 2015 році BioMed Central відкликав 42 статті, надіслані науковими медичними дослідниками із Китаю. На публікацію цих статей вплинула маніпуляція під час процесу рецензування, запропонованими авторами рецензентами, які виявилися недоброчесними. Це були люди із реальними іменами, але підставними адресами електронної пошти, або люди із цілком вигаданими іменами [4, с. 1].

У закордонній літературі є численні дослідження, які намагаються пояснити причини недоброчесної поведінки студентів. Окороафор та колеги виявили, що недоброчесна поведінка студентів може бути пов'язана з рядом причин, а саме: деонтологією, коли студентам бракує знань про засади академічної доброчесності; утилітаризмом, коли нечесні дії виправдовуються зосередженням на результатах, а не на процесі; раціональним справедливим обміном, виправдовуючи нечесні дії, припускаючи, що вони оприлюднюють роботу інших; погляди Макіавеллі; культурний релятивізм; ситуаційні фактори, включаючи сімейний тиск або непередбачені обставини. Додатковими причинами вчинення академічної недоброчесності можуть бути погані навички управління часом, більша кількість вимог до завдань і легкий доступ до інформаційних баз даних і комунікаційних технологій. У 2020 році у своїй публікації Kiekkas та співавтори коротко згрупували причини академічної недоброчесності до трьох факторів: «відсутність серйозних наслідків за списування», «спосіб проведення іспитів» і «важливість досягнення високих оцінок» [5, с. 1].

У 2017 році Ismail K. провів цікаве перехресне дослідження серед студентів Медичного університету Хаулера в Ербілі. Дані щодо плагіату вивчалися за допомогою спеціально розробленої анкети для самостійного заповнення. Загалом у

дослідження було включено 280 студентів-лікарів і 120 студентів-медсестер. Автором виявлено, що поширеність плагіату становила 54,3%, з дещо вищою поширеністю серед студентів чоловічої статі порівняно зі студентками (54,9 % проти 53,8 %; P = 0,820) і студентів-лікарів порівняно зі студентами-медсестрами (58,9 % проти 43,3 %; (P = 0,004). При цьому 34,8 % студентів не знали, що таке плагіат, і лише 28 % знали про правові наслідки плагіату [6, с. 198].

Розвиток та підтримка культури академічної доброчесності залишається проблемою для багатьох університетів, особливо в епоху цифрових технологій, коли доступ до інформації та несанкціонована допомога є простими та доступними лише одним клацанням комп'ютерної миші. Необхідно докласти значних зусиль, щоб допомогти студентам краще зрозуміти важливість етичної поведінки та розробити своєрідні моральні настанови, які керуватимуть такою поведінкою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Yadav H, Jegasothy R, Ramakrishnappa S, Mohanraj J, Senan P. Unethical behavior and professionalism among medical students in a private medical university in Malaysia. BMC Med Educ. 2019 Jun 18;19(1):218.

2. LaDuke RD. Academic dishonesty today, unethical practices tomorrow? J Prof Nurs. 2013 Nov-Dec;29(6):402-6.

3. Carrese JA, Malek J, Watson K, Lehmann LS, Green MJ, et al. The essential role of medical ethics education in achieving professionalism: the Romanell Report. Acad Med. 2015 Jun;90(6):744-52.

4. China's medical research integrity questioned. Lancet. 2015 Apr 11;385(9976):1365.

5. Kiekkas P, Michalopoulos E, Stefanopoulos N, Samartzi K, Krania P, et al. Reasons for academic dishonesty during examinations among nursing students: Cross-sectional survey. Nurse Educ Today. 2020 Mar;86:104314.

6. Ismail KH. Perceptions of Plagiarism Among Medical and Nursing Students in Erbil, Iraq. Sultan Qaboos Univ Med J. 2018 May;18(2):e196-e201.

Лук'яненко Д. М.,

канд. мед. наук, доцент кафедри дитячої хірургії, ортопедії та травматології,

Дніпровський державний медичний університет

Семеніхіна В. Є.,

канд. мед. наук, заступник медичного директора,

КП «Дніпропетровська Багатопрофільна клінічна лікарня з надання психіатричної допомоги» ДОР»

Завалко Ю. М.,

канд. мед. наук, медичний директор,

КП «Дніпропетровська Багатопрофільна клінічна лікарня з надання психіатричної допомоги» ДОР»

ФАКТОРИ СПРИЯННЯ ПОРУШЕННЮ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Технологічний розвиток в умовах глобалізації процесів сучасного суспільства на тлі стрімкого розвитку технологій, зокрема інформаційних, вимагає моніторингу наукових праць внаслідок розширення можливостей запозичення або привласнення чужої інтелектуальної власності. Сучасний західний академічний світ виробив певний комплекс інструментарію виховного впливу, який включає власні етичні стандарти, систему дисциплін, пов'язаних із формуванням типу мислення, що надає пріоритет моральному виміру [1, с. 184]. Цілком природнім при цьому є прагнення до формування етичних стандартів на рівні різного роду інституційних об'єднань та/або асоціацій індивідів, які мають відношення до вищої освіти та науки [1, с. 184]. Саме об'єднання та асоціації з різних наукових профілів, на нашу думку, мають визначати та проводити контроль факторів, котрі можуть сприяти академічній недоброчесності.

Вперше принципи академічної чесноти були викладені у статті «Вчителі та академічна чеснота» у 1997 р. (Видання «Синтез: закон та політика у вищій освіті»). У ній визначено десять принципів: підтверджено важливість академічної чесноти;

любов до навчання; ставлення до учня як до самостійної людини; створення атмосфери довіри в аудиторії; заохочення відповідальності студентів за академічну доброчесність; формулювання чітких очікувань студентів; розробка справедливих і відповідних форм оцінки; обмеження можливостей академічної нечесності; оскарження академічної недоброчесності, коли такі випадки трапляються; допомога у визначенні та підтримці загально університетських стандартів академічної доброчесності [3]. Академічною доброчесністю, за визначенням багатьох авторів, вважається дотримання таких фундаментальних цінностей, як чесність, довіра, справедливість, повага до колег, відповідальність за точність результатів досліджень, котрі оприлюднюються, а також сміливість та відвага при відстоюванні та боротьбі за перелічене.

Корупція на сьогоднішній день є найбільшим чинником, котрий на мою думку пригнічує академічну доброчесність в Україні. На тлі недофінансування державою наукових досліджень в різних галузях, зокрема, в медицині, створені умови для конфлікту інтересів, котрі, насамперед, відображаються у дуже багатьох матеріальних спокусах для науковців. Банальною річчю стало те, що нестача коштів на достойне життя призводить до пошуку науковцями спонсорів, котрі фінансуючи ті чи інші дослідження ставлять перед науковцями дилему: фальсифікувати результати на користь спонсора та отримати фінансову винагороду або лишитися доброчесним. До проявів корупції, на мою думку, слід віднести використання службового становища, коли керівник змушує підлеглих задля підвищення своїх рейтингових показників додавати своє прізвище до авторського списку наукових статей, монографій, підручників тощо, в роботі над якими участь керівником установи чи підрозділу не приймалась. Наразі, саме молоді науковці в Україні, перед якими фактично поставлено за умову праці в науковій установі чи у вищому навчальному закладі захист дисертації, практично, в цьому сенсі, знаходяться в повній залежності від наукового керівника, котрий одночасно може бути і керівником наукового підрозділу.

До корупційних складових, сприяючих порушенню академічної доброчесності в Україні, слід також віднести хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі [2, с. 42]. Цей фактор може призводити до таких порушень, як копіювання робіт, списування, фабрикація тощо.

Неприпустимим фактором сприяння порушенню принципів академічної недоброчесності, на мою думку, є також дискримінація за будь-якими ознаками: расовими, статевими чи віковим. Цей фактор створює несприятливу обстановку для праці в науковому або науково-педагогічному колективі.

Звісно, що існує ще багато факторів, котрі призводять на сьогоднішній день до порушення принципів академічної доброчесності як в Україні, так і у світі в цілому, але, на нашу думку, об'єднує їх та спричиняє до цього корупція у її різноманітних проявах. Сміливість викривати факти академічної недоброчесності, наразі, при умові працюючого законодавства знизить рівень корупції в Україні, котра стала основною причиною розквіту факторів сприяння порушенню принципів академічної доброчесності.

У 2014 році було започатковано створення «Загальноєвропейської платформи для етики, прозорості та чесності в освіті (ETINED)». Під час підготовки до сьомого Празького форуму «На шляху до загальноєвропейської платформи з питань етики, прозорості та чесності в освіті», який відбувся 1-2 жовтня 2015 року, було затверджено проекти нормативних документів, в результаті яких була сформована ця платформа [3]. Закони України «Про освіту» та «Про авторське право та суміжні права» містять надзвичайно близькі поняття «академічний плагіат» та «плагіат», які мають певний рівень схожості, але також мають суттєві відмінності, які потребують додаткового аналізу для забезпечення правильного використання в академічній та судовій практиці з метою запобігання ухиленню від відповідальності за помилки. Закон України «Про освіту» [2] містить визначення основних термінів та рамкових

вимог до академічної доброчесності, а також передбачає, що спеціальні закони про освіту та внутрішні документи освітніх установ повинні встановлювати види академічної відповідальності (включаючи додаткову та/або детальну) учасникам навчально-виховного процесу за конкретні порушення академічної чесноти, форми та види академічної відповідальності навчальних закладів, порядок виявлення та встановлення фактів академічної чесноти. Що стосується нормативних документів вищих навчальних закладів, то в більшості випадків, на нашу думку, вони відсутні або не повністю відповідають рамковим вимогам Закону України «Про вищу освіту» [5]. До питань, що потребують досліджень, належить визначення співвідношення академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності та юридичної відповідальності; визначення необхідних передумов застосування академічної відповідальності та процедур доведення порушень тощо. На сьогоднішній день не існує ніяких доведених алгоритмів і методів виявлення академічного плагіату із зарубіжних джерел, які були випробувані і придатні для практичного використання, виготовлення і фальсифікації результатів досліджень. Аналіз ускладнюється наявністю різних поглядів в теорії права на поняття юридичної відповідальності, а також протиріччями між діючими нормативними правовими актами, що належать до сфери освіти. В Україні Закон України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як «набір етичних принципів і норм, визначених законом ...» [2]. При цьому деякі юристи і юриспруденція часто не визнають інші види регулювання суспільних відносин, крім законодавства та інші види відповідальності, крім юридичної. Академічний плагіат активно контролюється в академічних колах закордоном. Наприклад, в Об'єднаному Королівстві є Управління незалежного арбітражу (в Англії та Уельсі), яке займається реагуванням і недобросовісною практикою в області академічної чесності. Австрія створила систему збору статистичних даних про випадки плагіату; розроблені національні вимоги до академічної доброчесності (Австрійське агентство по чесності досліджень); використовує спеціалізоване програмне забезпечення для виявлення плагіату. У

Швеції існує національна система збору статистики про академічну нечесність в університетах і публікації щорічних звітів на їх основі. На національному рівні визначено процедуру врегулювання порушень в області академічної доброчесності, яка передбачає створення спеціальних інституційних комісій на місцях на чолі з ректором вищого навчального закладу [4, С. 51–52].

Таким чином, провівши аналіз проблеми, виходячи з вище переліченого, я вважаю, що академічна доброчесність із суто етичної та ціннісної категорії в Україні має стати поняттям, котре повинне передбачати адміністративно-правову відповідальність та відповідні санкції для наближення до світових практик.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету /Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

2. Про освіту: Закон України №2145-VIII от 05.09.2017. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html.

3. Council of Europe Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education. URL: https://www.coe.int/en/web/ethics-transparency-integrity-ineducation/home?desktop=true.

4. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. /за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

5. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

Лукашенко Л. В.,

д-р. мед. наук, професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини, променевої діагностики та променевої терапії,

Запорізький державний медичний університет

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАТИ В УКРАЇНІ

Основні морально-етичні цінності як академічної культури, так і академічної доброчесності були сформульовані в Бухарестській Декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі (2004 рік): «Ключовими цінностями сумлінного академічного співтовариства є чесність, довіра, прямота, повага, відповідальність і підзвітність. Такі цінності не тільки важливі самі по собі, але й життєво необхідні для забезпечення ефективності та якості викладання і дослідної діяльності. Інтелектуальна свобода та соціальна відповідальність – ключові цінності науково дослідницької діяльності, які необхідно поважати і пропагувати. У властивих XXI століття більш відкритих системах навчання і виробництва знань ці цінності повинні не конфліктувати, а підсилювати одна одну» [1].

Загальноприйнятий декларативний перелік фундаментальних цінностей академічної доброчесності був розроблений Офісом внутрішніх відносин Октонського коледжу, Дес-Плейнс, у Іллінойсі для Центру академічної доброчесності (нині він перейменований на Міжнародний центр академічної доброчесності) [2, С.37] . До цього переліку належать такі якості: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, відвага.

Історія проявів академічної нечесності й формування системи каральних заходів за недоброчесну поведінку. Академічна нечесність, очевидно, постала синхронно із формуванням систем освіти й науки. Її історія починається ще в стародавні часи. Наприклад, у стародавньому Китаї під час іспитів, які складали кандидати на посади держслужбовців, поширеною була практика шахраювання – попри те, що й ті, хто складали, і ті, хто приймали іспити, жорстко перевірялися, а самі іспити проходили в закритих приміщеннях, відгороджених від світу високими

стінами на 3 дні. Якщо навіть під час проходження іспиту хтось помирав, його тіло просто викидали за стіну. 8 Екзаменовані вдавалися до різних механізмів шахрайства, включаючи шпаргалки, купівлю екзаменаційних творів і заготовок відповідей, підкуп персоналу та недозволене спілкування. За це суворо карали. Так, у 1858 році після скандалу з екзаменаційним шахрайством було страчено 5 службовців, які проводили іспити і вступили в змову з екзаменованими [3,С.93-98].

Поняття академічної доброчесності відповідно до Конституції України наголошує, що кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. [4]

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі

використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат; самоплагіат; фальсифікація; списування; фабрикація; обман; хабарництво; необ'єктивне;

За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності.

Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається уповноваженим колегіальним органом управління закладу освіти з урахуванням вимог Закону « Про освіту» та спеціальних законів [4].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі. [Електронний ресурс]. URL: https://infopedia.su/18x1e73.html.

2. Видання перекладене українською у рамках Проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP, що впроваджується Американськими Радами з міжнародної освіти ACTR/ACCELS: Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Пер з англ. 2019. 37 с. [Електронний ресурс]. URL: https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Ukrainian.pdf.

3. Стеченко О. В. Проблема академічної чесності в навчальному процесі та науці: досвід Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Медична освіта. 2016. № 3. С. 93-98.

4. Закон України від 16.01.2020 №463-IX «Про освіту». [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

Люлька Ю. П.,

канд. мед. наук, асистент кафедри

медико-соціальної експертизи і реабілітації ФПО,

Дніпровський державний медичний університет

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦІПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДНІПРОВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

В сучасних умовах, можливість стрімкого поширення і суттєве спрощення доступу до інформації, зокрема й наукової, ставить перед педагогами і науковцями нові завдання щодо стандартів якості отримання нових знань. Першочерговим завданням вищих навчальних закладів є надання високоякісних освітніх послуг європейського рівня, які будуть забезпечувати формування професійних і наукових здібностей у здобувачів вищої освіти, відповідно до запиту суспільства. Важливою складовою якісного освітнього процесу є дотриманні принципів академічної доброчесності. Медична освіта не є виключенням, та має бути флагманом запровадження етичних і моральних норм.

Проблеми з етикою, ціннісними настановами, культурою та поведінкою, а також безкарність проявів академічної недоброчесності провокують появу викривленої професійної медичної спільноти та завдають значної шкоди основним морально-етичним принципам в медицині [1].

В останні роки в нашому суспільстві спостерігається зниження рівня довіри до закладів вищої освіти в сфері охорони здоров’я і, як наслідок, падіння престижності професії лікаря. Це пов’язанно зі звинуваченнями працівників закладів у корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушеннях, академічній недоброчесності.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 р., № 95 була схвалена стратегія розвитку медичної освіти в Україні, завданням якої стала зміна

ставлення до науки, підходів до викладання і навчання з метою побудови якісної системи медичної освіти та трансформації академічної культури [2].

В Законі України «Про освіту» академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3]. Академічну доброчесність визначає сукупність основних цінностей: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і відвага [4].

Шляхом успішної реалізації принципів академічної доброчесності є всебічне залучення всіх членів академічної спільноти у науково-освітньому процесі. Насамперед, кожен учасник освітнього процесу має бути ознайомлений та розуміти основні правила академічної доброчесності, системно уникати порушень та бути відповідальним. Кожен, учасник має дотримуватися Конституції та законів України, міжнародних стандартів, не допускати будь-яких порушень, забезпечувати прозорість і публічність інформації. Крім того, наукова спільнота має дотримуватися принципів об’єктивності, справедливості і академічної свободи [5].

В Дніпровському державному медичному університеті суворо дотримуються цих принципів, успішно втілюючи в життя новітні підходи до викладання та передові наукові технології.

Базовими нормативними документами в Дніпровському Державному Медичному Університеті є: Кодекс академічної доброчесності ДДМУ; Положення про академічну доброчесність; Положення про Комісію з питань академічної доброчесності; Положення про групу сприяння академічній доброчесності.

У 2021 році був затверджений оновлений Кодекс академічної доброчесності Дніпровського державного медичного університету, розроблений відповідно до

Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про авторське право і суміжні права», Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Етичного кодексу ученого України, Бухарестської декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), ухвалених Міністерською конференцією в Єревані 14-15 травня 2015 р., Статуту Університету, інших законів України та актів законодавства, прийнятих на їх виконання.

З метою запобігання і виявлення академічної недоброчесності до освітніх програм підготовки бакалаврів і магістрів університету були включені лекції з академічної доброчесності і академічного письма. На мою думку, важливим кроком стало поступове переведення завдань у вигляд проектів та індивідуальних ситуаційних і клінічних задач, що знижує до мінімуму прояви академічної недоброчесності. Введений посилений контроль щодо правильного оформлення посилань на джерела інформації, перевірка друкованих робот на предмет плагіату та створення репозитарію академічних текстів. На науковому рівні віщої освіти до навчальних планів був включений «Курс академічної доброчесності», а також запроваджена процедура експертної оцінки та технічної перевірки (за допомогою спеціалізованих програмних засобів) щодо ознак академічного плагіату в дисертаційних дослідженнях, статтях, монографіях [6].

Підсумовуючи можна зазначити, що наше суспільство знаходиться на вірному шляху до зміни ставлення щодо понять морально-етичних норм у науковому товаристві. Українська спільнота зараз, як ніколи, прагне досягти найвищого рівня, щоб відповідати стандартам і бути визнаною у світі. Створення державою і освітніми установами нормативно-правової бази і умов є основним фундаментом, на який має спиратися кожен член суспільства. На мою думку, такі поняття, як честь, чесність,

справедливість, відповідальність в їх загальному розумінні, повинні закладатися суспільством в людині ще з малечку. Отже змінюючи світ, кожна людина має почати з себе.

ПЕРЕЛИК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дойчик М. Академічна чесність: данина моді чи життєва необхідність? Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. С. 93 – 103.

2. Стратегія розвитку медичної освіти в Україні [Електронний ресурс] / Міністерство охорони здоров'я України. URL: https://moz.gov.ua/uploads/1/8473-7066_14_08_strategia.pdf.

3. Закон України «Про освіту» №2145-VIII (в редакції від 19.01.2019 р.) [Електронний ресурс]. URL: Про освіту | від 05.09.2017 № 2145-VIII (rada.gov.ua).

4. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Переклад з англійської здійснено проектом сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP, що впроваджується Американськими Радами з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS. [Електронний ресурс]. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1iTMJIJmVWOGHqF5Txzyuvzmy5ofx-UGP.

5. Проєкт Закону «Про академічну доброчесність» [Електронний ресурс]. URL: проєкт-закону-про-АкадДоброчесність_4.pdf (naqa.gov.ua).

6. Кодекс академічної доброчесності Дніпровського державного медичного університету, (оновлений від 25.03. 2021р.) Дніпро.11с. [Електронний ресурс]. URL: https://drive.google.com/file/d/1NPb45uwNWVDiHlbFoBymI6uYxsiOyEQm/view.

Мамосюк О. С.,

канд. філол. наук, старший викладач кафедри романської філології,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ ВОЛИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У наш час запорукою якісної освіти є дотримання принципів академічної доброчесності як науково-педагогічними працівниками, так і здобувачами вищої освіти. Академічна доброчесність створює довіру до результатів наукового пошуку, навчання та підвищує подальшу кар'єрну успішність науково-педагогічних працівників та випускників ЗВО. Із огляду на важливість забезпечення академічної доброчесності виникає потреба обговорювати це поняття, аналізувати і, що найважливіше, пояснювати здобувачам вищої освіти принципи академічної доброчесності.

Відтак, складниками розвитку науки та забезпечення якості вищої освіти у ВНУ імені Лесі Українки є не лише дотримання принципів академічної доброчесності працівниками та здобувачами вищої освіти закладу, а й створення і функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату [1].

Університет прагне до формування академічних цінностей і високої академічної культури; утвердження моральних цінностей, соціальної активності та відповідальності у кожного члена університетської спільноти; підвищення позитивного іміджу та ділової репутації у вітчизняному та міжнародному освітньому просторі [1].

У 2020 році ВНУ імені Лесі Українки став фіналістом проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» – Academic IQ, який курується Американськими радами з міжнародної освіти. Проєкт здійснюється за підтримки Міністерства освіти і науки України та Посольства США в Україні [2].

В рамках реалізації проєкту Academic IQ з метою конкретизації успішності

університетської політики та виявлення слабких сторін ВНУ імені Лесі Українки долучився до серії опитувань, які покликані сприяти розвитку культури академічної доброчесності. Методологія опитування запропонована організаторами проєкту: Американськими Радами в Україні, Міністерством освіти та науки України, за сприяння Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У дослідженні взяло участь майже 2000 студентів і викладачів. Його результати були опрацьовані проєктною командою за методикою Американських Рад і засвідчують інтерес опитаних щодо академічної доброчесності, певний рівень обізнаності з цією ідеєю та слугують підґрунтям для конкретних управлінських рішень [3].

Протягом 2021 року проєктною групою ВНУ імені Лесі Українки з реалізації проєкту Academic IQ систематично проводилися робочі зустрічі з учасниками освітньо-наукової діяльності університету на яких обговорювалися загальні принципи формування політики академічної доброчесності в університеті; здійснювався огляд нормативно-правових документів які містять стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності та інструментів протидії її порушенням; було окреслено основні кроки з популяризації академічної доброчесності серед університетської спільноти.

У січні 2021 р. оновлені навчальні плани аспірантури для аспірантів першого року навчання було започатковано викладання особливо актуальної дисципліни – «Академічна доброчесність та наукова етика».

У ВНУ імені Лесі Українки проводяться інформаційно-популяризаційні та інформаційно-технологічні заходи (відкриті лекції, семінари, тренінги) про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності й етики академічних взаємовідносин та з тематики переваг чесного навчання та реалізації наукових досліджень для всіх учасників освітнього і наукового процесів.

З нагоди Міжнародного дня академічної доброчесності 21 жовтня 2021 р. в університеті було проведено вебінар «Наукове видання: обережно фейк!», учасниками якого стали науковці з різних ЗВО України. Під час вебінару учасники

ознайомилися з основними критеріями відбору якісних журналів для публікації результатів власних наукових досліджень, дізнались як розпізнати хижацьке видання, в яких конференціях варто або не варто брати участь, як правильно оформляти списки літератури до публікації.

Варто зазначити, що усі випускні кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти університету проходять перевірку на предмет академічного плагіату технічними засобами виявлення збігів/ідентичності/схожості – системами Unicheck та StrikePlagiarism.

Волинський національний університет імені Лесі українки також взяв участь у конкурсі «Кращі практики із сприяння академічній доброчесності у вищих навчальних закладах Європи» в рамках нової Програми найкращих практик від департаменту освіти Ради Європи. Програма фокусується на рішеннях задля сприяння академічній доброчесності під час кризи COVID19. ВНУ імені Лесі Українки отримав високе визнання та здобув відзнаку у номінації «Найкращі практики із забезпечення якості освіти», а представники університету були запрошені до м. Страсбург (Франція) для участі в нагородженні та презентації нашого ЗВО.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/.

2. Проєкт «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти». URL: https://americancouncils.org.ua/programs/academiq/.

3. Звіт про результати опитування у межах проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» – Academic IQ. URL: https://volnu-my.sharepoint.com/:p:/g/personal/license_vnu_edu_ua/EY9nLnrTnGVJrDgqb--pY2wBrUbXVbVzx_2M0l0DGBjebQ?e=gPEvh6.

Матюшенко О. І.,

канд. наук з держ. управління,

завідувач кафедри кримінального права,

Національна академія внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Питання академічної доброчесності в освітній діяльності вищих навчальних закладів є не тільки актуальним, але набуває дедалі більшого значення через зміни у законодавстві.

Так, у нових редакціях Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», з'явилися статті, присвячені академічній доброчесності, видам її порушень та визначенню відповідальності за вчинення останнє, що підводить дотримування внутрішньої етику науки до загальнодержавного рівня, щ з огляду на міжнародне право, є практикою унікальною. Однак, це свідчить про катастрофічність розповсюдження академічної нечесності у галузі науки та вищої освіти, якщо боротися з нею починає уряд. Окреслені тенденції обумовлюють постановку завдань для даного підрозділу, а саме: по-перше, проаналізувати ЗУ, які регулюють академічну доброчесність; по-друге, описати точку зору українських вчених щодо цієї проблеми; по-третє, охарактеризувати кодекси честі закладів вищої освіти.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», іншими законодавчими та нормативно-правовими актами правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень і є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти вищих навчальних закладів.

Суб'єктами академічної доброчесності є педагогічні, наукові, науково-педагогічні, інші працівники та здобувачі освіти (ліцеїсти, курсанти, слухачі, студенти, аспіранти, ад'юнкти, докторанти) закладів вищої освіти, а також працівники підприємств, які спільно з вищими навчальними закладами проводять наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.

Педагогічні, наукові та науково-педагогічні працівники повинні дотримуватися академічної доброчесності, забезпечувати контроль за її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності, уникати авторитарності та категоричності, погроз, примусу чи насильства, постійно дбати про культуру мовлення.

Здобувачі освіти повинні виконувати вимоги освітньої програми (індивідуального навчального плану за його наявності), дотримуватися норм і правил академічної доброчесності, досягати результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти.

Педагогічні, наукові, науково-педагогічні та інші працівники закладів вищої освіти зобов'язані: – дотримуватися Конституції України, Декларації прав людини, Конвенції ООН «Про права дитини», законодавчих та підзаконних актів; – утверджувати позитивний імідж закладу вищої освіти, примножувати його традиції; – дотримуватися етичних норм спілкування на засадах партнерства, взаємоповаги, толерантності стосунків; – належним чином посилатися на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; – дотримуватися норм законодавства про авторське право і суміжні права; – надавати достовірну інформацію про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (наукову, науково-педагогічну, творчу) діяльність; – контролювати дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти; – об'єктивно та неупереджено оцінювати результати навчання; – у разі отримання

інформації про факти неналежного виконання учасниками освітнього процесу своїх обов'язків, порушення ними Конституції та законів України невідкладно повідомляти керівництво підрозділу або закладу вищої освіти.

Іншими важливими факторами, які позитивно впливають на формування академічної доброчесності є автономія та відкритості академічного простору. Про це говорять укладачі монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» Т. В. Фініков й А. Є. Артюхова, вважаючи академічну доброчесність поняттям комплексним, «яке описує своєрідний суспільний договір між академічною громадою та її членами – студентами, викладачами та менеджментом» [3, с. 219]. Також вчені наголошують, що: «академічна доброчесність, як певний суспільний ідеал, має протидіяти надмірній комерціалізації університетів, їх інтенсивній бюрократизації, які руйнують не лише спроможність виконати свою соціальну місію, але й логіку їх існування. Порушення принципів академічної взаємодії, підрив корпоративної солідарності і довіри, скорочення професійного залучення, низька зацікавленість в активній діяльності академічної спільноти — все це стає наслідком обмеженості автономності академічного простору» [3, с. 6].

Також не підлягає сумніву, що «академічна доброчесність із категорії суто етичної та ціннісної стає поняттям, що передбачає адміністративну відповідальність та відповідні санкції. Особа, чиї дії кваліфіковані як порушення, притягується до академічної відповідальності, їй може бути відмовлено у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; вона може бути позбавлена присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання; права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади. Впровадження інструменту санкцій і відповідальності є однією з вирішальних умов для формування "здорового" академічного середовища та підвищення якості вищої освіти та наукових досліджень» [3, с. 203].

Таким чином, академічну доброчесність в українській перспективі – це сукупне поняття, об'єднуюче норми права і внутрішньої етики науки, яких повинні дотримуватися як окремі представники академічного середовища, так і цілі структури у вигляді закладів вищої освіти з метою забезпечення якості науково-освітнього процесу та довіри до нього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про Вищу Освіту» №1556-vii від 01.07.2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення 20.07.2022).

2. Закон України «Про Освіту» №2145-viii від 05.09.2017. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення 20.07.2022).

3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за ред. Т. В. Фініков, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с.

Міщенко М. О.,

канд. юрид. наук, завідувач відділу культурної спадщини

та пам'яткоохоронної справи,

Інститут культурології НАМ України

ПРОЯВИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ УСТАНОВ

У контексті розгляду проблематики, пов'язаної з академічною доброчесністю, а також виходячи з особливостей практичних складових діяльності працівників фахових наукових установ України, важливим є питання чи доречно використовувати дане поняття та поширювати його змістовне наповнення не лише для потреб академічного, але й наукового середовища.

Загалом у науковому дискурсі, медійному просторі, науково-педагогічній спільноті поняття «академічна доброчесність» переважно асоційоване саме з діяльністю закладів вищої освіти. Однак, з огляду на практичний досвід роботи в науковій установі та відповідних освітніх закладах, а також з посиланнями на чинні положення галузевого національного законодавства у сфері освіти та науки, спробую надати аргументи на користь того, що прояви академічної доброчесності, зокрема її порушення, можуть мати місце і в діяльності наукових установ.

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту», академічну доброчесність визначено як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

Проаналізувавши вищеназване поняття, я дійшла до висновку, що законодавцем фактично було встановлено обмеження стосовно суб'єктного складу осіб для впровадження академічної доброчесності – лише учасники освітнього процесу, зокрема, й під час наукової діяльності. Таким чином до числа учасників

освітнього процесу включено наукових працівників, однак лише за умови їх залучення до нього.

Разом із цим, відповідно до положень Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», визначено, що науковий працівник «відповідно до трудового договору (контракту) професійно провадить наукову, науково-технічну, науково-організаційну, науково-педагогічну діяльність…» [2]. При цьому відсутня імперативна вимога, що такі працівники обов'язково повинні одночасно здійснювати всі названі види діяльності, одна фактично можуть поєднувати деякі з них. Таким чином варто окремо розглядати осіб, які є виключно науковими працівниками, обіймають відповідні посади і займаються суто науковою діяльністю як інтелектуальною творчою діяльністю, спрямованою на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження, а також працівників, які на постійні основі або ж ситуативно поєднують наукову діяльність з іншими визначеними видами відповідної фахової діяльності, зокрема педагогічної (наприклад, під час рецензування наукових робіт здобувачів вищої освіти в рамках угод про співпрацю з закладами вищої освіти, роботи за сумісництвом на посадах наукових та науково-педагогічних працівників тощо).

У ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» визначено десять видів порушень академічної доброчесності. З огляду на їх зміст та особливості, вважаю, що в діяльності науковців найбільш вірогідно можуть мати місце п'ять з них: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та обман, який фактично є узагальнюючим поняттям для чотирьох попередніх. Було обрано саме ці види порушень академічної доброчесності, оскільки це безпосередньо виходить із тих форм, у яких може оприявлюватися наукова діяльність – фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Працюючи в науково-дослідній установі, яка здійснює фундаментальні наукові

дослідження з проблем культурології, можу зауважити, що в даному контексті найбільше уваги варто приділяти саме запобіганню плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації, оскільки практична реалізація названого виду досліджень безпосередньо пов'язана з оприявленням їх достовірних результатів. Окремо не буду зупинятися на інструментах, які нині використовуються для виявлення названих порушень, оскільки це питання потребує додаткового дослідження, разом із цим визначу чому було обрано саме такі їх види.

Виходячи з власного практичного досвіду, а також враховуючи специфіку та статутні цілі діяльності установи, де я працюю на даний час, можу зауважити, що здійснення повного циклу будь-якого фундаментального наукового дослідження включає в себе обов'язкове опублікування його результатів. Саме у цьому сенсі й було визначено ризики плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації, оскілки вони можуть мати місце саме в наукових текстах – статті у фахових наукових виданнях, матеріали в збірниках тези виступів на науково-комунікативних заходах, наукових одноосібних та колективних монографіях тощо.

З цього впливає твердження, що хоч формально названі ризики являють собою прояви порушень академічної доброчесності, однак вони можуть оприявлюватися у діяльності наукових та науково-дослідних, а не суто академічних установ, тому бути порушенням доброчесності наукових працівників, не залучених до навчального процесу. При цьому у тексті проєкту Закону України «Про академічну доброчесність», розміщеного на офіційному сайті Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, вже йдеться про «забезпечення академічної доброчесності у сферах освіти і науки» (преамбула), а в ст. 4 розширюється перелік суб'єктів забезпечення академічної доброчесності за рахунок долучення до їх числа й наукових установ [3].

Отже, мною було визначено, що незважаючи на законодавчі обмеження суб'єктного складу академічної доброчесності, практично її порушення можуть мати

місце і в діяльності працівників установ, які впроваджують суто наукову діяльність. Оскільки чинним законодавством це питання належним чином не врегульовано, то потрібно на нормативному рівні прийняти відповідні рішення – або ж шляхом розширення поняття «академічна доброчесність» (що вже фактично зроблено у проєкті Закону України «Про академічну доброчесність», але його ще офіційно не прийнято), або запровадження окремого поняття, яке буде використовуватися суто для потреб наукової сфери і стане показником якості, фаховості та неупередженості наукових досліджень у нашій державі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення 31.07.2022 р.).

2. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text (дата звернення 31.07.2022 р.).

3. Про академічну доброчесність: проєкт Закону України. URL: https://t1p.de/mgi11 (дата звернення 31.07.2022 р.).

Мороз Є. О.,

канд. с.-х. наук,, доцент кафедри теорії та історії соціології,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПЛАГІАТ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Вочевидь, феномен плагіату є одним з основних аспектів, що напряму асоціюється у суб'єктів освітнього процесу з недотриманням норм академічної доброчесності. Теоретичні інтерпретації «плагіату» є досить розгорнуто висвітлені у наукових джерелах, тож сам термін наразі активно використовується й у повсякденному дискурсі, позначаючи ту чи іншу форму порушення принципів власності інтелектуальних ресурсів [1]. Вирішення парадоксу співіснування загального інформування студентства щодо деструктивної природи плагіату та, водночас, широкого спектру його поширення вимагає комплектного наукового підходу до окреслення проблеми зокрема з використанням евристичного потенціалу соціології.

Окрім морально-етичного («це нечесно») та юридичного («крадіжка – це злочин») аспектів інтерпретації плагіату, варто врахувати ще й соціально-філософський вимір. Він полягає у спробах дати відповіді на питання: а) як виміряти межі плагіату, адже будь-який феномен реальності є відносним, а також б) якщо це робить більшість, чому особисто мені заборонено чинити саме так.

Справді, при більш грунтовному дослідженні плагіату постає значна кількість контраверсійних нюансів, означення яких не є очевидним. Наприклад, чи існує так званий «плагіат ідей»? Що таке «абсолютна оригінальність»? Чи є гранично допустимий обсяг цитувань? Як зберігати баланс між аналітичним переказуванням та непрямим плагіатом?

Вважаємо, що відповіді на усі ці та інші питання повинні бути надані у формі емпіричної інтерпретації, що може бути кількісно виміряна та не допускає двозначностей у розумінні, так само як це подано у юридичних законах. Так,

наприклад, у «Кодексі професійної етики соціолога» про плагіат написано у досить абстрактній перспективі: «Плагіат і привласнення в будь-яких формах чужих ідей, текстів, методик і даних досліджень неприпустимі й несумісні з професійною діяльністю соціолога» [2, с. 17]. Такі формулювання є загалом корисними, проте варто розуміти, що вони апелюють до морально-етичної складової, залишаючи можливості так званих «law loophole», прогалин у формулюваннях, що не сприяють захисту інтелектуального продукту.

Запровадження перевірки кваліфікаційних робіт в університетському середовищі передбачає фіксацію певного гранично допустимого відсотку текстових збігів (освітні підрозділи мають можливість вирішувати, яким саме може бути цей відсоток). Проте таке формулювання потребує обов'язкового роз'яснення студентській спільноті, що плагіат у роботі не допустимий взагалі і його наявність не може бути виміряна у відсотках. Текстові збіги – необхідне підгрунтя підготовки наукових текстів, проте, як і будь-який інший аспект такого виду робіт, він повинен бути відповідним чином оформлений.

Значне поширення плагіату становить окремий пласт суспільної проблеми, що потребує додаткового осмислення. Так, французький соціолог Е. Дюркгайм [3], міркуючи про норму та патологію, а також злочини як прояв останнього, стверджував, що статус соціального факту може бути виміряний статистично (за критерієм його поширеності). Іншими словами, якщо те, що ми називаємо «злочин» у певному суспільному середовищі набуває масового розповсюдження, можна стверджувати, що дослідник вийшов на моральний (аномічний) розрив між юридичними та соціальними критеріями, які за конструктивного функціонування суспільної системи повинні в ідеалі приблизно співпадати. Якщо ж в суспільстві певну практику поведінки повторюють усі – вона за визначенням набуває статусу суспільної норми та неформального права повторювання різними членами соціуму.

Вочевидь, саме такого статусу набуває в українському академічному середовищі феномен плагіату, який, з одного боку, усвідомлюється як крадіжка, а з іншого – сприймається як щось нормальне, допустиме, адже це «відтворюють якщо

не усі, то більшість». В цьому сенсі трансформація будь-якої суспільної норми поведінки є складною довготривалою (проте можливою) роботою, початки якої варто було б імплементувати у роботі різних інституцій, що сприяють соціалізації молодого покоління. Так, дитина, що просить батьків намалювати замість неї малюнок як шкільне домашнє завдання заради вищої оцінки і отримує погодження на такий «невинний» тип порушення авторства, відчуває, що чинить «нормально», адже таку «нормальність» транслюють дорослі авторитети. Проте, чи можна «корінь зла» зводити лише до патернів батьківського виховання? Очевидно, що проблема є більш комплексною та поширюється на більшу кількість виховних інституцій, адже керуючись даним прикладом можна дійти висновку, що саме школа виступає тим механізмом, що формує установку на формальний аспект знань – оцінку, а не прогрес у розвитку особистих вмінь та навичок.

Академічна спільнота є одним з останніх за черговістю, проте важливим агентом формування структури ціннісних орієнтацій особистості, тому вагомим завданням освітян є зміщення акценту на самостійність та глибину виконання завдань на противагу кількісним характеристикам. З точки зору психології будь-які виховні стратегії приречені на невдачу у разі нехтування вихователем правил, які він намагається імплементувати у свідомість учня. Вважаємо, що це стосується й донесення принципів академічної доброчесності, розуміння яких студентством неможливе без репродукції даних принципів викладацтвом.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рижко О. Поняття, види, класифікації плагіату. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника.* 2016. № 8. С. 134-150.

2. Паніна Н. Професійна етика і соціологія в Україні (до прийняття Кодексу професійної етики соціолога САУ). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 3. С. 5-21.

3. Durkheim E. *The rules of sociological method*. Edited with an Introduction by Steven Lukes. Translated by W. Hall. The Free Press, 1982. P. 85-108.

Музика О. Я.,

канд. пед. наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри образотворчого мистецтва,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ДОСВІД УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

У сьогоднішніх реаліях розвитку вищої освіти в Україні дотримання академічної доброчесності надає закладу освіти конкурентну перевагу на ринку праці, адже від рівня дотримання принципів доброчесності залежить якість надання освітніх послуг, імідж закладу освіти, конкурентоспроможність його випускників на ринку праці. Впровадження принципів академічної доброчесності в практику надання освітніх послуг закладами вищої освіти дозволить суттєво підвищити престиж української науки на міжнародному рівні. Імплементація принципів академічної доброчесності є вкрай необхідною для освітнього й наукового середовища ЗВО України, адже прояви академічної недоброчесності чи їх ігнорування студентами чи професорсько-викладацьким складом, нівелюють цінності освіти в особистісному вимірі [1].

У Законі України «Про освіту» (2017 р., зі змінами) наголошено, що академічна доброчесність є одним із основних критеріїв та вимог до здобувачів освіти та являє собою «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2].

На виконання норм законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», з метою підвищення надання якості освітніх послуг відповідно до національних, європейських і міжнародних фахових стандартів в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини розроблена вагома методична база, яка регламентує поняття академічної доброчесності, зокрема етичний кодекс, кодекс

академічної доброчесності та інші нормативні документи.

Для дотримання норм академічної доброчесності на сайті Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини розміщено «Якість освіти» у якій виокремлено підрубрики «Кодекс академічної доброчесності» (далі − Кодекс), «Етичний кодекс», «Рекомендації для підтримки академічної доброчесності» (https://udpu.edu.ua/yakist-osvity/akademichna-dobrochesnist). На сторінці «Наукового порталу» сайту університету також розміщено рубрику «Академічна доброчесність» (https://nauka.udpu.edu.ua/%D0%B0%D0%B). У цій рубриці можна знайти інформацію щодо запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічно доброчесності; інформацію щодо академічного доброчесності від Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти; методичні рекомендації з основ академічного письма та програма курсу (SAIUP); методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (SAIUP); глосарій термінів та понять.

Кодекс академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини розроблений згідно з вимогами Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145- VIII та ґрунтується на прикладі досвіду кращих університетів України та світу. У Кодексі прописані загальні етичні правила та норми поведінки, яких мають дотримуватися всі учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності. У документі також зазначено особливості дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу, види відповідальності у разі недотримання ними академічної доброчесності, обов’язки та права здобувачів освіти, викладачів, адміністрації та співробітників університету.

Відповідно до Кодексу та «Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини» з метою запобігання академічної недоброчесності здійснюються заходи із запобігання академічному плагіату – часткове або повне оприлюднення наукових результатів, отриманих учасниками освітнього процесу. Контроль за

дотриманням учасниками освітнього процесу моральних та правових норм цього Кодексу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини здійснює Комісія з питань академічної доброчесності.

Метою Етичного кодексу науково-педагогічних та педагогічних працівників Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини є утвердження у професійній діяльності морально-етичних цінностей та норм на основах гуманності, довіри, толерантності, конфіденційності, співпраці, ввічливості і відповідальності. Цей документ містить інформацію про принципи педагогічної етики, особливості етики взаємовідносин науково-педагогічних та педагогічних працівників, методи впливу на науково-педагогічного працівника в разі порушення Етичного кодексу.

Слід зауважити, що окрім наведених прикладів в університеті з метою поширення принципів академічної доброчесності систематично проводяться конференції, семінари, тренінги тощо. Чимало заходів щодо запобігання академічної недоброчесності проводиться на рівнях кафедр і факультетів. До навчальних курсів здобувачів освіти усіх рівнів включено питання, спрямовані на формування культури академічної доброчесності та формування практичних навичок її дотримання, постійно здійснюється анкетування здобувачів освіти з питань академічної доброчесності з подальшим оприлюдненням його результатів на сайтах кафедр та факультетів.

Отже, місія Уманського державного педагогічного університету, як і всіх закладів освіти, – слідування принципам академічної доброчесності задля розвитку науки в Україні й підвищення рівня довіри до неї у міжнародному освітньому просторі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богута В. М. Реалізація засад академічної доброчесності у Полтавському національному педагогічному університеті. 2019. URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/12361.

2. Про освіту: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

Нич Т. В.,

канд. філос. наук, завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін,

Міжрегіональної Академії управління персоналом (м. Київ)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Глобальні зміни, що відбуваються у сфері освіти і науки, не тільки кардинально змінюють сам характер і форми освітньо-наукової діяльності, як про це було зазначено на Всесвітній конференції ЮНЕСКО з вищої освіти 2009 року, але і вимагають приймати виклики і вирішувати абсолютно нові проблеми [1].

Тематика академічної доброчесності, яка є однією з найбільш обговорюваних і гострих в сучасній освітній та науковій сфері, об'єднує в собі цілу низку важливих і актуальних питань. В першу чергу, це стосується самої сутності академічної доброчесності, її нормативних положень, етичної складової, правової бази, а також можливостей імплементації принципів академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі.

Дане коло проблем отримує широке висвітлення в західній літературі, а протягом останніх років і у вітчизняному науковому дискурсі. В Законі України "Про освіту" [2], що набрав чинності 28 вересня 2017 року було сформульовано види порушень академічної доброчесності для всіх рівнів освіти: академічний плагіат, самоплагіат, обман, списування, фальсифікація, фабрикація, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. Переважна більшість публікацій українських вчених стосується соціологічних і правових досліджень стану академічної культури, ставлення науковців, педагогів, здобувачів освіти до різного роду порушень академічної доброчесності [3-7].

В той же час, на особливу увагу заслуговує філософський аспект даної проблеми [8], а саме, визначення сутності і характеру сучасної академічної культури, закономірностей її еволюції і змін, з'ясування причини академічної недоброчесності в сучасному освітньому та науковому просторі, що, на мій погляд, має допомогти у знаходженні шляхів її подолання в конкретній практиці педагогічної та наукової

діяльності. Одним з найбільш системних і глибоких вітчизняних досліджень даної тематики є збірник статей «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету», опублікований у 2016 році [9].

Більшість авторів сходиться в думці, що освітньо-наукова сфера є втіленням образу епохи і що існують певні цивілізаційні фактори, які змінюють її характер. Так, вища освіта перестала бути елітарною, а перетворилась на масову, збільшилась кількість студентів, що не могло не призвести до зниження академічних стандартів. Наука також поступово перетворюється на масове заняття. До подібних факторів слід віднести також «економізацію освітнього простору, глобалізацію, прискорений розвиток нових інформаційних та комунікаційних технологій, створення міжнародної мережі знань тощо» [1, с.10]. До цього слід додати, що сучасна епоха надихається культурою постмодерну, для якої характерним є змішування жанрів та дискурсів, високого елітарного та масового в культурі, іронічне цитування, колаж, поліцентризм, деконструкція систем і смислів.

Все це не могло не відобразитись на характері академічної культури і, вочевидь, не лише в Україні. Так, за даними одного з відомих дослідників теми плагіату Дональда Мак-Кейба, норми академічної доброчесності порушує не менше ніж 75 % студентів вищих навчальних закладів США [10, с.10]; в Польщі – майже 84 % здобувачів ступеня бакалавра [11, с.35] і більше ніж 90 % українських студентів використовує плагіат в тій чи іншій формі [3, с.14]. В сучасному суспільстві дуже часто вважається допустимим некоректне запозичення інформації, тексту, свідомий плагіат, списування. Про це свідчать численні емпіричні дослідження щодо студентів, а інколи і викриття в засобах масової інформації використання плагіату високопосадовцями.

Водночас наукова спільнота вибудовує свою цитадель, захищаючи традиції, морально-етичні, професійні норми освіти і науки, намагаючись зберегти свою ідентифікацію, що формувалась впродовж століть. Центром академічної доброчесності (The Center for Academic Integrity) в 1999 році було сформульовано

визначення цього поняття за допомогою поєднання наступних фундаментальних чеснот: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності, пізніше, в 2013 році, доповнене новою, шостою — мужністю. Величезною проблемою залишається створення умов їх імплементації в реальній практиці. Проте, як сказав Конфуцій, «ніж проклинати темряву, краще запалити свічку». В своїй педагогічній діяльності ми можемо не лише проводити просвітницьку діяльність щодо академічної культури і доброчесності, але і навчати студентів мати власну думку, вміти її сформулювати, бути впевненими у можливості її висловити і цінності позиції кожного. Так закладаються підвалини свободи і демократії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education. Philip G. Altbach, Liz Reisberg, Laura E. Rumbley. Executive Summary, Published in 2009 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris.

2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. Верховна Рада України. Офіц. веб-портал. URL: http://zakon0.rada.gov. ua/laws/show/2145-19/print.

3. Бакіров В. С. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку: Результати всеукраїнського соціологічного дослідження. Х.: ХНУ, 2015. 22 с. [Електронний ресурс]. Сайт: Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. URL: http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2015- 07-17/2015.pdf.

4. Власов С. Ф. Солнишкіна А. А., Колісник Л. О., Безус Р. М. Вивчення факторів, що впливають на мотивацію наукової діяльності вчених у ВНЗ та НДІ Дніпропетровської області. Дніпро, 2011. 44 с.

5. Габович О. Українська фундаментальна наука і європейські цінності / О. Габович, В.Кузнєцов, Н.Семенова. Відповідальний редактор Кузнєцов В. К.: Вид. Дім “Києво-Могилянська академія”, 2015. 208 с.

6. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Результати всеукраїнського соціологічного дослідження. URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/prezentation160715/press-reliz1.pdf.

7. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів. Результати опитування. URL: http://dif.org.ua/ua/polls/2015a/visha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv-_1433936412.htm.

8. Мєлков Ю. О., Бідзюра І. П. Наукова культура та виклики академічної доброчесності. *Наукові праці МАУП. Серія : Політичні науки*. 2018. Вип. 1 (55). С. 5–23.

9. Фініков Т. В. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. Академічна чесність як основа сталого розвитку ун-ту / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова (Міжнар. благод. фонд "Міжнар. фонд. дослідж. освіт. політики"). К.: Таксон, 2016. С. 9–36.

10. The Fundamental Values of Academic Integrity [The Second Edition] / T. Fishman (ed.). Clemson University, [2014]. 36 p. [Електронний ресурс]. Site: International Center for Academic Integrity. URL: http://www.academicintegrity.org/icai/assets/ Revised_FV_2014.pdf.

11. Ромакін В. В. Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури. *Наук. пр. Чорноморського держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. 2010. Т. 136. Вип. 123. С. 34–41.

Оборська О. В.,

канд. техн. наук, старший викладач кафедри

систем автоматизованого проектування,

Національний університет «Львівська політехніка»

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНІСТЬ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

Теоретично всі студенти знають, що академічна доброчесність це м'яко кажучи не гарно. Але чи знають вони, що саме мається на увазі під словом доброчесність та як вона проявляється.

Експерти зауважують, що в українських вишах, на відміну від західних, за один семестр студенти вивчають занадто багато навчальних дисциплін. Це призводить до збільшення навантаження, що дуже ускладнює якісну підготовку і стимулює списування.

Причиною плагіату є і те, що студенти не бачать сенсу в роботах, які виконують, і не отримують зворотньої відповіді від викладачів. У двох університетах, що брали участь у дослідженні, близько 20 % опитаних студентів зауважили, що вони ніколи, або майже ніколи не розуміють, як саме викладачі оцінюють їхню роботу. В одному з університетів близько 30 % студентів зазначили, що викладачі ніколи, або майже ніколи не коментують виконаних ними завдань і робіт. В інших вишах таких студентів - від 2 до 16 %.

Аналізуючи проблеми з академічною доброчесністю в університетах, вища школа киває на середню - саме звідти потрібно починати вивчати правила академічного письма і формувати нетолерантність до плагіату. І з цим важко не погодитися. Очевидно, що причини шкільного плагіату і списування - подібні до тих, що виявлені у вишах.

Отже, як викладачі можуть проінформувати студентів про академічну доброчесність та відповідальність яку вони несуть вразі її порушення.

1. Насамперед потрібно пояснити, що таке недоброчесність та плагіат, які

різновиди плагіату бувають, чому не варто одну роботу здавати по декілька разів. Загалом викладач може дослідити 42 статтю "Академічна доброчесність" і переказати дітям текст своїми словами. Студенти повинні ознайомитись із поняттям «академічна доброчесність» зрозуміти яким чином академічна доброчесність сприяє боротьбі з корупцією, що означає повага до наукових здобутків та сформувати своє бачення цього поняття.

2. Пояснювати, для чого виконувати те чи інше завдання, та яким буде результат. Так студенти розумітимуть важливість того, що це треба зробити самотужки, а не використовувати готові матеріали.

3. Використовувати метод копіювання в правильному значенні.

"Копіювання зовсім не означає, що треба переписувати майстерно написані слова інших людей. Але це можна використовувати як можливість розібратися в зазначеній темі.

4. Давати креативні завдання, щоб опрацювати матеріал самостійно, а не з допомогою вже готових варіантів".

5. Використовувати формат кейсів – коли треба розбирати реальні справи й ситуації людей.

6. Скрізь, де можна, потрібно розвивати критичне мислення і давати змогу студентам висловити власну думку.

7. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для перевірки тексту на унікальності. Не лише курсових та дипломних робіт, але й інших матеріалів які здають студенти під час вивчення курсу. Та постійна його модернізація, оскільки студенти все частіше шукають варіанти як обійти такі системи.

8. Розповідати, що за все є відповідальність. Наприклад, в університетах є положення про академічну доброчесність. Воно передбачає процедуру, якщо, наприклад, хтось когось звинувачує в плагіаті чи якщо тебе звинувачують. Закон нам говорить, що за вдавання до плагіату є різні санкції – аж до повторного прослуховування курсу й відрахування з університету [2]. Треба пояснювати

студентам, привчати їх, ознайомлюватись з правилами. Це озброїть їх і допоможе в майбутньому.

9. Якщо недоброчесний вчинок трапився. То потрібно розглядати кожен випадок індивідуально у формі бесіди, що спонукало студента до академічної недоброчесності та як можна було цьому запобігти. Також розповісти, що плагіат буває усвідомленим і неусвідомленим. Припустимо, людина читає щось яскраве, що їй сподобалося, минає час, вона щось пише й використовує чужі ідеї, не розуміючи, що вдалася до плагіату. Буває, людина вдається до плагіату від перенавантаження, а хтось може вдатися лише один раз. У будь-якому разі треба розібратися з мотивами людини.

Сьогодні проблема якості надання освітніх послуг набуває нових аспектів та нового значення. Всі учасники освітнього процесу є відповідальними за формування академічної культури загалом й академічної доброчесності як її складової зокрема [1, 2].

Підсумовуючи, варто наголосити, що академічна доброчесність, чесне здобуття якісної освіти є ключем до успіху нашої країни, а молодь готова зробити крок на зустріч змінам і почуватися більш комфортно, висловлюючи власну думку, здобуваючи якісну освіту та будуючи кар’єру, покладаючись на власні сили [3].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 25.02.2021).

2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 31.07.2022).

3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

Овдієнко О. В.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня

Державного податкового університету

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ДОТРИМАННЯ ДЕРЖАВНИМ ПОДАТКОВИМ УНІВЕРСИТЕТОМ

Закон України «Про освіту» регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Згідно статті 42 цього закону поняття Академічної доброчесності визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Проблема плагіату та інших порушень принципів академічної доброчесності не нова для академічної спільноти, проте останніми роками стала особливо актуальною в усьому світі. Чимало досліджень присвячено питанням ідентифікації недоброчесних практик та шляхів протидії поширенню недостовірного наукового знання [1–4]. Забезпечення академічної доброчесності в системі наукової комунікації повинно передбачати регулювання діяльності всіх учасників та елементів комунікаційного процесу: авторів наукового контенту як комунікантів і наукових видань як комунікаційних каналів.

Дотримання принципів академічної доброчесності авторами наукового контенту першочергово визначається рівнем обізнаності щодо етичних норм публікаційної діяльності, різновидів недоброчесних практик та санкційних заходів у разі їх виявлення.

Результати опитувань підкреслюють серйозну незбалансованість обізнаності академічної спільноти про цілісність досліджень та публікаційну етику в усьому світі. Особливо яскраво ця проблема притаманна країнам, що розвиваються, з високою густотою населення [5]. Украй високий відсоток респондентів засвідчили власний досвід використання недоброчесних практик, що контрастує на фоні низького відсотка респондентів, які демонструють усебічну обізнаність у сфері академічної доброчесності [6].

Державний податковий університет дотримується визначених принципів і встановлених норм академічної доброчесності як невід'ємної складової професійної честі та корпоративної етики. Формування сприятливого академічного середовища здійснюється для забезпечення високоякісного освітнього процесу, отримання вагомих наукових результатів, що містять об'єктивну новизну та встановлюють взаємодовіру і взаємоповагу між всіма членами колективу, адміністрацією ДПУ та особами, що навчаються.

Такі дії забезпечують всебічний розвиток інтелектуального, професійного та особистісного потенціалу всіх учасників академічної спільноти й підвищує імідж, престиж та репутацію вищого навчального закладу, як сучасного конкурентоспроможного навчально-наукового та високодуховного закладу вищої освіти, забезпечує публічності, прозорості та відкритості його діяльності в системі вищої освіти України та світу.

Академічна доброчесність є складовою внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти Університету, принципи якої доводяться до відома усіх учасників освітнього процесу. Для дотримання академічної доброчесності ДПУ використовує нормативно-правовий документ «Декларація про дотримання академічної доброчесності Державного податкового університету» для науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Державного

податкового університету.

В Університеті є підрозділ, який виконує сервісні функції та надає рекомендації щодо процедур і методів забезпечення якості вищої освіти та дотримання принципів академічної доброчесності навчально-методичний центр забезпечення якості вищої освіти http://surl.li/lgwo. Крім того, чіткий розподіл прав та обов'язків усіх учасників освітнього процесу регулюється Положенням про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти https://cutt.ly/AylWiso.

Політика і стандарти академічної доброчесності регламентуються Кодексом академічної доброчесності http://surl.li/lgkc, а засади її забезпечення в освітній діяльності, підстави та порядок притягнення здобувачів і викладачів до академічної відповідальності за порушення вимог академічної доброчесності – Положенням про академічну доброчесність https://afly.co/sjx2. Науково-педагогічні працівники http://surl.li/jbuh та здобувачі вищої освіти http://surl.li/glsb укладають декларацію про дотримання принципів академічної доброчесності на початку роботи або навчання.

Особлива увага приділяється забезпеченню системи запобігання і виявлення усіх форм академічного плагіату у наукових і навчально-методичних працях, статтях у наукових періодичних виданнях Університету, дисертаціях, а також інших роботах.

Учасники академічної спільноти змістовно залучені до процедур внутрішнього забезпечення якості освітніх програм через відповідні опитування, що стосуються актуальних проблем, засідання кафедр, Науково-методичної ради, Вченої ради ННІ, Вченої ради Університету, на розширених засіданнях ректорату, нарадах гарантів ОП, де розглядаються питання якості ОП і процедури її забезпечення. Системно впроваджується робота щодо ознайомлення учасників академічної спільноти з новими тенденціями у даному напрямі засобами інтернет-зв'язку, розміщення необхідної інформації на сайті Університету.

Я вважаю, що запроваджені дії Державного податкового університету надає

повне забезпечення якості вищої освіти та дотримання принципів академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Krokoscz M. Plagiarism in articles published in journals indexed in the Scientific Periodicals Elec- tronic Library (SPELL): a comparative analysis between 2013 and 2018. International Journal for Educational Integrity. 2021. Vol. 17. Article 1. URL: https://edintegrity.biomedcentral.com/articles/-10.1007/s40979-020-00063-5 (date of request: 25.09.2021).

2. Nagi K., John V. K. Plagiarism among Thai students: A study of attitudes and subjective norms. Best Practices in Management, Design and Development of e-Courses: Standards of Excellence and Creativity : proceedings of the 2020 Sixth International Conference on e-Learning. Sakheer : IEEE, 2020. P. 45–50.

3. Nurunnabi M., Hossain M. A. Data falsification and question on academic integrity. Accountability in Research. Policies and Quality Assurance. 2019. Vol. 26. Iss. 2. P. 108–122.

4. Patra S. K., Das A. K. Finding facets of academic integrity and plagiarism through the prism of a citation database. DESIDOC Journal of Library and Information Technology. 2019. Vol. 39. Iss. 2. P. 60–66.

5. Zhang Y., Lin H., Zhang X., Ye Q. The next steps in academic integrity – education, awareness, norms, duty and law. Forensic Sciences Research. 2021.

6. Абатуров О. Є., Нікуліна А. О. Академічна доброчесність – основна інституційна цінність. Академічна доброчесність: виклики сучасності : зб. наук. есе. Варшава : Фундація АДД, 2019. С. 117–123.

Петрова Я. І.,

доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування, заступник начальника навчально-методичного відділу,

Університет митної справи та фінансів

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

«Доброчесність – це чинити правильно навіть коли на тебе ніхто не дивиться», Голова Національного агентства з питань запобігання корупції Олександр Новіков

З моєї точки зору, найбільшою проблемою щодо розвитку культури академічної доброчесності сьогодні є толерування окремих проявів недоброчесності конкретними людьми та покривання членами освітньо-наукової спільноти своїх колег та здобувачів вищої освіти. Цей виклик разом із нерозумінням засадничого значення академічної доброчесності для репутації вітчизняної освіти та науки мені видається найсерйознішим.

Маю досвід роботи як у бізнес-структурах, так і в державних установах, національних компаніях та міжнародних, на виробничих підприємствах, в журналістиці та освіті. У той же час маю 7 років досвіду роботи в ЗВО України, здобувача вищої освіти у трьох університетах, слухача курсів підвищення кваліфікації в декількох ЗВО України. Також є експертом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, була залучена до акредитації шести освітніх програм. Не можна стверджувати, що кожен ЗВО та кожен викладач – хабарник та порушник. Але саме поодинокі випадки недоброчесності кидають неславу на всіх науково-педагогічних працівників, спотворюючи дійсний стан справ у галузі освіти й науки загалом. Саме завдяки відсутності законного покарання та правильної, рішучої реакції суспільства на виявлені випадки плагіату та інших порушень репутація та імідж української освіти потерпають.

Серед поширених порушень на рівні внутрішнього забезпечення якості на

моєму досвіді зустрічалися такі:

- Відбір НПП кафедр не за професійними характеристиками, а за іншими показниками, родинними зв'язками, симпатіями.
- Упереджене ставлення до молодих викладачів, які відмовлялися від запропонованих керівниками кафедр непрозорих методів роботи; булінг, ейджизм та «дідівщина» на кафедрах та факультетах, нерівномірне навантаження та вимоги.
- Звичний обмін сертифікатами про підвищення кваліфікації НПП з колегами з інших ЗВО, придбання сертифікатів про володіння іноземною мовою у спеціально організованих установах.
- Недоброчесне оцінювання здобувачів, коли не реальні знання, а спортивні або культурно-соціальні здобутки студентів впливають на оцінювання результатів навчання з освітніх компонентів.
- Випадки підготовки, переписування минулорічних навчально-наукових робіт викладачами для здобувачів за винагороду.
- Налагоджені схеми підготовки наукових статей «гуртом» за умови, коли автор один, а фінансових спонсорів - кілька.
- Написання та продаж дипломних проєктів спеціальними компаніями, в яких іноді працюють колишні випускники або самі викладачі.
- Байдуже ставлення викладачів та адміністрації закладів освіти до проблем академічної доброчесності, плагіату, невиконання принципів прозорості та публічності.
- Ігнорування й толерування хабарництва, спонукання до нього здобувачів під час сесій.
- Непрозорий вступ до спеціалізованих галузевих ЗВО за результатами балів ЗНО та іспитів, наприклад, з фізичної підготовки, співбесіди з права тощо.
- Імітація навчального процесу. Поява студентів в інституті/університеті/академії 1 раз задля розрахунку та отримання диплома.

Серед порушень на рівні зовнішнього контролю й моніторингу якості

зустрічаються випадки:

- Наявність «кругової поруки», mutual responsibility або code of silence навіть серед деяких експертів Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, коли багаторічна дружба та солідарність вчених змушує заплющити очі на очевидні недоліки освітньої діяльності ЗВО на інституційному рівні або за конкретною ОП.
- Випадки оцінювання ЗВО на основі сформованої десятиліттями репутації, а не завжди за показниками опитувань або наявними фактами за кожною конкретною ОП.

Дехто з освітян виправдовує перелічені явища низькими заробітними платами / посадовими окладами науково-педагогічних працівників («треба за щось жити»). Інші мотивують подібну поведінку необхідністю розміщення наукових статей у виданнях, що входять до науково-метричних баз WoS, Scopus («треба за щось друкуватися»). Подекуди викладачі відмовляються відповідально перевіряти студентські роботи, надавати зворотний зв’язок, повертати на доопрацювання та, відповідно, покращувати якість академічних текстів через надуману нездатність студентів написати краще або через брак часу.

Тільки той, хто ніколи не працював в освіті, може звинуватити викладача в неробстві. Це неправда. Звіти й форми чекають, профорієнтація кличе, контент освітніх компонентів треба систематично оновлювати, а сам викладач має неперервно розвивати свою педагогічну майстерність та бути еталоном лідерства й професійності, встигати за всіма видами робіт відповідно до індивідуального плану, гранти, проєкти, visiting professor, виконання обов’язків гаранта ОП тощо... Левова частка цих активностей потребує ресурсів, але не входить до навантаження, а отже ніяк не фінансується.

Однак ані брак ресурсів, ані дефіцит вакансій на ринку освіти, ані пресинг адміністрації «вишів» не можуть бути виправданням чи причиною для порушень академічної доброчесності. Мені завжди цікаво: чи не прикро тим, хто працює за

трьох? Чому талановиті молоді люди діляться своїми науковими здобутками з науковими керівниками або завідувачами кафедр в обмін на місце під сонцем (на кафедрі)? Чому вони настільки не поважають себе, що не можуть відмовитися на 1 ставку читати 10 дисциплін (бо ж не можливо їх якісно викладати, бути експертом з 10 різних напрямків)?

Слова про галузь освіти як не найдоброчеснішу сферу підтверджує офіційна статистика. У щорічному рейтингу країн Corruption Perceptions Index, CPI (індексі сприйняття корупції міжнародної організації Transparency International у 2020 році Україна посіла 117-те місце зі 180 країн. Були роки, коли міжнародна аудиторська компанія Ernst & Young називала Україну однією з трьох найбільш корумпованих країн світу. Серед найбільших одержувачів хабарів — система освіти.

Під час підготовки дисертації на тему підвищення ефективності фінансування вищої освіти в Україні в умовах глобалізації на здобуття наукового ступеня PhD аналізувала серед іншого дані про кореляцію якості й рівня вищої освіти в країнах Європи, рівня фінансування галузі, ВВП, рівня життя населення та Corruption Perceptions Index. Виявилося, що чим ближче до нуля показник толерування корупції населенням, тим якісніша освіта та ефективність її фінансування в регіоні. Разом з тим, чим краща освіта, тим успішніше суспільство у вимірах ВВП тощо.

Отже найбільшу загрозу я вбачаю у тому, що освітяни й науковці продовжуватимуть ігнорувати випадки недоброчесності на місцях, толерувати вибіркову лояльність до «своїх», культивуючи хабарництво та «кумівство». Якість освітніх програм буде страждати, а репутація ЗВО України погіршуватися. Далі випускники освітніх установ, виховані на принципах недоброчесності, будуть продовжувати будувати економіку, тіньову й корумповану. Вихід та єдиний розумний шлях – це розробка ефективної законодавчої бази та запровадження суворої відповідальності за порушення правил, норм та вимог академічної доброчесності.

Подзігун С. М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри маркетингу,

менеджменту та управління бізнесом,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Пачева Н. О.,

канд. екон. наук, доцент кафедри маркетингу,

менеджменту та управління бізнесом,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У сучасній системі вищої освіти академічна культура є запорукою гідної та творчої наукової діяльності. Науково-педагогічний працівник закладу вищої освіти є творцем академічної культури. Похідним досконалої академічної культури є дотримання академічної етики, де викладач володіє високими академічними, моральними цінностями, етичними принципами, нормами і правилами під час науково-педагогічної діяльності, що підсилює довіру до результатів своїх наукових звершень.

Успішний саморозвиток науково-педагогічного працівника відбувається в контексті індивідуальності викладача, його академічної культури і доброчесності. Отже, питання академічної культури у професорсько-викладацькому середовищі закладів вищої освіти є досить актуальним.

В широкому розумінні, культура – це сукупність та норм поведінки, притаманних конкретному суспільству; це структурний елемент соціальних відносин; це соціальний механізм взаємодії, що передбачає передачу з покоління в покоління цінностей, норм поведінки, традицій, звичок тощо [монографія].

Академічна культура – це сукупність способів і методів діяльності університетської спільноти, її системна інтегрована якість, що відбиває досягнутий

рівень розвитку. Це сукупність соціальних норм і цінностей, що генетично не успадковуються, а сформувалися історично і притаманні конкретній суспільній системі [1]. Академічна культура – це культура передачі накопичених якісних знань від покоління до покоління через викладачів вищих навчальних закладів та дослідницьких інституцій. Члени академічної спільноти мають на постійній основі керуватися такими елементами академічної культури: знання, переконання тобто академічна (наукова, навчальна) діяльність, академічна доброчесність, культура мислення, культура спілкування, культура педагогічної праці.

Академічна культура – це інтелектуально-етична система цінностей, мотивацій, переконань та сприйняття, які визначають професійну діяльність в освіті та науці. Центральною, стрижневою складовою академічної культури навчання є поняття так званої академічної порядності (Academic Integrity), яка визначається як обов'язкове дотримання в процесі навчання, за будь-яких умов, п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, поваги, справедливості, відповідальності і доброчесності [2]. Академічна культура формує у викладача високий рівень відповідальності перед суспільством. Вона має стати магістральною ідеєю сучасного закладу вищої освіти, де на принципах довіри і взаємоповаги, чесності та справедливості усіх учасників академічного процесу буде побудована освітня діяльність.

Академічну культуру можна вважати культурою вищої освіти, яка включає не тільки навчання, викладання і методичне забезпечення цих процесів. Академічна культура – це оволодіння різними видами і способами навчально-пізнавальної та навчально-дослідницької діяльності, готовність до переходу від теоретичного до практичного навчання, вміння раціонального читання, підготовка до занять, різних форм атестації, до досягнення успіху в професійних конкурсах, змаганнях [3].

Одним із критеріїв успіху освітньої місії науково-педагогічних працівників вищої освіти є академічна культура, що побудована на принципах академічної доброчесності. Заклади вищої освіти України будують на цінностях академічної доброчесності своє соціо-культурне середовище.

На теперішній час освітньо-виховний процес повинен містити інновації як в методиках викладання, так і у відносинах між його суб'єктами (рупорами академічної культури), що засновані на засадах етики, довіри, чесності, відповідальності, прозорості та справедливості. Тому саме зараз актуальним є дотримання принципів безперервності, наступності у формуванні академічної культури та створення середовища академічної доброчесності сучасних закладів вищої освіти. Побудова удосконаленого наукового середовища, що має на меті підвищення якості системи освіти, її модернізація за кращими міжнародними зразками сприятиме покращенню престижу закладу вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Акініна Н. Л. Академічна культура викладача ВНЗ. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. № 55. С 8-17. URL: http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23419/Akinina%20N.%20L..pdf;jsessionid=24C9C648B0AC9897656FBAD5135662AE?sequence=1.

2. Моцюк Ю. Б. Складові нової академічної культури науково-педагогічних працівників: Академічна культура. МО, 2021. №3, С. 123–128. URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/12324.

3. Пачева Н. О. Позаекономічні інститути у відтворенні соціального капіталу : монографія. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 157 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KWXNkI8AAAAJ&cstart=20&pagesize=80&sortby=pubdate&citation_for_view=KWXNkI8AAAAJ:M3NEmzRMIkIC.

4. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти : монографія Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 320 с. URL: https://bohdan-books.com/upload/iblock/714/71427a550cbe39f520325c1ea5a5d970.pdf.

Railianova V. E.,

PhD, candidat of sciences

Associate professor

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

RELEVANCE OF THE PROBLEM OF ACADEMIC BORROWING IN MODERN SCIENCE

Scientific research is something that has a great and long history. Back to Egyptian times and even earlier humanity had constantly been in search of new knowledge, this is the way civilization has been developing. Though we do not have information concerning the fact how independent scientific work was in the ages before Christ, from Herodot's papers we find out that in ancient Greece there had already existed the phenomenon "plagiarism". So, since ancient times people of "mental labor" come across it and it is not only about science, lots of famous writers and poets "sought help" in works of their counterparts or in folk creativity. Now the question is how crucial this problem is in modern science, what is the attitude to plagiarism and if it is considered a problem, what have been done to solve it.

Plagiarism is presenting someone else's work or ideas as your own, with or without their consent, by incorporating it into your work without full acknowledgement. All published and unpublished material, whether in manuscript, printed or electronic form, is covered under this definition [1]. It can be done in different ways, for example the "simplest" one is "Verbatim" or a word-for-word quotation without clear acknowledgement which sometimes is done incidentally, quite often by students who write their first scientific work; cutting and pasting from the Internet without clear acknowledgement is other type of plagiarism that is widely used by students but I am convinced it happens because youth is not taught how to carry out scientific research on the one hand, and whose work quality is not monitored in a proper way, on the other. Paraphrasing, the work of other researchers presented by altering words and changing their order, is one of the "most popular" ways of plagiarism among students now partly perhaps because many automatic programs called synonymizer can be found in internet these days. Among other types of plagiarism are

collusion, inaccurate citation, failure to acknowledge assistance or auto-plagiarism. I believe that the last one is the matter of lack of experience and can happen accidently. As "pure plagiarism", from my point of view, can be considered the case of using material written by professional agencies or other persons. It is definitely conscious action that goes against all statements and rules of academic integrity. Modern term "academic integrity" means an interdisciplinary concept that provides the foundation for every aspect and all levels of education. The term evokes strong emotions in teachers, researchers, and students - not least because it is usually associated with negative behaviors. When considering academic integrity, the discussion tends to revolve around cheating, plagiarism, dishonesty, fraud, and other academic malpractice and how best to prevent these behaviors. A more productive approach entails a focus on promoting the positive values of honesty, trust, fairness, respect, responsibility, and courage (International Center for Academic Integrity, 2013) as the intrinsically motivated drivers for ethical academic practice. Academic integrity is much more than "a student issue" and requires commitment from all stakeholders in the academic community, including undergraduate and postgraduate students, teachers, established researchers, senior managers, policymakers, support staff, and administrators [2]. Nowdays service "scientific paper on order" can be easily found in Internet and this business is very competitive, as far as I understand. But what moment it appeared at? If we go back to 2010s we reveal that it was very prestigious to have a scientific degree for people who were not in science. Someone who took governmental position or similar. This was the starting point. Surely, this practice of writing diplomas or other scientific researches instead of someone else existed before but at that point, it became business. At first glance this service was an excellent solution: scientists obtained a proper wage for their knowledge, experience and work and a client got a desirable document. However, humanity has been developing and for now more and more scientists realize that it is essential to respect themselves, first of all and respect those whose work they represent as their own. It is very important understand that the more scientific works are made "on order" the lower quality of them we have.

Struggling for pure science awareness-raising work is vital. In modern educational

and scientific world a lot of attention is paid to it and it is truly important. The more experienced scientists and those who are just at the beginning of their scientific work realize the great value of this issue, the more new great achievements world can see in.

REFERENCES

1. Bretag T. Academic integrity. Oxford research encyclopedias. 2018. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190224851.013.147. URL: https://www.ox.ac.uk/students/academic/guidance/skills/plagiarism#:~:text=Plagiarism%20is%20presenting%20someone%20else's,is%20covered%20under%20this%20definition.

Риндяєв В. І.,

канд. техн. наук, в.о. завідувача кафедри ремонту машин, експлуатації енергетичних засобів та охорони праці,

Луганський національний аграрний університет

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Розвиток суспільства в наш час засновано на наукових досягненнях в різних галузях промисловості і сільськогосподарського виробництва.. В цьому сенсі інтелектуальна власність стає невід'ємною частиною наукової діяльності фахівців, вчених, студентів. Учасникам цього творчого процесу необхідно знати, що інтелектуальна власність це багатство, яке потребує захисту з дотриманням патентного законодавства, зокрема авторського права винахідника.

Інтелектуальний продукт в розвинутих країнах світу став головним капіталом відомих фірм. Країни, які не дбають про значення інтелектуальної власності, втрачають економічний розвиток і стають залежними від провідних корпорацій. Тому майбутнім фахівцям стає необхідним володіти основами і можливостями інтелектуальної власності, знати і виконувати патентне законодавство в науковій діяльності, дбати про культуру академічної доброчесності

В нашій країні відповідно Закону України «Про авторське право і суміжні права» існує Національний орган інтелектуальної власності. «Це державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Вона здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності» [1].

Студенти Луганського національного аграрного університету при виконанні кваліфікаційної роботи розробляють нові технічні рішення у вигляді корисних моделей. Корисні моделі оформляються за встановленими вимогами стандарту. Крім того, щоб не було порушень авторсько-правового законодавства виконується

патентний пошук аналогів.

Студенти повинні знати, що впровадження інтелектуального продукту в виробництво необхідно забезпечити захистом в якості об’єкту інтелектуальної власності. Своєчасний правовий захист інтелектуального продукту з виконанням чинного законодавства може закріпити винахіднику пріоритет. В такому разі винахідник має можливість розпоряджатися і використовувати розроблений інтелектуальний продукт.

Також на етапі навчання студентам необхідно прищеплювати культуру правових знань, щодо забезпечення захисту інтелектуальної власності і дотримання академічної доброчесності. На це спрямований Закон України «Про вищу освіту», де вказано, що «заклади вищої освіти та наукові установи здійснюють заходи із запобігання академічного плагіату – оприлюдненню (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результат власного дослідження (творчості) та/або відтворенню опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтв) інших авторів без зазначення авторства» [2].

В Луганському національному аграрному університеті діють декілька наукових гуртків. Це об'єднання здобувачів вищої освіти університету, яке гарантує захист їхніх інтересів, щодо наукової діяльності, творчого пошуку і особистого розвитку.

Перед науковими гуртками стоять наступні задачі:

– поглиблення вивчення та засвоєння студентами дисциплін навчального
– плану;
– формування у студентів наукового підходу при вирішенні актуальних
– технічних задач;
– оволодіння студентами основ наукових досліджень аграрного
– обладнання, його ремонту і експлуатації;
– розвиток творчого підходу при вирішенні актуальних задач в
– сільськогосподарському виробництві;
– розвиток винахідницької діяльності студентів;

– розширення наукових і технічних знань;
– підготовка здібних студентів до вступу в аспірантуру Луганського
– національного аграрного університету.

Науковою формою роботи студентів у гуртках є:

– написання тез і статей з актуальних питань розвитку сільського
– господарства;
– участь у студентських конкурсах різного рівня;
– участь у винахідницькій роботі.

Оволодіння знаннями майбутніми фахівцями, розробляти і створювати нову вітчизняну техніку, захищати права на об'єкти інтелектуальної власності допоможе їм орієнтуватися в вимогах сучасного ринку.

Отже, підготовку майбутніх фахівців в закладах вищої освіти необхідно проводити з дотриманням законодавства щодо авторського права в науковій діяльності. Виключення плагіату в навчальних закладах дозволить підняти рівень освітнього процесу і наша держава займе достойне місце серед країн Європейського союзу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 11.07.2001р. №2627-III.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014р. №1556-VII.

Романенко О. В.,

д-р. філол. наук, доцент кафедри історії української літератури,

теорії літератури і літературної творчості,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК І АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД

Філіп В. Грей та Сара Р. Джордан у статті «Наукові керівники та академічна доброчесність: наукове керівництво як приклад і наставництво» доводять, що, «з одного боку, науковий керівник повинен бути наставником, який сприяє академічній доброчесності, з іншого – він є взірцем етичної поведінки для студента на конкретно-практичному рівні» [3, 308]. Це дослідження – лише окремий приклад вивчення взаємозв'язку між науковим керівником та здобувачем освіти у контексті формування академічної доброчесності. Воно відображає один із десяти принципів, сформульованих у 2005 року у Зальцбурзі щодо докторських програм [2], а згодом уточнених у 2010 році [4]. Зокрема, у п.2.3 ІІ Зальцбурзьких рекомендацій визначено, що індивідуальна дослідницька траєкторія аспіранта формується у межах загальної культури контролю і відповідальності, яку поділяють і наукові керівники, і здобувачі освіти [4]. Стефан Дж. Бйорд у статті «Наставники, радники та керівники: їхня роль у навчанні відповідальної дослідницької поведінки» робить висновок про те, що «старші професіонали суттєво впливають на те, як студенти і здобувачі розуміють етичні стандарти і цінності професійної спільноти. Відтак наставництво суттєво впливає на розвиток етичних уявлень молодших дослідників» [1, 467]. Ці міркування переконують: вивчення ролі наукового керівника у формуванні культури академічної доброчесності – актуальна тема для усіх рівнів освіти. І є принаймні три аспекти, які визначають успіх у формуванні моделі відносин «науковий керівник – здобувач», заснованої на засадах академічної доброчесності.

Перший аспект. Прозорість процедур призначення наукового керівника та врегулювання питань звітності здобувача освіти перед науковим керівником і

дослідницькою спільнотою закладу. Цей аспект в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (далі – КНУТШ) регулюється через процедуру призначення наукового керівника (заява здобувача дає підстави кафедрі затвердити тему дослідження і призначити наукового керівника), звітність здобувача освіти (відгук наукового керівника, узгоджений графік консультацій, тренінги «Я пишу наукову роботу» та ін.).

Другий аспект. Це написання дослідження та презентація його результатів. Здобувач освіти у КНУТШ отримує не тільки наставництво під час спілкування із науковим керівником, але й уявлення про засади академічної доброчесності. Тут важливими є: озвучення вимог до дослідження (вони затверджені вченими радами структурних підрозділів і оприлюднені на сайтах), узгодження графіку консультацій із здобувачем, вибір актуальної дослідницької проблеми з урахуванням індивідуальних інтересів студента, формулювання гіпотези і розробка плану дослідження, вибір методології. На усіх цих етапах науковий керівник акцентує на принципах академічної доброчесності, вчить критично аналізувати результати досліджень інших науковців та презентувати їх з урахуванням вимог академічної доброчесності. Науковий керівник допомагає визначити тему, актуальну у своїй галузі науки, навчає студента добирати і критично осмислювати джерела, правильно оформлювати цитати, формулювати гіпотезу і самостійні висновки з урахуванням і праць попередників, і власної дослідницької позиції. Розбудова діалогу між науковим керівником і здобувачем на засадах дискусії, врахування обопільних інтересів, аналіз етичних складових дослідження, обговорення ідей, гіпотез, доречності цитування, етапів аналізу і обробки даних – усе це дає можливість продемонструвати послідовність вимог щодо академічної доброчесності, сформувати культуру академічної дискусії, що посутньо впливає на мотивацію студента, його усвідомлене розуміння принципів підготовки наукової роботи на засадах академічної доброчесності.

Третій аспект – навчання наукових керівників. В українських закладах вищої

освіти такі тренінги фактично є мало поширеними, однак положення II Зальцбургзьких рекомендацій [4] (п. 2.3) фіксують рекомендацію про забезпечення професійного розвитку наукових керівників через формальне навчання чи неформальний обмін досвідом між науковцями. У зв'язку із цим на різних рівнях обговорюється практика подвійного чи колективного наставництва ¬для здобувачів різних рівнів освіти. Зрештою перед науковим керівником на сучасному етапі стоять виклики – імплементація результатів теоретичних досліджень у практичну сферу, трансфер знань на всеукраїнському і європейському рівнях. Без сучасних знань щодо практики наукового наставництва це неможливо. Дискусію та фаховий аналіз сучасних практик наукового наставництва можна забезпечити завдяки тренінгам для наукових керівників. Це один із перспективних напрямів у розвитку культури академічної доброчесності в українських закладах вищої освіти. Бо у відносинах «науковий керівник – здобувач освіти» зароджуються уявлення здобувача освіти про академічну доброчесність, які він потім буде підтримувати у межах чи за межами університету після завершення навчання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bird St. J. Mentors, Advisors and Supervisors: Their Role in Teaching Responsible Research Conduct. *Science and Engineering Ethics*. 2001. Vol. 7. Iss. 4. P. 455-468.

2. Bologna Seminar on «Doctoral Programmes for the European Knowledge Society». Salzburg, 3-5 February 2005. General Rapporteur's Report. URL: https://eua.eu/component/attachments/attachments.html?task=attachment&id=1881.

3. Gray Ph. W., Jordan S. R. Supervisors and Academic Integrity: Supervisors as Exemplars and Mentors. *Journal of Academic Ethics*. 2012. Vol. 10. P. 299–311.

4. Salzburg II Recommendations: European universities' achievements since 2005 in implementing the Salzburg principles. EUA Council for Doctoral Education. URL: https://eua-cde.org/downloads/publications/2010_euacde-universities-achievments-salzburg-principles.pdf.

Саркісян Г. О.,

д-р. екон. наук, доцент, декан факультету технології вина та туристичного бізнесу,

Одеський національний технологічний університет

Камушков О. С.,

д-р. екон. наук, доцент, доцент кафедри туристичного бізнесу та рекреації,

Одеський національний технологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПІД ЧАС ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ

Розглядати будь-яке явище ми починаємо з визначення. Одне з найпоширеніших визначень, яке ми можемо знайти сьогодні у мережі є визначення наведене нижче:

Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Воно є складним для розуміння багатьом здобувачам. Тому треба розібратися більш детально. Згідно законодавства України до дотримання академічної доброчесності можно поділити на три частини: посилання на джерела, контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти та об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Використання списку джерел та норми щодо оформлення посилань на джерела постійно використовуються в усіх роботах, але вимагають значних витрат ресурсів для перевірки. І не завжди здобувачі розуміють для чого ставити посилання, як вірно їх оформлювати та яке покарання вони можуть отримати.

Потрібен час та всебічне дотримання норм академічної доброчесності для розуміння всіма учасниками освітнього процесу. Не розуміння, не дотримання норм

та принципів академічної доброчесноті з боку здобувачів чи з боку викладачів може призводити до конфліктів.

В одному джерелі ми знайшли наступне просте визначення академічної доброчесності: академічна доброчесність – це відданість академічної спільноти, навіть перед лицем труднощів, шести фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності й мужності [2].

Це визначення дає можливість сформувати принципи академічної доброчесності, які, на нашу думку, вдало сформовані нижче.

Основні принципи академічної доброчесності:

– старанність, самостійність у навчанні;
– відповідальність за власні вчинки і чесне здобуття оцінок;
– толерування думок інших, взаємоповага та підтримка;
– гідна та моральна поведінка під час навчального процесу та поза ним [3].

Виникає питання – Яким чином поєднати всі принципи під час підсумкового оцінювання здобувачів? На наш погляд, це можливо досягнути поділивши процес на три частини:

перша, проходження тестування за допомогою інформаційних систем, яких зараз існує дуже багато. Наприклад, використання гейміфікації – проходження тестування під час гри. Такий метод не дає здобувачам відволікатися на пошук вірних відповідей;

друга, використання творчих завдань на основі відкритих даних: провести аналіз дослідження за певною тематикою, яке знаходить та вибирає здобувач;

третя, зробити бібліотеку підсумкових робіт з оцінками доступним для ознайомлення наступними здобувачами, які можуть виявити помилки у роботі чи оцінці.

Такий розподіл усуває можливість прояву необ’єктивності оцінювання з боку

викладача, неможливості здобувачу скористатися допомогою під час підсумкового оцінювання. А отже, заохочують здобувачів та викладачів постійно розвиватися та критично переглядати результати своє праці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text. (дата звернення 20.07.2022).

2. Академічна доброчесність у ДІВТ. URL: https://dfmrt.duit.edu.ua/about-the-institute/academic-virtue/ (дата звернення 28.07.2022).

3. Академічна доброчесність – як її пояснити учням і створити систему в школі. URL: https://nus.org.ua/articles/akademichna-dobrochesnist-yak-yiyi-poyasnyty-uchnyam-i-stvoryty-systemu-v-shkoli/ (дата звернення 25.07.2022).

Священко З. В.,
д-р. іст. наук, професор кафедри всесвітньої історії
та методик навчання,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Куценко С. Ю.,
канд. іст. наук, старший викладач
кафедри всесвітньої історії та методик навчання,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ВІДЕОФАЙЛІВ НА ІСТОРИЧНУ ТЕМАТИКУ ЩОДО ЇХ ОРИГІНАЛЬНОСТІ

На сьогодні вже є очевидним, що мережа Інтернет для історика в його роботі є не просто корисним середовищем для інформаційної активності, а й необхідною умовою для ефективного проведення наукових досліджень. Особливо це стосується дослідження сучасної історії України та світу, події якої в першу чергу висвітлюються в Інтернет-просторі. В той же час, ще далеко не всі знають як потрібно правильно використовувати інформаційні можливості мережі Інтернет в професійній практиці дослідника.

Історики розрізняють історичні джерела за типами, видами, підвидами тощо. Одним із сучасних типів історичних джерел є аудіовізуальні – відео-, фото- та аудіодокументи (фонодокументи) [3].

Серед різних видів електронних джерел (тексту, відео, зображення, фотографії, аудіофайлів) найскладніше визначити першоджерело, і, відповідно, достовірність отриманої інформації представленої у відеоматеріалах. Декілька нескладних змін або монтажних прийомів у програмах для відеомонтажу роблять неможливим перевірити відео на оригінальність.

У першу чергу недостовірність інформації у відео можна визначити за

допомогою аналітичних інструментів. Наприклад, якщо розглядати відеохостинг YouTube, аналітична діяльність передбачає перегляд інформації про акаунт користувача, які відео він поширює, хто і як їх коментує та наявність відповідей автора каналу на коментарі. Одним із факторів, що вказує на потребу в додатковій перевірці відео на його оригінальність є наявність великої кількості подібних коментарів залишених із бот-акаунтів (неіснуючих користувачів) із схвальним спрямуванням. Боти також можуть використовуватися в інформаційній боротьбі для блокування перевіреної інформації із офіційних джерел.

Наприклад, на YouTube двічі блокувався канал полтавського телеканалу PTV UA, а трансляції каналу у Facebook видалялася через висвітлення широкомасштабного вторгнення рф на територію України [4].

Одним із найпростіших способів для перевірки відеоматеріалів на їх автентичність є перегляд метаданих файлів. Хоча перевірка метаданих відео не завжди є достовірною для спростування або підтвердження інформації у відео. Але важливо пам'ятати, що перевірка достовірності контенту з мережі Інтернет – це завжди процес, за якого вся інформація, що «збирається» з різних джерел завжди має перевіряється за допомогою різних інструментів. І чим більше інструментів задіяно в цьому процесі, тим більшою є вірогідність того, що інформація є достовірною.

Метадані відео містять інформацію про ім'я, розмір файлу, час створення, ім'я обробника. У разі перевірки фотографій до метаданих додається ще інформація від пристроїв (так звані EXIF-дані), якими вони були зроблені.

Перевірити метадані файлу досить просто. Насамперед це можна зробити засобами операційної системи Windows.

Необхідно завантажити відео на комп’ютер потім натиснути на ньому правою клавішею миші для обрання пункту «Властивості» у спливаючому меню. У пункті «Властивості» для перевірки метаданих відео необхідно вибрати вкладку «Докладно».

Наприклад, досліджуючи метадані відеозвернення ватажків «ЛДНР» Дениса

Пушиліна та Леоніда Пасічника щодо евакуації до росії жителів тимчасово непідконтрольних територій України журналісти вказали, що відео було записано завчасно, а саме 16 лютого. Хоча Пушилін у своїй промові акцентував на тому, що він говорить це «сьогодні, 18 лютого».

Журналістка телеканалу «Настоящее время» Ірина Ромалійська на своїй сторінці у Facebook опублікувала відповідні скриншоти метаданих відео [2].

Але для більш швидкого і ефективного аналізу метаданих необхідно використовувати спеціальні онлайн-ресурси. Одним з таких ресурсів є metadata2go.com. Для перевірки метаданих відео необхідно перетягнути або завантажити файл і потім натиснути кнопку «Розпочати аналіз файлу».

Наприклад, журналістам видання «Фокус» скориставшись сервісом перевірки метаданих Metadata2go вдалося викрити черговий фейк російських журналістів про мінування мосту українськими військовими, яким переміщатимуться біженці з ОРДЛО [1].

Перевірити першоджерело інформації представленої у відео можна використовуючи можливості плагіну InVID (In Video Veritas). Як стверджують його автори, плагін був розроблений як перевірочний «швейцарський армійський ніж, що за якістю та мультифункціональністю є найкращими у сегменті військових ножів», який допомагає журналістам та іншим фахівцям із медіа заощадити час і є досить ефективним засобом для перевірки фактів у соціальних мережах, особливо під час перевірки відео та зображень [5]. Інтерфейс плагіну представлений лише англійською, французькою, іспанською та грецькою мовами, що може створювати труднощі для тих, хто не є носієм цих мов. Розширення доступне для браузерів Firefox та Chrome. За його допомогою можна перевіряти відеоконтент не тільки з YouTube, але й з соціальних мереж Facebook або Twitter. Додатково для визначення автентичності відео плагін розбиває відео на кадри та проводить зворотній пошук у Google та інших пошукових системах, що дозволяє знайти першоджерело зображення. Одним з обмежень цього плагіна є те, що якщо відео за тривалістю

більше тридцяти хвилин, система не розпочинає обробляти і видає помилку «Тривалість відео долає обмеження».

Отже, мережа Інтернет перестала бути просто сховищем для зберігання і передавання великих обсягів інформації, а стала невід'ємною частиною наукового простору і, відповідно, розширила можливості для реалізації інноваційних процесів у цій сфері. Ефективний пошук та відбір електронної інформації для проведення дослідження у професійній діяльності історика має стати невід'ємною складовою для формування його інформаційно-цифрової компетентності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Відео про мінування мосту на шляху евакуації біженців з ОРДЛО зняли у 2019 році [Електронний ресурс]. Офіційний сайт – Інтернет-видання «Фокус». URL: https://focus.ua/uk/voennye-novosti/507170-video-o-minirovanii-mosta-na-puti-evakuacii-bezhencev-iz-ordlo-bylo-snyato-v-2019-godu.

2. Звернення про «евакуацію» ватажки «ДНР» і «ЛНР» записали ще 16 лютого – на це вказали метадані [Електронний ресурс]. Офіційний сайт – «5 канал» – український інформаційно–просвітницький телеканал. URL: https://www.5.ua/regiony/zvernennia-pro-evakuatsiiu-vatazhky-dnr-i-lnr-zapysaly-shche-16-liutoho-na-tse-vkazaly-metadani-268610.html.

3. Історичне джерело [Електронний ресурс]. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5_%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%BE.

4. Через скарги російських ботів YouTube двічі блокував акаунт полтавського телеканалу PTV UA [Електронний ресурс]. Офіційний сайт – Інституту масової інформації. URL: https://imi.org.ua/news/cherez-skargy-rosijskyh-botiv-youtube-dvichi-blokuvav-akaunt-poltavskogo-telekanalu-ptv-ua-i44534.

5. InVID Verification Plugin [Electronic resource]. Official site –inVID-project. URL : https://www.invid-project.eu/tools-and-services/invid-verification-plugin/.

Сергєєнко О. М.,

канд. пед. наук, проректор з навчальної роботи,

Комунальний заклад вищої освіти Київської обласної ради

«Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Дідук І. А.,

канд. психол. наук, викладач,

Комунальний заклад вищої освіти Київської обласної ради

«Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Цепух І.О.,

викл.-м-т., голова предметної (циклової) комісії

«Фортепіано та концертмейстерство»,

Комунальний заклад вищої освіти Київської обласної ради

«Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Процес формування особистості для нас тісно пов'язаний з такою етично-моральною цінністю як чесність, а становлення особистості студента - з академічною доброчесністю. Чеснотою, яка полягає у бажанні навчатися та вдосконалюватися на основі довіри та поваги, у вмінні розставляти вірні пріоритети, у здатності, незважаючи ні на які навчальні ситуації, залишатися вірним академічним обов’язкам, у готовності бути чесним та справедливим. Саме ці цінності Міжнародним центром академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, Університеті Клемсон у Південній Каролініі визначені основою академічної доброчесності [1]. І саме у такий спосіб закладається фундамент відповідальної поведінки студента як у навчанні зокрема, так і в професійному становленні загалом.

Іншими словами, без академічної доброчесності не можливо забезпечити якісну освіту. Наукове стажування ще раз, на конкретних прикладах, зміцнило нашу думку про те, що принципи академічної доброчесності слід активно впроваджувати в освітній процес України. Цінною є думка Юнгсупа Кіма, учасника Міжнародного

центру академічної доброчесності, що академічна доброчесність є способом змінити цей світ на краще і розпочинати такі зміни варто саме в освітніх закладав [1]. Однак практика впровадження принципів академічної доброчесності стикається з певними проблемами, зокрема, з – мотиваційними та організаційними.

Розглядаючи академічну доброчесність, можна впевнено стверджувати, що саме мотивація є визначальним її чинником. Тобто, саме академічні мотиви лежать в основі усвідомлення студентами таких освітніх цінностей як довіра, повага, справедливість, відповідальність та мужність. Мова йде про внутрішні і зовнішні рушійні сили, які спонукають студента здобувати освіту та професію [2]. При цьому доброчесність стає гарантією якісних знань та ознакою успішного освітнього процесу. Тому так важливо знати мотиви, які спонукають/ускладнюють дотримання студентами принципів академічної доброчесності.

За результати проведеного серед студентів академії опитування «Ставлення до академічної доброчесності» виявлено, що існує чотири основних групи мотивів, які ведуть до академічних порушень. А саме, навчання заради отримання винагороди, недостатній рівень навиків організації свого часу, тиск з боку викладачів та необ'єктивне оцінювання, тривожні особистісні стани. Так, серед причин порушення академічної доброчесності студенти зазначають «прагнення отримати високі оцінки будь-яким способом», «брак часу», «невпевненість у власних силах», «почуття безпорадності». Така ситуація провокує почуття взаємної недовіри учасників освітнього процесу. Томаш Фолтинек, голова правління Європейської Мережі Академічної Доброчесності, у своєму виступі на науковому стажуванні «Причини, наслідки та попередження наукових проступків» представив результати свого дослідження про уявлення студентів і викладачів про плагіат та влучно назвав таку ситуацію нерівним партнерством [3].

При цьому у студентів часто спостерігається байдуже ставлення до проявів академічних порушень (виправдання списувань, відсутність осуду таких дій, негативне ставлення до чужих успіхів, не знання про наслідки порушень). Все це нівелює в освітньому просторі принципи академічної доброчесності та толерує

нейтральне ставлення до порушень.

Відповідно можна виділити такі типи академічних мотивів:

1) ситуативний, коли переважають вузькі зовнішні мотиви;

2) усвідомлений, коли переважають внутрішні мотиви партнерської взаємодії;

3) конформістський, коли відбувається толерування проявів не доброчесності.

Результати досліджень дозволили з'ясувати, що у системі мотивів домінують ситуативний та конформістський типи, які часто провокують хибні навчальні рішення [2].

Відповідно, можна констатувати, що традиційна освіта фокусує та масштабує ті академічні мотиви, які ускладнюють отримання якісної освіти на засадах доброчесності. Тому так важливо освітнім закладам України впроваджувати досвід становлення принципів академічної доброчесності в інших країнах. Цінним підходом при цьому є також організація самоосвітньої діяльності студентів.

Розуміння необхідності самоосвіти у діяльнісному аспекті, як індивідуального, самостійного, цілеспрямованого процесу, що сприяє не тільки оволодінню системою знань, а і умінню шукати та критично оцінювати інформацію стає особливо важливим із введенням в освітній, науковий оббіг понять «академічної доброчесності», «академічного письма». Власна внутрішня мотивація сприяє орієнтації на внутрішні потреби та запити у особистісному розвитку та професійному вдосконаленні, зовнішня - контролю з боку різних інституцій у питанні дотримання правил академічної доброчесності та врешті-решт дає розуміння понять культури самоосвітньої діяльності, культури поводження у науковому середовищі. У такий спосіб у студентів формуються усвідомлені академічні мотиви. Як безперечно актуальним у питанні поширення академічної доброчесності слід визначити формування у студентів умінь і навичок діяльності у мережі Інтернет, навчання стратегіям інформаційного пошуку, критичної оцінки інформації, бібліотечної та інформаційної евристики завдяки яким формуються знання про систему інформаційних ресурсів: навчальних, наукових, нормативних, довідкових, спеціальних (фахових), електронних бібліотек (журналів), каталогів, електронних

реферативних і повнотекстових баз даних. У процесі роботи виконання самостійної роботи з різних дисциплін здобувачі освіти знайомляться з нормами інтелектуальної власності при доступі до електронних ресурсів.

Досвід роботи зі студентством показує, що значна частина здобувачів освіти тільки під час навчання починає усвідомлювати необхідність оволодіння метанавичками, зокрема soft skills. Так, у роботі з текстами доречне складання «Технологічних карт», наприклад, «Цитування», «Реферат», «Рецензія», «Методи і прийоми раціонального конспектування». Подібні завдання дають змогу навчитися раціонально працювати з різноманітними ресурсами, уникати копіювання, списування, розвивають самостійне мислення, вчать аналізувати, узагальнювати інформацію [4].

Таким чином, впровадження академічної доброчесності як засадничої цінності української вищої освіти варто реалізовувати через підхід самоосвітньої діяльності. Саме у такий спосіб у здобувачів вищої освіти формуються усвідомлені академічні мотиви та метанавички.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фішман Т. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Міжнародний центр академічної доброчесності, 1999. 39 с. URL: http://surl.li/coaur. (дата звернення: 15.07.2022).

2. Дідук І. А. Академічна мотивація як чинник інтеграції здобувачів вищої освіти в європейський освітній простір. SCIENTIFIC COLLECTION «INTERCONF», 2021. № 66. С. 135-139. URL: http://surl.li/bdvkc. (дата звернення: 15.07.2022).

3. Foltýnek T. Do students think what teachers think about plagiarism? International Journal for Educational Integrity, 2014. Vol. 10. No. 1. PP. 21-30. URL: https://cutt.ly/9Zj27zG. (дата звернення: 16.07.2022).

4. Сергєєнко О.М. Формування культури самоосвітньої діяльності студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі професійної підготовки: дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2013. 280 с.

Стицюк Н. В.,

канд. філос. наук, доцент кафедри соціальної медицини

та громадського здоров'я,

Івано-Франківський національний медичний університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА ПРАКТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ

Стрімкі зміни, що відбуваються в процесі трансформації системи вищої освіти в Україні є наслідком взаємодії найрізноманітніших чинників. Процес здобуття і формування та практичної реалізації знань як теорія і практика вищої освіти мають на меті не лише формування висококласних спеціалістів різних сфер, але й процес генерації нових знань, підкріплених, без сумніву, отриманими.

Академічна доброчесність є тим суспільним ідеалом, який повинен протистояти надмірній комерціалізації університетів, їх інтенсивній бюрократизації, які руйнують не лише спроможність виконати свою соціальну місію, але й логіку їх існування. Порушення принципів академічної взаємодії, підрив корпоративної солідарності і довіри, скорочення професійного залучення, низька зацікавленість в активній діяльності академічної спільноти — все це стає наслідком обмеженості автономності академічного простору [1].

Нова редакція Закону України «Про вищу освіту» [2] створила можливості для побудови реальної автономії вищих навчальних закладів в Україні, створення ефективного механізму забезпечення академічної чесності та якості діяльності, звуження поля потенційної корупції та залучення стейкхолдерів до державно-громадського управління сферою вищої освіти.

Серед фундаментальних цінностей академічної доброчесності, фактично, її етичних передумов, варто назвати [3]:

- чесність (honesty);

- довіра (trust);
- справедливість (fairness);
- повага (respect);
- відповідальність (responsibility);
- підзвітність (accountability);
- мужність [Бухарестська Декларація з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні, 2004].

В статті «Викладачі та академічна доброчесність (Ґері Па, 1997 р.) вперше було опубліковано так звані «Десять принципів академічної доброчесності для викладачів» [4]:

1. Утверджувати важливість академічної доброчесності.

Заклади вищої освіти покликані бути поборниками істини. Члени професорсько-викладацького колективу мають забезпечувати необхідні умови, щоб справа відшукування та утвердження істини ґрунтувалася на певних ключових цінностях, які включають ретельність, коректність і чесність.

2. Плекати любов до навчання.

Відданість академічній доброчесності є взаємопов'язана з високими академічними стандартами. Більшість студентів якнайкраще розкривають свої таланти й здібності тоді, коли академічна робота буде складною, актуальною, корисною та справедливо оціненою – «добре роби, добре й буде».

3. Ставитися до студентів як до самостійної особистості.

Професорсько-викладацький склад повинен ставитися до студентів як до зрілих і самостійних особистостей. Іншими словами, кожен студент заслуговує на особисту увагу й повагу, водночас, намагаючись виправдати її. Загалом студенти відповідають взаємністю і поважають кращі якості своїх наставників, у тому числі їхню відданість академічній доброчесності, хай не завжди зручну для самих студентів – «Ти гідний

поваги і довіри. Але й мусиш виправдати її».

4. Створювати атмосферу довіри.

Більшість студентів є зрілими дорослими людьми, які цінують середовище, вільне від свавільних правил і тривіальних завдань, де довіра завойовується й надається. Таким чином, становлячись в такій атмосфері, неминуче хочеться не зрадити довіри.

5. Заохочувати відповідальність студентів за академічну доброчесність.

При належному спрямуванні студентам можна надавати значні повноваження у сфері сприяння та захисту найвищих стандартів академічної доброчесності. Студенти воліють працювати в спільнотах, де конкуренція є справедливою, чесність користується повагою, а нечесна поведінка карається. Іншими словами – «Якщо можна іншим безкарно, то чому не можна мені?»

6. Формулювати чіткі очікування для студентів.

Професори й викладачі є тими, хто несе найбільшу відповідальність за створення та розвиток освітнього середовища і досвіду. Більшість студентів хочуть мати чіткі настанови та вітають їх присутність у програмах курсів, які ретельно пояснюються викладачами в класі. Тобто, важливо «розповісти правила гри».

7. Розробляти справедливі та релевантні форми оцінювання.

Студенти очікують, що їхня академічна робота буде оцінюватися повно і справедливо. Професори й викладачі мають використовувати (а також постійно критично переглядати й доопрацьовувати) такі форми оцінювання, які вимагають активного і творчого мислення та просувають навчальні можливості для студентів. Таким чином, важливою є «чесна гра».

8. Обмежувати можливості для академічної нечесності.

Попередження є критично важливою стратегією захисту від академічної нечесності. Студенти не повинні мати спокуси або стимули до вчинення академічної

нечесності через неоднозначні правила, невизначені чи нереалістичні стандарти співпраці, неналежне управління навчальним середовищем або слабку безпеку під час іспитів. Іншими словами «не ставити тістечко перед голодним».

9. Кидати виклик академічній нечесності, коли такі випадки трапляються.

Студенти спостерігають за тим, як поводяться професори та викладачі, які цінності вони підтримують. Члени професорсько-викладацького колективу, які ігнорують випадки академічної нечесності або ставляться до цього як до дрібної прикрості, дають зрозуміти, що ключові цінності академічного життя, і загалом життя в суспільстві, не варті значних зусиль для їх дотримання. Тобто, «не залишати винного без покарання».

10. Допомагати визначити та підтримувати загально університетські стандарти академічної доброчесності.

Випадки академічної нечесності, вчиненої окремими студентами, можуть траплятися в штучно визначених підрозділах факультетів та інститутів. І хоча професори та викладачі мають бути первинними взірцями поведінки щодо академічної доброчесності, відповідальність за визначення, поширення та захист академічної доброчесності має бути справою всієї спільноти: «ми всі гравці однієї команди».

ВИСНОВКИ Формування академічної доброчесності є складним процесом, з необхідними передумовами не лише фактичного, документального, правового характеру, але й з цілою низкою етичних цінностей, серед яких варто окреслити чесність, повагу, в тому числі і самоповагу, довіру, справедливість. Без наявності їх як у професорсько-викладацького складу, так і в студентів неможливо говорити про реальну практику академічної доброчесності. Окрім того, академічна доброчесність як практика передбачає собою і цілу низку внутрішніх «правил гри», реалізація яких відбувається в кожному конкретно взятому освітньому середовищі. І, власне, лише

тоді академічна доброчесність зможе стати не лише теоретичною примарою, але і реальним рушієм якісних змін як в ЗВО, так і на всіх інших щаблях освітнього процесу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

2. Закон України «Про Освіту». Стаття 42 „Академічна доброчесність”. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3.

3. «Фундаментальні цінності». Проект сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP, ACTR/ACCELS. URL: https://www.academicintegrity.org/wp content/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Ukrainian.pdf.

4. Академічна доброчесність: виклики сучасності / збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 –13.10.2018). Варшава. 2018. 162 с.

Tashchenko A. Iu.

Candidate of Sociological Sciences (Ph.D. in Sociology), Assistant Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ACADEMIC VIOLATIONS AS A CONSEQUENCE OF DEMANDING DIGNITY

Whether a certain phenomenon is of interest to the public or not, it is evidenced by its institutionalisation degree. Presence of the International Center for Academic Integrity, as well as a number of other global and national fighters [3], shows the significance of preventing academic violations. Recent and titular publications of the mentioned Center should make readers think of the violations as a systemic phenomenon. It extends far beyond the academic environment, into various social relationships – between parents and children [4], employees [7], fellow citizens [12], etc. Therefore, the reasons must be pervasive throughout the system of relations too.

Let us accept the concern about the facts of pseudo-scientific publishing [1], and look at the typical peer review policies declared in different scientific journals (see Table 1). In your opinion, which journal is the strictest? Which is the most prestigious? Which is the most loyal to authors?

Table 1. Comparison of academic review policies (three cases)

JOURNAL	***REVIEW POLICIES***
Humanities and Social Sciences Communi-cations	«Before starting to review a paper for the journal please familiarise yourself with the journal's criteria for publication. Your recommendation must be based *exclusively* on those criteria» [11]. «**Criteria for publication** To be published in the journal, a paper must satisfy all of these criteria: 1. Report research that is within the journal's scope; 2. Pose a clear and valid research question; 3. Be academically sound in methodology and analysis; 4. Provide appropriate evidence or reasoning for the conclusions; 5. Make a contribution to the literature—irrespective to magnitude (we do not consider abstracts and internet preprints to compromise this); 6. Be presented in an intelligible fashion and in standard English. Reviewers and Editors are requested to scrutinise a paper on the basis of the above criteria alone. Judgements of perceived importance, significance or impact should not

	inform your recommendation; the research community makes such assessments after publication. If a paper has been sent out for peer review this implies that the Editors consider it to be within the journal's scope (*here and above, underlined by me – A.T.*)» [10].
European Socio-Legal and Humani-tarian Studies	«**Criteria for article's review**: • compliance with subject matter of the journal; • research topicality; • novelty; • practical value of research results; (*here and above, underlined by me – A.T.)* • degree of resolution of the research target; • comprehensibility of presented material; • comprehensibility of illustrated materials; • reasonableness of conclusions; • degree of article's content presentation in summary» [8].
State and Regions. Series: Social Communi-cations	«The content of the review should reflect the following main provisions a) originality and relevance of the article; b) the degree of scientific innovation of the research (what has been proven, received, established, determined, proposed for the first time, or improved, or acquired further development, etc.); c) the significance of the results obtained for further development of the theory and practice of the scientific field; (*here and above, underlined by me – A.T.)* d) appropriateness and correctness of the use of methods and material that reveal the content of the study and its statistical data; e) completeness of the coverage of theoretical and experimental material; the relevance of the results obtained to the investigated realities; f) correspondence of the conclusions to the purpose and objectives of the research; g) the quality of working out literary sources and drawing up the list of sources (references); h) the correspondence of the article as a whole and its separate elements (text, tables, illustrative material, bibliographic references) to the established volume and length set by the editors; i) the quality of the general appearance of the article (scientific style, accepted terminology, clarity of formulation, comprehension for perception, logical, argumentative, etc.)» [5].

The first journal proves by its own example that control, prestige, and recognition of the author's (and editor's) dignity go hand in hand, and this should be a norm. One of the fundamental values of integrity is respect [6]. It is logical that academics should practice it regarding their colleagues, and the lack of respect should lead to sanctioning against

violators. But I am solidarised with Luis Enrique Portales Derbez's «assumption that we are all "good" by nature, although we live in a world that seems to reward those who evade the law » [9]. So, following him, and also Francis Fukuyama with his «politics of resentment» concept [2], I stand on view that violation is just a typical suboptimal response to previous disrespect from other people. In particular, to the arbitrariness of the reviewers. More humane academic politics are worthy to implement overall so that academics themselves will want to do the same.

REFERENCES

1. Вайнман Т., Сааков В. Як уникнути фейків у науці. *DW.COM*. URL: https://www.dw.com/uk/як-уникнути-фейків-у-науці/a-46080873 (date of access: 23.07.2022).

2. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості / пер. з англ. Т. Сахно. Київ : Наш Формат, 2020. 192 с.

3. Bertram Gallant T. Cheating Academic Integrity. *International Center for Academic Integrity*. URL: https://academicintegrity.org/resources/blog/99-2022/may-2022/369-cheating-academic-integrity (date of access: 23.07.2022).

4. Cullen C. An Open Letter to Parents. *International Center for Academic Integrity*. URL: https://academicintegrity.org/resources/blog/101-2022/july-2022/374-an-open-letter-to-parents (date of access: 23.07.2022).

5. Editorial Policies: Peer Review Procedure. *State and Regions. Series: Social Communications*. URL: http://www.zhu.edu.ua/journal_cpu/index.php/der_sc/about/editorialPolicies#peerReviewProcess (date of access: 23.07.2022).

6. Fundamental Values. *International Center for Academic Integrity*. URL: https://academicintegrity.org/resources/fundamental-values (date of access: 23.07.2022).

7. Hood S. Academic and Workplace Integrity. *International Center for Academic Integrity*. URL: https://academicintegrity.org/resources/blog/99-2022/may-2022/368-academic-and-workplace-integrity (date of access: 23.07.2022).

8. Peer Review. *European Socio-Legal and Humanitarian Studies*. URL: http://ehs-journal.ro/peer-reviews (date of access: 23.07.2022).

9. Portales Derbez L. E. Is integrity really incentivized and rewarded?. *International Center for Academic Integrity*. URL: https://academicintegrity.org/resources/blog/313-is-integrity-really-incentivized-and-rewarded (date of access: 23.07.2022).

10. Referee instructions: Criteria for publication. *Humanities and Social Sciences Communications. Nature*. URL: https://www.nature.com/palcomms/for-referees#Criteria%20for%20publication (date of access: 23.07.2022).

11. Referee instructions: Elements of a reviewer report. *Humanities and Social Sciences Communications. Nature*. URL: https://www.nature.com/palcomms/for-referees#Elements%20of%20a%20reviewer%20report (date of access: 23.07.2022).

12. Rickard B. Academic Integrity: A Proactive Lesson in Risk and Reward. *International Center for Academic Integrity*. URL: https://academicintegrity.org/resources/blog/99-2022/may-2022/367-academic-integrity-a-proactive-lesson-in-risk-and-reward (date of access: 23.07.2022).

Терешко І. Г.,

канд. пед. наук, доцент кафедри

хореографії та художньої культури,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасна європейська освітньо-наукова політика актуалізувала академічну доброчесність як обов'язкову етичну поведінку дослідника. Про важливість окресленої проблематики йдеться у матеріалах Світової конференції з дослідницької доброчесності (2010 р.), «Висновках Ради ЄС щодо дослідницької доброчесності» (2015), програмі фінансування наукових проєктів ЄС «Горизонт 2020», Європейському кодексі дослідницької доброчесності тощо.

Вибір нашим суспільством шляхів інтеграції з ЄС, що посилило необхідність дотримання правил академічної доброчесності, знайшло відображення у Законі України про «Про освіту», де академічна доброчесність розтлумачується як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2].

Розробкою теоретичних, методологічних та практичних аспектів проблеми підтримки академічної доброчесності займаються А. Артюхов, І. Дегтярьова, С. Квіт, Н. Коляда, С. Курбатов, І. Совсун, М. Стріха, Т. Фініков, О. Шаров та ін. Американська рада з міжнародної освіти нині реалізує Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP), в межах діяльності якої відбувається широка просвітницька робота з провадження і застосування досвіду США та країн ЄС для підвищення якості освітніх і наукових досліджень в нашій державі.

Розглянемо, як це питання реалізується у чинній освітній законодавчій базі країн Європи. Зокрема, у Висновках Ради ЄС академічна доброчесність визнається

політичним пріоритетом на державному і комунітарному рівнях. Пропонується спрямування зусиль на впровадження основних принципів Європейського кодексу дослідницької доброчесності, серед яких: об'єктивність, чесність, надійність, сумлінність, справедливість, неупередженість та незалежність, відкрита наукова комунікація, відповідальність перед майбутніми поколіннями науковців тощо [2, с. 134].

У Грантовій угоді програми фінансування наукових досліджень (Horizon 2020 Model Grant Agreement) визначаються нові правила їх фінансування, серед яких акцентується на дотриманні найвищих стандартів дослідницької доброчесності [2]. На думку К. Моедаша, «нові правила допоможуть просувати культуру дослідницької доброчесності і транспарентності у всіх дослідницьких організаціях. Це не тільки посилить дослідницьку досконаліть, але й надалі доводитиме широкій громадськості, що Європейська наука не розчаровує» [3]. Все це свідчить про те, проблема академічної доброчесності останнім часом є наскрізною в науково-освітній політиці країн Європи.

У 2017 р. було доопрацьовано та опубліковано новий Європейський кодекс дослідницької доброчесності, де визначаються основоположні принципи доброчесності, належні дослідницькі моделі поведінки та головні патології порушення підвалин доброчесності.

Фундаментальними принципами дослідницької доброчесності визнано: «надійність у забезпеченні якості наукового дослідження, відображене в його побудові, методології, аналізі та використанні ресурсів; чесність у розробці, виконанні, рецензуванні, звітуванні та оприлюдненні дослідження у прозорий, чесний, вичерпний та неупереджений спосіб; повага до колег, учасників дослідницького процесу, суспільства, екосистем, культурного наслідда та навколишнього середовища; відповідальність за дослідження від ідеї до публікації, за управління та організацію дослідження, за навчання, наукове керівництво і наставництво та ін.» [4].

Правила поведінки окреслено у такому контексті: «доброчесність у науковому середовищі (спільноті); доброчесність у навчанні, науковому керівництво та наставництві (менторингу); доброчесність дослідницьких процедур; безпека (обережність) у наукових дослідженнях; доброчесність в роботі та управлінні даними; доброчесність у науковій співпраці; доброчесність у публікації та розповсюдженні результатів наукових досліджень; доброчесність у рецензуванні, оцінюванні (експертизі) та редагуванні» [4].

У Кодексі презентовано вимоги до навчання, наукового керівництва та наставництва, де наголошується на високоякісній підготовці (навчанні) щодо виконання наукового дослідження, розробці відповідного та адекватного навчання з академічної доброчесності й етики, забезпеченні належного інформування всіх учасників про зміст відповідних кодексів та нормативно-правових документів [4].

Таким чином, огляд європейської освітньо-нормативної бази дає змогу зробити висновок, що проблема академічної доброчесності нині є однією з найприоритетніших напрямків освітньої політики на національному та інституційному рівнях. Високоякісна і науково-досконала академічна доброчесність становитиме підмурівок Європейського дослідницького простору.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. [за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової]. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

2. Про освіту: Закон України від. 19.01.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 28.07.2022).

3. Commission moves to strengthen research integrity, Brussels, 22 July 2016. URL: http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg (дата звернення: 28.07.2022).

4. The European Code of Conduct for Research Intregrity Revised Edition, Berlin 2017. URL: http://www.allea.org/wpcontent/uploads/. (дата звернення: 28.07.2022).

Tiutiunnyk V.,

postgraduate student of the third year of studying of the law department

East Ukrainian Volodymyr Dahl National University

GLOBAL TRENDS IN IMPLEMENTING ACADEMIC INTEGRITY: THE EXPERIENCE OF FRANCE

The identification of general trends in the development of academic integrity of future specialists among all universities in Europe, is constantly in under attention of scientific circles. The general trends in the development of academic integrity of future specialists (which are universal for universities in Europe) include the following: globalization, decentralization of education, introduction of professional ethics, deontology into the educational process, internationalization, informatization. Specific trends (only for French universities, related to certain ideas) include the following: dominance, compliance with standards and recommendations for quality assurance in the space of higher education; development by the accreditation commission of standardized procedures for evaluating the policy of higher educational institutions in the field of academic integrity; introduction of educational methods with the aim of improving the qualifications of teachers in matters of modern academic writing and increasing their motivation in applying such methods in work; wide use of the culture of academic writing (including academic writing in a foreign language) in order to strengthen one's own argumentation of the facts that the scientist researches; improving the quality of researchers' scientific publications due to compliance with the requirements for the structure of scientific articles, in particular according to the IMRaD model (introduction - methods - results - discussion); introduction of educational online trainings on the correct substantiation and presentation of the author's scientific achievements, including citing his scientific works and spreading this practice among the entire educational community and individual university communities; partnership between higher education institutions and business entities - potential employers, which will contribute to the training of highly qualified specialists who will be completely employed. This will also contribute to the formation of a competitive environment for student youth,

stimulating them to acquire knowledge and acquire practical skills at a high-demand profession, choosing a place of work [1, 2].

In the context of academic integrity, we can emphasize on the tendency of influence on the public opinion of the academic community, the tendency of constant improvement. Market transformation processes demonstrate the devaluation of those values that represent common social goods, including knowledge. Their place is being gradually replaced by market values. Thus, individuals in their activities are guided by expediency and success, they are not following moral imperatives and religious commandments. However, this does not give them the right to neglect academic norms, fair and honest relationships in educational institutions. Academic integrity should include respect for the individual, his/her dignity, conscientiousness in scientific activities, and ethical behaviour performing duties.

The main reason for the academic dishonesty of future specialists of French universities is due to the motivation of being at a higher education institution. It is just "being in the institution", as only a third of the respondents indicate that they aim to gain professional knowledge, so they are eager to learn. A healthy academic culture is a reason for the successful society development. It is expressed in written and unwritten norms recognized by the academic community and is determined by a wide range of phenomena that regulate and determine the life of academic institutions based on established traditions, agreements, and customs. And now it is the time for self-reflection of the university community, the time to search for problems and ways to eliminate them [3, p. 287].

Academic integrity is a certain indicator not only of social and economic, cultural, but also of a democratic society. As a category, it is distinguished by its multidimensionality, which means a combination of both relevant fundamental values and mechanisms and tools for their provision and promotion. General trends in the development of academic integrity of future specialists for universities in Europe and France in particular include globalization, decentralization of education, introduction of professional ethics, deontology in the educational process, internationalization and informatization, compliance with standards

and recommendations for ensuring the quality of higher education; development of standardized procedures for evaluating the policy of higher education institutions in the field of academic integrity; introduction of educational methods with the aim of improving teachers qualifications in matters of modern academic writing and increasing their motivation in applying such methods in work; widespread use of the culture of academic writing, improving the quality of researchers' scientific publications due to compliance with the requirements for the structure of scientific articles; introduction of educational online trainings, partnership between institutions of higher education and subjects of economic activity. This contributes to the formation of a competitive environment for student youth, stimulating them to acquire knowledge and acquire practical professional skills. The implementation of academic integrity in the scientific life of Ukraine is an urgent need for the modern development of the academic environment. Systematic prevention of violations of academic behaviour should be the norm for our academic life. Modern challenges of the time have a rather strong influence on the principles and main components of integrity; therefore, it is possible to overcome them only under the conditions of an integrated approach: international, national, branch and local ones.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Berthet V. Les 6 règles de l’honnêteté intellectuelle [Електронний ресурс]. 2015. URL: https://www.linkedin.com/pulse/les-6-r%C3%A8gles-de-lhonn%C3%AAtet%C3%A9-intellectuelle-vincent-berthet (a of 01.08.2022).

2. Code de la propriété intellectuelle Version consolidée au 1 juillet 2017. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT0000060- 69414 (дата звернення: 09.08.2019).

3. Koycheva T. Novel approaches to form the corporate culture in pedagogical universities. *Computer Modelling and New Technologies*. 2014. № 18 (2), С. 286–289.

Фекета І. Ю.,

канд. біол. наук, доцент кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»

ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СТУДЕНТІВ - ГЕОГРАФІВ ДВНЗ «УжНУ»

Сучасний науковий освітній процес тісно пов'язаний із легкодоступністю інформації. Розвиток науки не можливий без спілкування і інформації.

В Ужгородському національному університеті студенти забезпечені правом, за Законом України «Про освіту» [1] отримати освіту, через опанування дисциплін, що забезпечуються випусковими кафедрами, згідно освітніх програм.

У Законі України «Про освіту» стаття 42 поняття академічної доброчесності трактується як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

Законом чітко прописано можливість отримати якісну освіту, яка сформує висококваліфікованого конкурентоспроможного фахівця, відповідно до спеціальності та вимог як сучасного, так і майбутнього суспільного прогресу.

Кожний учасник освітнього процесу повинен дотримуватись правил і норм, не порушуючи академічну доброчесність.

Як дотримуватись засад доброчесності науково-педагогічними працівникам та як сформувати стійкі навички академічної доброчесності у студентів має важливе значення не лише для процесу засвоєння опанування знань, але і для суспільно - економічного розвитку країни.

Положення про академічну доброчесність в ДВНЗ «Ужгородський

національний університет» було затверджено 23.02.2017 р. [2]. Ним було закріплено моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, професійного спілкування осіб, що працюють та навчаються.

Згідно Положення всі учасники наукового та освітнього процесу зобов'язані дотримуватися загальновизнаних норм етики, моралі, поважати гідність осіб, які працюють та навчаються в «УжНУ», підтримувати систему демократичних відносин між представниками університетської спільноти, сприяти підвищенню морально-психологічного клімату в колективі, спрямовувати свої дії на зміцнення авторитету «УжНУ».

Також варто відмітити, в УжНУ дотримується принцип меритократії, а саме, оцінювання студентів винятково на підставі їх знань і вмінь.

Оцінка знань студентів географічного факультету ДВНЗ «УжНУ», здійснюється згідно «Положенням про організацію освітнього процесу в УжНУ» [3].

Критерії оцінювання як поточного, так і підсумкового контролю знань визначаються кафедрою. Студенти повідомленні і знають про контроль знань, про їх зміст, методику та організацію проведення. Формами контроль передбачається поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль.

На завершальному етапі вивчення дисципліни відбувається підсумковий контроль знань студентів географів, форма проведення: залік, диференційований залік, екзамен. Екзаменаційні білети, тести для проведення екзаменів затверджуються на засіданні кафедри. До підсумкового контролю знань допускаються студенти, що опанували дисципліну та виконали усі передбачених робочою навчальної програмою види робіт та завдань. Викладач під час екзаменів, заліків об'єктивно оцінює рівень знань студентів.

У формі анкетування з'ясовується у здобувачів вищої освіти питання доступності інформації, матеріалів у процесі навчання та розуміння щодо критеріїв

оцінювання заходів.

У межах кожної чи то основної, чи вибіркової, викладачами наголошується актуальність академічної доброчесності та відповідальності за її порушення, запобігання плагіату, дотримання норм авторського права.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти, то в ДВНЗ «УжНУ» відбувається з дотриманням принципів академічної доброчесності: верховенства права, законності, соціальної справедливості, науковості, професіоналізму, відкритості, які є і фундаментальним цінностям доброчесної людини: чесність, довіра, справедливість, відповідальність.

Зі сторони викладачів: відкритість та доступність інформації, науково-методичний виклад матеріалу навчальної дисципліни, відповідальне, справедливе оцінювання знань студентів, втілення культури академічної доброчесності, що забезпечить сталий розвиток університетської освіти, її подальшого вдосконалення і буде прикладом для студентів - майбутніх спеціалістів діяти в межах цих постулатів.

А зі сторони здобувачів вищої освіти географічних спеціальностей це опановування знань, самостійне виконання всіх передбачених навчальною програмою дисципліни завдань, посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Впродовж навчання здобувачі географічних спеціальностей виконують самостійні робіти: написання есе, студентських статей, курсові проекти, звіти практик, кваліфікаційних робіт.

Перевірка на оригінальність кваліфікаційних робіт бакалавра, магістра географії, проводиться сервісом перевірки на плагіат програмою Unicheck [4]. А результати перевірки кваліфікаційних робіт оприлюднюються і на їх підставі приймається рішення про допуск роботи до захисту.

Внаслідок системних напрацювань, які мають місце у ДВНЗ «УжНУ», пояснення необхідності та важливості застосування академічної доброчесності, формується загальний світогляд моральності академічної культури у студентів географів, здобувачів вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» / Відомості Верховної Ради (ВВР). № 38–39. 2017. 380 с. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text.

2. Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті. URL: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223).

3. Положенням про організацію освітнього процесу в УжНУ. https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357.

4. Програми Unichec Сервіс перевірки на плагіат. URL: https://unicheck.com/uk-ua.

Филипська В. І.,

канд. пед. наук, старший викладач кафедри іноземних мов,

Харківський національний університет внутрішніх справ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

Активне застосування студентами прийомів академічної недоброчесності під час навчання є серйозним викликом перед системою вищої освіти як в Україні, так і за кордоном. Створення освітнього середовища на засадах академічної чесності дозволить отримати в результаті високу якість освіти та компетентних фахівців [4, с. 53]. Тому викладачі потребують механізмів та рекомендацій формування принципів академічної доброчесності серед студентів. Для цього освітянам необхідно досліджувати, впроваджувати та ділитися досвідом роботи з цього питання.

Проблема формування академічної доброчесності у майбутніх фахівців знайшла відображення у науковому дослідженні Дойчик М. Автор зазначає, що пошук нових знань уже сам по собі передбачає чесність в академічному середовищі. Тому постійне заохочення до етичної поведінки під час аудиторної роботи, в лабораторіях, бібліотеках і навіть на спортивних майданчиках закладає фундамент для довготривалої академічної доброчесності. Студент повинен бути

вмотивованим обирати складніший, але чесний шлях опрацювання інформації і пошуку нових знань [1, с. 99].

Крім того, прищеплення поваги до інших, надання кожному студентові права формувати свою власну точку зору на проблемні питання, обґрунтувати і доводити правильність своєї позиції лежать в основі продуктивного навчального партнерства [1, с. 100].

Чеський дослідник Фолтинек Т. дає такі поради викладачеві:

1. З самого початку студентам потрібно дати зрозуміти, що будь-яка форма плагіату не допускається. Тому необхідно постійно пояснювати студентам, на

початку і під час їх наукового дослідження, що таке плагіат, які різні форми він може приймати, і що це цілком заборонено [6, с. 31].

Ця порада є одностайною у поглядах багатьох учених. Так, Колесніков А. переконаний, що важливим є формування у студентів розуміння сутності академічної доброчесності й застосування окремих її важелів ще з першого курсу навчання. Крок у цьому напрямку − студенти першого курсу підписують декларації про академічну доброчесність, де буде зазначено розуміння сутності явищ списування, прогулів, недоброчесної поведінки, плагіату всіх видів та чітко прописано відповідальність за виявлені факти цих явищ [2, с. 125].

2. Якщо робота є великою за розміром, потрібно перевіряти успішність її виконання студентами регулярно. Це не означає, що перевірки повинні бути надмірно частими і просто формальними. Мета полягає в тому, щоб оглянути роботу, яку виконує студент, надавати відповідні рекомендації і запропонувати допомогу, якщо цього вимагає ситуація.

3. Не варто покладатися тільки на програми антиплагіату; думка експерта, обізнаного в даному питанні, (це Ви!) є ключовою.

4. Не слід допускати, що на момент вступу до університету студенти вже досконало володіють основами написання наукових робіт. Тому обов’язково потрібно включити викладання академічного письма в усі навчальні плани як невід`ємну частину [6, с. 31-33].

Проте слід зазначити, що практика в українських університетах інша, оскільки навчальні плани не містять такої дисципліни. Тому у тих навчальних дисциплінах, які передбачають виконання студентами письмових аналітичних робіт (курсової роботи, написання есе тощо), варто виділити окремий час на викладання основ академічного письма і ретельне пояснення детальних вимог до передбаченої письмової роботи студента [3, с. 23].

Науково-методична комісія з організаційно-методичного забезпечення вищої

освіти МОНу визначила інструменти, які потрібно застосовувати викладачеві:

• пояснювати пов'язані із письмовим завданням вимоги, а також сутність, особливості та причини неприпустимості академічного плагіату якомога раніше, на початку кожної дисципліни;

• пояснювати студентам цінність набуття нових знань, академічні норми, яких необхідно дотримуватися, чому вони важливі, що таке академічна доброчесність, які її цінності, чому вона слугує, як студенти своїми діями можуть долучитися до її розбудови;

• надавати студентам зрозумілу інформацію про правила академічного письма;
• прописувати у програмі курсу політику щодо академічного плагіату;

• формулювати завдання в такий спосіб, аби їх не можна було сплагіатити (аналітичне, а не відтворювальне формулювання завдання; висока конкретизованість завдання; опрацювання конкретних джерел і даних);

• переконуватися, що вимоги до завдання і критерії його оцінювання було пояснено належним чином. Вимоги до письмових робіт (обсяг, стиль цитування, допустима кількість цитат, правила оформлення та ін.) мають бути чітко прописані у методичних матеріалах для студентів;

• розробляти нестандартні, творчі завдання, оновлювати їх щорічно;

• давати студентам приклади готових робіт;

• обговорювати зі студентами приклади якісного та неякісного академічного письма;

• упродовж роботи студента над текстом проводити щонайменше одну проміжну перевірку чорнового варіанту письмової роботи, надавати відгук і рекомендації або структурувати виконання роботи у часі із проміжними перевірками кожного етапу її підготовки;

• студенти можуть рецензувати роботи один одного: надавати їм для цього критерії оцінки [3, с. 23].

Вдалий приклад створення реально діючої системи в напрямі сприяння академічній доброчесності, який дослідив науковець Фініков Т., – це досвід Curtin University (Австралія). Дослідник описує, що ключовими елементами системи є: спеціальна сторінка, присвячена цій проблематиці, на офіційному веб-сайті навчального закладу, комплекс керівництв та рекомендацій по боротьбі з плагіатом — Пам'ятка для студентів із запобігання плагіату, Керівництво по уникненню плагіату для студентів, Керівництво для викладачів по протидії студентському плагіату, Схема дій персоналу університету по боротьбі зі студентським плагіатом. Наступним елементом є чітке визначення сутності та опис типових прикладів нечесної академічної поведінки, яка не може бути допущена в університетському житті. Важливу роль в формуванні доброчесної поведінки студентів, відіграє студентський Навчальний центр. В ньому студентам запропоновано низку безкоштовних навчальних програм, які допомагають отримати уяву про наявні навчальні ресурси, опановувати навички написання академічних навчальних та наукових текстів різної складності англійською мовою, комунікації під час занять, створення презентацій, підготовки проектних пропозицій, отримання менторської та т'юторської підтримки [5, с. 30-31].

Висновки. Використання цих та ряду інших заходів щодо підвищення академічної доброчесності серед студентів без сумніву сприятиме збільшенню довіри до академічної науки, проте вони не є остаточними, оскільки на теренах освітньої наукової думки є багаточисленні рекомендації з цього питання. Отже, є напрацьований матеріал, але зараз існує проблема в його імплементації в практику роботи викладача. Це залежить від етичних норм, принципів та бажання викладача. Тому варто розпочати з професійної підготовки педагогів, а саме – створити окрему дисципліну або включити декілька тем до навчальної дисципліни з педагогіки з питань академічної доброчесності. Вважаю, що гідна професійна підготовка майбутнього викладача з цього питання та створення жорсткіших правових засад

щодо дотримання правил академічної доброчесності, контролю та дієвого покарання за функціонування організацій, які займаються написанням наукових робіт, забезпечать реалізацію принципів академічної доброчесності не лише на «папірці», але й в реальному науковому середовищі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дойчик М. Академічна чесність: данина моді чи життєва необхідність? Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

2. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. Вип. 24. 2019. С.122-128.

3. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність» Науково-методичної комісії з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. 24 с.

4. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі підготовки майбутніх фахівців. Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: Педагогічні науки). 2018. Вип. № 3-4 (56-57). С. 52-56.

5. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.

6. Foltýnek Tomáš et al. How to Prevent Plagiarism in Student Work. A Handbook for Academic Staff. Prague: Charles University, Karolinum Press, 2020. 35 p.

Філіппова Л. В.,

канд. хім. наук., д-р. пед. наук, доцент,

доцент кафедри медичної біохімії

та молекулярної біології,

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

Що для мене академічна доброчесність в нашому сучасному світі? Це питання є дуже складним та одразу відповісти буде дуже важко. Американський драматург Вілсон Мізнер писав: «Вкрасти в одного автора – це плагіат; вкрасти у багатьох – це дослідження». Але я не згодна з цим твердження. Довгий час академічна доброчесність була міфом для наших вищих навчальних закладів, але час іде та все навколо змінюється. Ми змінюємося, наші діти змінюються. Вчені прагнуть захисту та вимагають прояви академічної доброчесності, яку ми можемо отримати вже сьогодні. Завдяки Закону «Про освіту» в статті №42 «Академічна доброчесність» надане тлумачення цьому поняттю [1]. Для себе я визначила, що академічна доброчесність – це чесність у навчанні студентів; це довіра та справедливість в оцінюванні праці; це чесність та порядність у виконаннях моїх обов‘язків як викладача.

Якщо поглянути на наше життя, ми всі з дитячого садочку не знаємо, що таке доброчесність. В дитячому садочку ми вчилися малювати та співати, в сучасних садках все це відбувається під шаблони та «фонеру».

Коли ми прийшли до школи, наші вчителя навчають нас відтворювати основні поняття. Ми з вами їх не створювали, ми з вами їх повторювали, запам‘ятовували. Згадайте, коли ми не зробили домашнє завдання, то найкращий друг нам його давав списати. Школа, дитячий садок привчають нас до одних норм.

І лише коли сучасні абітурієнти приходять до вищих навчальних закладів

відбуваються перетворення абітурієнта у майбутнього науковця. Ми починаємо вчити студентів не відтворювати поняття, а створювати. Як самі вони можуть пояснити те чи інше поняття або явище; як вони можуть пропустити крізь себе наукове дослідження, вислів. Ми, викладачі, під час проведення лекційних занять намагаємося показати, як правильно цитувати та надавати посилання на перші джерела. Під час проведення практичних занять, завжди надаємо посилання на підручники. При написанні наукових студентських робіт наголошуємо, як правильно надати посилання на джерело, яке студент використовує. Здавалося ці не значні, маленькі моменти вже готують майбутнього науковця до чесної роботи.

В останні часи, під час карантину та під час війни, ми частіше використовуємо технічні засоби при навчанні замість тісного спілкування. При використанні комп‘ютерних технологій під час читання лекційного матеріалу викладачі дотримуються певних вимог до виду слайдів. З одного боку, потенціал презентацій лекційного матеріалу дуже великий. З іншого боку, викладання матеріалу на слайді є компактним, емоційно привабливим, наочним, інтерактивним, багатофункціональним [2, 3]. Все це повинно розвинути у студента пізнавальну активність та наштовхнути його до самостійності. На жаль, не завжди використання слайдів досягає головної мети використання наочності – не пробуджують інтерес студентів та не стимулюють їх до пізнавальної діяльності.

По-друге, довіра та справедливість оцінювання праці. Готуючи майбутніх медичних працівників, перед викладачами виникає ще одна проблема, а саме навчити студента спілкуватися та довіряти своїм колегам. Лікар в нашій країні, це відповідальна професія. Кожин лікар має своє кладовище, але одночасно кожен намагається його зменшити, уникнути літальних випадків, уникнути кардинальних помилок. Щоб покращити та удосконалити свої вміння та навички потрібно не боятися спілкуватися та радитися з іншими професіоналами свого діла. Для цього

викладачі з перших днів навчання в медичних закладах навчають студентів спілкуватися на наукові теми. Це дуже складний процес навчити людину спілкуванню, щоб вона не соромилася висловлювати свою думку, серед однодумців. Згадайте, як ми з вами приходили до вищих навчальних закладів, та хвилювалися, коли викладач задавав просте питання. Ми всі думали, як нам так відповісти, щоб було зразу все зрозуміло. А ще важче навчити студента прислуховуватися до думки інших однокурсників та своєчасно зробити власні висновки.

Навчити студентів до відкритого та доброзичливого спілкування та не боятися, що тебе хтось почує або не почує; що твої думки, не спотворять, а приймуть само так як воно повинно бути. Це майстерність керівника, тобто само нас з вами. Ми повинні створювати на кожному занятті середовище довіри та тепла, своїми діями, чинками, висловами. Ми не повинні бути скупими на похвалу, на заохочування. Ми повинні показувати на кожному занятті, як це можна робити під час проведення лекційних занять, практичних або семінарських заняттях. Саме наші дії повинні викликати у студентів зацікавленість та бажання приходити до класу та спілкуватися з нами.

Ми повинні вміти оцінювати кожний крок студента, де потрібно допомогти студентові, а де навпаки направити до вірного шагу. Так, я розумію, що ми повинні оцінювати всіх студентів однаково, потрібні однакові оцінювальні бали, але виникають випадки серед студентів, що потрібно просто допомогти чи інакше сказати майбутньому науковцю. Студенти приходять до нас з різним потенціалом, один краще сприймає наукову інформацію, іншому навпаки важче дається цей матеріал. Ми намагаємося при навчанні допомогти студентові якому важче, «не затуркати», а навпаки заохочуємо його до навчання, показуємо що він також може досягнути кращого результату, як той відмінник. Це є нагорода за його наполегливість, за важку працю.

По-третє, для того, щоб студент краще почав вчитися, ми викладачі повинні

виконувати чесно та порядно свої обов‘язків як викладача. Вже на перших курсах важливо навчити студента правильно організовувати свою роботу, як аудиторну так і позааудиторну. Для цього ми повинні створювати тематичні плани таким чином, щоб були міжтематичні та міждисциплінарні зв‘язки. Це надає можливість студентові поповнювати свій запас новими знаннями та одночасно використовувати знання з інших дисциплін. Найкраще для цього дотримуватися наступних вимог:

- цілісності (система завдань повинна містити якнайбільше їх типів);
- поступовості та послідовності (завдання стають ефективними тільки тоді, коли поступово і постійно ускладнюються);
- інтегральності (для перевірки знань необхідно використовувати завдання, які розкривають взаємозв‘язок навчального матеріалу з іншими предметами);
- надмірність (завдання стають цікавими, коли вміщують новизну).

Таким чином, ми з вами бачимо, що поняття «академічної доброчесності» дуже багатогранне, як алмаз. За ним потрібно постійно наглядати. Поняття «академічної доброчесності» потрібно шліфувати все життя, починаючи розвивати змалечку, тобто з дитячого садочку. Якщо дитина хоче співати та при цьому маршировати, потрібно надавати їй цю можливість. Креативність була та буде завжди з нами, та в нас.

Поступове тлумачення та пояснення поняття «академічна доброчесність» стає більш зрозумілим для дорослих людей та найкраще сприймається як норма. Такі звичайні слова, як чесність – вона є в нас, в середині. Це наш стержень, ми чесні з людьми, так вони чесні з нами. Порушення цього балансу призводить до обману, брехні. Довіра – вона надихає людину на творчу роботу, на індивідуальний розвиток. Наша довіра розкриває крила для людини, вона починає творити нове. Справедливість – це справедливе ставлення до своїх студентів, співробітників, повага до кожного ближнього. Справедливість не дозволить скривдити людину, образити її,

або недооцінити її працю. Порядність – вона допомагає нам виконувати свої обов‘язки, свою працю та отримувати внутрішнє задоволення від роботи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України. 2017 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 20.07.2022).

2. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси. [Електронний ресурс]. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.10.2012 № 1060 (редакція 13.02.2018). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12 (дата звернення: 20.07.2022).

3. Dos Reis, A.; Morze, N.; Vasylenko, S. Створення дидактичного відео, як компонента реалізації методичних компетентностей викладача XXI століття. OpenEdu. 2018. С. 1-10.

Хіміч Я. О.,

канд. іст. наук, доцент, доцент кафедри культурології та міжкультурних комунікацій,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ЦІЛІСНИЙ ПРОЦЕС

У сучасному світі, який ми можемо характеризувати як «інформаційний» чи «цифровий», вміння працювати з інформацією, зокрема і цифровою, є базовими, тобто такими, що необхідні для якісного життя та діяльності в усіх сферах. При цьому, звичайно, ми говоримо не просто про вміння здійснювати основні інформаційні процеси – шукати (знаходити) інформацію, зберігати, обробляти, переробляти, опрацьовувати, створювати нову та розповсюджувати її. Ми маємо на увазі роботу з інформацією на різних носіях та з використанням інформаційних – комп'ютерних технологій. І все вище сказане, особливо стосується пізнавальної діяльності – навчальної та науково-дослідної.

За останнє десятиріччя з'явилося доволі багато матеріалів, присвячених саме темі формування інформаційної культури - суспільної та особистісної. У наукових роботах (дисертаціях, монографіях, статтях та тезах) розглядаються питання формування інформаційної культури представників певних вікових категорій та спеціальностей і спеціалізацій. Наприклад – «Теоретико-прикладні аспекти формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу» (Калініна Л. М. 2012) [1], «Формування інформаційної культури менеджерів організацій у післядипломній освіті» (Бондар О.В., 2019) [2], «Розвиток інформаційної культури у представників соціономічних та технономічних професій» (Кириченко В.В., 2019) [3], «Формування інформаційної культури майбутнього

фахівця у контексті сучасних освітніх завдань» (Коломієць О.Б., Головата О.О., 2020) [4] тощо.

Проте, хоча у цих роботах і описані основні вміння працювати з інформацією, які можна назвати базовими «академічними навичками», при їх характеристиці, питання взаємозв'язку рівня інформаційної культури з дотриманням норм та принципів академічної доброчесності не підіймалися. Що, на наш погляд, є незрозумілим, оскільки взаємозв'язок між інформаційною компетентністю та культурою академічної доброчесності видається очевидним.

Якщо ми розглянемо, яким чином у ст. 42 Закону України «Про освіту», прописано, що передбачає дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками (п.2), а також здобувачами освіти (п.3), то спільним в них є: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність (для науково-педагогічних та наукових працівників) та про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності» (для здобувачів освіти) [5].

Порушенням академічної доброчесності, що пов'язані з інформацією (п.4) вважаються:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування [5].

Тобто, дотримання академічної доброчесності, безпосередньо пов'язано з інформацією та її представленням, зокрема, вмінням посилатися на джерела інформації та якісно, без порушень представляти власні напрацювання.

Отже, ми вважаємо, що на сьогоднішній день, з точки зору як теорії так і практики (практичної користі), процес формування інформаційної культури та культури академічної доброчесності варто розглядати як цілісний, тобто такий, що відбувається (необхідно здійснювати) одночасно, має спільну мету, завдання та дії.

Ми виходимо з того, що якісний та ефективний навчальних процес в сучасних умовах неможливий без використання інформаційного-комунікаційних технологій. Проте, лише вміння користуватися комп'ютерними та інтернет технологіями (без усвідомлення сутності інформаційних процесів та важливості дотримання принципів академічної доброчесності) не дозволяють здійснювати якісну навчальну/науково-педагогічну діяльність та отримувати/надавати якісну освіту. Саме тому, ми говоримо не про комп'ютерну чи інформаційну грамотність, і не використовуємо лише словосполучення «академічна доброчесність», ми говоримо про «культуру» -

культуру інформаційну та академічної доброчесності. Поняття «культура» в даному контексті, використовується в сенсі «високий рівень сформованості певної діяльності» та як «етична свідомість, відповідний спосіб мислення та модель поведінки» (сенси подані у авторській інтерпретації). Ми говоримо про усвідомлену інформаційну, навчальну, навчально-пізнавальну, наукову, науково-творчу, дослідницьку діяльність. Особа, що має сформовану інформаційну культуру та культуру академічної доброчесності – розуміє власні інформаційні потреби та може перетворити їх в інформаційний запит; вміє здійснювати пошук інформації за допомогою різних пошукових систем та методів, з використанням певних фільтрів, орієнтується у електронних ресурсах (може визначити їх авторитетність, актуальність, достовірність, «первинність» – «доброчесність» (!)); вміє працювати з контентом (критично оцінювати та перевіряти інформацію, виділяти основне, опрацьовувати (згортати, розгортати), цитувати, робити посилання (усвідомлює необхідність та важливість працювати з інформацією без порушення академічної доброчесності); здатна створювати власні інформаційні ресурси (з дотриманням авторського права та академічної доброчесності).

Коли і яким чином має здійснюватися цей цілісний процес? Знов таки, якщо ми говоримо про формування «культури», то це неперервний процес пов'язаний з соціалізацією та пізнавальною активністю і він відбувається протягом усієї життєдіяльності людини і часто несвідомо. Якщо ж ми говоримо про цілеспрямоване формування інформаційної культури та культури академічної доброчесності у закладах освіти, то, на наше переконання, тут так само – неперервний процес від закладів дошкільної освіти до післядипломної.

Звичайно, відповідно до вікових особливостей та цілей навчальної діяльності буде змінюватися методика навчання і методи формування відповідних компетентностей. Але, в даному випадку важливо, щоб освітяни – вихователі,

вчителі, викладачі, усвідомлювали свою роль у формуванні цих культур та самі мали високий рівень їх сформованості.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1 Калініна Л.М. Теоретико-прикладні аспекти формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 160 с.

2 Бондар О. В. Формування інформаційної культури менеджерів організацій у післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 "Теорія і методика проф. освіти"; Класичний приватний ун-т. Дата захисту 23.05.2019. Запоріжжя, 2019. 20 с.

3 Кириченко В.В. Розвиток інформаційної культури у представників соціономічних та технономічних професій. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. Випуск 16. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 127-136.

4 Коломієць О. Б., Головата О. О. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця у контексті сучасних освітніх завдань. Соціум. Документ. Комунікація. Серія : Історичні науки. Переяслав-Хмельницький, 2020. Вип. 10. С. 310–333.

5 Про освіту: Закон України від 05.09.2017. Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція від 05.07.2022, підстава - 1951-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text.

Черних Т. С.,

аспірантка кафедри правознавства юридичного факультету

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТЯНСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ СНУ ІМ. В. ДАЛЯ

Світове суспільство розвивається і все навколо також має свій розвиток. З'являється запит щодо зміни поведінки і ставлення членів суспільства, в тому числі і в сфері освіти. Чесність завжди і в усьому була важлива і відображала одну з найважливіших вимог моральності. Так саме актуальним для суспільства стало питання академічної доброчесності. В епоху розвинених інформаційних технологій «нове покоління» має безмежне джерело – Інтернет. Звичка «нічого не вигадувати», а просто взяти вже існуюче з мережі, щільно викарбувалась у студентів на підсвідомості ще за часів навчання у школі.

В Україні поняття академічної доброчесності з'являється на законодавчому рівні з прийняттям нового Закону України «Про освіту». В нормах статті 42 Закону України «Про освіту» закріплено, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Не дивлячись на те, що Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля вже двічі змушений переміститися до інших населених пунктів через активні бойові дії та окупацію територій, в університеті постійно ведеться робота щодо контролю, популяризації і розтлумачення, як серед здобувачів освіти так і науково-педагогічного складу, умов і причин необхідності дотримання норм академічної доброчесності.

Сучасним здобувачам освіти більше подобається дивитися відео, ніж читати. Враховуючи це, в університеті розробили і зняли ряд відеороликів про важливі аспекти навчання і суспільного життя, які розказують в доступній формі про ці аспекти. Даний вид освітньої роботи дає можливість сформувати в здобувачів освіти і глядачів необхідне уявлення про академічну доброчесність [2].

Крім того, ведеться постійна робота щодо удосконалення нормативного забезпечення дотримання академічної доброчесності шляхом запровадження відповідних норм у локальних нормативних актах університету.

Додатковою мотивацією для цього стала ефективна робота Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, запровадивши процес акредитації освітніх програм за новими процедурами. Обов'язковим критерієм кожної освітньо-наукової програми є академічна доброчесність [3].

В рекомендаціях для експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти передбачено, що кожен заклад вищої освіти повинен мати політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, а під час акредитації має продемонструвати ефективну роботу і дієву систему запобігання і виявлення академічного плагіату. Експерти під час акредитації оцінюють яким чином академічна доброчесність стає особистісною мотивацією для здобувачів вищої освіти, як відбувається імплементація принципів академічної доброчесності і яким чином заклад реагує на її порушення [4].

У Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля основні принципи та засади академічної доброчесності закріплено в таких локальних нормативних документах, як Кодекс академічної етики СНУ ім. В. Даля та Положення про запобігання та виявлення академічної недоброчесності.

Місія університету полягає у формуванні високої культури поведінки учасників освітнього процесу та інших своїх працівників шляхом проведення освітньої та

науково-дослідницької діяльності на рівні найвищих професійних і етичних стандартів.

Члени університетської спільноти дотримуються академічної доброчесності й активно застосовують цей принцип у навчанні, викладанні, науково-дослідницькій діяльності й наданні інших освітніх і консультативних послуг [5].

В університеті створено Комісію з академічної етики. Це колегіальний орган, який приймає рішення про відповідність дій членів університетської спільноти вимогам Кодексу академічної етики СНУ ім. В. Даля та Положення про запобігання та виявлення академічної недоброчесності та розглядає конфліктні ситуації. У разі надходження заяви від члена університетської спільноти про порушення, Комісія перевіряє факти. У випадку їх підтвердження до порушника застосовуються види відповідальності, передбачені законами України та локальними нормативними актами університету [5].

Впровадження принципів академічної доброчесності означає, що в процесі навчання та дослідницької роботи здобувачі освіти, викладачі та науковці мають дотримуватись, передусім, принципів чесності, відповідальної праці та навчання.

З метою поширення практичних знань і навичок у впровадженні основних принципів академічної доброчесності в університеті організовуються тренінги, семінари, конференції.

Наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля проводить інформаційні заходи для здобувачів вищої освіти всіх років навчання «Говоримо про академічну доброчесність», «Цитування, посилання та оформлення списків джерел в студентській роботі. Поради бібліотекаря» [6].

У підсумку можна сміливо стверджувати, що питання популяризації академічної доброчесності поставлено у пріоритеті роботи університету, але немає меж досконалості. Тому необхідно говорити, роз’яснювати, нагадувати про

академічну доброчесність допоки вона не стане культурою українського суспільства, не почне сприйматися як належне, за замовчуванням. Робити все, аби учасники освітнього процесу почувалися недобре, коли порушують принцип доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2145-19.

2. Сайт Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля [Електронний ресурс]. URL: https://snu.edu.ua/.

3. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19.

4. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми [Електронний ресурс]. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09.pdf.

5. Кодекс академічної етики Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля [Електронний ресурс]. URL: https://snu.edu.uawp-contentuploads202203kodeks_academ_etyky_ snu.pdf.

6. Сайт наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля [Електронний ресурс]. URL: https://library.snu.edu.ua/index/akademichna_dobrochesnist/0-459.

Шаманська О. І.,

канд. екон. наук, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами,

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В теперішній час, досить велика кількість викладачів, студентів та представників університетських адміністрацій дотримуються основних принципів академічної доброчесності. Оскільки всі вони розуміють, що цілей викладання, навчання та наукового дослідження можна досягнути лише в академічному середовищі, яке підтримує етичні стандарти.

Водночас, це рідкість, коли академічна установа визначає та декларує власну конкретну та дієву політику академічної доброчесності. В той же час, дедалі частіше можна зустріти тлумачення академічної доброчесності із зворотної сторони шляхом виокремлення способів поведінки, що суперечать дотриманню засад академічної доброчесності. Зокрема, проєкт «Фундаментальні цінності» являється спробою окреслити академічну доброчесність термінами, що є вичерпними у поясненні та дієвими на практиці.

Більше того, академічні спільноти процвітають, коли їхні члени живуть фундаментальними цінностями. Для цього потрібно постійно нагадувати про всі ці цінності та вести розмови довкола них. Адже у цей спосіб можна показати студентам, викладачам та адміністрації дієвість та ефективність таких діалогів під час поширення інформації про академічну доброчесність та покращення різноманітних аспектів життя на кампусі університету та поза ним.

Проведені дослідження показали, що доброчесність зміцнюється в академічних спільнотах тоді, коли моральні та соціальні норми цієї спільноти збігаються із фундаментальними цінностями, а також підтримуються інституційними принципами

та практиками. В той час, коли суспільні освітні установи «просякнуті» доброчесністю, вони допомагають у створенні міцнішої громадянської культури суспільства як цілого.

Водночас, сприяння фундаментальним цінностям академічної доброчесності потребує відповідного балансу між високими стандартами доброчесності, освітньої місії, а також відданості та інтересу.

Аналіз наукової літератури показав, що два десятиліття пильного вивчення процесів та практики успішно втілених програм академічної доброчесності дають підстави надати певні рекомендації щодо їх розробки. В той же час, немає універсального рецепту для створення погожого клімату академічної доброчесності, але є певні кроки, за допомогою яких можна максимізувати шанси на успіх [3]. Інституціям слід:

1. Створювати і пропагувати чіткі та справедливі правила, норми і процедури академічної доброчесності, які є практично зрозумілими та можуть бути послідовно втіленими.
2. Сприяти поширенню конкретних аспектів академічної доброчесності серед усіх сегментів кампусу університету. Просвітницька діяльність повинна включати обговорення фундаментальних цінностей, висвітлення зв’язку між академічною доброчесністю та ширшим колом етичних проблем.
3. Ознайомлювати членів академічної спільноти про стандарти академічної доброчесності, так щоб вони сприймали очікувані результати як невід’ємні компоненти культури їх спільноти.
4. Практикувати дії, прописані в правилах та нормах університету, послідовно та прозоро. Надавати підтримку тим, хто дотримується норм та правил.
5. Роз’яснювати та підтримувати неупереджені та прозорі системи розгляду порушень академічної доброчесності.

6. Бути обізнаним у сучасних розробок сфери технологічних та освітніх практик для передбачення підвищених ризиків та вирішення потенційних проблем, що стосуються академічної доброчесності.
7. Систематично здійснювати оцінку ефективності правил, норм, процедур та практик доброчесності. При потребі переглядати та вдосконалювати їх задля оновлення та покращення.

Деталі програм академічної доброчесності залежать від специфіки конкретної академічної спільноти. Взаємозв'язок між нормами і процедурами, стандартами спільноти, а також щоденна поведінка мають бути відповідними, послідовними та сумісними із її інституційними цінностями.

Проведені дослідження засвідчують, що відповідно до Статті 42 Закону України «Про освіту», «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Більше того, дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права.
- Забезпечення достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність.
- Контролювання за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.
- Оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права.
- Надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової та творчої діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації».

Кризу академічної доброчесності в Україні спричинили багато факторів, серед яких варто зазначити таке [4]:

1) Системна криза суспільства характеризується толерантністю до правового нігілізму, корупції, численних порушень законодавства і етичних норм.

2) Відірваність вищої освіти і науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці. Орієнтація вищої освіти на кількісні показники («вал»), папери, дипломи тощо, а не на якість, конкурентоздатність, корисність для суспільства тощо.

3) Проблеми законодавства. Насамперед, норма чинного Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (стаття 1, пункт 22), за якою «науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо». Ця норма існує принаймні з 1991 року і є підставою для створення систем оцінювання наукової діяльності науковців, закладів вищої освіти та наукових установ за формальними кількісними показниками (кількість публікацій, кількість аркушів), а не за рівнем,

якістю і впливом результатів досліджень [2].

4) Неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти і науки. Зокрема, надмірні вимоги законодавства та внутрішніх нормативних документів щодо кадрового забезпечення, кількості публікацій, обсягів кваліфікаційних та інших навчальних робіт тощо. Приміром, в багатьох закладах вищої освіти вимоги до обсягу курсових і дипломних робіт, звітів з практики, інших письмових документів, які мають підготувати студенти, передбачають, що одній годині навчального навантаження студента має відповідати 1–3–5 сторінок відповідного документа. При цьому не враховуються ані значно легші нормативи для викладачів, ані необхідність використання значної частки відведеного часу на пошук літератури, виконання досліджень, розрахунків, аналіз їх результатів, інших практичних завдань. Обсяг письмових робіт має бути узгоджений з часом, який за індивідуальним навчальним планом та/або програмами навчальних дисциплін відводиться на їх виконання. Більш-менш обґрунтованими можна вважати норми не менше 3–5 год. на сторінку, залежно від виду роботи. Також, потребують перегляду нормативи щодо кількості наукових праць науково-педагогічних працівників (безвідносно до якості цих праць), які встановлюють Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, та інші нормативні документи.

5) Відсутність законодавчо встановлених вимог і усталених процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на предмет наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності.

6) Демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати досліджень.

7) Наявність нових технологій, що значно полегшують копіювання чужих робіт, підміну результатів експериментальних та емпіричних досліджень

комп'ютерним моделюванням та правдоподібними оцінками, редагування графічних, відео- та аудіо- матеріалів тощо.

Частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту» визначає такі основні види порушень академічної доброчесності:

Академічний плагіат – «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [5].

В той же час, існує багато різних визначень академічного плагіату. Це зумовлено цілями регулювання та традиціями, які існують у різних галузях знань, сферах професійної діяльності і країнах. Так, досить різними можуть бути визначення у регулюваннях для студентських та наукових робіт, для журналістики і математики, британських та німецьких університетів тощо. Але спільним для всіх визначень є приписування собі результатів, отриманих іншими особами.

За Терезою Фішман (Fishman T. 2009) академічим плагіатом являється академічна поведінка, «…яка характеризується такими п'ятьма кумулятивними ознаками: «коли певна особа (1) використовує слова, ідеї чи результати праці, (2) що належать іншому визначеному джерелу чи людині (3) без посилання на джерело, з якого вона була запозичена, (4) у ситуації, в якій правомірно очікується вказування авторства оригіналу (5) з метою отримати певну користь, пошану, вигоду, які не обов'язково мають бути грошового характеру» [10].

Водночас, у Стенфордському університеті академічним плагіатом називають «використання без надання обґрунтованого та належного цитування або визнання автором чи джерелом оригінальної роботи іншої людини незалежно від того, чи являється дана робота кодом, формулою, ідеєю, мовою, дослідженням, стратегією, текстом тощо».

Єльський університет розглядає академічний плагіат як «…використання чужої роботи, слів або ідей без посилань».

Кембриджський університет називає академічним плагіатом «…подання як власної праці незалежно від наявності наміру обманювати, роботи, яка частково чи цілком запозичена з чужої праці без належного посилання» [11].

Більше того, національний науковий фонд США називає академічним плагіатом «привласнення чужих ідей, методів, результатів або слів без оформлення належного цитування».

Вирізняють такі основні різновиди академічного плагіату:

1. Дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без посилання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом).
2. Використання інформації, факти, ідеї, формули, числові значення тощо, з джерела без посилання на це джерело.
3. Використання перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело.
4. Представлення як власних робіт дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есеїв, рефератів тощо, виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

В той же час, певні джерела виокремлюють ще декілька видів академічного плагіату, які можуть бути зведені до зазначених вище. Так, згідно із законом України «Про авторське право і суміжні права» 9 (стаття 50, пункт В), плагіатом є «оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору». Але цей закон має на меті захист особистих майнових і немайнових прав суб'єктів авторського права (стаття 3, частина 2), а не притягнення до відповідальності тих, хто привласнює авторство у випадках, коли не

йдеться про інтелектуальну власність. Тому, наведене визначення не охоплює всі випадки академічного плагіату. Зокрема, під нього не потрапляє некоректне використання як результатів власної наукової або творчої діяльності чужих ідей, текстів тощо, які не є творами у розумінні зазначеного закону. Це стосується, насамперед, фольклору, офіційних документів органів державної влади, офіційної символіки, деяких видів повідомлень ЗМІ й т.п. (стаття 10) [1].

Тим не менше, їх використання без належних посилань слід розглядати як академічний плагіат. Також проблемним з погляду застосування норм цього закону є захист авторського права на об'єкти наукової чи творчої діяльності, які не опубліковані і не існують в об'єктивній формі (стаття 3, частина 1), наприклад, на ідеї, висловлені під час обговорень. Натомість, норми академічної етики передбачають посилання на авторів таких ідей.

Проведені дослідження засвідчують, що академічний плагіат не слід ототожнювати з порушенням авторського права як різновидом права інтелектуальної власності. Такі порушення мають певну область перетину, але не є тотожними. Захист права інтелектуальної власності спрямований, насамперед, на захист майнових прав авторів чи їх правонаступників. Натомість, норми щодо академічного плагіату спрямовані не на авторів, а на осіб, які порушують академічну доброчесність через ненадання достовірної інформації про авторів певних ідей, текстів, наукових результатів тощо.

Також, академічний плагіат слід розглядати як порушення етичних норм академічної спільноти, а порушення авторського права – як правопорушення, відповідальність за що встановлюється цивільним кодексом. Вимоги щодо академічної доброчесності передбачають надання коректних посилань на справжніх авторів використовуваних творів, а не на осіб, яким могло бути передано авторське право на них.

В той же час, авторське право захищає тих, кому на певний момент часу належать майнові чи немайнові права на твір, і це не обов'язково будуть справжні

автори твору. Публікація під власним ім'ям результатів, отриманих іншими особами, з дозволу цих осіб не являється порушенням авторського права, але є академічним плагіатом.

Водночас, авторське право має обмежений термін дії. Після закінчення цього терміну дії дозволяється використання твору без згоди авторів чи їх правонаступників і без виплати відповідної винагороди, але це не позбавляє необхідності посилатися на авторів. Відсутність належних посилань є основною ознакою академічного плагіату.

Академічний плагіат має торкатися всіх типів джерел, зокрема: текстів, рисунків, фрагментів музичних творів, математичних виразів та перетворень, програмних кодів тощо. Джерелами академічного плагіату можуть бути опубліковані і неопубліковані книжки, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси, роздаткові матеріали для студентів, роботи інших студентів й т. д.

Академічний плагіат треба відрізняти від помилок цитування. Зокрема, найбільш типовими помилками цитування є [1]:

- відсутність лапок при використанні текстових фрагментів, що запозичені з інших джерел, за наявності коректного посилання на це джерело;
- посилання на інше джерело;
- неправильне оформлення посилання, що ускладнює пошук джерела.

Дослідження показали, що досить дискусійним являється питання стосовно правильного цитування перекладів. Існує така думка, що дослівний переклад треба оформлювати як цитату, а відсутність лапок є порушенням. Але не менш обґрунтованою є думка, що переклад завжди вносить певні зміни у розуміння тексту. Тому оформлення навіть дослівного перекладу як цитати може надавати читачам викривлену інформацію стосовно позиції автора оригінального тексту. Рішенням проблеми може бути надання вільного перекладу з посиланням на джерело. При цьому грубі помилки перекладу, які викривляють думки авторів оригіналу, все одно можуть розглядатися як самостійні порушення академічної етики. Іншими поширеними варіантами вирішення цієї проблеми є наведення оригінального тексту

поряд з перекладом, або наведення в дужках мовою оригіналу окремих слів, переклад яких є неоднозначним.

Ще одним дискусійним питанням являється оцінювання як плагіату творів, що складаються з фрагментів творів інших авторів за наявності коректних посилань. Такі праці не можна вважати плагіатом, оскільки вони не містять ключової ознаки – привласнення чужих результатів. Але, у більшості випадків (за виключенням окремих видів студентських робіт) вони не відповідають встановленим вимогам чи завданням, зокрема, стосовно наукової новизни, наявності власних результатів, критичного аналізу джерел тощо. Іноді такі роботи містять ознаки інших порушень академічної доброчесності – обману, фальсифікації та фабрикації.

Можуть існувати різні вимоги щодо цитування та оформлення посилань для різних видів академічних робіт. Зокрема, деякі з вимог, які ускладнюють сприйняття тексту читачами, можуть не застосовуватися до науково-методичних праць – підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій тощо. Але і в цьому випадку неприпустимим вважають використання прямих текстових запозичень без належного оформлення цитат і посилань у тексті.

Також, рекомендується надавати, як мінімум, загальний перелік використаних джерел. Досить суттєвими вимоги до різних видів видань і академічних текстів слід встановлювати на рівні закладів вищої освіти чи їх підрозділів, редакційних колегій наукових видань, професійних спільнот. При цьому слід взяти до уваги практики провідних університетів світу, вид і цільове призначення публікацій, використання наведених посилань наукометричними базами та іншими джерелами наукової інформації.

Самоплагіат – слід розглядати як «оприлюднення частково або повністю власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів» [5].

Проблема актуальна через те, що окремі дослідники наукових публікацій іноді багатократно відтворюють одні й ті самі наукові результати, при цьому подають їх як

нові наукові результати. Але варто розуміти, що у випадках самоплагіату йдеться не про привласнення чужих результатів, а про некоректне з погляду академічної етики використання раніше опублікованих власних наукових результатів. Це зумовлює специфіку ідентифікації випадків самоплагіату та академічної відповідальності за таке порушення.

Головними причинами виокремлення самоплагіату як виду порушень академічної доброчесності є те, що він:

– Знижує довіру суспільства до науки у цілому, а також до наукових результатів окремих осіб та інституцій.

– Призводить до отримання необґрунтованих переваг за фактично невиконану роботу. Ці переваги можуть полягати в отриманні додаткового фінансування на проведення досліджень, що фактично не виконувалися, підвищенні наукометричних показників автора тощо.

– Може порушувати авторські та суміжні права інших фізичних і юридичних осіб, зокрема, видавців та співавторів.

Поняття самоплагіату не варто застосовувати до випадків відтворення наукових результатів автора у публікаціях, які не є науковими. Зокрема, до його публікацій у соціальних мережах, ЗМІ, навчальних та науково-популярних виданнях тощо. Але і в цих випадках відсутність посилань на першоджерело може бути ознакою інших видів академічної недоброчесності та/або порушення авторських прав інших осіб [5].

Поняття самоплагіату також не слід застосовувати у випадках відсутності посилань на інформацію з наукових результатів автора в ненаукових джерелах, зокрема, в соціальних мережах, ЗМІ, навчальних та науково-популярних виданнях. Посилання на такі джерела часто вважають в науковій літературі неприйнятними. Крім того, такі публікації часто містять попередні результати, які не можуть ще розглядатися як наукові. Разом з тим, слід стимулювати авторів максимально посилатися на такі джерела у випадках, коли це вважається прийнятним для відповідного виду публікацій і відповідної галузі знань (галузі науки) та/або випливає

із законодавства про захист авторських та суміжних прав.

Типовими прикладами самоплагіату являється наступне:

1. Дуплікація публікацій – публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт, як нових наукових робіт.
2. Дублювання наукових результатів – публікація одних і тих самих наукових результатів, в різних статтях, монографіях, інших наукових працях, як нових результатів, які публікуються вперше.
3. Подання у звітах з виконання наукових проектів результатів, що містилися у попередніх роботах, як отриманих при виконанні відповідного проекту.
4. Агрегування чи доповнення даних – суміщення старих і нових даних без їх чіткої ідентифікації з відповідними посиланнями на попередні публікації.
5. Дезагрегування даних – публікація частини раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію.
6. Повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

При ідентифікації самоплагіату слід звертати увагу на те, що деякі видання допускають передрук чи дуплікацію, якщо це не порушує права інших видавців та надано посилання на першу публікацію або інформацію про одночасне подання матеріалів для публікації в інших виданнях.

В таких випадках опублікований матеріал повинен містити відповідні дані. Також варто звертати увагу на те, що окремі видання, насамперед електронні, здійснюють передрук без погодження з авторами чи їх інформування про передрук.

Істотною проблемою для ідентифікації самоплагіату являється некоректне визначення поняття «науковий результат» у чинному Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність». При аналізі наукових праць на предмет наявності самоплагіату варто виходити з норми Закону (стаття 1, пункт 22), що науковий

результат – це «нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень», а не з наступних формулювань стосовно форм існування наукового результату [1; 2].

При цьому внутрішні документи закладу вищої освіти, наукової установи чи їх структурних підрозділів мають передбачати деталізований перелік того, що вважається науковим результатом з огляду на специфіку відповідних галузей знань чи наук.

Закон України «Про освіту» визначає поняття самоплагіату лише для наукових результатів. Світова практика поширює його і на інші види діяльності, зокрема на результати творчої діяльності. Це варто враховувати закладам вищої освіти при створенні внутрішніх нормативних документів з питань забезпечення академічної доброчесності і встановлювати запобіжники самоплагіату для ширшого кола результатів, що використовуються при оцінюванні освітньої, наукової або творчої діяльності учасників освітнього процесу. Правовою підставою для цього являється норма Закону про обман, як вид порушень академічної доброчесності, окремим випадком якого є самоплагіат.

До самоплагіату не належать перевидання (стереотипні чи перероблені та/або доповнені) монографій, підручників, навчальних посібників, інших творів, що містять результати наукової, освітньої або творчої діяльності, в яких наведено інформацію про перевидання та/або посилання на перше видання.

Також самоплагіатом не являється обмежене використання в нових монографіях, підручниках, навчальних посібниках фрагментів раніше опублікованих робіт автора, якщо у новій роботі наведено відповідну інформацію, а обсяг дублювання узгоджений з видавцем та замовниками видання.

Агрегування чи збільшення даних може ускладнювати чи унеможливлювати їх коректну інтерпретацію, так як дані можуть бути незіставними, мати різні статистичні характеристики, стосуватися нетотожних об’єктів, не враховувати динаміку тощо. Відсутність належної інформації з цих питань чи необґрунтоване перенесення на

новий масив даних результатів обробки та висновків попередньої публікації також може бути порушенням академічної доброчесності та свідченням відсутності у дослідника потрібної кваліфікації.

Дезагрегування даних без посилання на попередню публікацію, пояснення причин вилучення частини даних, перерахунку статистичних характеристик, внесення змін до графіків тощо може надавати читачу викривлене уявлення про достовірність і надійність даних та висновків. Тому його розглядають як порушення академічної доброчесності та/або свідчення відсутності у дослідника потрібної кваліфікації.

Повторний аналіз раніше опублікованих даних може бути зумовлений появою нових технологій обробки даних, нових теорій, що застосовують для їх обробки, аналізу, пояснення тощо. Це можна вважати самоплагіатом насамперед, якщо публікація частково містить результати попереднього аналізу і відсутні посилання на відповідні публікації. При цьому в читача формується викривлене уявлення про методологію дослідження і, відповідно, про достовірність і надійність результатів.

Використання технічних засобів перевірки наявності академічного плагіату може у недалекому майбутньому істотно обмежити практики використання самоплагіату, оскільки він не буде сприяти досягненню однієї із своїх головних цілей. Замість прискорення виходу публікації він буде призводити до її відхилення, або принаймні затримки через необхідність надання додаткових пояснень і доопрацювання.

Фабрикація слід розглядати як «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях».

В той же час, досить актуальна для України і світу проблема наукових публікацій, дисертацій, дипломних і курсових робіт студентів, яка полягає у тому, що в цих роботах нерідко наводяться дані про експерименти, емпіричні дослідження, вимірювання, розрахунки, опитування, інші види досліджень та їх апробацію, які насправді не виконувалися.

Університет штату Пенсильванія визначає фабрикацію як «побудову та/або додавання даних, спостережень чи характеристик, які ніколи не отримували при збиранні даних або при виконанні експериментів».

Офіс доброчесності досліджень Департаменту охорони здоров'я і соціального забезпечення США називає фабрикацією «штучне створення наборів даних чи результатів та їх публікацію чи надання інформації про них, як про результати справжніх досліджень»

Видавництво «Шпрингер» розглядає фабрикацію як «вигадування результатів досліджень».

Таке поняття як фабрикація також може стосуватися вигаданих статистичних та інших даних, які нібито взяті з певних джерел інформації у випадках, коли такі джерела не існують або не містять відповідної інформації. В таких випадках варто відрізняти фабрикацію від помилок цитування [7].

Разом з тим фабрикацією також являється використання вигаданих даних поруч зі справжніми, що іноді використовується у випадках, коли справжніх даних не вистачає для обґрунтування висновків дослідження. Фальсифікація – «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень».

В теперішінй час досить актуальним для України та світу являється проблема наукових публікацій, дисертацій, дипломних і курсових робіт студентів, яка полягає у тому, що автори вносять зміни до результатів досліджень або приховують окремі результати з метою позбавлення від даних, що спростовують або не підтверджують гіпотези, які вони захищають, висновки, які вони роблять, тощо.

Офіс доброчесності досліджень Департаменту охорони здоров'я та соціального забезпечення США називає фальсифікацією «маніпулювання матеріалами досліджень, обладнанням чи процесами, а також зміни чи пропуски даних чи результатів таким чином, що дослідження будуть неточно відображені у публікації про них» [11].

Видавництво «Шпрингер» визначає фальсифікацію як «маніпулювання результатами досліджень для створення помилкового уявлення. Воно включає маніпулювання зображеннями, видалення «викидів» чи незручних результатів, зміну, додавання чи пропуск точок даних тощо».

Водночас, фальсифікація може стосуватися неповного або свідомо викривленого опису методик дослідження з метою приховування:

1. Виявлених авторами методичних помилок.
2. Використання застарілого або непридатного для відповідних досліджень обладнання.
3. Використання непридатних для цілей дослідження алгоритмів та програмного забезпечення.
4. Інших хиб, що могли вплинути на достовірність, точність та надійність представлених результатів.

Також фальсифікацією являється надання неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок.

Списування слід розглядати як «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання».

Також до списування може бути зараховано наступне:

- Здавання або репрезентацію різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності.
- Написання чужих варіантів завдань на контрольних заходах.
- Використання системи прихованих сигналів (звукових, жестових та ін.) при виконанні групових контрольних заходів з однаковими варіантами.
- Несамостійне виконання завдань у випадках, коли не дозволяється отримання допомоги, або незазначення інформації про отриману допомогу, консультації, співпрацю тощо.

– Отримання іншої несанкціонованої допомоги при виконанні тих завдань, які передбачають самостійне виконання.

Більше того, списування може бути індикатором незацікавленості студента у вивченні навчальної дисципліни. Студенти не бачать потреби у відповідних компетентностях, викладач некомпетентний чи не здатний зацікавити студентів та інше.

Крім того, існують випадки, коли викладач неофіційно надає дозвіл на використання певних джерел інформації при виконанні письмових робіт. Саме це може бути ознакою недосконалості нормативної бази закладу вищої освіти, яка надмірно регулює умови поточного і підсумкового контролю. З іншої сторони, це також може бути ознакою необ'єктивного оцінювання здобувачів освіти, коли таке оцінювання відбувається не за змістом роботи, а за іншими показниками. В той же час, у будь-якому випадку, наявність дозволу, якщо всі здобувачі освіти виконують завдання в рівних умовах, знімає питання про порушення з боку здобувачів.

Таке поняття як обман слід визначати як «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої, наукової, творчої діяльності чи організації освітньої процесу; формами обману, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування».

Крім зазначених вище формами обману також є:

- Імітація освітньої та наукової діяльності.

- Неправдиве співавторство, що включає:

• приписування співавторства особам, які не брали кваліфікованої участі у дослідженні та підготовці публікації (зокрема, це стосується зарахування до авторів керівників установ і підрозділів, які безпосередньо не брали участі у виконанні роботи, працівників чи студентів, які здійснювали лише технічну допомогу, тощо);

• невключення до співавторів осіб, які брали активну кваліфіковану участь у дослідженні та підготовці публікації, зокрема у постановці цілей та завдань роботи, формулюванні її висновків, розробці алгоритмів, аналізі результатів експериментів та

розрахунків, написанні тексту тощо;

- Свідоме викривлення посилань на джерела, свідоме викривлення інформації, що міститься у джерелах, на які зроблені посилання (в деяких випадках це може також бути академічним плагіатом).

- Проходження процедур контролю та оцінювання результатів навчання підставними особами.

- Продаж, поширення, постінг або публікація курсів лекцій, роздаткових матеріалів, записів або іншої інформації, наданої викладачем, а також використання їх для будь-яких комерційних цілей без письмового дозволу викладача.

- Симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів;

- Отримання копії екзаменаційних білетів, питань чи завдань раніше, ніж буде дозволено викладачем.

- Недозволене співробітництво, зокрема при виконанні студентських проектів, що подаються як результати самостійної роботи; використання недозволеної допомоги при виконанні індивідуальних та контрольних завдань.

- Повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність з інших дисциплін, без дозволу викладача (іноді це розглядають як різновид самоплагіату).

- Підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо);

- Надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи.

- Надання закладом вищої освіти або його співробітниками недостовірної інформації про заклад, його освітні програми, систему оцінювання, результати навчання, конкурси тощо.

- Неправдиві повідомлення здобувачів освіти про події, які вимагають припинення освітнього процесу, перенесення контрольних заходів тощо (техногенні

аварії, стихійні лиха, загроза вибуху тощо).

Дослідження показали, що нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності в Україні складається із:

- Закону України «Про освіту».

- Спеціальних законів України «Про вищу освіту», «Про професійну освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту» (деякі з цих законів ще розробляються або поки не містять відповідних норм).

- Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [1].

- Нормативних актів Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, що мають у сфері свого підпорядкування заклади освіти та/або наукові установи.

- Статутів та інших внутрішніх нормативних документів (кодекси честі, правила внутрішнього розпорядку, процедури прийняття рішень з питань імовірних порушень академічної доброчесності тощо) закладів освіти та наукових установ.

Більше того, нормативні документи закладів вищої освіти повинні чітко визначати наступне:

1. Види академічної відповідальності за конкретні порушення академічної доброчесності.
2. Процедури встановлення і доведення фактів порушень академічної доброчесності.
3. Процедури прийняття рішень про академічну відповідальність учасників освітнього процесу, а також органи, що приймають такі рішення.
4. Процедури апеляції для осіб, яких звинувачують у порушенні академічної доброчесності.

Громадські організації, що працюють у сфері освіти і науки, зокрема, професійні асоціації працівників освіти і науки, органи громадського, зокрема, студентського самоврядування, можуть надавати рекомендації з питань забезпечення

академічної доброчесності, які не мають статусу нормативно-правових документів, але можуть враховуватися при розробці таких документів. А також при прийнятті рішень з питань академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності.

Водночас, заклади вищої освіти можуть створювати різні органи для розгляду імовірних порушень академічної доброчесності. Це можуть бути відповідні кафедри, загально університетські чи факультетські комісії, університетські суди тощо. У разі створення таких комісій варто відокремлювати органи для розгляду порушень з боку здобувачів освіти і науково-педагогічних працівників. При створенні такої комісії для розгляду справ здобувачів освіти слід забезпечити, щоб більшість її членів представляла саме здобувачів.

Крім того, первинну перевірку на наявність ознак академічного плагіату та самоплагіату мають здійснювати кваліфіковані експерти з використанням рекомендованого закладом вищої освіти чи науковою установою програмного забезпечення. Також слід зазначити, що порядок визнання кваліфікації експерта визначається закладом вищої освіти. Для забезпечення єдиних вимог до програмної перевірки варто розробити окрему інструкцію користувача відповідного програмного забезпечення.

Учаснику освітнього процесу, якого звинувачують у академічному плагіаті, а також в інших порушеннях академічної доброчесності, має бути забезпечена можливість надання пояснень та доведення своєї невинуватості.

На рівні закладів вищої освіти і наукових установ академічна відповідальність за порушення академічної доброчесності може встановлюватися для здобувачів освіти, науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників, а також для структурних підрозділів відповідних закладів освіти (наукових установ). На загальнодержавному рівні академічна відповідальність може застосовуватися до закладів освіти і наукових установ, а також до спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій.

Академічна відповідальність не являється різновидом юридичної відповідальності і не заважає притягненню осіб чи закладів чи установ до юридичної, кримінальної, адміністративної, цивільної чи дисциплінарної відповідальності у випадках, передбачених законами [1].

Проведений аналіз показав, що основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Відповідно до частини 5 статті 42, до основних видів академічної відповідальності науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників належать наступне:

- Відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання.
- Позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання.
- Відмова в присудженні або позбавлення присудженого педагогічного звання, кваліфікаційної категорії.
- Позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать:

- Повторне проходження оцінювання, а саме: контрольна робота, іспит, залік тощо.
- Повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми.
- Відрахування із закладу освіти.
- Позбавлення академічної стипендії.
- Позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Разом з тим, виховання академічної доброчесності являється одним із завдань закладів вищої освіти. Тому відрахування здобувача із закладу вищої освіти слід розглядати як виключну норму, що застосовується у випадку систематичних грубих порушень і лише після того, як не дали ефекту інші заходи впливу.

Слід вирізняти порушення здобувачів освіти від порушень науково-педагогічних і наукових співробітників. Некоректно накладати на студентів стягнення за академічний плагіат до того, як вони пройдуть навчання правилам академічної етики і, зокрема, використання джерел. Таке навчання бажано планувати у першому семестрі у вигляді курсів академічного письма, окремих модулів інших дисциплін або поза навчальним планом. В той же час, відповідальність студентів має корелювати із роком навчання і видом роботи – вона має бути найвищою для студентів старших курсів і випускних робіт.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕ Л

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права». Стаття 50 «Порушення авторського права і суміжних прав». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792- 12/page3.

2. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність». Стаття 1 «Основні терміни та їх визначення». URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19.

3. Закон України «Про Освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність». URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3.

4. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: http://education-ua.org/ua/articles/930- akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennyayakosti-vishchoji-osviti.

5. Avoiding Plagiarism, Self-plagiarism, and Other Questionable Writing Practices: A Guide to Ethical Writing. URL: https://ori.hhs.gov/avoiding-plagiarism-self-plagiarism-and-otherquestionable-writing-practices-guide-ethical-writing.

6. Data fabrication/data falsification. URL: https://www.springer.com/gp/authorseditors/editors/data-fabrication-data-falsification/4170.

7. Data falsification and fabrication. URL: http://editorresources.taylorandfrancisgroup.com/data-falsification-and-fabrication.

8. Definitions and Examples of Academic Misconduct. URL: http://sa.berkeley.edu/conduct/integrity/definition.

9. Ethical Dimensions of Renewable Energy and Sustainability Systems: 2.1 Falsification, fabrication, plagiarism. URL: https://www.e-education.psu.edu/bioet533/node/654.

10. Fishman T. «We know it when we see it» is not good enough: toward a standard definition of plagiarism that transcends theft, fraud, and copyright. 4th Asia Pacific Conference on Educational Integrity (4APCEI). 28–30 September 2009, University of Wollongong NSW Australia, - 2010, p.1-4. URL: http://ro.uow.edu.au/apcei/09/papers/37.

11. Harvard University Graduate Design School. Academic Conduct Policy. URL: http://www.gsd.harvard.edu/resources/academic-conduct/.

12. Mudrak B. American Journal Experts. Self-Plagiarism: How to Define it and Why You Should Avoid It. URL: https://www.aje.com/en/arc/self-plagiarism-how-to-define-it-and-why-toavoid-it.

13. Part 689 - Research Misconduct. URL: https://www.nsf.gov/oig/_pdf/cfr/45-CFR-689.pdf.

14. The Ethics of Self-Plagiarism. URL: https://www.ithenticate.com/hs-fs/hub/92785/file5414624-pdf/media/ith-selfplagiarism-whitepaper.pdf.

15. University-wide Statement on Plagiarism. URL: https://www.plagiarism.admin.cam.ac.uk/what-plagiarism/universitys-definition-plagiarism.

16. What Is Plagiarism? URL: https://communitystandards.stanford.edu/student-conductprocess/honor-code-and-fundamental-standard/additional-resources/what-plagiarism.

17. What Is Plagiarism? URL: https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-andavoiding-plagiarism/what-plagiarism.

18. Yale Center for Teaching and Learning. Understanding and Avoiding Plagiarism. URL: https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism.

Шкурашівська С. В.,

канд. біол. наук, асистент кафедри біологічної та медичної хімії

імені академіка Г.О. Бабенка,

Івано-Франківський національний медичний університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Відомо, що довіра до університетів падає. У наш час, коли люди мають доступ до величезної кількості інформації, правдивої та фейкової, виникають сумніви щодо здатності академічних установ до забезпечення та захисту якості, відповідності та ефективності своєї діяльності. Здобувачі освіти, роботодавці та уряди хочуть бути впевненими, що вищі навчальні заклади надають якісні освітні послуги [1, с. 205]. Тому, академічна доброчесність є пріоритетом для всіх університетів та освітніх установ.

Традиційно університети працювали в режимі «віч-на-віч». Студенти зустрічалися в аудиторіях зі своїми викладачами і залежно від стилю викладача живі спілкування стимулювали мислення студентів. По суті, протягом десятиліть у вищій освіті у центрі уваги були фактори, які обертаються навколо одержувача вищої освіти, такі як стиль викладача, зворотній зв’язок і навіть інфраструктура, але існує мало досліджень котрі б намагалися поглянути на поведінку студента та побачити, чи можна встановити зв’язки між етичною поведінкою здобувача освіти та якістю навчання, яке отримує студент при онлайн навчанні [2, с. 44].

Деякі дослідження показали, що студенти та викладачі схильні вірити, що академічна нечесність і списування більш імовірні в онлайн-середовищі, яке відображає мораль і принципи студентів [3, с. 71].

Звичайно, онлайн-навчання має свої переваги та обмеження. Серед основних переваг згідно з Appanna, з точки зору студента – це гнучкість, оскільки вона є цінністю для багатьох працюючих дорослих, які намагаються збалансувати роботу,

сім'ю та навчання. Він також додав, що відсутність візуальних підказок може дозволити викладачеві ставитися до всіх студентів однаково. Однак існує багато обмежень для синхронного онлайн-навчання, наприклад студенти зазнають перебоїв в класі, також онлайн-студенти можуть увійти або вийти з нього в будь-який час під час заняття. Участь у синхронній освіті вимагає від студентів динамічної участі та співпраці, і деякі студенти можуть бути не настільки соціальними. Таким чином, у синхронному навчальному середовищі деяким студентам може бути важко приєднатися до живих онлайн-дискусій [4, с. 7, 8].

Багатьом онлайн-викладачам може знадобитися записувати свої лекції в прямому ефірі та надавати їх студентам для перегляду в будь-який час протягом навчання. Зрозуміло, що онлайн-відео лекції, до яких студенти мають доступ, впливають на їх навчання, однак, оскільки студенти витрачають більше часу на перегляд відео, час для навчання зменшується. В дослідженнях автора Kuznekoff [5, с. 25] виявлено, що лише 34 % студентів переглянули повне відео лекції, 40 % переглянули її частину. Крім того, середньостатистичний студент переглянув менше 60 % кожного записаного відео, яке використовується в онлайн-класах. Тому, звичайно, онлайн навчання є корисним і потрібним, особливо в часи пандемії чи війни, проте як будь-який новий інструмент вимагає більше дослідження, для підвищення якості навчання.

Онлайн-навчання та онлайн-оцінювання загалом, створюють унікальні виклики для академічної доброчесності. Неналежна поведінка студента може виникнути через недостатнє усвідомлення академічної доброчесності та її цінності, неправильне розуміння конкретних очікувань щодо конкретного курсу або просто через нечіткі інструкції щодо завдання. Крім того, студентам потрібно пояснити, що вимоги етичного кодексу університету й академічної доброчесності нікуди не зникають через запровадження онлайн навчання. Дотримання цінностей доброчесності (повага, довіра, справедливість, відповідальність, чесність, мужність) — особливо важливе в

часи складних подій і викликів.

Якщо ми хочемо, щоб наш курс підтримував чесну поведінку студентів, то потрібно зрозуміти, що спонукає їх до шахрайства. Отже, на мою думку, студенти не дотримуються академічної доброчесності через те, що вони часто не можуть дотримуватись термінів, що пов'язано з надмірною кількістю теоретичних завдань. Тому, під час дистанційного навчання потрібно чітко прораховувати час потрібний для виконання завдань. Також, можна використовувати різноманітні методи для запобігання списування. Перш за все, надати студентам можливість продемонструвати свої знання різними засобами, такими як тести, групові проекти, презентації та мультимедійні завдання. Включати часті оцінювання з низькими вимогами, які дозволяють студентам практикуватися, отримувати зворотний зв'язок і розвивати ключові навички. Деякими прикладами оцінювання з низькими вимогами є неформальні тести та перевірки знань, домашні завдання, синхронні навчальні дії, такі як робота в групах. Потрібно використовувати запитання та підказки, які дозволяють студентам різними способами виразити або продемонструвати своє володіння змістом курсу.

У дистанційному екзамені немає сенсу давати питання на відтворення інформації – ми одержимо відповіді, скопійовані з Вікіпедії. Натомість варто пропонувати студентам творчі питання, можливо, із правом вибору двох питань з чотирьох запропонованих. Можна обмежувати час від надання студентам тесту чи екзаменаційних питань до завершення прийому відповідей, а можна (для «дуже творчих», складних питань) цього не робити [6, с. 2].

Важливим кроком у сприянні академічній доброчесності є встановлення прозорих параметрів прийнятної та неприйнятної поведінки у вашому курсі та надання інформації про них. Продумане планування, оцінювання в поєднанні з чітким спілкуванням є найкращою стратегією запобігання академічним порушенням.

Зрозуміло, що з типом навчання нового покоління виникають значні етичні

проблеми, проте потрібно намагатися створити безпечне, доброчесне академічне середовище для здобувачів освіти, котрі навчаються дистанційно та забезпечити довіру суспільства до університетської освіти в цей непростий час.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Vught F. Universities Can Regain the Public's Trust. In: Van't Land H., Corcoran A., Lancu D. (eds) The Promise of Higher Education. Springer, Cham. 2021. p. 205.

2. Ayoub/Al-Salim M. I., Aladwan, K. The relationship between academic integrity of online university students and its effects on academic performance and learning quality. Journal of Ethics, Entrepreneurship and Technology. 2021. Vol. 1. No. 1. p. 44.

3. Dietz-Uhler B., Hurn, J. Discouraging academic dishonesty in online courses. American Society for Clinical Laboratory Science. 2010. Vol. 23, No. 4. p. 71.

4. Appanna S. A review of benefits and limitations of online learning in the context of the student, the instructor and the tenured faculty. International Journal on E-Learning. 2008. Volume 7, Number 1, p. 7,8.

5. Kuznekoff J. H., Munz S.M., Titsworth S. Mobile Devices and Technology in Higher Education. 1st ed. Routledge. 2019. p. 25.

6. Ніколаєв Є. Як підтримати чесність дистанційного навчання?. Академічна доброчесність. Інформаційний бюлетень. 2020. Випуск № 8. С. 2.

ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ

Організатори Стажування не гарантують, що вебсторінки будуть доступні постійно і вільні від помилок. Організатори Стажування не несуть відповідальності за будь-які прямі, непрямі, фактичні чи побічні збитки, упущену вигоду, тимчасове припинення діяльності, що виникло в результаті неправомірного використання опублікованих матеріалів, у тому числі і у випадку, коли Організатори Стажування були поінформовані про можливість таких збитків.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Організатори Стажування не здійснюють і не можуть здійснювати перевірку інформації, даних, викладених авторами в тезах, есе і не несуть відповідальності за зміст такої інформації. В разі порушення авторами прав інших осіб, Організатори Стажування має право у будь-який час на свій розсуд видалити публікацію.